Cod. lat.
13031

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Incipit lib. ethimologiarum Ysidori.

Domino meo et dilectissimo fratri Braulioni episcopo Ysidorus.

OMNI DESIDERIO.

Desideravi nunc videre faciem tuam. et utinam aliquando impleat dominus voluntatem meam antequam moriar. Adhuc sensus autem deficit. ut commendes me domino orationibus tuis. ut in hac una spe mea impleat et in futura beatitudinis tue consortium me concedat. Et manu sua. Ora pro nobis et beatissime domine et frater.

Domino meo fratri episcopo. et vere domino xpiq electo Ysidoro epoq summo. Braulio seruus muneris seoq dei. Opiq domine et uereq pstantissime. sera inquisitio et tarde data est mihi scribendi optio. quia peccatis meis ingruentibus nimia sterilitatis uel inopie malo. uerum etiam luis et hostilitatis quo minus inquirere horribili sum ppeditus incursu. Nunc autem etsi mille necessitatibus, mille curis astrictus post longum miserie tempus. uelut abimpbi soporis ut ita dicerim gravedine suscitatus. istius mee suggestionis affatibus dependere psumo salutis obsequium. et cordis et corporis humilitate pstratus. impetans excellentissimam tue beatitudinis potestatem ut peculiare famulum quem pio illo sacrie dignationis in tuitu semp habuisti susceptum. usque in finem habere iubeas commendatum.

Nam ego ut xpe novit gravi dolore diseruior. quod emenso tempore tam pluvium nunc uirum nimirum uidere et spectui. sed spero in illum quem non obliuiscetur misereri. nec repellit in finem. quia et audiet pece pauperis. et uivo me miserum repsentabit aspectui. Suggero sane et omnimoda supplicatione deposco. ut libros ethimologiarum quos iam fauente domino auditum estimatos pmissionis uiri memores seruo uiro dirigere iubeatis. quia ut in sui conscio magna ibi expartite seruitute postulationem fudasti. et ido in me primum existere munificus. sic insecque et ceteris et felix habearis et primus. Gesta etiam synodi in quasi thaurus examinis uiri igne et si non purificatum. inuenit tamen decoctus. queso ut uiro instinctu a filio uiro domino rege nobis dirigantur cito. Nam et nimia ei sic inflagitauit gliam suggestio. quia multum in concilio pinuestigandam opem ueritate. De certo creatoris altissimi pietatis efflagito. ut coronam beatitudinis uiri pinteritate fidei et statu ecclesie sue longo tempore percipiat conseruari. neque inter oblatrantia psentis mundi et innumerabilia diserimina mundum reddat tue uisionis gratia. ac recondatur in gremio memorie tue tanti abomini tempestate peccatorum uiro efficiat tuitas sacratissima, et manu sua. Ego seruus domini Braulio. Ysidoro in domino. fruar dente lucerna ardens et non marcescens. aut

Nono Ysid. Br. meo et dilectissimo seruo Brauliono

ꝓ̄o. ysidorus. Q via incolomē tē
cognoui. grās xp̄o egi. Et utinā cui
cognoui salutē in hoc corpore aspi
cerē & uisionē. Quid autē m̄ euenit
ꝑ peccatis meis manifestabo. q̄a ñ
fui dignꝰ tua plegē eloq̄a. Statim
cū ut accepi pittaciū tuū. puer re
gius ad me uenit. Dedi cubiculario
meo illud pittaciū tuū. & cēfestim
ambulaui ad p̄ncipē. ut posita plegē
rē & rescribere. Reuersus de palatio
regis ñ solui sēpta tua ñ inueni.
s; etiā quicq̄d aliud in cartis meis
fuit pitt. Et ido scit ds̄ lucri me
ritū meū. quia ñ plegi eloquiū
tuū. S; rogo utquecūq; occasio ue
nerit rescribas m̄. & grām ubi tui
ñ auferas. ut qd̄ ex meo delicto p
didi. iterū grā tua recipiā. Tē ma
nu sua. Ora pro ꝗ beatissime dñe.

Dño Braulio. ysidoro.
Deo. & uere dño xp̄iq; elec
to ysidoro ꝓ̄ꝗ. sūmo Brau
lio seruus inutilis seruꝗ dei.
Solet replere letitia homo inuior
ac spūalis. cū in q̄stione fungit̄
amantis. Ob id uelle meū ē mi dñe
reuerentissime. ñ culparū macera
mearū obsistat. & benigne te in q̄si
tionē meā amplecti. & querelarū
mearū calumniā patient accipe.
utriq; enī ago. & officiū in q̄sitū
onis p̄soluo. & t̄ contra te causas
mearū necessitates dirigo. Qd̄ ut
benignissime auditui tuo ad
mittas. in ingressu huꝰ dictionis
portuq; pstratꝰ peto a culmine
uri aplitus. & quāquā uacillet
calumniis obiectis ubi lacēmarū ē
intercessio. cū lacēmis ñ sint signa ca
liniis. tam̄ sint opto & lacēmabiles
calumniis. & calumniabiles lacēmis.
S; utrūq; plicentiosa amoris p̄sūp
tione. ñ autē parvoganiis temeri
tate. S; iā causam exordiar. Septi
mū ni fallor annū tēpora gyrant.
ex quo memini me libros aut cōdtos
originū postulasse. & uario diuisoq;
m̄ & p̄sentē me frustratū ē. & absen
tu nihil inde uos rescripsisse. s; sub
tili dilationē m̄ nec dum ē p̄fec
tos. m̄ nec dum receptos. m̄ meas lit
teras intercidisse. alia q; multa oppo
nens. ad hanc usq; die p̄uenim̄. & si
ne petitionis effectu manem̄. Ob
hoc & ego uerā p̄ces inquerelā. ut
q̄d supplicationē nequi t calūniis
lacessendo ualeā adipisci. Sepe nāq;
m̄dico solet p̄dēt uocaferatio. Quo
circa cur q̄so mi dñe ñ tibuas quod
rogaris. unū scias ñ dimittā quasi
fingens me nolle negata s; queri
& instant̄ queri. q̄ usq; aut accipiā
aut eliciā. piissimo redēptore iu
bente. querite & inuenietis. & adi
cient̄. pulsate & aperiet̄ uob̄. Quesi
ui & quero. & iā pulso. Unde & cla
mito ut apias. Nā huꝰ me argu
mēti solat̄ inuentio. q̄a q̄ contēpsis
ti postulant̄. exaudias forte ca
lumniant̄. Hunc & ego scientiē tuę
ingero. nec stulta iactatione noui
aliq̄d suggerē insipiens p̄fecto p̄
sumo. nec tam̄ erubesco impetus
disertissimo loq̄. aplicē memor
p̄cepti. q̄ p̄ceperis libent̄ sufferre

insipiente. Quam obre accipe clamo
res calumniae: Cur rogo talentorum
distributione et ciborum dispensatione
et credita huc usque retentas. Ia sol
ue manum. umpture famelicis ne in
opia pereant famis. Hosti qd ere
ditor veniens reposcat ait. si mi
nus et qeqd dederis nobis. Memor
esto paucis panibus multitudine
saciata et superasse reliquias frag
mentorum magnitudine panum. An pu
tas donum et collatum. pre solum ce
datur. Et tuum e et nrm. Comune
donum e non puatum. Et qs dicere ut
insan presumat ut puato tuo gau
deas. q de comuni tantum inuul
pabilit gaudere scias. Ha cui et
ds economia thesauri sui
et diuitiarum salutis sapientiae et
scientiae tuae cesserit. cur lar
ga manu non effundis qd non munu
is. An cum in mbris suprn capitis
uniquusque qd non accepit. sic in alto
possideat. ut alteri qd habet pos
sidendum sciat. Tu forsitan ideo
nobis parcus existis. qa qd mutuae
a nobis resumas non inuenis. Si habe
ntia das. tantillae mercedis fruc
tum reportas. Sin u non habentem et
huius preceptis euangelicis satisfacis.
ut reddat et in retributione tuae.
Et in et ego remordeor esciencia eo
qd in me nihil comunicabile bo
nis sentiam. quo iubem pe caritate
seruire in uice. Et uniquusque quam
accepit gram in alterutrum illam ad
ministrare sic boni dispensato
res multiformis gre di. atque uni
cuique sic diuisit ds mensuram fidei.
Nuna copage mbrorum debet ca ceteris
partibus comunicare. qa hec omnia
operat unus atque idem sps diuidens sin
gulis prout uult. Si adunum ac peculi
are psidium qd pmisi recurro. ad in
portunitate scilicet amica amicicia
destruis. ac nulla mbrorum honestorum
gra decoratis. idcirco audi uocem
mea ut uniuersae mbris redde. red
de qd debes. Nam seruus es seruus
xpi et xpianorum. ut illic sis maior omn
nium nrm. Et quam nri causa et collatam
presentis gram sitiente animus scien
tique fame cruciatus imperari ni de
digneris. Non sum satis pes q adm
uncta discurrens possim aliuo
ecle mbrorum scilicet uidici obedien
tie discursu parere. nec principatum
capitis imperanti obsequendo placere.
quin et si de inhonestioribus mbris
me esse scia sufficiat qa quae te estat
acapite peepisse. pme e dignum et
egere. nec te me non egere quam uis
minimum xpi tam sanguine re
deptum. Nam nec die cap pedibus non
estis in necessarium. quo quae uidentur
mbra corporis inferiora et infir
miora esse necessariora s. et q putant
ignobiliora esse. his honore habun
dantiore circumdam. et q inhonesti
ora s maiore honestate habent.
Sic itaque creator nr ac dispensator
cuncta moderat. ut cui in altero
alteri dona diuina q inse ni pe
rit possidenda tribuunt caritas
cumulet. Denique te bene multi
formis gra dispensat quido accep

tui donu & eis qui hoc ñ habent
credit & q̃ndo ꝓpt eu cui impendit
datu putatur: Hoc apli capitulum
nobis ipare pmissum optamq; no
uit prudentia sentatis ure. huic re
gnuere totu. Erquicqd summati
tragi te peculdubio nosse melius.
latet nullum. Itaq; hoc solu sup
e qd & magnope peto ut pistes po
tulata & si ñ pme saltu pipsa ca
ritate diuinitus imputa. pqua iu
ben & nosse & pistare omia & sine
qua nihil s omia. Si siqua super
flua. siqua negligenter. siqua min
humiliter aut inutiliter poti effudi
quia diui. cuncta queso benigne sus
capias. cuncta ignoscas. cuncta ore
ut ds ignoscat. Ergo & hoc notis
co libros ethimologiarum qs ate
dno meo posco & si detruncatos
corrososq; ia a multis haberi sciam.
inde rogo ut eos in tnsscriptos. inte
gros emendatos & bene coaptatos
mittere dignemini. ne rapti auidi
tate impuersum cogar utnia puur
tutib abaliis sumere. Ego aut op
to quatus nulli egeas & ultronee
dicant torpere mercedes. ut digna
tio ure benignitatis impet nobis
illud qd possim & ualem. tantu
ut obsequio nro utaris. immo cari
tate que ds e pfruaris. His g ex
pletis. erant in questiones de sacris
diuinisq; pagnis. quarum in exposi
tione cordis uri lumi apiet. si tam
& nobis nubes resplendere & diui
ne legis obscura reserare. Nec si
ista que peto pcepo de illis silebo
si uia reseras capiendę fiducię. tu
in hac pma fronte ñ me confodieris
stimulis uerecundię. & ignauię mę
locu dederis uenię. qdq; diligebas
qualibet immerito ñ iusseris repba
re quia ignominiosum ualde ui
det ac uile sine cedum saciat quis
caritate abeo qm amabat inuenit
recedere. Obsequio aut mee seruitu
tis dependo uira salutis. & queso
pietate scissime ure potestatis. ut
pme orare digneris. quatenus cotidie
fluctuante animam malis tuo intu
cessu lucreris. & ad portu cunę tn
quillitatis deducas. eritu amiseris
& abscandalis. Dulce in fuit dui
acte loq quasi coram posit multu
uidere tuę faciei. ido nec uerbo
stratę cauteo. & temeritate fortassis
incurri. Si aut hoc aut aliud agere
debui. tantu ut qd noluisti p hu
militate saltu tbuas pruumultu
ante impbitate. Ecce qntu audacię
dedit in gra ure benuolentię.
& ideo siqd in hoc displicue
rit s imputet que tantum
amat ut timore tollat. Ha pfecta
caritas foris mittit timore. Speci
ali quoq; gra fruit speciali dno in
quo uires sce ecle cistunt suggere
ro. ut qa EVSEBIVS metpolitanus
nr discessit. habeas misedię curam
& hoc filio tuo dno nro suggeras
ut illu illi loco pficiat. cuius doctri
na & sentas cetis sit ure forma.
Hunc aut filiu psente beatissime
potestati ure pomia comendo ut
ta de his que hic suggessim. qua

quā cita debis quę sup̄ questi fuim̄
eloquio uro pęi illustrari meream̄.

DOMINO S. ysidoro BRAVL.
MEO q̄ dei seruo BRAVLIONI
ep̄o ysidorus. Luę scriptis
eplę me urbe toletana inuenerit.
Iam pmot̄ fuerā causa ceilii. s. q̄m iuss
iussio pncipis in itinere positū re
mare me admonuisset. ego tam̄ qa
ppinquior erā pśentię ipsi q̄m regis
sionis malui potū cursum ñ interlu
dere, ueneris ad pśentiā pncipis. inuec
ni pśentē diaconē tuū. pęi eloquia
tua suscipiens. amplex̄ sū. q̄ legi. q̄
de salute tua do grās egi. Desiderio
omi desiderans q̄m ius debilis atq;
fessus. fiduciā tam̄ habe pxpm in
hac uita uisendi te. qa spes ñ confun
dit pcaritatē q̄ diffusa ē in cordib̄
nris. Codice ethimologiarū cū ali
is codicib̄ de itinere transimisi q̄ li
cet inemendatū pualitudine. tam̄
tm̄ ademandandū studiu rā of
ferre si ad destinatū ceilii locū
peuenissem. De estruendo ... aut
ep̄o tarraconensi. ñ ea quā
petisti sensi sententiā regis.
s; tam̄ q̄ ipse adhuc ubi certū cuer
tat animū illi manet incertū. leto
aut ut pomia pmeis peccatis apud
dm existere intercessor digneris. ut
inp̄catu tuo deleant̄ delicta mea
q̄ remittant̄ facinora. Ite ysido

DOMINO SIVS BRAVLIONI.
MEO q̄ dei seruo BRAV
LIONI ep̄o ysidorus. Cu
t sic pollicit̄ sum misi op̄ deori
gine quarūda rerū exuctis lech
tū manu sua. Ora pnob̄ beatissime dne q̄ FRATER.

onis recordatione collectū
atq; ita inq̄bus dā locis adnota
tū sic exstat conseptū stilo maioq.

Incipiunt CAPITVLA.

De disciplina q̄ arte.
De septē liberalibus artibus.
De Grammatica.
De partib; orationis.
De Voce q̄ littera.
De Sillabis.
De Pedibus.
De Accentibus.
De Posituris
De Notis sententiarū.
De Notis uulgarib; q̄ aliarū rerū.
De Ortografia. De analogia.
De Ethimologia. De Glosis.
De Differentiis De barbarismo.
De Solecismo. De ceteris uitiis.
De Metaplasmis. De Scematib;
De Tropis De Prosa De Metris.
De fabulis. De Vocabulo historię.
De primis auctorib; historiarū.
De Qualitate historię.
De Generibus historię.

De Disciplina q̄ arte

DISCIPLINA.
a discendo nom̄ acc
pit. unde q̄ scientia
dici pot̄. Nā scire dic̄
tur̄ ad discere. qa nemo nisi sci
ñ q̄ disci. Alit̄ dicta disciplina.
qa disci plena. dis ū dicta ē. qd
artis pceptis regulisq; consistat.
Alii dicunt agcis hoc tractū cū uo
cabulū apotes artis. idē auiru
tū. quā scientiā uocauerit. Inter
artē q̄ disciplinā Plato q̄ Aristo

tales hanc differentiam esse uoluerit di
centes artem esse unius qse qualem habere
possum. Disciplina u esse qd de his agit
que aliter euenire ñ possunt. Nam qndo
uera disputationib aliqd disseritur
disciplina erit. Quando aliqd ueri
simile aut opinabile tractat nom
artis habebit. De Septem libera

DISCIPLINE lib; artibus.
liberalium artium septem s. Pri
ma Grammatica idem loqndi
peritia. Secda Rethorica que ppter
nitorem et copiam eloqntie suae mari
me inerudib questionib necessaria
existimat. Tertia Dialetica cognom
to Logica que disputationib subti
lissimis uera secernit a falsis. Quarta
Arithmetica qd continet numeros
causas et diuisiones. Quinta Musica
qd in carminib cantib que consistit. Sex
ta Geometrica qd mensuras terre dimensio
nesque complectit. Septima Astronomia
qd continet legem astrorum. De Gram

GRAMMATICA est. matica.
scientia recte loqndi et ori
ge et fundamentum liberalium lit
terarum. Hec in disciplinis post litte
ras communes inuenta est. ut iam qui di
dicerit litteras peri recte loqndi ratio
nem sciant. Grammatica autem alter
uis nomen accepit. Grammata enim gre
litteras uocant. Ars u dicta est quod
artis preceptis regulisque continetur. Alii
dicunt a greecis hoc trahi esse uoca
bulum a potis artis. idem autem
quam scientiam uocauerit. Oratio dic
ta quasi oris ratio. Nam orare est loq
et dicere. Est autem oratio contextus
uerborum cum sensu. Contextus autem sine
sensu non est oratio. quia non est oris ratio. Ora
tio u plena est sensu uoce et littera. Diui
siones grammatice artis apud quos da uiginti
septem triginta dinumerantur. Idest
partes orationis octo. uox articulata.
littera. sillaba. pedes. accentus. positu
re. note. orthographia. analogia.
ethymologia. glose. differentie. bar
barismi. solecismi. uicia. metaplas
mi. scema. tropus. prosa. metra.
fabule. historie. De Partibus ora

PARTES ORATIONIS tionis.
primus aristoteles duas tradi
dit nomen et uerbum. deinde
donatus octo diffinuit. sed
omnes ad illa duo principalia reuer
tuntur. idem ad nomen et uerbum que
significant personam et actum. reliquae
adpendices s. et ex his originem tra
hunt. Nam pronomen et nomen nas
cit. cuius officio fungitur ut orator
ille. de uerbum denomine nascitur
ut doctus docte. participium deno
mine et uerbo ut lego legens. con
iunctio u et propositio et interiectio in
compleri istarum cadunt. idem et non
nulli quinque partes diffinierunt. quia
quia iste superflue s. Nomen dictum
quasi notamen. qd nobis uocabulo
suo res notas efficiat. nisi enim nomen sci
eris. cognitio rerum perit. Propria
nomina dicta qa specialia s. uni
cuique tantum personam significant.
Species propriorum nominum quatuor:
pronomen. nomen. cognomen. agnomen. Pre
nomen dictum est eo qd nomini proponi
tur: ut Lucius quintus. Nomen uocatur

a omnis

De Hoonike

quia notat genus ut Cornelius cornelii omnis uno genere uocari s. Cognomen quia nomini coniungitur ut scipio.
Agnomen ut quasi accidens nomen ut metellus creticus quia cretam subegit.
Extrinsecus ueniunt agnomen abaliqua ratione Cognomen autem eo qd nomini cognationis causa supadiciatur siue qd cum nomine et Appellatiua nomina unde uocantur quia communia s. et innumeraq. significatione existunt.
Hec igitur et octo species diuiduntur ex quibus corporalia dicta quia tangunt ut uidentur et tangunt ut oculi tra.
Incorporalia ut quia carent corpore: unde nec uideri nec tangi possunt ut ueritas et iustitia. Generalia quia multarum rerum s ut animal. Nam et homo et equus et auis animalia s.
Specialia quia partem demonstrant ut homo. species enim animalium et homo. Principalia quia primam positionem hinc nec aliunde nascuntur ut mons. fons. Diriuatiua eo qd ex alio nomine deducantur ut amon ter montani. Diminutiua quia minuunt sensum ut gallus. scolasticulus. sono diminutiua quia sic sonant sicut diminutiua s; intellectu principalia s ut tabula fabula. Tota greca quia extoto gece declinantur ut calisto. sic enim et grecus et latinus dicit. Tota latina quia extoto in latinum uertuntur.
Grecus dicit odisseus. latinum ulixes.
Media dicta quia ex parte greca s. ex parte latina. Cadem et notha quia corrumpunt ultimas sillabas manentib porib ut apud geos. alexandros. menandros. apud nos alexander menander. Dicta autem notha quemadmodum nothus dicitur quisquis de dispari genere nascitur. Sinonima hoc est plurinomia eo qd sit in pluribus nominib; significatio una ut terra humus. tellus. idest enim s omnia. Omonima hoc est uninomia eo qd sit in uno nomine significatio plurima ut tumulus nunc mons breuis. nec tumens tellus. nec sepulchrum. est enim in uno noie diuersa significatio. Relatiua dicta eo qd ad alia referantur psona ut magister. dis. pat. Illa autem que dicuntur ad aliquid ——— aliter se habentia. a contraria significatione dicta s ut dexter. Dici enim dexter n potest. n sinister fuerit. Porro qualitatis noia ex eo dicta. quia pea qualis quisq; sit ostendit ut sapiens. formosus. diues. Quantitatis. quia mensura trahunt ut longus. breuis. Patronimica dicuntur eo qd trahuntur a patrib; ut tydides tydei filius. cuius enim filius. quia uis et amatrib; et amatoribus ducantur. Thetica id est possessiua a possessione dicuntur ut euandrius ensis. Epitheta que latine adiectiua et suppositia appellantur eo qd ad implenda sui significationem noib; adiciantur ut magnus doctus adiectiua ea psonis ut magnus philosophus. doctus homo et plenum est sensus.
Actualia ab actu descendunt ut diuisor. rex. cursor. nutrix. orator. Gentes agentes uenitur ut geus romanus. Patrie a patria descendunt ut athenienses thebani. Loci a loco

ut suburbanus. Verb alia dicunt
qa de uerbo nascunt ut lector: Parti
cipialia quia sic sonant sic partici
pia ut legens. Verbi similia auerbi
similitudine dicta ut contemplator:
Hā querbum ē impatiu modi sui
tēporis q nom quia cōparationē re
cipit. Hē omis spēs anomiū appel
lationē descendunt. De cōparatione
Comparatio dicta quia cū alterius
cōparationē altūm pferr. Cui grad
tres s. positiuus. cōparatiuus. sup
latiuus. Positiuus dictus qa primus
ponit in cōparationis gradu. ut
doctus. Cōparatiuus. abeo qd cōparat
positiuo pferr illi ut doctior: plus
enī nouit doctior quā doctus. Sup
latiuus. eo qd cōparatiuo superat
ut doctissim. Plus ū scit quā doc
Genera De generibus S tior
dicta s qd generant ut masculinū
q femininū cēta ñ s genera. S; hoc
nomiū ratio q auctoritas uolu
it. Neutrū dictū qd nec hoc ē nec
illud id ē nec masculinū nec fem
ninū. Cōmune dictū qa duob;
generib nomiū cōmunicat ut hic
q hec canis. Cui contrariū ē epikenon.
t pykenon ē qd utrūq; sexū subuno
genere denuntiat ut hic piscis.
Est h. incertū sexus qd nec natura
nec oculis discernit s; sensus
tantū pria. Omē genī dictū quia
cunctis generib seruit masculi
no q femino q neutro q cōmuni
q omī. De Numeris
Numer uocat qa pcū t singu
laria t pluralia nomina osten
dunt. Figura t qua simplicia t cō
posita s. Casus acadendo dicti p
eos enī inflecta nōia uariant q ca
dunt. Nominatiuus casus dictus
qa pcū aliqd nominam ut hic ma
gister: Genitiuus quia pcū genus
cuicūq; querim ut huius magistri
filius. t qd rē significam huius ma
gistri. Datiuus quia pcū dare ali
cui aliqd demonstram ut da huic
magistro. Accusatiuus quia pcum
aliquē accusam ut accuso hunc ma
gistrū. Vocatiuus quia pcū aliqm
uocamus ut o magister: Ablatiuus
quia pcū nos aliquid auferre cui
qm significam ut auferam magist.
Tetraptota nomina dicta eo qd p sex
casus uarietates habent ut ē unus.
Pentaptota qd tantū inquinq; casib
uariant ut doctus. Tetraptota qd
tantum inquatuor casib; declinen
tur ut latens. Triptota qd tantū
uerb ut templum. Diptota qd indu
ob ut uappt. Monoptota qd tantū
uno casu utunt ut frugi. De Pronomine
Pronom dictū ē quia pnuce no
minis ponit ne fastidiū faciat no
mi ipsum dum uitat. Nam cū di
cim Virgilius scribit buccolica.
addim pnom ipse scripsit georgi
ca. sicq; uerusta significationis q fasti
diū tollit q ornatū induit. Pro
nomina aut aut finita s aut in
finita. finita pnomina dicta eo
qd diffinunt certā psonā ut ego.
me q enī stati intelligis. Infinita
dicunt que ñ s certe psone. De
absentib; g dr q incertis ut qs

De figura.
De Casibus.
pietas

Hã pfecta apficiendo ut lego. Tẽ enũ dicendũ quõ inpsenti tẽpore legimus.

que: qd. Omnis quã finita appellant
quia cõmemorationẽ faciunt noẽ
psonę ut ipse iste: certũ ẽ enũ de quo
de quo dr: Possessiua uocant eo quod
aliquid nos possidere ostendunt.
Nam dũ dico meus tuus. diffinio ali
quid meũ ẽ: tuũ. Relatiua dicun
t quia adinterrogationẽ referuntur:
ut quis ẽ. respondet is ẽ. Demonstra
tiua dicunt eo qd habent demon
strantis significationẽ. Aliqm psen
tẽ his demonstram ut hic hæ hoc
que tria q articuli nominantur
Articuli aut dicti qd nominib coar
tant idẽ colligant cũ dicam hic
orator: Int articulũ ũ q pnom
hoc int ẽ qd articulus tunc ẽ cũ
nomin iungit ut hic sapiens. cũ
ũ ñ coniungit demonstratiuũ p
nom ẽ ut hic q hæc q hoc. Omia aut
pnomina aut pmigenia aut deduc
tiua s. Primigenia dicta s quia
aliunde originẽ ñ trahunt. Hæ iu
gita q unũ s. finita tria. ego. tu.
ille: infinita septẽ: quis. qualis. ta
lis. quantus. tant. quot. totus. Oi
nis quã finita. ser. iste: ipse: hic. is.
idem. sui. Possessiua quinq: meus.
tuus. suus. nr: vr: Reliqua ũ deduc
tiua dicunt. qa ex his deducta atq
cõposita existunt ut quispiã aliqs
Verbũ dicti. De verbo. Q reliq
eo qd uerberato aere sonat. Quod
hæc pars freqnt in oratione uersat.
Sunt aut uerba ñtis signa quibus
homines cogitationes suas uniuẽ
loqndo demonstrant. Sicut nom
significat psonã. ita uerbũ. factũ
dictũ q psonę. In psona uerbi agimus
q patientis significatio ẽ. Nam scribo
psonę factũ ẽ. ut scribor psonę fac
tũ indicat. s; ei a quo patitur: Ver
bo genera duo s grãmaticę ac re
thę. Grãmaticę. uitia accidunt
tẽpora. preteritũ instans. q futurũ. ut
fecit. facit. faciet. Rethę aut uniu
sa oratio uerba dicunt. uelut uer
bis bonis nos cepit. uerba bona habu
it. ubi ñ tantũ uerba quę uitia ac
cidunt tẽpora. s; uniuersa oratio ẽ:
Verbę species s. formę. modi. coniugatio
nes ——— genera. formę uerbę. un
de dicte s. eo qd nos adunã quãq re
informant. phas. ostendum qd aga
mus. Meditatiua dicta ẽ a meditan
tis sensu. ut lecturio. idẽ legere uo
lo. Inchoatiua post meditationẽ ab
inchoantis indicio ut calesco. freqn
tatiua a sepe agendo. ut lectito. cla
mito. formę cũ sensum tenent. mo
di declinationẽ. Nam nescis qd sit
declinatio. n pius didiceris qd sit
sensus. Modi dicti a eo qm admodũ
sunt in suis significationib; Indican
tis. mod dicit. quia significationẽ
habet indicantis ut lego. Imperatiuus
quia sonũ imperantis habet ut lege.
Optatiuus. quia ipsum optam aliqd
agere ut utinã legerẽ. Coniunctiuus.
qa ei cũgunt aliqs in loco mo plana sit.
Nam qndo dicis clamẽ pendet sensus. cũ
qd si dicã cũ clamẽ quare putas
qd taceã. Plenus ẽ sensus. Infinita
tiuus dr: eo qd tẽpora diffinient.
psonas uerbi ñ diffinit. ut clamare
clamasse. Cũ si adiungas psonã

clamare debeo. debes. debet. fit quasi
finitū. Impsonalis dr quia indiget
psonis nominis t pnominis ut legit.
addes psonā ame: ate. abillo. & plene
sentitur. S; infinitiuus modus pso
na tantū uerbi egt. impsonalis ū. t
pnominis t nominis psona. Coniuga
tio dr eo qd pcā adunū sonū mul
ta cōiungant. Docet ū inquā sillaba
creat futurū tēpus. ne pumptā quis
legebo plegā. Hæ pma & sedā mutant
futurū tempō in bo y bor: tertia inam-
De genere uerbōr. & inat: Genera uerbōr idō dicta
quia gignunt ——— Ham si ach
uo adicis. r gignit passiuum. rursum
si passiuo adimis. r parit achiuum.
Ipsa aut dicunt achiua quia agunt
ut uerbero. & passiua qa patiuntur
ut uerberor: Hamalia. quia nec
agunt nec patiuntur. ut iaceo sedeo.
his si. r: littera adicis ñ sonant lati
ne. Cōmunia dicunt qa & agunt
& patiuntur. ut amplector: Hæ similē
deposita. r: littera. latina ñ s. Deponen
tia dicunt uerba qa deponunt fitū
tēporis participiū a significatione
passiua qd erit indus ut gloriandus
Adverbium. De Adverbio.
dictū ē eo qd uerbis accidat. ut
puta bene lege: bene aduerbiū ē le
ge uerbum. Inde q dictū aduerbiū
qd sēp uerbo uinctum adimplet
Verbum solum sensum implet. ut
scribo. aduerbiū ū sine uerbo non
habet plenā significationē. ut ho
die. adicis ei uerbum hodie scri
bo & iuncto uerbo implesti sen
sum. De Participio.

Participiū dictū qd nominis &
uerbi capiat partes quasi partecapi
um. a nomine uendicat s genera &
casus. a uerbo tēpora & significatio
nes. abutisq; numerū & figurā. De Coniuncto.
Coniuncto dicta qd sensus sentien
tias q; coniungat. Hec psē nihil ua
let. s; incopulatione sermonū quasi
qddā exhibet glutinū. aut eiū no
mina sociat ut augustin & ieronim
aut uerba ut scribit & legit. Una aut uis
omnium siue copulent siue disiun
gant. Copulat aut coniunctiones
dicte eo qd sensum t psonā cōiungat.
ut ego & tu eam ad forū ipsū & sen
sum cōiungit. Disiunctiue dicte qa
disiungunt res aut psonas. ut ego
aut tu faciam. Subiunctiue dicun
t qa subiunguntur. ut q; dicam eiū
regiq; hominiq; dōq; ñ dicam q; re
gi q; homini q; dō. Expletiue dicte
quia explent ppositā rē. ut puta si
hoc ñ uis saltē hoc fac. Cōmunes no
minantur quia ubi uis ponuntur
& subiunguntur ut g hoc faciā hoc
g faciā. Causales dicunt a causa eo
qd aliqd cogitent facere ut puta
occido illū quia habet aurū. causa
ē. Rationales dicunt a ratione qua
quisq; utit in faciendo ut qm eū
occidā ne agnoscar uenenio an ferro.
Prepositio dicta. De Prepositione.
qd nominib ponat & uerbis.
accusatiue aut & ablatiue ppositiones
a casib qb seruiunt dicte. Loque
lares ū quia loqlis idē uerbis semp
coherent nec aliqd ualent sole posi
te ut di. dis. conuincte ū uerbis

figurā facium ut diduco distraho.
Interiecho est dicta. De interiectione
quia sermonib; interiecta idē utpo
sita affectū cōmoti animi exprimit
sicut cū dicimus aberultantes uia adolen
tes heu abiurascentes he: atque ceteraq.
Que uoces quarūcūq; linguarū ppe
s. nec in alia lingua facile transferunt

sine de uoce & littera.

Prisciorbia De litteis communib;
grāmaticē artis litterē cōmu
nes existunt quas librarii & cal
culatores secuntur: Quarū disci
plina uelut quedā grāmaticē artis
infamia ē. unde & ea uarro littera
tionē uocat. Litterē ū s indices
rerū. signa uerborū. quib; tanta uis
ē ut nobis dicta absentiū sine uo
ce loquantur: Usus litterarū reptū
ppt memoriā rerū. Hā ne obliuione
fugiant. litteris alligant. Innanita
enī rerū uarietate nec dici audien
do potuerunt omnia. nec memoria
tenere. Litterē aut dicte quasi le
gere qd' ter legentib; pstent t qd
in legendo teruntur: Litterē latine &
gcē ab hebreis uident exorte. Apud
illos enī pius dictū ē aleph. deinde
ersimili enuntiatione ap gcos trac
tū ē alfa. inde apud latinos. a.
Translator enī ersimili sono alterius
linguē litterā condidit ut nosse pos
sim linguā hebraicā omniū linguā
rū ac litterarū ē matrē. S; hebrei
uguntur duob elementis litterarū sedm
ueris testamēti libros utuntur. gci v
uguntur quatuor: latini v unter
utraq; linguā pgdientes uguntur
tria elementa habent. Hebreorum
litteras alege cepisse primo ysen. sy
rē aut & chaldeē. p abraham. Un
de & cū hebreis & numero & sono
ē cordant. solis caracterib; disere
part. Egyptiē litteras ysis regina
machi filia de greca uenens in egyp
tū reperit & egyptiis tradidit.
Apud egyptios alias habuisse lit
teras sacerdotes. alias uulgus. Sa
cerdotales yeratica neoioc uul
gares. Grecarū litterarū usum
primi phenices inuenerī. Phenices
dicti a rubro mare qd' pficiscunt in
syriā. q sydone urbē inibi con
diderunt. Unde & lucanus phe
nices primi magni si credit ausi
mansurā rudib; uocē signare
figuris. Hinc ē qd' & phenicco
colore libri & capita sēbuntur
qui ab ipsis litterē inicū habue
runt. Cadmus agenoris filius gcas
litteras ephenice in gciā decē &
septē primus adtulit. A. B. Γ. Δ. E.
Z. I. K. Λ. M. N. O. Π. P. C. T. Φ. His pa
limedes troiano bello tres adiecit.
H. X. Ω. Post qm symonides miles
tres alias addidit. Ξ. Θ. Y. Y litte
rā pytagoras samius adexemplū
uitē humanē primū formauit. Cui
uirgula subterior primā etatem
significat. mortā quippe & quē
adhuc se nec uitiis nec uirtutib;
dedit. Biuiū aut qd' supē ab
adolescentia incepit. cui dextra
pars ardua ē. s; ad beatā uitam
tendens. sinistra facilior: s; ad
labem uitiū q; deducens. de qua
sic Persius ait. Et qua samios

De Grecis litteris

verba cū pauresū poculos inducuntur

deduxit littera ramos. surgentē
dextro monstrauit limite callem.
Quinq; autē cē ap̄ ḡcos mistica ſ litte
ras. ꝑma. ÿ. quę humanā uitam
significat de qua nē dixim⁹. sed a
theta. o. q̄ mortē significat. Ham
iudices eandē litterā theta appone
bant ad eoꝝ nomina q̄s supplicio
afficiebant q̄ dī theta. apo ÿ tana
thon idē abhac mortē. Vñ q̄ habet
ꝑmediū telum idē mortis signū.
de qua q̄dam. Omultū ante alias
infelix littera theta. Tertia thau. T.
figurā demonstrans dūnęę crucis.
Vñ q̄ hebraicę signū intēpretat̄ de
qua dictū ē in ezechiele anglo.
Transi ꝑmediū hierusalem q̄ signa thau
in frontes uirę gemitū q̄ dolentū.
Reliquas ū duas summā q̄ ultimā
s uendicat xpc. ipse enī ꝑnciplum
ipse finis dicens. Ego sum alfa q̄ ω.
ceurrentib⁹ enī in se inuicē alfa ad
ω usq; deuolut̄. q̄ rursus ω. ad alfa
replicat̄. ut ostenderet in se dns q̄
initū decursum ad finē. q̄ finis de
cursum ad initū. Omīs autē littē
ap̄ ḡcos q̄ ūba cōponunt q̄ numē
ros faciunt. Hā alfa littera ap̄ eos
uocat̄ in numeris unū. ubi autē
scribunt beta uocat̄ duo. ubi scri
bunt gāma uocat̄ in numeris ex
tra ubi scribunt delta uocatur
in numeris ex quattuor q̄ sic oīs
littē ap̄ eos numeros habent. La
tini autē numeros ad litteras ñ cō
putant. s; sola ūba cōponunt. ex
ceptis — q̄ x. littera. q̄ q̄ in figura
crucē significat q̄ in numero de
c. d. l. l. m. v. x. ut c. ꝑ centū. d. ꝑ q̄ngen
tis. l. ꝑ uno. l. ꝑ q̄nq̄ginta. m. ꝑ mille.
v. ꝑ quinq;

cem demonstrat. Latinas litte
ras carmīs nimpha ꝑma italis
tradidit. Carmīs autē dicta quia
carminib⁹ futura canebat. cētum
ꝑpę uocata ꝗ cōstrate. Littē autē aut
cōmunes sē aut librales. Cōmunes
dicte quia eis multi in cōmune
utuntur: ut scībere q̄ legere; lib ra
les ū q̄a eis tantū illi nouerūt qui
libros conscribunt recte q̄ loq̄ndi dic
tandi q̄ rationē nouerūt. Littarū
ū duplex modus ē. Diuidunt enim
ꝑncipalit̄ in duas partes in uocales.
q̄ in cōsonantes. Vocales s̄ quę directo
hiatu fauciū sine ulla collisione
uarię emittunt. q̄ dicte uocales q̄d
ꝑse uocē impleant q̄ ꝑse sillabam
faciant. nulla adherente cōsonante.
Consonantes s̄ q̄ diuso motu linguę
et impressione labiorę efficiunt. q̄ uo
cant cōsonantes quia ꝑse ñ sonant. s;
iunctę uocalib⁹ cōsonant. He in duab⁹
partib⁹ diuidunt in semiuocalib⁹ q̄
in mutis. Semiuocales dicte s̄. eo q̄d
q̄ddā semis de uocalib⁹ habeant.
ab. e. quippe uocali incipiunt q̄ de
sinunt in naturalē sonū. Muta autē
dicte q̄a ñ sibi iunctis s̄ uocalib; ne
quaq̄m erūpunt. Si eis extinum uocalis
detraxeris sonū inclusum littere
mutū sonabit. Vocales autē q̄
semiuocales q̄ mutę auctib⁹ sonę
q̄ semisonę q̄ insonę dicte s̄ litte
uocales ū. i. q̄. v. ap̄ grāmaticos ua
rias habent significationes. Ham
m uocales s̄. m̄ semiuocales. m̄
medię s̄. Vocales idō s̄ q̄a sole
posite sillabas faciunt. q̄ aliis

De litteris latinis

ē sonantib; coniungunt. Consonan
tes idō habent quia medium habet
post se uocales inseparabiles sillabis ēsh
untas. ut iansuates q; habent pē
sonantib. Semiuocalis autē idcirco dicun
tur: quō naturaliter solę medium
sonū habent. ut illi uni. Coniunctę
aliis pinguius sonant. vt ianus
uanus. solę enī aliter sonant. aliter
uunctę. l. u. ppter medū dupler dr:
quia quotiescūq; inter duas uocales in
uenit pduab ēsonantib habet ut tro
ia. geminat enī ibi son ei. v. quoq;
littera pīn medū nihil ē. qa alicu
bi nec uocalis nec ēsonans ē. ut quis.
uocalis enī ñ ē qa. i. seqtur: ēsonans
ñ ē qa. q. pcedit. Idōq; qndo nec uoca
lis. nec ēsonans ē. sine dubio nihil ē:
Et adē q. digamon agcis uocat. qndo
sibimet alis q; uocalib iungit. quę
idō digamon dr: qa dupler ē. instar
f. litt. quę duplicē gammā habet.
adeui similitudinē coniunctas uo
cales digamon appellari grāmatici
uoluerī. ut uotū. uirgo. Int semiuo
cales ū qda liqdę dicunt. ppterea
qa medum ununa sillaba post po
sitę alis ēsonantib deficiunt q; a
metro excludunt. Exquib duę ap
latinos liquescunt. R. q. l. ut fragor
flatus. Reliquę M. y H. ap gcos liqs
cunt ut mnesteus. Decē q; septē
autē latinus litteris uet septura
ēstabat. unde q; legitime nominan
tur illa ratione scilicet. uel qd
ab. e. uocali incipiunt q; in mutū
sonū desinunt ut s ēsonantes. uel
qd a suo sono incipiant. q; in uoca
lem. e. desinant ut s mute. H autē
littera p sola aspiratione adiecta
ē postea. Unde q; aplerisq; aspiratio
putat ēe. ñ littera. quę pinde aspi
rationis nota dr: quia uocē eleuat
Aspiratio enī ē son ubius eleuatus.
Cui contraria ē psodia son equalit
flexus. K. littera saluius ludi ma
gister postea latinis adiecit. ut in
sono diserim faceret duarū littera
rū. c. q. q. Quę idō supuacua dr: qa
exceptis kalendis supflua iudicat.
Et c. enī unuisa exprimim. Q. littera nec
gci resonant nec hebrei. Exceptis enī
latinis hanc nulla alia lingua habet.
hęc pius ñ erat. unde q; ipsa sup ua
cua ē uocata. qa pc. cuncta ueteres
scribebant. X littera usq; ad augus
ti tēp ñ dū ap latinos erat. pea
c. q. s. scribebant. Un q; dupler uocat.
qa p c. q. s. ponit. Vn q; ex eisdē litte
ris cōpositū nom habet. Agcis du
as litteras mutuauit latinitas. y.
q; l. ppt noia scilicet gca. q; he ap
romanos usq; ad augusti tēp ñ scri
bebant. s; p l. duas. ss. ponebant. ut
hilarissat. P y. ū i. scribebant. Un
cuq; autē litt tria accidunt. nom
qm uocet. figura quo caractere sig
net. potestas quę uocalis quę ēso
nans habent. Aquib dā q; ordo adi
cit idē quę pcedit q; quę seqtur:
ut a. por sit. seqns b. d. autē moib
gemib; idō por ē litterarū. pro
qd ipsa por nascentib uocē apiat.
Homina ū litterarū gentes ex sono
ppę linguę dederunt notatis oris
sonis ac discretis. Hā post quam
q; digne hoc tēpore q; xpi nom innotuit quō pea q; crucis signū figurat septu
Stat. dudum autem

cas animaduertit q nomina eis q
figuras imposuerit. figuras autem par-
tim explicito. partim exsono litterarum
formauerit. ut puta. i. q. o. quarum
uni sic exilis sonus. ita tenuis uir-
gula. alteri pinguis soni sic q plc
na figura. Potestatem autem natura
dedit. uoluntas ordinem q apicem.
Inter figuras litterarum q apices uetes
distinxerit. Apicem dicti ppter qd lon
ge sit a pedib; s; in acumine litte
apponat. Est u linea iacens sup
litteram equaliter ducta. figuram autem
qa tota litta sebtuit. De Sillabis.

Sillaba gce latine exceptio
siue complexio dr. Hanc silla
ba dicta e a poto sillabarum
ta gramata. ide acceptione litte-
rarum. sillabarum enim dr capere.
Ysi uere illa e sillaba q expluribus nas
citur litteris. Hanc una uocalem psil
laba ..... abusiue nppe dici
mus. quae ni ta sillaba dicenda quam
ratio tepor. Sillabe autem aut breues s.
aut longe. aut comunes. Breues uo
cant. quia nuqm pducta possunt.
longe qa semp pducuntur. comunes
autem qa p sebentis arbitrio ei necessi
tas cogit q pducuntur q corripiuntur.
Lege donatii. Idcoo autem sillabe longe
breues q; dicuntur. qa puarias uocem
moras aut dupla aut simpla spa
cia tporis habere uidentur. Diptonge
sillabe gco nomine dicte qd uocis
binae uocales iungantur. Litris apud
nos ueras e quatuor: ae. oe. au.
eu. Li u ap maiores tamen celebra
ta fuit. Sillaba apt metros ideo
semipes nominat qd sit dimidius
pes. Hanc pes duabus sillabis estat. cu
g sillaba una e quasi dimidius
pes e. Dionisius luminus. sillabarum
omnium singulas formas aptissimas
fecit. q obid statua honorat e.

Pedes sunt. De Pedibus.
q certis syllabarum teporibus
insistunt. nec alegimo spacio
umqm recedunt. Pedes dicti
co qd ipsos metra ambulent
Hanc sic nos pedib incedimus ita metra
quasi pedib gradiunt. Pedes g omnis
centum uiginti quatuor s. Dissillabi
quatuor: Trissillabi octo. Tetrasylla
bi sedecim. Pentasyllabi tiginta duo.
Exasyllabi sexaginta quatuor: Usq;
ad quatuor aut syllabas. pedes di
cunt. reliq similiugie uocant. Ipsi
autem pedes habent speciales causas
nominum quare ita uocent. Pyrrichi
dictus e quia hic assidue in certa
mine in ludo puerili sepi fre
qentabat. Spondeus dr qa tracti sonat.
Nam spondeus tractus quida dr. id e
sonus qui fundebat circa aures sacrifi
cantium. Ysi eni qui tubis canebant
in sacris gentilium spondiales nomina
bant. Trocheus u abeo dictus e qd ce
lere commisione facit carmenque
quasi rota uelocit currit inme
tris. Trochoeus enim gce rota dr. Iambus
dictus e eo qd iambolin gci detra
here dicit. Huimodi enim carmine
omis inuectiones et detractiones
implere poete solent. Dictum autem
nomen abeo qd uelut uenenum qdam
in maledicti aut luoris infundat.

Tribrachus qui ex eorum appellatur: dictus tribrachus: quia sit ex tribus brevib; Molossus dictus a saltatione molossorum quam exercuerunt armati. Anapestus e dactilo contrario: unde nomen accepit quod referatur id est repetitur: quia greci anapestin repetitionem dicunt. Dactilus a digito dictus quod alongiore nodo micho ans: unduas desinit breves: unde et manus obpansa palma dicitur et pendentes digiti dactili. Amphibrachus quod utrumque parte breve habeat longa in medio intiacente. Brachis. h. breves dicitur. Amphimacrus quod duas hinc et inde longas teneat in medio inclusam breve. Macros enim gece longus dicitur. Bacchius appellatur e eo quod eo pede bacchantes idem liberi sacra celebrant. Antibachius uel palimbachius dictus quia retratus a bachio est. Proceleumaticus eo quod sit ad celeumata canentium aptus. Dispondeus autem et dytrocheus et diambus dicti eo quod geminis consistant iambis spondeis et trocheis. Antispastus quod sit ex contrariis syllabis ex breui et longa ex longa et breui. Coriamb; ut quia ex hoc pede compositum carmen choris aptissimum sit. Ionici sane propter numerum inequalem sonum dicti habent enim binas longas et octavas binas quoque correptas. Iones dicti ab iuuentute. Epitritus uocatur eo quod semper tres longas syllabas habet et unam breuem. Synlugie autem s pentasyllabi et erasyllabi pedes. et dicti apud geos sinlugie quasi quedam declinationes. Sed hi non sunt pedes sed appellantur pentasyllabi et erasyllabi quia ultra quinque et sex sillabas non peedunt. Unde non oportet in carmine has sillabas quod libet excedere nomen ut karta ginensium et constantinopolitanum et hierosolimitanum.

Accidunt unicuique pedi arsis et thesis id est elevatio et positio uocis. Hoc enim metrum pedes dirigere poterunt non altera uice leuentur et ponantur ut arma. Arsis elevatio est. ma positio. In his duobus pedum divisione pedes legitimi colligunt. Equa divisio est quotiens arsis et thesis equali tempore divisione cedunt. Dupla quotiens ex his unum alterum duplo uincit. Sercupla ut est quotiens unum alterum sercuplo superat. In simpla enim eius parte unum plus inuenitur. In dupla unum minus habet. Sercuplum enim dimidium dupli dicitur. Triplum est quando maior pars tertiam tenet totum minus id est tria et unum. Epitrita est quando minor tenet a maiore et ei tria pars. Cedunt ut membra pedum et pe aequalitatem et pe dupli et pe sercuplum et pe tripli et pe epitritum. Paratimus quinque hos.

Spondeum.	— —
Pyrrichium.	⏑ ⏑
Dactilum.	— ⏑ ⏑
Anapestum.	⏑ ⏑ —
Dispondeum.	— — — —
Proceleumaticum.	⏑ ⏑ ⏑ ⏑
Iambum.	⏑ — ⏑ —
Dytrocheum.	— ⏑ — ⏑

Hic et iste pes unchusam unam habet longam et duas breues.

Antispastum · ⏑ — — ⏑
Coriambum · — ⏑ ⏑ —
Ite duplam partimur hos pedes.
Trocheum · — ⏑
Iambum · ⏑ —
Molosum · — — —
Tribrachum · ⏑ ⏑ ⏑
Ionicum maiorem · ⏑ ⏑ — —
Ionicum minorem · — — ⏑ ⏑
Amphibrachum · ⏑ — ⏑ Plus
Sercupli autem sunt hi · Iplus so
Amphimacrus · — ⏑ —
Bachius ⏑ — —
Antibachius · — — ⏑
Pon primus · — ⏑ ⏑ ⏑
Pon secundus ⏑ — ⏑ ⏑
Pon tertius · ⏑ ⏑ — ⏑
Pon quartus · ⏑ ⏑ ⏑ — Suidimus.
Restant qs epitrita partione di
Epitritus pmus · ⏑ — — —
Epitritus secundus · — ⏑ — —
Epitritus tertius · — — ⏑ —
Epitritus quartus — — — ⏑
Sunt qdem equi dupli u sex
triplus unus · Ipsis u tamen equi
tripla partione diuidit · Sercupli
septem · que maxima atq; idō nun
me metris adem · Epitritus quatuor
Humerus autem syllabarum impedib;
aduab; usq; ad sex pendunt · Ut
ruis enim ni pedit quia usq; ad sex
sillabas tendunt pedes · Tempora
g impedib; s · utq; unusquisq;
pes habeat · Resolutio est pedis qndo
puna longa duc breues ponunt
aut pduab; longis quatuor bre
ues ponunt · vt secta que interum
abiecit costas · Abiecit nē resolutio est

sponda impedeumatico inquia reso
lutione semp synalipham sequitur
uirgilius · Iruna autem longa duc
breues fiunt · arduab; breuib; lon
ga numqm fit · fundi enim solida
possunt · solidari scissa ni possunt ·
Figura est cui nota sillabe agnoscun
tur: Vbi enim circuli partes inferiores
bis positum aspicis pyrrichius est
⏑⏑ · ubi · i · geminā iacentes — — spon
deus est · Iam nota breuis inferior
semicirculus est · Nota longa · i · iacens
est · Metra impedib; accidunt · ut atro
cheo trochaicum · adachio dachlicum ·
a iambo iambicum · dequib; paulo p
dicendum est · De Accentibus.

Accentus qui grece prosodia
dicitur ergo nomen accepit
Iam gec pros latine ad
ode · grece · latine cantus est · Hoc
enim nomen deuerbo aduerbum ex
pressum est · Latini autem habent q
alia nomina · Iam accentus q tu
nus q tenores dicunt · qa ibi sonus
crescit q desinit · Accentus est dictus
qd uerta cantum sit · sic aduerbium
qa uerta uerbum est · deinde accentus
dictus · qd acuat q erigat syllabas
Gravis qd deprimat q deponat · Est
enim contrarius acuto · Circumflexus ·
qa de acuto q grauem estat · incipiens
enim abacuto ingraue desinit · atq;
ita diu ascendit q descendit circum
flexus efficit · deinde autem q circum
flexus similes s · Nam utrq; leuat
syllabam · Gravis etiam uidet
ambob; Iam semp deprimit sylla
bas cum illi leuent · ut unde uenit

tytan· et nar ubi sydera condit· un
hic gus e minus cui sonat qua acu
tus et circuflexus· Monosillaba autem
pars orationis si naturaliter brevis est
ut ur: aut positione longa· ut ars.
acutum accentum habebit· si u natura
liter longa ut res circumflexum· Dissillaba
pars orationis si penultima naturaliter lon
ga habet et ultima breve circumflectitur
ut musa· aliter acuitur· Trissillaba pars
orationis si media breve habet· vt
tibia· tunc prima acuitur· Si u longa ha
bet sed ultima naturaliter· et ultima bre
ve vt romanus· tunc media circum
flectimus· Tetrasillaba pars oratio
nis· et pentasillaba ratione trissyl
labarum retinent· Gravis accentus
cum uno accentu poni potest in dictio
ne una· cum utrisque numquam ut catul
lus· In composita dictione unus accentus
est vt armipotens omnipotens· Accentus autem
repetitus est tyrannus distinctionem· ut ut ridiculus
in lutore conspicitur sus· ne dicas
ursus· tyrannus pronuntiationem· ne dicas
meta breviter et non productum· mota· ut
discernende ambiguitatis causa· vt
ergo· Nam cum producitur ego causam signi
ficat· cum corripitur coniunctionem·

FIGVRE De figuris accentuum·

Accentuum decem sunt· quae agrammati
cis per verba distinctionibus apponun
tur· Oxia id est acutus accentus li
nea a sinistra parte in dextram partem
sursum ducta fit ita· ´ Baria id est
gravis accentus linea a summo dextra
in sinistram deposita fit ita· ` Peris
pomene id est circumflexus linea de
acuto et grave facta· et pinnitur ita· ^
Marchos id est longa virgula iacens est
ita· —. Brachin id est brevis pars est cir
culi inferior iacens ita· ˘ Ysen id est
iunctio quia duo verba connectit sub
iecta virgula versus circumflexa fit
ita· ˘ Diastole id est distinctio quae con
trario separat dextra pars circuli sub
posita usui fit ita· ⊃ Apostrofos pars
ante circuli dextra et ad summam litte
ram apposita fit ita· ⊃ qua nota de est
ostendit in sermone ultima vocalis
ut tribunal pretribunale· Dasia quae imi
tatur aspiratio id est ubi h· littera
poni debeat tali figura notatur· F.
Psilen quae imitatur siccitas· siue puru
id est ubi H· littera est non debet tali no
ta ostendit· ⊣ quae duae accentuum
figuram latini ex ipsa littera aspiratio
nis fecerunt· Unde et si iungas has
facis eandem aspirationis notam· Rursus
si medium et apicem scindis· dasian et
psilen facis·

De Posituris.

Positura est figura ad distin
guendos sensus per cola et coma
ta et periodos· Quae dum ordine suo
adponit sensum nobis lectionis osten
dit· Dicitur autem positura· et quia punctis
positis adnotantur· et quia ibi uter
pinnuallo distinctionis deponitur·
Has graeci thesis vocant· latini posituras·
Prima positura est subdistinctio
cadit et coma· Media distinctio sequens
est ipsa et cola· Vltima distinctio quae
tota sententiam claudit· ipsa est pe
riodos· cui ut dicunt partes sunt cola et
coma· Quarum diuersitas punctis di
uerso loco positis demonstratur· Vbi
enim initio pronuntiationis nondum

plena pars sensus ē ꝗtam respirare
oportet. fit cōma. idē particula sen
sus. punctusq; ad litterā imā ponit.
ꝗ uocatur subdistinctio. abeo qd sub
tus punctū idē ad imā litterā acci
pit. Ubi aut insequitur ia sententia
sensum pstat. s; adhuc aliqd sup ē
de sententiae plenitudine fit cola
mediaq; litterā puncto notam. ꝗ
mediā distinctionē uocam. qa punc
tū ad mediā litterā ponim. Vbi ū ia
p gradus pnuntiando plenā senten
tiae clausulā facim. fit periodos. punc
tūq; ad caput litterae ponim. ꝗ uocat
distinctio. idē disiunctio. qa integra
separant sententiā. Hoc qdē apud
oratores. ceterum ap poetas ubi inuer
sus p duos pedes syllaba remanet
cōma ē. qa ibi post scansionē pe
dis uerbi facta ē. Ubi ū post duos
pedes de parte orationis nihil sup
ē. colon ē. totus aut uersus periodos ē.

PRETEREA de libris sententiae
quedā scripturarū notae apud
celeberrimos auctores fuerūt. qsq;
antiqui ad distinctionē septuarū
carminib ꝗ historiis adposuerunt.
Hota ē figura ppe inlitteae modū po
sita ad demonstrandā unāquāq;
uerbi sententiarūq; ac uersuū ratio
nē. Hotae aut uersib ad ponunt nu
mero uiginti. sed q s nominib in
sta septus Asteriscus. ⁂ adponitur
inhis q omissa s ut illucescant p
eā notā quae de eē uident. Stella
enī aster dr gce sermone a quo
asteriscus ē diriuat. Obelus — idē
uirgula iacens adponit in uerbis
et sententiis supflue iteratis siue
in his locis ubi lecto aliqua falsita
te notata ē. ut quasi sagitta iugulet
supuacua. atq; falsa confodiat. Sa
gitta enī gce obelus dr. Obelus ÷
supne adpunctatus ponit in his de qb
dubitat utrū tolli debeat necne ad po
ni. Lumniscus ÷ idē uirgula inter
medios punctos iacens apponit in his
locis quae sacre septuae interpretes
eodē sensu. s; diuersis sermonibus
transtulerunt. Antigraphus ⁘ cum
puncto apponit ubi in nonnullis latinis
diuersus sensus habet. Asteriscus
cū obelo ⁂ — hac ppe aristarchus ute
bat in his uersib; qui ñ suo loco po
siti erant. Paragraphus ⊢ ponit ad
separandas res areb quae inconeru
centur. qm admodū in catalogo
loca a locis. ꝗ regiones a regionibus.
in agone pmia a pmiis certamina
aduersis certaminib separent. Posi
tura ⊢ē figura paragrapho contra
ria ꝗ idō sic formata quia sic illa
principia notat. ita ista fines a principiis
separat. Crisia ⊙ circuli pars infe
ior cū puncto ponit in his locis ubi
questio dura ꝗ obscura apiri uel sol
ui ñ potuit. Antisima ⊃ ponitur
ad eos uersus quae ordo pmutandus
ē sic in an tiquis auctoribus posi
tū inue nitur. Antisima ⊃ cū
puncto ponit in his locis ubi eodē
sensu duplices uersus s. ꝗ dubitat
qui potius eligendus sit. Diple >
hanc septores nri apponunt in li
bris ecclasticae uae ad separanda
et demonstranda testimonia scarū

scripturarū. Diple plesticon ⸗ hanc
primus leogoras syracusanus posuit
homericis uersib; ad separationem
olimpi acelo. Diple pstigmine ⸗ idē
cū geminis punctis. hanc antiq in his
apponebant. que Zenodotus effesius
ñ recte adiecerat aut detraxerat.
aut pmutauerat in his — q nisi ea
usi s. Diple obolismene ⸗ uti ponit
ad separandos incomediis t tragediis
piodos. Auersa obolismene < quoti
ens strophe q antistrophus infertur:
Auersa cū obelo < ad ea ponit que
ad aliqd respiciunt vt nos ne t flu
xas frigieres uertere fundo conan-
nos an miseros qui troas achiuis
obiecit Diple supne obelata ⸗
ponit ad condictiones locorq ac tpq
psonarū q mutatas. Recta q auer-
sa supne obelata ⸗ ponit finita
loco suo monade significantes simi
lem sepnitē quoq ee. Cerauniū ✳
ponit quotiens multi uersus imphan
tur nec psingulos obelant. Cerau
nii enī fulmī dr. Crisimon ✳ hec
sola ex uoluntate unusquisq ad
aliqd notandū ponit. Phiero ⊕
idē fortis. Hec ubi aliqd obscurita
tis obsollicitudinē ponit. Ancho
ra supior ⚲ ponit ubi aliqua
res magna omnino ⚲ ē. Ancho
ra inferior ⚲ ubi ⚲ aliquid
iniustissime t inconuenientius denun
tiatū ē. Chronis F nota tantum
in fine libri apponit. Alogus ♄
nota que admendas adhibetur:
Fiunt q alie note libroq pagnos
cendis his que pertemnates
pagnarū exponunt. ut ubi lector
in liminare huūmodi signū inuene
rit adtextū recurrens eusdē sermo
nis uersiculi sciat ee expositionē.
cui similē sup iacentē notā inue
nerit. De Notis uulgaribus
Vlgares q aliaq rerū
notas ennius pmo mille q
centū inuenit. Notarū usus erat
ut quicqd pconione aut in iudiciis
dicerent. librarii scberent. cōplures
simul astantes diuisis inter se partib
qt qsq; uerba q quo ordine excipe
rent; rome pmus Tullius tyro cycero
nis libtus cōmentatus ē notis s; tamē ppo
sitionū Post eū sammius philar-
gius q aquila libtus mecenatis
alias ad edidерunt. Deinde Senica con
tractas omniū digestoq q auctio
numero op effecit unqnq milia.
Note autē dicte qd uerba t syl
labas pfiris caracterib notent
q adnotiā legentiū reuocent
quasqui didicerit ppe ia nota
rii appellant. De Notis iuris
Quedā autē litte in libris iu
ris uerboq suoq note s. quo
septio celeris breuior q fiat.
Scribebat. h uerbi grā per b q f
bonū factum. per s q c senatus
cōsultum. per R ⸗ P res publica. p P ⸗ R
pplī romani. p d q t diu tacit.
p supinā m littera mulier. per
P sed in naturā pupillus. per a
uerso caput pupilla. p unū k
caput. p duo k iuncta calum
nie causa. per i q e iudex esto
per d q m malum dolum.

Cui generis plurime cōsimiles note
in libris antiquis inuenimus. Has
notas uiris nouum imperatores acodi
cib legū abolendas sanxerunt quia
multos phas callidi ingenio igno
rantes decipiebant q̄ita uisserunt
sēbendas in legib litteras. ut nullos
errores. nullas ambages afferant.
si; sequenda q̄ uitanda apte de
monstrarent. ¶ De Notis omnium
In breuiculis Tribus.
quoq; q̄b multū nomina com
nebant. ppa nota erat apud uete
res qua inspiciebat q̄m ex multib
sup̄ erat. quantiq; in bello cecidis
sent. T. Thau. nota in capite uersi
culi posita supstite designabat.
θ. theta ū adunicuiq; defunch
nom apponebat. unde q̄ habet p
medium telum idē mortis signū
Dequia Persius ait. Et potis ē nu
grū uicio pfigere theta. Cū aut
puericia significare uellent. A.
lauta. littera usi s. sic morte sig
nificabant cū ponebant theta
ad caput. Instipendiq; quoq; lar
gitione ppriē erant note. ¶ De No
Notas Tus Litterarū.
etiā litterarū int se ueteres
faciebant. ut quicqd occulte in
uicē septura significare uellent
mutuo scriberent Testis ē Brut
qui usus ē his litteris, quib; ea quē
ad futurus erat notabat ignoran
tib aliis quid s uellent hec lit
tere. Cesar quoq; augustus ad
filiū. quō inquit innumerabi
lia uenidunt assiduē q̄ scribi
alterum ū oportet q̄ ēē secreta.
habeam int nos notas suas tales
ut cū aliqd notis scribendum
erit. puncta quaq; littera sēbamus
sequentē hoc m. d. a b. p b. c. q. de
incepsē eadē ratione cetras. pro Z.
aut redeundū erit ad duplex. aa.
Quida aut uersis uerbis scribunt.
Sunt ¶ De Notis digitorū.
quida digitiq; note. sunt
q̄ oculiq; quib secū tacti
peculq; distantes collocuntur.
Sic mos ē militaris ut quotiens
consentit exercitū quia uoce ñ pōt
manu pmittat. alia q̄ uoce ñ pos
sum salutant. laudant. Ennius de quada gladiq; motu
impudica quasi in choro pila lu
dens dotatur. dat tam dat sese
q̄ cōmunē facit. alium tenet. alia
annuit. alibi manus ē occupata.
alia puellis pedem. alia dat anulū
exspectandum. labris aliū inuo
cat. cū alio cantat. at tam alius
dat digito litteras. Et salomon.
annuit oculo. terit pede. digito
loquitur. ¶ De Ortografia.
Ortografia gē. latine
recta septura interpretat.
Orto enim grece recta graphia
septura dr. Hec disciplina docet
q̄m admodū scribere debeam.
Nam sic ars tractat de partium
declinatione. ita ortografia de
scribendi pitia impitia ad cum
ē ppositio d littera. cū ē continuē
tio T littera accipit. Haud quan
do aduerbiū ē negandi d litte
ra terminat q̄ aspirat in capite

qndo aut cuncho disunchua e p.t.
littera sine aspiratione scbit. Apud
ppositio p d scribit. sic apud patrem
quo uetres sepe apud paduerbio usi
s. duab eras medius litteris subtrac
tis. Iudu aut alie litterie in locu ali
arū litterarū ritte ponunt. B&P litte
ris quedā cognatio e. Hā p burro dici
m pyrrū. C&G qndā cognatione ha
bent. Nā dū dicim centū et trecen
tos postea dicim quadringentos
G ponentes pc. C&q. simulit cogna
tio e. Ham hui ce——p. c. cuq p q.
scbimus. Cū aut ppositio pc. scriben
da e. si aut aduerbiū fuerit p q.
Dicim enī quū lego. Ds g pc. solam
demon p diptongū e notandus.—
Equus qd e animal pe. sola scriben
dus. equus qd e iustus pae. dip
tongon scribit. Exsul addita s. de
bet scribi. quia exsul dr q extra so
lum e. Exultat melius sine s. scbit
nā cū ipsa x. ex c. &s. constat qm cū
unea sit s. rursus ei addit alia. Equo
p diptongon scribit. quia abaqua e
nom factū. forsitan p y. scribendū
in fine. quia integrū ei e. forte. sit. tande.
Fedus qd e deformis pe. solam scri
bendū. fedus qd e pactū p oe. dip
tongon. formosius sine y. scribitur
qa aforma uocat. Gnat qd e filius
p G. scribit qa facit generat. H. que
aspirationis littera e in latino tantū
uocalib iungit. ut honor. homo. hu
mus. aspiratur aut &consonantib;
s; ingcis &hebreis nominib. Heus
aut &heu interiectiones. ph. scriben
de. I. litterā int duas uocales con

stituta bis scbi qdā existimabant.
ut intrroia &maia. Hoc ratio ñ pmit
tit. Hūqm enī tres uocales in una
syllaba scbunt. s;l. littera inter
duas uocales estituta p duplici
habet. Id pnom neut generis p. d.
scribit. abeo qd e is. ea. id. qa facit
ide. Quod si uerbum e tertie p sone
p.t. notabum abeo qd e eo. is. it.
qua facit ttur. K. littera antiqui
pponebant quotiens. a. seqbat. ut
kapitt. kanna. kalam. nc aut kar
tago &kalende p ande tantū scri
bunt. Omia aut grica nomina qua
cūq seqtur uocali p k. s scribenda.
Letus p diptongon scribit qa letitia
alatitudine uocata e. cui contra
ria e tristicia que angustia facit.
L. aut littera intū p d. utimur
ut latū p datū. &calamitate p ca
damitate. Acadendo aut nomen
supsit calamitas. Maxum an ma
ximus &siqua similia s qualit
scribi debeant questiū e. Varro
tradidit cesare p i. eusmodi
uerba enumiare solū ee &scri
bere. Inde ppt auctoritate tanti
uri consuetudine facta. ut ma
ximus optim pessim scribat. Ma
lo p una. l. scribendū qa e magis
uolo. malle p duas. ll. scribendū
qa e magis uelle. Holo quoq p
una. l. uelle &nolle p duo. Holo
enī ne uolo e. nolle ne uelle. Os
siuuitū aut ossum significat per
O. solam scribendū e. si p sona. H.
pponenda e. Ora finū p o. hora
dierū p H. scrib. Onus si de onere

uenit p·o · solà scribendu·si de hono
re cū aspiratione· Lr̄ ꝓpositio q̄ ꝓtu
rea p dyptongon scribit· Lenc ū qd
ē communcio p·e · Lena qd ē supplic
um poe· Q · littera tunc recte ponit
cū illà stati·u · littera sequit· q̄ alia
quelibet una plures uc uocales un
guit· ita ut una syllaba fiat· Cetera
p·c· sebunt· Que pnom cū · a· scri
bendu·q; communcio sinc a · Quid
p d · sebit cū pnom ē· p·t · cū uer
bum· Cū positio pma ē queo·quis
quit· q̄ in cōpositione nequeo neq;s
neqt· Quod q̄ndo pnom ē p·d · scri
bitur· q̄ndo numer p·t · quia tot
dē p·t · scribitur· Quotidie p·q ·
sebit ñ p·c · vt sit quot dieb;· R· lit
tera cōmunionē habet cū s · littera
Itaq; apud antiquos honos· labos·
arbos· dicebat· nē honor· labor·
arbor· Sat p·t · scribi oportet·
q̄a integrū ei facit satis· Sed p·d·
oportet scribi· Ap̄ antiq̄s sed· sedū
dicebat· nos finales duas litteras
abscidimus· Tantus sic q̄ntus m · in
medio habebant· quā eū q̄tam · undeq̄
quantitas· quantū tantus· Vac
unctio cū · a · sebenda· uc con
unctio sinc · a · Xpe q̄a ḡci ē per
x · scribendu· ita q̄ xrisma· ÿ q̄ l
litteris sola ḡca nomina scribunt·
Hā cū uthcia sonū· l · littera ex
primat· tam quia latinū ē p·t · scri
bendu· sic miltia · maltia · nequ
tia · q̄ cetera similia· Indubius quoq;
uerbis ēsuetudo uetrū erat· ut
cū cade littera alū intellectū
corrupta· alū pducta haberet

longe syllabe apice; ut puta populus
arbore significat· an hominū mul
titudinē apice distinguebat· Sic q̄
ubi littere ēsonantes geminabantur·
sicliū supponebant ut sella· serra·
asseres· Veteres aut ñ duplicabant
litteras s; supra sicliōs apponebant
qua nota admonebat lector· gemi
nandā ē littera· De Analogia·

Analogia grece· latine similiū
cōparatio siue ꝓportio nomi
nat· cui hec uis ē· ut q̄d du
biū ē ad aliq̄d simile q̄d ñ ē dubiū
refert· q̄ incerta certis pbentur· Octo
aut modis cōparatio analogie colli
gitur· idē cōparatione· qualitate·
genere· numero· figura· casu· ætate
tib̄ similiū syllabarū q̄ similitudine
tempor·· Siq̄d dehis unū defuerit·
iā ñ ē analogia idē similitudo· sed
ē anomale· idē extra regulā· ut lepus
q̄ lup̄· totū ēuenit s; dissentiunt ca
su· facit enī lupi· leporis· Nam regu
larit ē· dū queris utrū trames mas
culinū sit an femininū· Similis ē illi
nomī declinatione limes· q̄ erit mas
culinū· hic finis si incerti generis
ē· credis similis ē illi panis undecli
natione· q̄ erit masculinū· hic ex cō
parationē positiuū· ut si dicas doc
tus magnus· positiuū s q̄ sui similes·
fit q̄ p diminutionē· ut puta funem
masculinū ēē· funiculus ostendit·
sic marmor· neutri generis ēē· mar
musculum indicat· Illā q̄d gen̄ unūm
cipaliter ē· id ēē· in diminutione
solet· s; hoc ñ semp· ut pistrinum
pistrilla· s; quia scire debemus ex

positione declinatione q; ex diminu
tione genus colligere. De Ethimo

ETHIMOLOGIA EST. S logia.
origo uocabulq; cũ uis uerbi
t nominis p̃ interpretationem
colligitur: Hanc ARISTOTILES sim
bolon. CICERO annotationẽ nomina
uit. quia nomina q; uerba rerũ no
ta facit exemplo ꝓposito. ut pita
flum̃ quia fluendo erant a fluen
do dictũ. Cui cognitio sepe usum
necessariũ habet interpretatione sua.
Nã diu uideris unde ẽ ortũ nomen
eius uel eius intelligis. Omis enim
rei inspectio. ethimologia cognita
planior ẽ. Non aut omia nomina
auctib; sed in naturã imposita s.
s; quedã q; sed in placitũ. sic q; nos
seruis q; possessionib̃ imitdũ sed in
q̃d placet nre uoluntati nomina
dam̃. Hinc ẽ qd omniũ nominum
ethimologie ñ reperiunt. q̃a quedã
ñ sed in qualitate qua genita sunt.
s; uarta arbitriũ humane uoluntatis uocabula accepunt. Sunt aut ethimologie nominũ aut ex causa date. ut reges a recte t agendo regendo. aut ex origine ut homo q̃a sit ex humo. aut ex contrariis. ut a lauando lotiũ t lotiũ diu lotium ñ sit mundũ q; ut lucus quia umbra opacus parũ luceat.
Quedã etiã facta s ex nominũ diminutione. ut a prudentia prudens. quedã aut ex uocib̃ ut a garrulitate garrulus. quedã ex greca ethimologia orta q; declinata s in latinũ. ut silua dom̃. Alia quoq; ex nominib̃ locq; urbiũ t fluminũ

uocabula
traxerunt. Vnde q; origo eq; uix
cernitur. Sunt q;dã pleraq; barba
ra nomina incognita latinis q;
grecis. De GLOSIS.

GLOSA greca interpretatione
linguẹ sortitur nom̃. Hanc
philosophi aduerbium dicunt.
quia uocẽ illã de cui qualitate que
rit uno q; singulari uerbo designat.
Quid enim illud sit in uno uerbo positum declarat. contacescere ẽ tacere
ut cũ tamen dicim̃ finẽ. aut
populatas interpretam̃ ẽ uastatas.
q; omnino cũ unius uerbi re uno
uerbo manifestam̃. hic latius hau
rit apti. hauriat petant. De Differen

DIFFERENTIA S tis.
ẽ species diffinitionis quã
sẽptores artiũ de eode q; de
altero nominant. Hec enim duo qua
dã inter se communione ẽfusa. coniec
ta differentia secernunt. p̃ quã q̃d
sit utriusq; cognoscit. ut cũ querit
quid inter regẽ sit q; tyrannũ adiec
ta differentia q̃d utriusq; sit diffinit
ut rex modestus q; temperans. tyrannũ
crudelis. hic hec duo differentia
cũ posita fuerit q̃d sit utriusq; cog
noscit. Sic q; cetera. De Barbaris

BARBARISMUS V mis.
EST uerbi corrupta litera
tura t sono enuntiatũ. litte
ratura ut floriet diu florebit di
cere oporteat. Sono si p̃media syl
laba prima p̃ducat. ut latebre
tenebre. Appellat aut barbarism̃
a barbaris gentib̃ diu latine oratio
nis integritate nesciret.

Vnaqueq; enim gens facta romanorum
cum opibus suis uitia quoque et uerborum
et morum romam transmisit. Unde bar-
barismus autem et barbarolexin hoc uitium
est quod barbarismus in uerbo latino fit
dum corrumpitur. quando autem barbara uer-
ba latinis eloquiis inseruntur barba
rolexis dicitur. Item quando in ipsa uitiatur
fit sermonis barbarismus uocatur. quando
in metro metaplasmus dicitur. Barbaris
mus autem fit septem et pronuntiatione
septem quatuor modis. siquis in uer-
bo litteram et syllabam adiciat. mu
tet. transmutet. aut minuat. Prun
tatione autem fit in temporibus. tonis.
aspiratione et reliquis quae sequuntur.
Tempora quippe fit barbarismus. si
plonga syllaba breuis ponatur. aut
pbreuis longa. ptonos si accentus
in alia syllaba commutetur. paspira
tione si adiciatur. H. littera ubi non de
bet. aut detrahatur ubi esse oportet.
phiatus quoque in pronuntiatione
scindit uersus ante quam compleat.
sine quoque uocalis uocalem sequitur
ut musae aonides. Fit barbarismus
et metacismus. iotacismus et lambdacis
mus. Metacismus est quoque. m. litteram
uocalis sequitur: ut bonum aurum.
uestum amicum. Sed hoc uitium aut
suspensione. m. litterae aut detracti
one uitatur. Iotacismus est quoque
in iota littera duplicatur sonus. ut
troia. maia. ubi casus litterarum
adeo exilis erit pronuntiatio. ut
unum iota non duo sonare uideatur.
Lambdacismus est si pro uno. l. duo pron
untiantur. ut afri faciunt sic colloqui

per colloquio. et quens unum. l. exiluus.
duo largius proferimus quod contra est
Hanc unum largius duo exiluus proferre
debemus. Collisio est quotiens nouissi
me syllabae finis in alterius principio
est ut mater terra. De Solecismis.

Solecismus est plurimorum uer-
borum inter se inconuenientes compositio
sic barbarismus unius uerbi cor-
ruptio Verba cum non recta lege coniun
ta solecismus est. ut siquis dicat. uitet no
bis. pro uitet nos. aut date uenia scelera
tos pro scelestatis. Dictus autem solecismus
a ciuitate quae urbe solo quae nunc pom
peiopolis appellatur pfecti. cui apud
tralos commorantes sua quoque lingua
uiciose inconsequentque confunderent
solecismo nomen dederunt. Unde et
similiter loquentes solecismos facere
dicuntur. Solecismus autem apud poetas scema
dicitur quotiens uersus necessitate
metri factus inuenitur. Cum autem non inuenitur
necessitas permanet solecismi culpa.
Solecismus igitur fit duobus modis. aut per par-
tes orationis. aut per accidentia. Per par-
tes orationis fit si alterum partem pater
ra ponamus. ut puta si propositiones ad
uerbis applicemus. Per accidentia fit
idem per ea quae accidunt partibus orati
onis ut puta per qualitates. genera. et
numeros figuras et casus. Ista igitur omnia
fiunt solecismi sic donatus exposuit.
Fiunt praeterea et plurimis modis. Nam
lucilius centum genera solecismorum
dum quos omnis uitare potest quam sequi
debet qui regulam recte loquendi
tenere s t v d e t.
De Ceteris v i t i i s.

Uicia apud grammaticos illa dicunt que in eloquio cauere debent. Sunt autem hec barbarismus solecismus acyrologia cacenfaton cetera reliqua. Barbarismus est corruptio uerbi unius. solecismus est compositio uiciosa uerborum. acyrologia non proprium dicho. ut liceat spare tantum proprium est enim tantum formidare non spare. Et gramineo in campo. Et propium est gramineo sum dicere campum non gramineum. Cacenfaton dicho obscena et incomposite sonans. Obscena. ut his animum arrecti dictis. Incomposita. ut uiuat ire doriea castra uidere. O sala aiunt enim fit compositio abea syllaba incipe qua superior finierat. Pleonasmos adiecho uni uerbi superuacua. ut acten aruque cultus et sydera celi. neque enim alibi non incelos sydera. Perisologia adiecho plurimque uerbque superuacua ut uiuat Ruben et non moriatur diu non sonet aliud uiuere quam non mori. O Macrologia longiloquium res non necessarias comprehendens. ut legati non impetrata pace retro unde uenerunt domum reuersi s. Tautologia idem eloquium. ut si fata uirum seruant. si uescit aura etherea neque adhuc crudelibus occupat umbris. Totum enim quod repetitur una res est. s; crebro sermone annuntiata. Eclypsis est defectus dictionis in quo necessaria uerba desunt. ut cui pharetra erauro de est enim erat. Tapinosis est humilitas status rei magne dictis infirmans. ut apparent rari nantes in gurgite uasto. gurgite posuit pro mari. Kacosintheton uiciosa compositio. ut uersaque uiuencum terga fatigant hasta. Amphibologia ambigua dicho quod fit aut per casum accusatiuum. ut illud responsum apollinis ad pyrrum. Aio te eacida romanos uincere posse. in quo non est certum quin in ipso uersu monstrauerit cet uictorem. fit et per incerta distinctionem. ut bellum ingens gerit italia. incerta distinctio utrum bellum ingens an ingens italia. fit et per commune uerbum. ut depcatur cato. calumniatur cycero. pistolam bruti. dedignatur antonius. nec ostenditur in hac ambiguitate utrum ipsi alios. an alii ipsos depcati sint aut calumniati. fit et per omonima quando uno nomine multa significant. et non addas. aut ferri. aut oculque. aut multum.

De Metaplasmis.

Metaplasmus greca lingua latine transformatio dicitur. Qui fit in uno uerbo propter metri necessitatem et licentiam poetarum. cui species iste s. Prothesis appositio in principio uerbi ut gnato pro nato. Epenthesis appositio in medio ut maneant in religione nepotes. pro religione. ut relliquias pro reliquias. Paragoge appositio in fine. ut potestur pro potest. ut admittier pro admitti. Afferesis abscisio de principio ut temno pro contemno. Sincope abscisio de medio. ut forsan pro forsitan. Apocope abscisio de fine. ut sat pro satis. Ectasis producho contra naturam. ut exercet diana choros. ut italiam fato profugus. Sistole correptio extra

natura. ut aquosus orion. cū orion p
duci debeat. ut urbemq; fidenā. cū
pma sȳllaba pduci debeat. Dieresis
discissio sȳllabē in duas facta. ut di
ues pictai uestis. ppictē. ut albai. lon
gai. Sȳnaliphē. cōglutinatio in unā
duarū sillabarū. ut seton. p phoetos.
Sȳnaliphē. collisio uocaliū adiunc
tarū uocalib⁹. vt atq; ea diuersa pe
ntē dum partē gerunt. Sclȳmsis col
lisio consonantiū cū uocalib⁹. ut
multū ille ētis iactatus ē alto.
Antithesis contra positio litterē. pala
littera. ut impete p impetu ē olli p
illi. Metathesis. transpositio litterē.
vt tȳmbre p tȳmbre. Int barbaris
mū ē figuras hoc ē latinā ē pfec
tā elocutionē metaplasm⁹ ē qui in
uno sermone fit ratione uiciosus.
Itē unt solecismū ē scema id ē pfec
tā sermonū conexionē figura ē
quē fit contextu sermonū ratione
uiciosa. Ergo metaplasmi ē scema
ta media s ē discernunt pria ē
impria. fiunt aut adornatum.

Scema De Scematibus.
ex greco in latinū eloquium
figurē interpretant quē fiunt
in uerbis t sententiis p uarias dis
tinctionū formas ppter eloquii or
namentū. Hē dū multe sunt apud
grāmaticos istē inueniunt. Lem
sis ē pf sumptio ubi ea q sequi de
bent ante ponunt. vt intēta reges
ingenti mole latini. Debuit enī sic
dicere. intēta reges ingenti mole. ē
stati adicere qd sequitur. poeduntē
castris deindē latini ē ceta. s; facta
ē pornamento pfuptio rei. ē qui sequi
debuerī reges intēposita s in sequē uer
sib⁹. ē posita positui ē. poeduntē castris
ē inde pfuptio q a ante posita s quē
sequi debuerī. Tauma ē clausula cū
pluris sensus uno uerbo claudunt.
quē fit tb; modis. Ita aut in pmo.
aut in postremo. aut in medio. id ue
bum ponit qd sententias iungit. in
pmo. vt uertit chorori fundus senten
tia nobis. in medio. grecia sulpicio
sorte data. gallia contē. in postremo
nāq; hoc tēpore obsequiū amicos
uertitas odiū parit. Ypoleusis ē fi
gura supiori contraria ubi in singu
lis sensib; ppria uniciuq; clausula
ē. vt regē adit. ē regi memorat nomq;
genusq;. Silempsis ē in dissimilib;
clausulis aut pluralis dicto in sin
gulari uerbo finita. vt socius ē rege
recepto. aut singularis dicto plu
rali uerbo expleta. vt s nobis mitia
poma ē pressi copia lactis. Sup eni
sunt duē. hic debuit dicere ē ē pres
si copia lactis. fit aut sȳlempsis ñ
solum ē partes orationis. s; ē acci
dentia partib⁹ orationis. Ita ubi ē
pmultis uni ē puno multi ponun
tur. sȳlempsis ē. Ir multis unus. ut
ē illud. utrūq; armato milite com
plent. cū ñ uno s; multis militib;
Itē ē puno multi ut in euglio latines
qui crucifixi erant cū eo imppera
bant. ū puno utq; dicit blasphemas
se. Anadiplosis ē qndo abeodē uer
bo quo por uersus finuit sequens
uersus incipit ut ē illud. Certent
ē cignis ululē sit tȳtirus orpheus

Orpheus insiluit uit delfinas orion. Anafo
ra e repetitio eiusdem uerbi p principia uersuum plurimq; ut nos
te dardania incensa tuaq; arma
secum. nos tumidu subte p mensi
classib; equor. Epanafora e in uno
uersu p principia sensuum eiusdem
uerbi repetitio. vt te nemus aligu
ti. te uitrea fouet unda. te liqui
di fleuere lacus. Epizeusis in uno
sensu congeminatio uerbi. vt sic
sic iuuat ire subumbras. Eparalem
sis e sermonis in principio uersus
posita eiusde in fine replicatio. vt
e illud. crescit amor nummi
quantu ipsa pecunia crescit. Earano
masia e in diuersa significatione
dicto pene ipsa. vt illud. abire an
obire te euenit. ide eiulem fieri
an mori. Secisonomaton multitudo
nominu coniunctq; quoda ambitu
copulata. vt nubila. niu. grando. pro
celle. flumina. uenti. Earameon e
multitudo uerbq; eiusdem litterae in
choantiu. quale e apud ennium.
Oute tute tate tibi tanta tyranne
tulisti. S; bene hoc tepetat virgilius
dum non toto uersu utitur hac
figura ut ennius. s; ne in principio
uersus tantu. ut illud e. scuta sedens
sup arma. nunc in medio. vt quiq;
lacus latet liquidus quiq; aspera du
mus. nunc aut in fine. vt sola in ta
les cantus cassandra canebat. Ome
optoton e cu plurima nomina p
unu casum denuntiant ut illud.
s; neq; currente s; nec cognoscit eum
te. tollente q; manus saxu q; im
mane mouente. Omoeuteleuton e
cu uno in plurima uerba finiunt
ut abiit abscessit. euasit. erupit.
Poliptoton e cu diuersis casib; sentem
tia uariat. vt ex nichilo nichilu
ad nichilu nil posse reuertu. Et. mar
ce dama pape marco spondente re
cusas marcus dixit ita e. ad signa
marte tabellas. Hypermos e senten
tia continuate orationis tenorem
suum usq; ad ultimu seruans. vt
e in secessu longo locus insula por
tu. q; ret. hinc ciu in longu uadit
sensus usq; ad illud. desup horrentq;
atru nemus imminet umbra. Poli
sindeton e dicto multis catenata
ciunctionib. vt tectiq; lareq; armaq;
amicleuiq; cane. Dialiton t asinthe
ton e figura que e contrario sine con
iunctionib solute ac simplicit effert
ut. uenimus. uidimus. placuit. An
tithecon e ubi contraria contrariis
opponunt q; sententie pulchritudi
ne reddunt. ut illud. frigida pug
nabant calidis. humentia siccis.
mollia cu duris. sine pondere ha
bentia pondus. Ypallage e quoti
enscuiq; p contrariu uerba intelli
gunt. ut dare classib austros. cu
uentis naues demus non nauibus
uentos.

De Tropis.

Tropos greco nomine gram
matici uocant quo latine
modi locutionu interpretant. fiunt
aut appria significatione ad n
ppria similitudine. quoq; omniu
nomina difficillimu e annotare
S; ex omib donatus tredeci usiu

tradenda ē scripsit. Metafora ē uerbi
alicui usurpata ūs latio. sic cum dicimus
fluctuare segetes. gemare uites. diu
uhis rebus fluctus et gemas ñ inuenimus
unqb; hec uerba aliunde transferunt.
s; hec atq; alie tropice locutiones
adea quē intelligenda s pter figuratis uocib obtegunt. ut sensum
legentis exercent. ne nuda atq;
inpromptu posita uilescant. fiunt
autē metafore modis quatuor: ab
animali adanimale. vt aligeros
conscendit equos. et quo cursu deserta petiuerit miscuit uolatili cursum quadrupedis. Abinanimali
adinanimale. vt pontū punus arat
sulcū pmit alta carina. Ohscuit
usū tre aquis diu arare et sulcum
pmere adtūā pteat ñ admare.
Abinanimali ad animale. vt florida iuuentus. miscuit flores inanimales iuuentutis que animā habet.
Abanimali adinanimale vt. tu neptune pat cui tempora cana crepanti cincta salo resonant. cui magnus
ppetet metuo. pfluit oceanus et flumina crinib; errant. Omnia enim tempora et crines. ñ ad oceanū pteneat
s; ad homines. Sic et alia rerū nomina de alio genere in aliud genus decentissime decoris grā transferuntur
ut oratio pornetur. Metafora
autē aut partis uni ē ut fluctuare
segetes. ñ potes dicere segetare fluctus. aut antistropha ē idē reciproca. ut regium alarū. nā et alē nauium. et alarū remigia dicunt. Lata
cresis ē alienē rei nom adpositū

et eo ametafora differt qd illa uocabulum habentis largit. hec quia ñ
habet ppium alieno utitur. vt faci
enq; simillima lauro. Et centaurus.
nec una ambe uinctisq; ferunt frontib et longa sulcant uada salsa carina. diu facies et frons tantū animalium et hominū sit. Qd nom si
poeta naui ñ adposuisset qd ppū
eide parti diceret ñ haberet. Metalensis tropus apcedentē qd sequēt.
vt. inq; manus cartē nodosaq; uenit
arundo. Nā pmanū uerba parundinē lrtere significat. s. Metonomia
transnominatio abalia significatione ad aliā pximitatē translata. fit
autē multis modis. aut enī qd continet id qd continetur ostendit. ut
theatra plaudunt. prata mugiunt.
dum illic homines plaudant. hic boues mugiant. aut contra pid qd continet id qd continet. ut iam primū
ardet deucalion. diu ñ ille s; domus
eius arderet. Lte pinuentore id qd
inuentū ē. ut sine cere et libero
friget uenus. Et cōmutā uulcanū
mittit ad astra fauillam. uult enī
pcere fruitū inuentricē. intelligere panē. pliberū inuentorē uinum. uenerē libidinē. puulcanū
ignē. Et contra pinuentū inuentorē demonstrat. ut uinū pcamur
pliberū q uinū apud geos inuentorē pficientē id qd efficit sic pigrum frigus. qd pigros homines
faciat. et timor pallidus eo qd pallidos homines reddat. Et contra
pid qd efficit efficiens. vt iungit

p. id

equos auri gentor spumantiaq; ad
dit frena feris. Spumantia frena dicit
cui utiq; si ipsa faciant spumas sed
equus qui ea gerit spumis conspergat
infusis. Antonomasia est pnomi
ne id est uice nominis posita. ut maia
genitus pmercurio. Qui tropus fit
trib modis. ab animo. ut magnanimq;
anchisiades. a corpore. ut ipse arduus.
extrinsecus. vt infelix puer atq; im
par congressus achilli. Epitheton sup
nomi. pponitur cui ppriio nomini
vt alma ceres. obscenuq; canes. inpor
tuneq; uolucres. Int antonomasiam
aut epitheton hoc differt qd antono
masia puice nominis ponit. epithe
ton u numquam est sine nomine. Quib
duob tropis t utimur aliqm. t
ostendim. t laudam. Sinedoche est
ceptio cui a parte totii. t a toto pars
intelligit. Sic enim a specie genus. a p
genus species demonstrat. Si speci
es pars est genis aut totii. A toto g pars
intelligitur. vt qua multe glome
rant aues. ubi frigidus annus. pon
tii fugat. Non enim totus annus
frigidus est s; pars anni idest hiemps.
A tcontra a parte totii. vt flammas
cui regia puppis extulerat. ubi ni solu
puppis s; nauis. a ni nauis s; qui in
ea. a nomis s; unus flammas extu
lit. Onomatopeia est nomi adfictii
adimitandii sonii uocis confuse
ut stridor ualuarii. hinnit eque.
mugit boii. balatus ouii. Periphasis
est circiloquii dii res una plurimis
uerbis significat. ut aurias
uitales carpit. significant enim.

peopulationes uerbaq; unia re hoc
uiuit. Hic autem tropus geminus est
Nam aut uerita splendide pducit.
aut fedita circuitu eunta. Uerita
te splendide pducit. sic. qia prima
nouo spargebat lumine terras tithon
i croceii linquens aurora cubile.
Quit enim dicere ia lucescebat aut di
es ortus erat. feditate circuitu eu
ntat. sicut placitii q; petunt. coniugis
infusus gremio. hoc enim circuitu eu
ntat obscenitate. a decentii ostendit
concubitii. Ypbaton transcensio cui
uerbii aut sententia ordine commu
tat. Huius species quinq; s. anastrophe.
isteron. pteron. parenthesis. thenesis.
sinthesis. Anastrophe. uerbaq; ordo
pposterus. vt litora circii. p circum
litora. Histeron pteron sententia or
dine mutata. vt postquam alios tra
git fluctus. a ad equora uenit. an
ta enim ad equora uenit. sic tragit
fluctus. Parenthesis ubi intponim
sententiam nam qua ex medio remo
ta integer sensus pdurat. vt eneas.
neq; enim patrius consistere mente
passus amor. rapidum ad naues
pmittit achaten. Ist enim ordo. Ene
as rapidii pmittit achaten. Nam
illud in medio parenthesis est. The
nesis est secho unius nominis pint
positione uerbaq; vt multii nebule
circii dea fudit amictii. p circii fu
dit. Sinthesis ubi ex omi parte con
fusa s uerba. vt illud iuuenes for
tissima frustra pectora. Si uobis
audendi extrema cupido est. certa
sequi que sit reb; fortuna iudeas.

excesserit omis adtis arisq; relictis
dii quib⁹ impui hoc steterat succur
rits urbi incense moriam⁹ q; in me
dia arma ruam⁹. Ordo ē talis. Juue
nes fortissima pectora frustra suc
currits urbi incense. quia excesserit
dii quib⁹ hoc impui steterat. Vnde
si nobis cupido certa ē me seq; au
dentē. extrema ruam⁹ in media ar
ma q; moriam⁹. Ypbole ē excelsitas
fidē excedens ultra quā credendū
ē. Vt sydera uerberat unda. s; tā
influctus apit. Hoc enī m ultra
fidē aliq̄d augēt. nec tam attami
ti significande ueritatis erat. quā
uis uerba quib⁹ indicat excedant.
ut uoluntas loquentis ñ fallentis
apparat. Quo tropo ñ solum augēt
aliquid s; minuitur. augēt ut ue
locior. euro minuitur ut mollior
pluma. durior saxo. Allegoria ē
aliud loquū. aliud enī sonat. q;
aliud intelligit. vt tres luporē cer
uos conspicit erantis ubi tres bel
la punici. t tria bella punica signi
ficantur. Et in buccolicis. aurea
mala dedē misi. eras altera mittā.
idē ad augustū dedē eglogas pasto
rū. Hui tropi multe s species. ex q⁹
eminent septē. ÿronia. amfiasis.
enigma. carientismos. paroemia.
sarcosmos. antismos. ÿronia ē
sententia p pnuntiationē contra
riū habens intellectū. hoc enī tro
po callide aut paccusationē aut
p insultationē aliq̄d dr. vt ē illud
uirg. cur dom⁹ illa se iactet in aula
colus q; clauso uentrix carcere regnat.

Et q⁹m aula si carcer ē. Soluit enī pnun
tiatione. Nam carcer pnuntiatio ē.
iactet in aula ÿronia ē. q; tota p contra
riā pnuntiationē annuntiatur. p ÿro
nie speciē que laudando deridet. An
tifrasis ē sermo e contrario intelligend⁹
vt lucus qui caret luce pnimia nemo q;
umbrā. Et manes idē mites q; modesti
cū sint tribiles q; immanes. q; parce
q; eumenides furie. qd nulli parcant
t benefaciant. Hoc tropo q; nani ath
lantes. q; ceci uidentes. q; uulgo ethio
pes argentei appellant. Int ÿroniam
q; antifrasin hoc distat. qd ÿronia p
nuntiatione sola indicat. qd intelli
gi uult sicē cū dicimus hominē agen
ti male. bonū ē. qd facis. antifrasis ū
ñ uoce pnuntiantis significat con
trariū s; suis tantū uerbis quoq; on
go contraria ē. Enigma ē questio
obscura que difficile intelligit. n apa
rat. vt ē illud. de comedente exiuit
cibus q; de forte egressa ē dulcedo. sig
nificans ex ore leonis fauum extrac
tum. Int allegoriam q; enigma hoc
interē. qd allegoria bis geminata ē
q; subre alia aliud figuralit indicat.
enigma ū sensus tantū obscurus ē
q; p quasdam imagines adumbratus
Karientismos ē tropus q; dura dicti
gratius pferunt. uelut cū interogan
tib; nunq̄d nos quesierit aliquis.
respondet bona fortuna. unde intel
ligitur neminē nos quesisse. Paroe
mia ē reb; q; tēporib; adcōmodatū
puerbiū. reb; ut contra stimulum
calces. dū significat aduersis resisten
dum. tēporib; ut lupus in fabula

Aiunt cum rustici uocem hominem pde
re si eum lupus porrexerit ut subi
to tacenti dicatur istud puerbium.
lupus in fabula. Sarcasmos est hostilis
irrisio cum amaritudine. ut refers
quod hec quinimus ibis. pelide genitori
illi mea tristia facta degenerem que ne
optolemum narrare memento. Huic con
trarius est amisimos urbanitas siue iu
cundia. vt est illud. Qui bauum non odit
amet tua carmina oevi. Atque ut con
iungat uulpes cum mulgeat hircos.
idem qui bauum non odit. ppena ei eum
gat ut diligat oeuum. fuerunt autem
meuius et bauius pessimi poete et
inimici virgilii. Qui hos quod diligit
faciat quod contra naturam s. idem iun
gat uulpes et mulgeat hircos. Omo
eusis est quod latine interpretatur simili
tudo. p quam minus nota re p simili
tudinem ei quod magis nota est pandit
demonstratio. Huius species s tres
icon. parabole. paradigma. Idem imago.
comparatio. exemplum. Icon est imago
cui figuram rei ex simili genere conatur
expimere. vt omia mercurio similis
uocetque colorem. et crines flauos et men
bra decora iuuenta. Congrua est cui
similitudo dei specie cui persona in
ducitur. Parabole comparatio est ex dissi
milibus rebus. vt. qualis marmis est fer
libicus ursus leo. commius hostem consec
dit. ubi leonis cesarem comparauit ni ex
suo si ex alio genere similitudinem fa
ciens. Paradigma uero est exemplum dicti
vel facti alicuius aut ex simili aut ex
dissimili genere eueniens cuius quam
apponimus rei. ita tamen fortuitur perim

apponitur quam uitice cato. Similitudo
autem trib; modis fit. a pari. a maio
re. a minore. A pari. a cuculum magna
uipplo cum sepe coorta est seditio. A ma
iore ad minus. qualem expressum uen
tus pluuibila fulmen. A minore ad maius
si potuit manes arcescere coniugis or
pheus. traciae frenus cythara fidibus que
canoris. Quasi dicat re parua et breui
idem fuille cythara frenus ego putate.

PROSA EST. DE PROSA.

Pducta oratio et alegi metri
soluta. Prosum enim antiqui pduc
tum dicebant. et rectum. Vnde ait uarro
apud plautum psis lectis significare
rectis. Vnde quia que non est p sterna nu
mero. s; recta psa oratio dr. in rectum
pducendo. Alii uero autem psam dic
tam abeo quod sit pfusa. habeo quod spa
ciosa pruat et excurrat. nullo s ter
mino pfinito. Preterea tam apud gre
cos quam apud latinos longe antiquior
est cum fuisse carminum quam pse.
Omia. ii. pius uersibus condebantur.
pse autem studium sero uigu
it. Primus apud greos feretides syrus
soluta oratione scripsit. apud ro
manos uero appius cecus aduersus
pyrrum soluta oratione primus ex
cuit. Iam ex hinc et ceteri pse eloquen
tia contenderunt. DE OETRIS.

METRA uocata. quia

certis pedum mensuris atque
spaciis terminantur. nec ultra
dimensionem temporis estituta pedum
Oensura hec dicitur metrum. Versus
dicti abeo quod pedibus in ordine suo
dispositis certo fine moderantur.

paruculos qui cesa & membra nom
nantur. Qui ne longius pruolueretur
quā iudicii possit sustinere modū
statuit ratio unde reuocaretur. & abeo
ipso uersum uocatū q̄d reuertitur.
Huic adhereat rithmus. q̄ ñ ē certo fine
moderat. s; tam rationabiliter ordina
tus pedib; cuiusq̄ latine nihil ali
ud quā numer dr. de quo ē illud
numeros memini si uerba tenerem
Carmen uocat quicq̄d pedib continet.
cui datū nom existimant. seu quod
carpēdo pnumerat. unde hodie lanā
quā purgantes discerpunt carpina
re dicimus. seu q̄d qui illa canebant
carere mente existimabant. Metra t
apedib nuncupata t areb; quē scri
bunt t abinuentoribus; t a frequen
tatoribus; t a numero syllabarū. Ape
dib metra uocata. vt dachlica. iam
bica. trochaica. Atrocheo aut tro
chaicū metrū nascit. a dachlo dac
tilicū sic & alia a suis pedib; Anu
mero ut exametrū. pentametrum.
trimetrū. Iam senarios uersus
nos enumero pedū uocant. Hos
Greci quia geminos ferunt trime
tros dicunt. Exametros apud lati
nos pmū fecisse Ennius traditur
eosq; longos uocat. Abinuentoribus;
metra appellata dicunt vt anacre
onticū. saphicū. archilocū. Iam
anacreontica metra. anacreon cō
posuit. saphica sapho mulier edi
dit. archiloica. archilocus q̄dam
scripsit. colophoniū colophonius
quidā exercuit. Sotadeos quoq;
reptor ē sotades genere cretensis.

Simonidia quoq; metra simonides
poeta lyricus cōposuit. A frequentatoribus;
ut asclepiadia. Non enim ea asclepius
inuenit. s; pinde ita uocata q̄d
eisdē elegantissime & frequentissime
usus sit. Areb; quē scribunt. vt eo
icū. elegiacū. buccolicū. Croicū. h.
carmen dictū. eo q̄d uirū fortiū res
& facta narrantur. Nam heroes ap
pellant uiri quasi aeri & celo dig
ni pptr sapientiā & fortitudinē.
Quod metrū auctoritate eorum me
tra pedit. unū eorum tā maximis
opib; aptū quā parus. suauitatis
& dulcedinis eque capax q̄b; uirtu
tib; non solum obtinuit ut heroicū
uocari admemorandas scilicet he
roum res. Ita & pceteris simplicissi
mū habetur. constat q; duob; pedi
bus. dachlo & spondeo. ac sepe pene
t exhoo t exillo n q̄d tēpera tuus
sit utriusq; mutua quā si instru
atur a singulis. Omnib; enim metris
pus ē. Hoc pmū moyses in cantico
deuteronomii longe ante phereciden
& homerū exercisse pbatur. unde
apparet antiquius fuisse apud he
breos studiū carminū quā apud
gentiles. Siquidē & iob moysi tēpori
b; adequatur. Exameter uersus
dachlo spondeoq; decurrit. Hoc
apud grecos achaicus milesius fert
pm cōposuisse. t ut alii putant fe
reides syrus. Quod metrū ante
homerū pythiū dictū ē. post ho
merū eroicū nominatū. Pythiū
autē uocatū uolunt eo q̄d hoc gene
re metri oracula apollinis sint

edita. Nam cū in parnaso pythone ser-
pente inundicta mater sagittis in
sequeretur accolę delphici hoc illum
met hortati s dicentes. ut ait terren
tianus. Elegiacū autē dictū eo qd
modulatio eiusdē carminis euenat
miseris. Terentianus hos elegiacos
dicere solet quo clausula talis. Irsh
b; ut tradunt apud or esse modis.
Hoc autē ut omino constat a quo sit
inuentū. n quia apud nos EXXIVS
hoc por usus ē. Nam ap gcos sic ad
huc lex grāmaticę pendet. ut sub iudice
res relegata sit. Nam quidā eq colo
fonii quendā. quidā archilocū auc
torē q inuentorē uolunt. Buccoli
cū id ē pastorale carmen plerq; syra
cusis primū cōpositū a pastorib; op
nant. n nulli lacedemone. Hā transe
unte iniracia xerse rege psarū cū
spartane uirgines sub hostili metu
neq; egredi urbē. nec pompā chorūq;
agrestē dyane demore exercerent.
turba pastęq; ne religio prerupta can
dē iocondius carmib; celebrabant.
Appellat autē buccolicū de maiore par
te. quā uis opilionū capriarūq; ser
mones in his q carmica inserant. Ym
nos primū dauid ypham in laudē
di cōposuisse ac cōmisse manifes
tū ē. Deinde apud gentiles prima
memnia temothoe fecit in apolli
nē q musas. quę fuit tēporib; en
nii longe post DAVID. Ymni g ergo
in latinū laudes impriant. Epytha
lamia s carmina nubentiū quę
decantant ascolastices in honorē
sponsi q sponse. Hoc primū salomon

edidit in laude. x q ecclę. ex quo gen
tiles s epythalamiū uendicant. q
istius generis carmī assumptū ē. Quod
genus primū agentilib insecenis cele
brabat. postea tantū in nuptiis he
sit. Vocatū autē epythalamiū eo qd
in thalamis decantet. Trenos qd la
tine lamentū uocam. primū uersu hier
mias cōposuit sup urbē hierlm q
pplin qndo captiuus ductus ē. Post
hunc ap gcos symonides poeta lirice. Ad
hibebant autē funeribū q lamentis. Si
milit q nē epitafiū gce. latine sup
tumulū. Est enī titulus mortuoq.
q indormitione eq. sit qui iā de
funch s. Scribit enī ibi uita. mores
q etas eq. Poesis dr gco nomine op
multaq; libraq; poema uni idillion
paucaq; uersuū distichon duaq; mo
nosticon unus. Epigrāma ē titulus
qd in latino supscriptio interpretatur
Epi enī sup. grāma littera t septio
dr. Ephodon in poemate clausula
breuis ē. Dictū autē ephodon qd ad
cinnat ad speciē elegiaci ubi primis
so uno longiore. alt breuior cōponit
atq; in singulis qb; q maiorib; seqn
tes minores quasi clausulę reci
nunt. Clausulas u lirici appellant
quasi peiosos uersus integris subiec
tos. ut ē ap oratiū. beatus ille qui
procul negotiis. deinde sequit peisus.
ut prisca gens mortaliū. Sic q de
inceps alīū quib; aliqua pars
de ē q ipsi pedib; similes s; mi
nores. Cemones apud grāmaticos
uocari solent qui de carminib;
homeri seu virgilii ad ppria

opa mor centenario cum multis hunc
inde cōpositis inunū sarciunt corp
ad facultatē cuiq; materiē. Deniq;
proba uxor adelfi centonē ex uirgi
lio de fabrica mundi. q; euangelius
plenē expressit materia cōposita se
cundū uersus. q; uersib; sed in ma
teriā concinnatis. Sic quoq; q; dā
pomponius eccodē poēnate uīt cē
tera sui stili ocia tyrē inuīpi hono
re cōposuit. simulq; eneidos.

De fabulis.

Fabulas poete a fando nominauerunt
q; ñ sunt res facte s; tantum
loqndo ficte. quē idō s inductē ut
ficto mutē animaliū uīt se collo
quio imago quedā uītē hominū
noscerent. Has pm mutuisse dr alci
mon crotoniensis appellantq; ysopice
quia is apud frigias in hac re
polluit. Sunt g fabulē aut ysopicē
aut libisticē. Ysopicē s cū animalia
muta uīt se sermocinasse fingunt
t quē animā ñ habent. ut urbes. ar
bores. montes. petre. flumina. libisti
cē g s dū hominū cū bestiis aut bes
tiarū cū hominib fingūt uocis cō
mertū ēē. fabulas poetē quasdā
delectandi causa finxerūt. quasdā
ad naturā rerū. ñ nullas ad mores
hominū uītpretari s. Delectandi
causa fictas. ut eas quas uulgo di
cunt. t quales plaut q; terentius
cōposuerūt. Ad naturā rerū fabulas
fingunt. ut uulcan claudus. quia
p naturā nūqm rectus ē ignis. ut
illa triformis bestia. pma leo. postre
mo draco. media ipsa chimera. idē
capreā etatis hominū pcā uolentes
distinguere: quarū ferox q; horrens
pma adolescentia ut leo. dimidiū
uitē tēpus lucidissimū ut capreā
eo qd acutissime uideat. tē fit senec
tus casib; inflexis ut draco. Sic q; ipo
centauri fabulā ēē conficta. idē ho
minē equo mutū ad expmēdā hu
manē uitē uelocitatē. quia equum
constat ēē uelocissimū. Ad mores.
ut apud oratē. mus loqtur muri.
q; mustela uulpeculē. ut pnarratā
onē ficta ad id qd agitur uerax
significatio referat. Vnde q; ysopi
tales s fabulē ad morū finē relatē
t sic in libro iudicū ligna s regem
reqrunt. q; locunt adoleā q; ad ficū
q; aduītē q; ad rubum. qd totū uitē
ad mores fingūt. q; adrē que uiten
dtur: ficta quidē narratione. s;
uera significatione uenatur.
Sic q; demostenes orator fabula usus
ē aduersus phyluppū. Qui cū a athe
niensib postularet ut s decē ora
tores darent q; discederet finxit
ille hanc fabulam dicens. lupos ali ut dissuaderet
qndo pastorib; quē diligentiā de
capē uoluissent suasisse ut inamici
cā cuenirent ea tam conditione
ut canes inquib; erat causa uigilē
uīt illis traderent. annuisse pas
tores q; in spē securitatis dedisse
canes qs omū suarū uigilantissi
mos custodes habebant. Tē lupi
adempta omī formidine. omē qd
in gregib; illis erat ñ psecutatē
tantū. uerū q; cā plibidine lace
rauerunt. Phyluppū quoq; pncipes

ppli postulare quo facilius possit
oppimere spoliata custodib; urbem.

De Vocabulis hystorie

Hystoria est narratio rei
geste p quā ea quē impetrito
facta s dinoscunt. Dicta autē gre
hystoria apotu istorin idō auide
re t cognoscere. Apd ueteres enim
nemo escribebat hystoriā ni is qui uide-
rit aut ea quē escribenda cōm
uidisset. Melius enī oculis quē
fiunt deprehendunt quā quē audi
one colligunt. quē enī uident sine
mdacio pferuntur. Hec disciplina
ad grāmaticā pinet. quā quicquid
dignū memoria e. litteris mandat.

De Primis auctoribus hystorie.

Hystorie autē idō monumēta
dicunt eo qd memoriā tri
buant rerū gestarū. Series autē
dicta ptranslatione aseris florū
inuicē cōprehensarū. Historia autē
apud nos pmū moyses de initio mun
di escripsit. Apud gentiles ū pmū
dares frigi degens troianis hysto
riā edidit. quā in foliis palmarū
abeo conscptā ferunt. Post dartē
autē in greccia herodotus hystoriogra
phus primū habit e. Post quē fere
cides claruit his tēporib; quib;
esdra legē conscpsit. De Utilitate

Hystorie

Historie gentiū ni impediunt legen
tes in his quē utilia discunt.
Multi enī sapientes pterita homi
nū gesta administrationē psentiū
historiis indiderunt. Siqdē q phis
toriā sūma retro tēpora annoq;
suppuratio cōprehendit q p consulū
regūq; successū multa necessaria
pferuntur. De Generibus

Hystorie.

Hystorie triplex e: Effemeris
naq; appellat uni diei gesto. Hoc
ap nos diariū t diurnū uocat. Illā
qd latini diurnū greci effemerida
dicunt. Kalendaria appellant quē
mnses singulos digerunt. Anna
les s res singulē annoq; queq; enī
digna memorie domi militiaq;
mari acterra p annos incōmentarius
acta s. ab anniuersarius gestis an
nales nominauerunt. Historia autē
multōq; annoq; t tēpoq; e cuius di
ligentia annui cōmentari in libros
delati s. Int hystoriā q annales
hoc int e qd historia e eoq; tēpoq;
quē uidem. annales ū s eoq; an
noq; quos etas nrā ni nouit. Vnde
salustius ex historiali q eusebius
q Hieronimus ex historiis q anna
lib; constant. Inter int hystoriā q
argumētū q fabulā int e. Illā histo
rie s res gestē queq; argumēta s
que q si facta ni s. tamē fieri possunt.
fabule ū s que nec facte s nec fie
ri possunt. quia contra naturā s.

Explicit liber primus

Incipiunt capitula.

i. De Rethorica causq; nomine sticē
ii De Inuentoribus rethoricē artis.
iii. De Homine oratoris q partib rethō
iiii. De Tribus generib; causarū.
v. De Genino status causarū
vi De Tripta controuersia.
vii De Quatuor partib; orationis.

viii·D e Quinq; modis causarũ.
viii·D e Sillogismis rethoricis.
x· D e Lege — D e Sententia·xi
xii·D e Catascena q·Anascena .
xiii·D e Apsopeia — D e Ethopeia xiiii·
xv·D e Generib; questionũ.
xvi·D e Elocutione Sarũ cauendis
xvii·D e Trimodo genere dicendi·
xviii·D e Cola q·Cõmata ⁊ Periodis·
xviiii D e Vicis litterar·q·uerbor·q·sententiar
·xx·D e Iuncturis uerbor·
·xxi·D e figuris uerbor·q·sententiarũ·
·xxii·D e Dialetica· Sartis·
·xxiii·D e Differentia dialetice q·rethorice
·xxiiii·D e Diffinitione philosophie
xxv D e Ysagogis Porfirii·
xxvi D e Categoriis aristotilis·
xxvii·D e Hermenis aristotilis·
xxviii·D e Formis sillogismor·
xxviiii·D e Modis sillogismor· ypotheticor·
·xxx·D e Diuisionib; diffinitionũ·
xxxi·D e Topicis — D e Oppositis·xxxii·

Explicivnt Capitvla·
Incipit liber Scd's·
De Rethorica eius q·
n o m i n e·i·
e t h o r i c a ·
e s t· Bene dicendi scientia ineuulib; questionib; ad persuadendũ iusta q·bona interũ personarũq; negotio q·causa· Dicta autẽ rethorica ĝca appellatione apotu rethoresin·idẽ acopia locutionis· Resis enũ apud ĝcos locutio dr: rethor· orator: Conuincta ẽ autẽ grãmatice arti rethorica·Ingrãmatica enũ scientiã recte loq̃ndi discimꝰ·in rethorica ũ percipimꝰ qualiter ea que dicimꝰ pferamus· De Inuentorib;

Hec autẽ Rethorice artis ·ii·
disciplina agrecis inuenta ẽ·a gorgia· aristotile· carnagora· qui translata in latinũ a tullio uiddicet q·quintiliano q·Brutano·s; ita copiose ita uarie pscienta t loquacitate ĝcor·ut eã lectori admirari inpmptu sit·cõphendere inpossibile· Nam membranis rerum quasi adherescit memorie series dictionis·acmar repositis recordatio hominis elabit·Hui disciplinẽ pfecta cognitio oratorẽ facit· De Homine oratoris ⁊ partib; Rethi·iii·

Orator est·igitꝰ bonus dicendi peritus· Vtꝰ bonꝰ consistit natura·moribꝰ; artib; uita· Dicendi peritus ẽsistit artificiosa eloquentia·que constat partib; quinq;·inuentione·dispositione· elocutione·memoria·pnuntiatione q·fine officii·qd ẽ aliqd pseuadere· Ipsa autẽ perita dicendi intribꝰ reb; consistit·natura·doctrina·usu Natura ingenio·doctrina scientia·usu assiduitate·Hec s cũ que ñ solum in oratore·s; in uno quoq; homine artifice expectantꝰ·ut aliquid efficiat· De Trib; Generib;

Genera causarũ ·iiii·
causarũ tria s·deliberatiuũ·demonstratiuũ·iudiciale·Deliberatiuũ genus ẽ in quo de q̃ibuslibet uoluntatib; uter·qd aut debeat aut ñ debeat fieri tractatur· Demonstratiuũ in quo laudabilis psona aut reprehensibilis ostenditur· Iudiciale

inquo de ipsius psone facto aut pene
aut pmii sententia datur. Dictum
aut iudiciale eo qd iudicet homine
et sententia sua ostendat utrū lau
dabilis pmio dignus sit aut certe
reus condēpnari liberariq; supplicio.
Deliberatiuū genus uocat eo qd de
unaquaq; re in eo deliberat. Huius
gen dupleex ē suasio et dissuasio. id ē
de expetendo et fugiendo. id ē de fa
ciendo et ñ faciendo. Suasoria aut ē
in trib locis diuidit. honesto. utili
et possibili. Hec differt aliqd a deliber
atiua. quia suasoria eget altera
psona. deliberatiua uirtutem et apd
se agit. In suasoria aut duc s quę
plus ualent spes et metus. De mon
strattiuum dicti qd unāquāq; rem
aut laudando aut uituperando de-
monstrat. Quod genus duas habet
species. laude et uituperatione. Lau
dis ordo trib; tēporib; distinguitur
ante ipsum. in ipsum. post ipsum.
Ante ipsū. vt quę te tā lęta tulerunt
secula. In ipsū. vt o sola infandos
troie miserata labores. Post ipsum.
vt Infirta dū fluuii currunt dum
montib umbrę lustrabunt. conuexa
polus dū sydera pascet. Semp honos
nomq; tuū laudesq; manebunt.
Pari ordine e contrario et in uituperati
one hominis hec forma seruanda
ē. ante homine. in homine. p homi
ne. ante ipsū. in ipso. p ipsū. Locus
cōmunis ad demonstratiuū uitu
perationis gen pertinet. qd tamen abeo
in aliquo differt. Nā uituperatio
quę contraria ē laudi. specialit

ad incertā facientes psonā adhibet.
Cōmunis ū locus generalit in fach
crimine pponit. unde et cōmunis
locus dr. quia absente psona ñ
tantū in homine qm̄ tū in ipsum
crim exponit. Omne enī uitiū non
in uno tantū s; etiam cōmune in
plurimis inuenitur. De Gemino
Status. Status causarū. v.
apud rethores dr ea res in qua
causa consistit id ē constitu
tio. Greci aut statū a contentione
stasin dicunt. Latini aut ñ solum
a pugna pqua expugnent ppositio
ne aduersariū s; qd in eo pars utraq;
consistat. fit aut ex intentione et
de depulsione. Status aut causarū
s duo. rationalis et legalis. De ratio
nali oriunt. coniectura. finis. qua
litas. translatio. De fine iudicialis.
et negotialis. De iudiciali. absoluta
et assūptiua. De assūptiua conces
sio. remotio ēminis. relatio ēminis.
cōpensatio. De concessione. purgatio.
et deprecatio. Coniecturalis status ē.
cū factū qd alii obiciturabalio p
negatur. Diffinitiuus status ē cū
id qd obicit ñ hoc ēe contendit.
s; qd illud sit adhibitis diffinit
onib appbatur. Qualitas ē dum
qualis res sit querit. et quia de iu
et genere negotii controuersia agit.
constitutio generalis appellatur.
Translatio ē cū causa ex eo pendet
qa ñ aut is agere uidet quē oport
et. aut ñ apud qs. quo tēpore.
qua lege. quo ēmine. qua pena
oporteat. Translatiua cōstitutio ē

qd acho translationis q̃ cõmutatio
nis indigere uidet. Iudicialis ē inq̃
equi q̃ rech natura q̃ pmii aut pe
ne ratio querit. Negotialis ē inqua
qd uris excuuli more q̃ equitate
sit considerat. Assũptiua ē q̃ ipsa
ex se nihil dat firmi ad recusationē.
Concessio ē cũ reus omis ñ id qd fac
tũ ē defendit s; ut ignoscat postu
lat. qd nos ad penitentes pbauim
p̃tinere. Remotio ōminis ē cũ id
crimi qd infert a se q̃ a sua culpa
in q̃ potestate in alium reus dimo
uere conatur. Relatio ōminis ē cũ
idò iure fachi dicit qd aliqs ante
iniuria lacessitus sit. Comparatio ē
cũ aliud aliqd alterius fachi ho
nesti aut utile commendit. qd ut fi
ert. illud qd arguit dr̃ ēe cõmis
sum. Purgatio ē cũ fachi qdē ēcedit
s; culpa remouet. Hec partes habe
tres. imprudentiã. casum. necessita
tē. Deprecatio ē cũ q̃ peccasse q̃ stul
te peccasse se reus ēfitet q̃ tamen ut
ignoscat postulat. qd gen̄ p̃raro pot
accidere. Hē ex legali statu hec ori
unt idē sēptũ q̃ uoluntas. leges
contrarie. ambiguitas. collectio si
ue ratiocinatio. q̃ diffinitio legalis.
Sēptũ q̃ uoluntas ē q̃ndo uerba
ipsa uident cũ sententia scrip
toris dissidere. Legis ctrarie stat
ē q̃ndo int se due legis aut plures
discrepare noscunt. Ambiguitas ē
cũ id qd sēptũ ē duas aut plures
res significare uidet. Collectio uel
ratiocinatio ē q̃ndo ex eo qd scrip
tũ ē aliud quoq; qd ñ sēptũ ē in
uenit. Diffinitio legalis ē cũ uis qua
si in diffinitiua ēstimatione in qua
posita sit querit. Stat̃ g tã rationa
les quã legales a quib; dã certus
decē q̃ octo connumerati s. Cetum
sedm rethoricos Tullii decē q̃ nouē
reperiunt. ꝓpter quam ēstimationē
uti rationales p̃ncipaliũ affiuit
status. Inde se ipse q̃ã cicero rep
hendens translationē legalibus
statib; applicauit. De Triptita
controuersia. vi.

Triptita controuersia iuxta ciceronē
aut simplex ē aut iuncta. Et
si iuncta erit. considerandũ ē utrũ
expliurib̃ questionib̃ iuncta sit. an
ex aliqua cõparatione. Controuer
sia simplex ē q̃ absolutã contu
net unã questionē hoc m̃. Corinthis
bellum indicam̃ annon. Iuncta ē
expliurib̃ questionib̃ in qua plura
queruntur hoc pacto. Utrũ kartago
diruat. an cartaginensib̃ reddat
an eo colonia deducat. Ex cõpara
tione utrũ poti aut qd potissimũ
querat. ad hunc modũ. Utrũ exer
citus in macedoniã contra phy
lippũ mittat q̃ sociis sit auxilio
an teneat in italia ut quã maxi
me contra Hannibalem copie sint.

De Quattuor partib; orati
onis. vii.

Partes oationis in rethorica arte quattuor s
exordiũ. narratio. argumentatio.
conclusio. Harũ p̃ma auditoris
animũ p̃uocat. secda res gestas
explicat. tercia fidē assertionib;
facit. quarta finē totũ orationis

cõplectitur: Inchoandũ ē itaq; ta
lit ut benuolũ. docibilē. t̄ adtentũ
auditorē faciam⁹: benuolũ p̄dican
do: docibilē instruendo: adtentũ
excitando. Narrandũ ē ita ut bre
uit̄ atq; apte loquam⁹: argumentandũ
ē ita. ut p̄mũ nrā firmem⁹. deinde
aduersa ēfringam⁹: concludendum
ita ut concitem⁹ animũ audientis
implere quē dicam⁹. De Quinq;

VIII. SPECIES modus causarũ.
causarũ s̄ quinq; idē. honestũ
admirabile. humile. anceps.
obscurũ. Honestũ cause genus ē
cui statim sine oratione nra fauet
anim⁹ auditoris. Admirabile eo qd
ē alienat⁹ animũ eo. q̄ audiri s̄.
Humile ē qd negligit̄ a auditore
Anceps ē in qua aut iudicatio du
bia ē aut causa honestatis q̄ turpi
tudinis particeps. ut benuolen
tiã pariat q̄ offensam. Obscurum
in quo aut tardi auditores s̄. aut
difficiliorib⁹ ad cognoscendũ ingo
tius causa cernit̄ implicata.

VIIII. De Sillogismis Rethoricis.
SILLOGISMUS grece. latine
latine argumentatio appellat̄.
Argumentatio autē dicta ē quasi ar
gumenti ratio qua inuentum
p̄babile exequimur: Sillogism⁹ ig
ē ppositionis q̄ assũptionis ēfir
mationisq; extrema ēclusio. aut ex
ambigentis incerto. aut ex fidu
cia cõpbantis. Constat enim trib;
partib;. ppositione. assũptione.
conclusione: Apositione. ut puta
qd bonũ ē. turpē usum habere
n̄ pot̄. Consensit audiens: assũpsit
ille: Pecunia turpē usum habet.
Concludit⁹: ergo pecunia bonũ n̄ē.
Sillogismus autē n̄ solum rethores s̄;
maxime dialectici utunt̄: licet apts
sepe ponat. assumat. confirmet
atq; concludat. quē ut dixim⁹ ppe
artis dialectice q̄ rethorice s̄. Sil
logismoq; apud rethores p̄ncipa
lia genera duo s̄: inductio q̄ ratio
cinatio. Inductionis mbra s̄ tria:
p̄ma ppositio: secũda illatio. quē q̄
assũptio: tercia conclusio. Induc
tio ē quē reb; n̄ dubiis captat as
sensionē eius cũ quo instituta ē.
siue int̄ philosophos. siue inter
Rethores. siue int̄ sermocinantes
Ppositio inductionis ē quē simili
tudines concedende rei necessario
unus inducit aut plurũ. Illatio
inductionis ē quē q̄ assũptio di
quē rē de qua contendit̄ q̄ eius
causa similitudines habit̄ s̄ int̄
ducit. Conclusio inductionis ē quē
aut concessionē illationis ēfirmat
aut quid ex ea conficiat̄ declarat.
Ratiocinatio ē oratio. qua id de quo
ē questio cõpbat̄. Enthimema ig la
tine intp̄tatur n̄ mis conceptio q̄m
imp̄fectũ sillogismũ solent arti
gra phi nuncupare. Illã in duab⁹
partib; eius argumenta forma con
sistit q̄ndo id qd ad fidē p̄tinet fa
ciendã utitur sillogismoq; lege
p̄cepta ut ē illud: si tempestas im
tanda ē n̄ē ig nauigandũ. Ex so
la enim ppositione constat esse
p̄fectũ. Vnde magis rethorib;

quā dialecticis cōcurre iudicatū ē.
Ratiocinationis modi s̄ duo. pmus
enthimema qui ē imp̄fectus sillo
gismus atq; rethoricus. sed s̄ ephice
rema qui ē in rethoricis q̄ latior
sillogismus. Enthimematis m̄bra s̄
quinq; Primū connuncibile. sed in
ostentabile. tertiū sententiale. quar
tū exemplabile. quintū collecti
uū. Connuncibile ē q̄d eiusdem
ratione connuncit. sic fecit cicero
pro milone. Cius q̄ mortis sedetis ul
tores cuius uita si putatis p̄uos
restitui posse nolitis. Ostentabile
q̄d certa rei demonstratione con
stringit. sic cicero in catilina. Hic
tam̄ uiuit immo q̄ uiuit insenatū
uenit. Sententiale ē q̄d sententia
generalis addicit ut apud terentiū
Obsequiū amicos uerit as
odiū parit. Exemplabile ē q̄d ali
cui exempli cōparatione cuiusdā
similē cōminat. sic cicero in philip
picis. Te miror antoni quoq; exem
pla imitaris ex. exitus ñ p̄times
cere. Collectiuū ē cū inuiū que
argumentata s̄ colligunt. sic ait
cicero pro milone. Quē q̄ cū gra nolu
it hunc uoluit cū aliquoq; quere
la. quē iure. quē loco. quē tēpore
ñ ē ausus. hunc in iniuria alieno
tēpore cū piculo capitis ñ dubita
uit occidere. Preterea sed in victo
rinū enthimematis ē altera diffi
nitio ex sola ꝓpositione sic ita dic
tum ē que ita constat. Si tēpestas
timenda ē ñ ē nauigatio requiren
da. Ex sola assūptione ut ē illud
ꝓposicione

Si inimicus ē occidit. inimicus aut ē.
Et quia de ē illi conclusio enthimema
uocat. Sequit. Epicerema descendens
de ratiocinatione latior. q̄ executior
rethoricis sy̓llogismis. Latitudine
distans q̄ p̄ductione sermonis ad dialecticis
sillogismis. Propt q̄d rethoribus
dat. Hic aut constat modis trib;
Primus modus tr̄ptitus ē. sed s̄ qua
dripitus. tertius quinq; p̄titus.
Tripitus ē epicerematicus sy̓llogis
mus qui constat m̄bris trib; id ē
ꝓpositione assūptione conclusione.
Quadripitus ē qui ē stat ex m̄bris
quattuor. p̄ma ꝓpositione. sed ā
assūptione. q̄ una ꝓpositionis siue
assūptionis cōiuncta. tertia pbatio
ne q̄ conclusione. Quinq; p̄titus
itaq; ē qui constat ex m̄bris q̄nq;.
id ē p̄ma ꝓpositione. sed ā ei pbatio
ne. tertia assūptione. quarta ei
pbatione. quinta conclusione.
Hunc cicero ita facit in arte retho
rica. Si deliberatio q̄ demonstratio
genera s̄ causarū. ñ possunt recte
partes alicui generis cause puta
ri. Cadē enī res alii genus. alii
pars ē. potest. eiusdē genus q̄ pars
ē ñ potest. ut ceteta quo usq; sy̓l
logismi hui m̄bra claudantur.

De Lege. x.

Lex. est. constitutio populi
quā maiores natu cum
plebib; sanxerunt. Nā q̄d rex
t imp̄ator edicit. constitutio t
edictū uocat. Institutio equi
tatis duplex ē. nunc in legib;
nūc in moribus. Int̄ legē autem q̄

mores hoc inter ē q̃d lex sēpta ē·mos
ū ē uetustate ꝓbata consuetudo·si
ue lex ñ sēpta· Nam lex alegando uo
cata quia sēpta ē·Mos autē longa
consuetudo ē de moribꝫ tracta tan
tundē·Consuetudo autē uis q̃ddam
moribꝫ instituti·q̃d plege suscipit
cui deficit lex·nec differt sēptuta
an ratione consistat·q̃ndo ꝗ·legem
ratio cōmdat·Porro si ratione lex
constat·lex erit omne ia q̃d ratione
cōstituit·diu taxat q̃d religioni con
gruat·q̃d disciplinę cueniat·q̃d
saluti ꝓficiat·Vocata autē consue
tudo q̃d incōmuni ē usu·Omnis
autē lex aut ꝓmittit aliq̃d·ut uir
fortis petat ꝓmiū·aut uetat ut
sacrarū uirginū nuptias nulli li
ceat petere·aut punit·ut qui cedē
fecerit capite plectatur·Facte s autē
leges·ut carū metu humana coer
ceat audacia·utraq; sit uitē impbos
innocentia·ꝗ in ipsis impbis formi
dato supplicio refrenet nocendi
facultas· Legis enī ꝓmio aut pena
uita moderat humana· Erit autē
lex honesta·iusta·possibilis·secdm
naturā·secdm consuetudinē·patrię
loco·tēporiq; conueniens·necessaria·
utilis·manifesta quoq; ne aliquid
ꝓ obscuritatē incaptione ēueniat·
nullo ꝓuato cōmodo·s; ꝓcōmuni
ciuiū utilitate conscripta· De Sen
tentia

Sententia uentia·
ē dictū impsonale· ut obse
quiū amicos·uentas odiū
parit· Huic si ꝓsona fuerit adiec
ta erian erit ita· Offendit achillis
agamennonē uerba dicendo·Dera
fanes ꝓmeruit grām ottridatis
obsequendo·Nam uitē erian ꝗ·sen
tentiā hoc uitē ē·q̃d sententia si
ne ꝓsona ꝓferē·Erian sine ꝓsona
nūquā dr· Vnde si sententia ꝓso
ne adiciat fit erian·Si detrahat
fit sententia· De Catasce
ua·ꝗ Anasceua· xii·
Catasceua· est confirmatio
ꝓpositę rei· Anasceua autē contra
ria supiori ē·Reuincit enī omne
ñ fuisse aut ñ ēe q̃d natū aut
factū aut dictū ēe ꝓponit·ut si
quis chimerā neget fuisse·aut
fuisse confirmet· Inter hec ꝗ·thesin
hoc interest·q̃d thesis quā uis ꝗ·ipsa
habeat disputationē in utraq;
parte·tam incerte rei quasi quedā
deliberatio ꝗ coartatio ē· Catasceua
autē ꝗ·anasceua in his reb; que uen
similes ñ sunt·s; pueris ꝓponunt
plerūq; uersantur·Anasceua ꝓma
diuisio ē inconueniens ꝗ·mdacii·
Inceuientis species s q̃d inhones
tū ē ꝗ·q̃d inutile ē·Ite inhonestū
tractatur aut in dictis aut in fac
tis·In dictis ut siq̃s indecora ꝗ·ñ
respondentia auctoritati dicisse
dicat uelut si aliq̃s infamet ca
tone illū censorium iuuentutē
illū ad nequitiā ꝗ·luxuriā cohor
tatū·In factis ut siq̃s abhorrens
aliq̃d ad scimoniā ꝗ·nomini suo
fecisse dicat·ut ē fabula de adul
terio ueneris ꝗ·martis·Mendacii
tres habet species·incredibile q̃d
factū ñ ēe credatur·ut adoles

centē. q̄ de siculo litore ingredientē
affricā classes uderet. Impossibile
ē ut clodius insidias miloni fece
rit. qui dē occisus sit a milone. Con
trariū ē. Nam si insidias fecit occi
dit. si occisus ē ñ fecit insidias.
Hec distributio incontrario reforma
ta catascene p̄derit. Oportebit tam
principia sic ordinare. ut aut credendi
auctoritatem uetustū. aut fidem
fabulis ñ habendā ēe dicam⁹. q̄ ad
id postremū in anascena requiram⁹.
ne q̄d aliud significare uoluerint
q̄ ista finxerunt ut scillam ñ ma
rinā s; maritimā feminā. nec sue
cinctā canib⁹ s; rapacē aliquā q̄ in
hospitalē uenientib⁹ extinxisse.

PROSOPEIA De Psopeia. xiii.
est cū animaliū q̄ p̄sona
q̄ sermo fingit. Cicero in catilina
rem si mecū patria mea que in utra
mea multo ē carior loquerē. dicēs
q̄ cetera. Sic q̄ montes q̄ flumina
t arbores inducim⁹ loq̄ntes p̄sonā
imponentes rei que ñ habet natu
rā loquendi. qd q̄ tragedias usi
tatū q̄ in orationib; frequentissime
inuenitur. De Ethopeia. xiiii.
ETHOPEIAM ū illā uocam⁹
in qua hominis p̄sonā fin
gim⁹ per p̄ncipis affectib;
status. studii. fortune. letitie. serus.
meroris audacie. Illā cū pyratē
p̄sona suscipit. audax. abrupta.
temeraria erit oratio. Cū femine
sermo simulat senū cuenire de
bet oratio. Iā ū adolescentis q̄ senis
q̄ militis q̄ imp̄atoris q̄ parasiti
q̄ rustici q̄ philosophi. diuersa
ratio dicenda ē. Aliter enī loquitur
gaudio affectus aliter uulneratus.
in quo genere dictionis illa s maxime
cogitanda. quis loquat. q̄ apud q̄m.
q̄ de quo. q̄ ubi. q̄ quo tēpore. quid
egerit. q̄d actturus sit aut quid pati
possit si hec consulta neglexerit.

De Generib; questionū. xv.
GENERA questionū duo s. quē
unū ē finitū. alterū infini
tum. finitū ypothesis gce. latine
causa dicit. ubi cū certa p̄sona con
troversia ē. Infinitū q̄d gce thesis
latine ppositū nominat. Hoc p̄sonā
ñ habet certā. nec unē unaliqua cer
ta circūstantia. idē nec locus nec
tēpus. In causa ū certa omnia s. un
de quasi pars causē ē ppositum.

De Elocutione. xvi.
IAM ū in elocutionib⁹ illorum opor
tebit. ut res. locus. tēpus. p̄sona
audientis efflagitat. ne p̄fana re
ligiosis. ne inuerecunda castis. ne
leuia grauib; ne lasciua ..... se
rius. ne ridicula tristib; misceantur.
Latine aut q̄ p̄spicue loq̄ndū. La
ne aut loq̄t q̄ uerba rerū uera q̄
naturalia p̄sequit. nec a sermone atq; cul
tu p̄sentis tēpris discrepat. Hinc ñ
sit satis uidere q̄d dicat ñ id quoq;
aptē q̄ suauiter dicere ne id ..... q̄d
tamē ñ id q̄d dicat q̄ facere.

De trimodo dicendi genere. xvii
DICENDA s quoq; sūmissa le
nit. incitata gutē. inflexa
moderate. Hoc ē enī illud trimodū
genus dicendi. humile. medium. grandi
loquium.

Cum magna cū dicūt gndrē pferen
da s. cū parua subtiliter cū medio
cria tēpāt. Nam inparius causis nihil
gnde. nichil sublime dicendū ē s;
leni ac pedestri more loqndū. In cau
sis aut maoribus; ubi de dō t hominū
salute referimus. plus magnificentiæ
& fulgoris ē exhibendū. Intēpātis ū
causis ubi nil agit ut agat. s; tantū
m ut delectetur audtor. unt utrūq;
moderate dicendū ē. S; q. q. minus de
de magnis reb; q. sq. dicat ritam semp
grandē docere debet. s; sūmisse cū
docet tēpāt cū aliq. laudat t tu
tupat. gndrē cū adcōsionē auer
sos animos pnocat. Vtenda tam
uerba insūmisso genere sufficientia.
intēpato splendentia ingndi uche
mentia. De Cola & Commate

xviii

COMPONITVR autē & Periodis
instruit q. omis oratio ūbis
cōma. & colon. & periodon. Comma
particula ē sententiæ. colon mbrū
periodus ambit t circuit. fit autē
excūnctione ūbōr cōma. excōmate
colon. excolon periodus. Cōma ē unc
tuse finitio. ut puta. & si uerter iu
dices. ne tpe sit pfortissimo uiro
dicere uetem iudiciōr more req
rit. Et si uerter iudices. ecce unū
cōma. Seqt & aliud cōma. ne turpe
sit pfortissimo uiro dicere. & factū
ē colon. idē mbrū qd intellectū
sensui pstat. S; adhuc pendet ora
tio. sicq; inde expluribus mbris fit
periodos. idē extrema sententiæ
clausula. ita uetere iudiciōr mo
re reqrunt. Periodus autē longior
cē ñ debet q. m ut uno spū pferat.

De Vitiis Litterarū & uerborū

PRETEREA & Sententiarū. xviii.
purū & honestū oratoris eloquiū
carere debet omib; uitiis tā in litteris
q. m iūbis q. m etiā in sententiis. In lit
teris ut iunctura apta & euidens
sit & sic obseruandū ne pedentis
uerbi extrema uocalis incandē uo
calē pnā incidat ubi seqntis ut
femine egiptiace. q. instructura
melior fit. si cōsonantes uocalib;
applicant. Trū q. q. cōsonantiū que
inse incedentis stridere & quasi
rixari uident uitanda iunctura
ē. idē. K. s. x. ut ars studiosq; re
verses. error romuli. fugienda ē
& cōsonans. o. illisa uocalib. ut ue
rum enim. De Iuncturis uerborū

IN VERBIS quoq; cauenda s. xx.
uicia. ut ñ impppa ūba ponant
q. q. gci acyrologian uocant. Aman
da g. ppetas. sic tam ut ñ aliqn. ppt
multitudē sordidi aut spurci uocabuli
instlatis nominib sit utendū non
tam longe accersis. s; ut ueris pri
ma & cognata uideant. Fugienda
s etiā ypbata longiora q. fieri sine
aliq. sensuū cōfusione ñ possunt.
Ambiguitas q. q. & uiciū illud ē ca
uendū cū q. dā iactatione eloqntie
duci q. d uno aut duob; ūbis sig
nificare potant. in postris ianib
uocib longa & circūflexa ambigē
ē cludunt. q. d uiciū pyssologia
uocat. Cū ē tanū ēmnis uiciū
ē ut breuitatis studio etiā neces
saria uerba fugiant. Fugienda s

quoq; sic uiritus q; ubis ita q; insen
tentiis ——— uicia q; uitia prima
grammatice studia cognoscunt. Sunt
autem circumfaron. tautologia. elempsis.
acyrologia. macrologia. pyssologia.
pleonasmos. q; his similia. At contra
oratione corrollit q; exornat energia
fasis q; plus qdda qm dicerit intelli
gi fac. ut si dicas ad glam scipionis
ascendit. q; virgili. dimissu lapsi p
fune. Cu enim dic lapsi. altitudine
imaginis suggerit. Huic contraria
uitio ubis minuere q; nata sua
magna s. De figuris uerbor q; sen
tentiarum. xxi.

Auoetur. q; ornat sententiarum. xxi.
oratio qua figuris ubor ac sen
tentiarum. Illa qa directa q; pre
tua oratio fatigatione atq; fastidi
u ta dicenti qm audienti erat
flectenda e qi alias uersanda for
mas. ut q; dicente reficiat. q; orna
or fiat. q; iudice diuso multu audi
tuq; deflectat. eqb; plurime supi
adonato inscenatib; artis grammati
ce annotate s. Usi tantu illa hic
uitiponi oportuit q; inpoemate aut
niqm aut difficulte fiunt. inorati
one aut libere. Hte anadiplosis e
congem ——— natio ubor. ut hic tam
uiuit. uiuit qua isenatu uenit.
Clamax e gdatio cu abeo ubo q; sen
sus supior terminat inferior incipit.
ac dehinc quasi pgdus dicendi or
do seruat. ut e illud Africani. ex
innocentia nascit dignitas. ex dig
nitate honor. ex honore impium.
ex impio libertas. Hanc figura non
nulli catena appellant ppter qd

aliud in alio quasi nectit nomine.
atq; ita res plures ingeminatione
uerbor. thunt. fit autem hoc scema
ni solu in singulis ubis s; q; ita in con
tentione ubor. ut ap graccu. pueri
tia tua adolescentie tue inhonesta
nitu fuit. adolescentia senectutis
dedecora mitu. senect ra publice
flagitiu. sic q; ap scipione. Vt atq;
gis coact sponsione fec. facta spon
sione ad iudice duxi. ad ductu primo
ctu dapnaui. dapnatu exuolun
tate dimisi. Anthiteta q; latine cta
posita appellant. q; diu exadiuso po
nunt sententie pulchritudine
faciunt q; ornamento locutionis de
centissima existunt. ut cicero. ex hac
parte pudor pugnat. illinc petu
lantia. hinc pudicicia. illinc stu
pru. hinc fides. illinc fraudatio.
hinc pietas. illinc scelus. hinc constan
tia. illinc furor. hinc honestas. illinc
turpitudo. hinc continentia. illinc
libido. Hinc denq; eqtas. tepantia.
fortitudo. prudentia. uirtutes oms
certant cu iniqtate. luxuria. ig
nauia. temeritate. cu uicus oib;
Postremo copia cu egestate bona ra
tio cu pdita ratione. mens sana
cu amentia. bona denq; spes cu
omnium rerum desperatione conflictat
Inhuimodi locutionis certamine
ac plio huimodi locutionis orna
mento liber ecclastice usus e dicens.
cta malu bonu q; cta morte
uita. Sic cta piu peccator q; sic
uituere inomia opa altissimi
bina cta bina unu cta unum.

cu illo

Synonima ē quens uocatione conexa pluribus ubis una re significant
ut ait cicero. Nihil agis nihil moliris nichil cogitas. Terē. Non ferā. non patiar. non sinā. Expanados qm regissione nri uocant. ut Principiū dignitas erat pene par. non par fortasse exequebant. Antapotosis quens media primis cultimis cuenuunt. ut urm ia hoc factū reprehendo patres esepti. non meū. ac pulcherrimū quidem factū. uerū ut duri non meū s; urm.
Parasiastole ē quens id quod dicam in tentatione discernim. cū te pastito sapientē appellas. pnesideratio forte. pilliberali diligentē. Antanaclasis ē q eodē ubo ctrariū exponit sensū. Querebat quia de filio cur morte sua expectarent. respondente non expecto. immo peto inquit ut expectes. Antimetabola ē cussio ubox q ordine mutato ctrariū efficit sensum. non ut edā uuo s; ut uuā edo. q illud. si esul amoni brut hostis. si eseruator rei publicē brut. hostis amoni. Crocen qs eos appellauit. appius; qs pduxit. Appius. Nē figuras sententiarū qs ope peritū sit cognosce psequmur. Sententia ē dictū impsonale. ut obsequū amicos ueritas odiū parit. Huic si psona fuerit adiecta. erian erit ita. offendit achillis agamennonē uera dicendo. oetrofanus pmeruit grām mutidatus obsequendo. Nā unt erian q sententiā hoc unt ē: qd sententia sine psona pfert. erian sine psona nūqm dicit. Vnde si sententiē psona adiciat fit erian si detrahatur fit sententia. Sententiarū species multē s. Alie enū s indicatiue. alie pnuntiatiue. ut nusq tuta fides. alie impatiue. ut uadeage nate uoca Zephiros q labere penis. alie admuratiue. tantē ne animis celestib ire. Alie cōparatiue. si uinco q peo qd ibi me uincere pstat. Alie suplatiue. q cū aliq motu animi q indignatione pmunt. quid non mortalia pectora cogis auri sacra fames. alie mirgatiue. iuuenes q causa subegit ignotas tēptare uias. qd genī unde domo; pacē ne huc ferris an arma. Alie responsiue. ut illinc. istinc. alie deptatiue. ut erpe me his inuicte malis. alie pmissiue. ut parce metu cytharea manet imota tuae. alie ccessiue que in conpulsione phibeant. uti. seqre ratiā uentis. pete regna pundas. Quetam ne nī intellecta psuasio pmuta sint aliq q uetent latenī ut uentis pundas. Alie demonstratiue ut en ecce. alie optatiue. ut om pterritos referat si iuppit annos. alie deprogatiue ut nequaqm. alie q cū exclamatione pferunt. ut quis fuior oetues pace cūtit in arma. Et cicero. odii immortales ubi nā gentiū sum. Alie exhortatiue cū adsentiā puocam. ut audeo hospes contēpnere opes. Alie dehortatiue cū acontrario uicio peccatoq reducam. Sunt q affirmatiue. ut qd iniquppe: Preceptiue ut nudus aras. sere nudus. q habebis frigore messes.

Vetatur ut neue uir uirtus consilii serui
neue flagella sumat pater. Negatur ut
non minime sit admiratur ut pater
uuerer licet fornicari libet. Dolen
tis ut ei id quod nullis amor est sanabi
lis herbis. Similitudini sic ut quondam
arta fert laboribus iacta. Admoneri
tis irridenti gaudentis. Exortatur est sola
tur: commiseratur: quoque quod sit figure:
ut quoque ipnuntiando uoces. Sunt quan
fidare: quarum pars honesta est: pars in
honesta ut ni est tua tuta uoluntas.
magna regna petis phaeton. Sit quoque aliq
ypalepsis cum id quod nobis obiciatur
ante psumimus addiluendum ut siquis
uirum iudices aut eoque assumit fortu
mutant. Sit quoque aporia: dubitatio simu
lantis nescire se quod scit aut quomodo dicat.
Quinonosis autem dr: communicatio est ilu
cum iudicibus aut adusariis ut si dicas
uos estulo iudice aut uos adusarii quod
me facere euenerit aut id uos fecisti
fuisseris. Paradoxon cum dicimus inopi
natum aliquid accidisse ut flacco cicero
cui laudis predicatore esse debuerit ei
piculi depcatore esse factum. Epitrope
idest pmissio cum aliquid ipsis iudicibus
aut adusariis pmittimus estimanda
ut caluus iuuaticuio pfrica fron
te quoque dic te dignioreque quam prior fieres
quam catone. Parusia est oratio libratis
qfiducia plena occidi ni spurium me
lium quoque cita. Qua figura cauit uitandum est
ut cicero pmisit eum factione. Ethe
popeia est cum sermone exaliena pso
na inducimus ut pedio tullio faciat
appium cecum cum clodia loquitur. Ener
gia est rerum gestarum aut quasi gestarum
suboculis inducho de qua iam locum
sumus. Mechanisis est quotiens aios iudi
cum ires pertinas aut fictas. hoc modo Re
uocate mites adspectaculum — expug
nate miseri ciuitatis quoque uidere uos
credite incendia cedes rapinas diurep
tiones liberorque corporque iniurias. captiui
tates matronarum trucidationes senum.
Infinitum autem anticipatio eorque quod dicturus
est aduisari ut tullius pmilone cum
mutant aios iudicum in eum rei publice
statum finitus est quia si occiso milone
clodius uiueret. Aposiopesis est cum id
quod dicturi uidebamur silentio uitiipum.
quos ego s; motos pistat eponere fluct.
Epanalepsis est digressio tulit me calor
dicendi quoque dignitas rerum paulo longius
quam uoleba s; redeo ad causam. Ana
mnisis est commemoratio ei rei quam oblitos
fuisse nos fingimus. Aparasis est cum id
quod in aios iudicum quasi deposueram
oportune reposcimus. Ethiologia est cum
ponimus aliquid eique causam quoque rationem
reddimus. Carecterismos est de septuo
— — — — figure alicuius expressa ut
omia mercurio similis uocemque colo
remque et crines flauos quoque membra decora
iuuenta. Luminismos est cum plures sen
sus breuiter expeditos iunum locum co
aceruat quoque cum quadam festinatione de
currit ut cicero rem publicam quoque
uitam quoque omnium uiuere moris bonas
fortunas coniuges liberos quoque uxores quoque cetera.
Ironia est cum psimulationem diuersum quam
dicitur intelligi cupit. Fit autem aut cum
laudamus cum quam uituperare uolumus
aut uituperamus quam laudare uolumus.
Huiusque exemplum erit si dicas amatori

rei publicę catilinā hostē rei publi
cę scipionē Diasismos ea quę mag
na s̄ uerbis minuit aut minima
extollit Effon quens uecodē sensu
diuitius imoramur Cui tandē pep
cit Cuius amicicię fidē custodiuit
Cui bono inimicē ñ fuit qndo aut
ñ accusauit aliqn aut uerberauit
aut pdidit Euangelia ē pmissio
qua iudicē adtentū facim pollic
entes nos aliq magna aut mini
ma dicturos Psopopeia ē cū inani
maliū q̄ psona q̄ sermo fingit Ci
cero i catilina Ctenī simecū pata
mea quę m̄ uita mea multo ē can
or loqret dicens q̄ ceta Parenthe
sis cū quasi ponim aliqd ipfectum
ap memoriā iudicum repetituros
nos dicentes cū oportunū fuerit.
Peusis ē soliloquium cū adinterrogata
ipsi nob respondem Sincrosis ē cū
differim aliqd petentes ut aliud
uterī nos pmittant DICERE

De Dialectica. xxii.

DIALECTICA ē disciplina ad
differendas rerū causas iuenta
Ipsa ē phylosophię species q̄ logica
dicit idē rationalis. diffiniendi que
rendi q̄ differendi potens. Docet eū
i plurib generib; q̄shonū q̄ madmo
dū disputando uera q̄ falsa diiudi
cent Hanc q̄dē pmi phylosophi
i suis dichonib; habuerī ñ tam
ad artis redegē ptiam. Post hos
ARISTOTILES adregulas q̄sdam
hui doctine argumta pduxit q̄
dialectica nuncupauit peo quod
inea de dictis disputatur. Nam
lecton dicho dicit Idō aut post
rethorica disciplina dialectica
sequitur quia i multis utraq; co-
munia existunt. De Differentia
Dialectice q̄ Rethorice. xxiii.
Dialectica q̄ Rethoricam
varro i nouē disciplinarū libs
tali similitudine diffinuit. Dia
lectica q̄ Rethorica ē qd i manu
hois pugn astrict q̄ palma disten
sa illa uerba ē trahens illa disten
dens Dialectica siqdē addifferendas
res acutior Rethorica ad illa que
nitit docenda facundior Illa ad
scolas ñ nūqm uenit ista uigit
pcedit i forū Illa req̄rit rarissimos
studiosos hec freqnt q̄ pplos. Solē
aut phylosophi ante qm ad ysago
gā ueniant exponenda diffinitio
nē phylosophię ostendere q̄ facili
ea quę adea pinent demonstrent.

De diffinitione Phylosophię

PHILOSOPHIA ē rerū humanarū
diuinarū q̄ cognitio cū studio
bene uiuendi ē iuncta. Hec duab;
exreb constare uidet scientia q̄ opi
natione. Scientia ē aut cū res cer
ta ratione pcipit opinatio cū ad
huc i certa res latet q̄ nulla ratio
ne firma uidet ut puta sol utrū ne
tant qnt uidet an maior sit qm
omis ira. ut luna globosa sit an
ccaua q̄ stellę utrū ne adherant
celo an p aerē libero cursu ferant
celū ipsum qua magnitudine qua
matia ēstet utrū q̄ciū sit q̄ imo
bile an i credibili celeritate uolua
t qnta sit ūr crassitudo aut in

qb' fundamus librata q suspensa
pmaneat. Ipsum aut nom latine
interpratur amorem sapientie pfitet.
Hanc gci filo amorem sophiam sapientiam
dicunt. Philosophie species tpta
e. Vna natalis q gce physica appel
lat inqua de natie iqsitione disse
rit. alia moralis q gce ethica dicit.
inqua de moribus agit. tercia ratio
nalis q greco uocabulo logica appel
lat. inqua disputat qm admodum
inter rerum causis uel uite moribus ueri
tas ipsa qrat. In physica igit cau
sa qrendi. in ethica ordo uiuendi.
in logica ratio intelligendi usat. Phi
sicam ap gcos pmus pscrutat e thales
milesius unus exsepte illis sapienti
bus. Hic enim ante alios celi causas atq;
uim rerum naturalium ctemplata ratione
suspexit. qm postmodum Plato in qt
tuor diffinitiones distribuit. id e
arithmeticam. geometriam. musicam.
astronomiam. Ethicam socrates pmus
ad corrigendos coponendosq; mores
instituit atq; omne studium ad bene
uiuendi disputationem pduxit. di
uidens in quatuor uirtutibus aie
id e prudentiam. iusticiam. fortitudi
nem. tpantiam. Prudentia e in reb;
qua discernunt. a bonis mala. forti
tudo qua aduersa equanimit tole
rant. tpantia qua libido ecupis
centiaq; refrenant. iusticia qua re
te iudicando sua cuiq; distribuun
t. Logica q rationalis uocat plato
subiunxit. pqm discussis rerum mo
rumq; causis ui earum rationabiliter
pscrutat e. diuidens ea in dialecti
ca q rethorica. Dicta autem logica id e
rationalis. Logos enim ap gcos q sermo
nem significat q rationem. In his quippe
tribus generibus philosophie quia eloqa
diuina esistunt. Na aut de natura
disputare solent. ut in genesi qui ecclasten.
aut de moribus ut in pueribus qui oibus
sparsim libris. aut de logica p q
nri theologia s uendicant. ut in
canticis canticorum q euglis. hec aliq
doctor philosophia in nomine q par
tibus suis ita diffinierit. Philosophia
e diuinarum humanarumq; rerum in
quantum homini possibile e pbabilis
scientia. Alii. Philosophia e ars
artium q disciplina disciplinarum. Rur
sus philosophia e meditatio mor
tis. quo magis euenit xpianus q seculi
ambitione calcata eusatione disci
plinabili ad similitudinem fiunt
patie uiuunt. Philosophia diuidit
in duas partes. pma in inspectiua.
sed a in actiuale. Alii diffinierunt
philosophie rationem in duabus esistere
partibus. quarum pma inspectiua
e. sed a actualis. Inspectiua diui
dit in tribus modis. id e. pma in natura
le. sed a in doctrinale. tertia in
diuinale. Doctrinalis diuidit in
quattuor. id e pma in arithmeti
ca. sed a musica. tercia geometrica.
quarta astronomia. Actualis diui
dit in tribus. id e pma in moralem. sed a
dispensatiua. tercia ciuile. Inspec
tiua di. qua supgressi uisibilia de
diuinis aliqd q celestibus ctemplam
ea q mire solum ispicum. quo cor
poreum supgdum obtutum. Natalis

dicit ubi uniuq; rei nata discuti
qa nihil ctra naturā generat unita
s; uniq̃dq; his usib; deputat inqb;
aeratore diffinitū ē. n forte cū uo
luntate di aliqd miraculū pueni
re monstrat. Diuinalis dr qndo
aut ineffabilē natam di aut spīta
lis creaturas ex aliq parte profundis
sima qlitate disserim. Doctrinalis
dr scientia q abstractā ēsiderat
qntitatē. Abstracta enī qntitas
dr qm intellectu a materia sepa
ratis t abalis accidentib. ut ē par
impar: t abhuicemodi in sola ratī
onatione tēlam. cui species sunt
quattuor. arithmetica. geometria.
musica. astronomia. Arithmetica
ē disciplina qntitatis numerabilis
secdm se. Geometrica ē disciplina
magnitudinis immobilis q forma
rū. Musica ē disciplina q de nu
meris loqt. q ad aliqd s his q in
uenimur insonis. Astronomia ē
disciplina q cursus celestiū. sydē
rūq; figuras ētēplat oīs. q ha
bitudinis stellarū circa se q cir
ca tra indagabili ratione pcur
rit. Porro actualis dr q res ppo
sitas opationib suis explicat.
Cui partes s tres. moralis. dispen
satiua. q cuulis. Moralis dr pqm
mos uiuendi honest. q institu
ta aduirtutē tendentia pparan
t. Dispensatiua = cū domesti
carū rerū sapiēt ordo dispo
nit. Cuulis dicit pqm totius
ciuitatis utilitas administrat.

appetit

De ysagogis Porfirii.

Post philosophis .xx.v.
diffinitiones inqb; generalit
omia ctinent. nē ysagogas por
firii expediam. Ysagoga quippe gr
latine introducto dr ex, scilicet qui
philosophiā incipiunt ctinens
in se demonstrationē primarū ratio
nū de qualibet re q̃d sit. suaq; certa
ac substantiali diffinitione decla
rat. Hā posito primo genere. de inde
species q alia q uicina ēē possunt
subiungim ac discretis cōmunib
separamus. tādiu intīponentes
differentias q usq; ad ppū ei de quo
qrim signata ei expssione pueni
am. ut puta homo ē animal ratī
onale mortale risibile bipes. risus
capax. Gen animal cū dictū ē sub
stantia hominis declarata ē. Est
enī ad hominē gen animal. s; qa
latē patebat adiecta ē species ter
nū idē homo. ia exclusū ē id qd
aut etheriū aut humidū. Differen
tia ut bipes q ppī animalia posi
ta ē. q mutis pedib intuitum
lē rationale ppī illa q ratione
egeant. Mortale ppī id qd ñ an
gel ē. Postea discretis atq; ēclusis
adiectū ē ppium in postrema
parte. risus capax. Est enī soli
hominis qd ridet. Sic pfecta ē
omī ex parte diffinitio ad homi
nē declarandū. Cui disciplinē
diffinitionē plenā existimauerī
aristoteles q Tullius ex genere
et differentiis ēsistere. Quida
postea pleniores in docendo ei
pfectā substantialem

diffinitionē inq̃nq; partib̃ uelut
ñibris suis diuisert. quarū ꝑma ē
de genere. secda de specie. tcia de diffe
rentia. quarta de ꝓpio. qnta de ac
cidenti. Qeī ut animal C, uocabu
lū generale q̃ cōmune omniū aiam
habentiū. Species ut homo. Est enī
specialitas qua separat̃ a cetis ani
mantib̃. Differentia ut rationale
mortale. His enī duob̃ differt ho
a cetis. Cū enī dr rationale: discer
nit̃ ab irrationabilib̃ mutis quia
ñ habent rationē. Cū mortale dis
cernit̃ ab anglis q̃ nesciunt mor
tē. Priū ut risibile. Homo ē enī q̃d
ridet. q̃ hoc ꝑt̃ hominē nullī̃ ani
malis ē. Accidens. ut color in cor
pore. doctrina in animo. Hec enī tē
pore uarietate q̃ accidunt q̃ mutan
t̃. q̃ ē ex omib̃ his q̃nq; partib;
oratio plenę sententię ita. Homo
ē animal rationale mortale ri
sibile bonū malīq; capax. Sic q̃ ia
nomī oratione substantiali ia
diu uitpone debent̃ species q̃
differentias. q̃mdiu seclusis oīb;
q̃ hoc idē ē possunt ad id pue
niat̃ ut ꝓpietas ia certa teneat̃.
Ysagogas aut̃ ex g̃co in latinū tns
tulit victorinus orator: cōmtūq;
ei quinq; libris Boetī edidit.

De Categoriis Aristoti
ECVHIVR Lis. xxvi.

Aristotilis cathegorie que
latine p̃dicamta dicunt̃ q̃bus
uaria significatione omis sermo
ēclusus ē. Instrumta categoriaꝝ
s̃ tria. idē ꝑma eq̃uoca. secda uni
uoca. tercia denominatiua. Eq̃uoca
s̃ q̃ndo multarū rerū nom̃ unum
ē. s; ñ eadē diffinitio. ut leo. Nam
q̃ntū ad nom̃ ꝑtinet q̃ uer̃ q̃ pictus.
q̃ celestis leo dr. q̃ntū ad diffinitio
nē ꝑtinet alīt̃ uer̃ diffinit̃. alīt̃
pict̃. alīt̃ celestis. Vniuoca s̃ q̃ndo
duarū aut̃ plurimarū rerū unū
nom̃ ē q̃ diffinitio. ut uestis. Nam
q̃ byrrus q̃ tunica nom̃ uestis pos
sunt accipe q̃ ei diffinitionē. Ergo
hoc uniuocū in generib̃ ē intelli
gīt̃. q̃a q̃ nom̃ q̃ diffinitionē dat
formis suis. Denominatiua idē
diriuatiua dicunt̃ q̃cūq; ab aliq̃
solo differentię causa sedm nom̃
habent̃ appellationē. ut a bonitate
boñ. q̃ a malitia malus. Cathego
riarū aut̃ species decē s̃. idē substa
ntia. q̃ntitas. qualitas. relatio.
situs. locus. tēp̃. habit̃. agere. q̃
pati. Substantia ē q̃ ꝓpie q̃ principa
lit̃ dicit̃. que neq; de subiecto p̃dica
tur: neq; in subiecto ē. ut aliquis
homo. aliq̃s equus. Secdē
aut̃ substantię dicunt̃ species
in quib; specieb̃ ille q̃ principalit̃
substantię ꝑmo dicte s̃ insunt atq;
claudunt̃ ut in homine cicero. Q̃nti
tas ē m̃sura p̃q̃m aliq̃d. magnū
. mn̄ ostendit̃ ut long̃ breuis.
Qualitas ē. ut qualis sit̃. orator: an
rustic̃. niger: aut̃ candidus. Relatio
ē q̃ refert̃ ad aliq̃d. cū enī dicit̃
filī̃ demonstrat̃ q̃ pat̃. Hec relati
ua simul incipiunt. Nāq; seruus
q̃ dns uno tēpore exordiū nōis
sumunt̃. nec aliq̃ndo inuenitur

dns por seruo. nec seruus dno. Alt
enim alii p̃ē ñ pot. Loc enim ē ubi sit.
in foro. in platea. Loci aut mot par
tes sex habet. dextrā. sinistrā. an
te. retro. sursū atq; deorsū. Tantū
quoq; iste sex duo habent longe
ꝗ ppe. Temp̃ ut hodie heri. Porro
situs apositione dicit. ut quis aut
stet. aut sedeat. aut iaceat. Habit
ab habendo aliq̃d dicit ut habere
scientiā. inmitte. uirtutē. in corpore.
circa corp̃ uestimentū. ꝗ cetera quē ad
habendi modum designato adocto
rib̃ numero cōphendunt. Iam ū
agere ꝗ pati ab agentis ꝗ patientis
significatione ēsistunt. Nā scribo
uocis actū habet. quō facientis rē
indicat. Scibor patientis ē. quō pati
se ostendit. His enim nouē generib̃
quōq; exempli grā q̃dā posita s
t in ipso substantiē genere q̃d ē
usia. innumerabilia reppiuntur.
Hā ꝗ ea q̃ intellectu capim̃ id ad
altium hōꝗ decē p̃dicamentōꝗ ser
mone uulgam̃. Plena enim senten
tia dehis ita ē. Augustiñ magi
orator filio illi stans in ēplo ho
die insulat̃ disputando fatigat.
Usia aut substantia ē id ē ad
ppū q̃d cetis subiacet. reliq̃ no
uē accidentia s. Substantia
aut dr abeo q̃d p̃ōnis res ad se
ipsā subsistit. corp̃ enim subsistit
ꝗ idō substantia ē. Illa ū acci
dentia q̃ in subsistente atq; sub
iecto s. substantiē ñ s. q̃a ñ sub
sistunt s; mutant sic color t
forma. De subiecto aut ꝗ in sub
iecto q̃si de ipso ꝗ in ipso. Vbi aut
dr de subiecto substantia ē q̃si di
cat de substantia. Vbi aut dr de
in subiecto accidentia s idē q̃ acci
dunt in substantia. ut q̃ntitas q̃litasq;
t figura. De subiecto g̃ genera ꝗ spe
cies. in subiecto accidentia s. Exhis
nouē accidentib̃ una intra usiam
q̃ntitas ꝗ q̃litas ꝗ situs. Hec enim
sine usia ē ñ possunt. Extra usiam
q̃ s loc. tēp. ꝗ habit. Intra ꝗ extra
usiā s. relatio fiere ꝗ pati. Appel
latas aut kathegorias ēstat. quia
ñ possunt ñ ex subiectis agnosci
Quis enim q̃d sit homo possit agnos
cere ñ aliq̃m hominē s ponat ante
oculos quasi subiectū nomini. Hoc
op̃ aristotilis intelligendū ē q̃ndo
sic dictū ē quicq̃d homo loquit
ur decē ista p̃dicamenta habet. Pfi
cit ꝗ ad libros intelligendos.
q̃ siue rethorib̃ siue dialecticis
applicant. De Piermenias Aristotil

VII. XXV.

Sequitur dehinc liber per
iermenias subtilissim̃ ni
mis ꝗ p̃ uarias formas ter
rationesq; cautissim̃. de q̃ dr aris
totiles q̃ndo piermenias septua
bat calamū in mente unguebat.

Prefatio Hieronymi hilar.

Omis quippe res quē una
ē ꝗ uno significat sermo
ne aut p̃nom̃ significat aut
p̃uerbum. Quē duē partes ora
tionis intipriant totū quicq̃d
ceptū mens ad eloq̃ndū. Omis
enim elocutio ceptē rei mtis
intipres ē. Hanc aristotiles

uur uniuersi expressione q faciendis
sermonib' prissim' priscianus no
minat qm imitationem nos appel
lam' scilicet qd res mite ceptas p
latus sermonib' imitemur. Est catafasis
q apofasis id est affirmationem q ne
gationem. Est affirmationem ut ho cur
rit negationem ut homo ñ currit.
Inhis itaq; priscianus sup dictus
philosophi de septem speciebus tractat.
id est denomine. de uerbo. de oratione.
de enuntiatione. de affirmatione.
de negatione. de contradictione. Nom
en est uox significatiua sedm placitum
sine tempore cui nulla pars est signi
ficatiua separata ut socrates. Ver
bu est qd significat tem. cui pars ni
chil extra significat. s; semp ex
q de alio dissimilat. ut cogitat. dis
putat. Oratio est uox significatiua
cui partium aliqd separatim est signi
ficatiuum ut socrates disputat.
Enuntiatiua oratio est uox significa
tiua de eo qd est aliqd tri est. ut so
crates est. socrates ñ est. Affirmatio est
enuntiatio alicui de aliq ut socra
tes est. Negatio est alicui ab aliq ut
socrates ñ est. Contradictio est affirma
tionis q negationis oppositio ut so
crates disputat. socrates ñ disputat.
Vtilitas priscianarum hec est
qd ex his imitantes sillogismi
fiunt unde q analectica pertrac
tant. De formis Sillogismorum. Dia
secundum debinc lect. xxviii
dialectici sillogismi. ubi to
ti ci artis utilitas q uirtus
ostendit. Quoq; eclusio plurimum

lectori adiuuat aduertatur inuesti
ganda. tantum ut absit illi error
decipiendi aduersarium psophismata
falsarum conclusionum. formule ca
thericeq; idem predicatiueq; sillogis
moq; sunt. Prime formule modi
sunt nouem. Primus modus est qui educit id est
qui colligit ex uniuersali dedicatiuus.
Dedicatiuum uniuersale directum. ut omne
iustum honestum. omne honestum bonum.
omne quod iustum bonum. Secundus modus est
qui educit ex uniuersali dedicatiuus.
q abdicatiuus. Abdicatiuum uniu
sale directum. ut omne iustum honestum.
nullum honestum turpe. nullum quod tum
turpe. Tertius modus est qui educit ex de
dicatiuus particulari q uniuersali.
Dedicatiuum particulare directum'
ut quidda iustum honestum. omne ho
nestum utile. quidda quod iustum utile.
Quartus modus est qui educit ex parti
culari dedicatiuo. q uniuersali
abdicatiuo. Dedicatiuum particu
lare directum' ut quidda iustum hones
tum. nullum honestum turpe. quidda quod
iustum ñ est turpe. Quintus modus est
qui educit ex uniuersali dedicatiuus
particulare dedicatiuum prefleci
one. ut omne iustum honestum. omne
honestum bonum. quidda quod bonum tum.
Sextus modus est qui educit ex uniuersali
dedicatiuo. q uniuersali abdicati
uo. Abdicatiuum uniuersale prefle
xione. ut omne iustum honestum.
nullum honestum turpe. nullum quod
turpe tum. Septimus modus est qui
educit ex particulari q uniuer
sali dedicatiuo. Dedicatiuum par

uiculare p̃ reflexionē ut q̃ddã uſtũ
honeſtũ: omne honeſtũ uile: q̃ddã ⅋
uile uſtũ. Octauus mod' ē q̃ ēducit
ex uuiuſalib' abdicatiuo & dedicati
uo. Particulare abdicatiuũ p̃ reflexi
onē. ut nullũ turpe honeſtũ. omne ho
neſtũ uſtũ: q̃ddã ⅋ uſtũ ñ ē turpe.
Non mod' ē q̃ ēducit ex uuiuſali ab
dicatiuo & particulari dedicatiuo.
Dedicatiuũ particulare p̃ reflexionē
ut nullũ turpe honeſtũ. q̃ddã ho
neſtũ tũ: q̃ddã ⅋ tũ ñ ē turpe.
Formulę ſedē modi ſ quattuor: Pri
m' mod' ē q̃ ēducit ex uuiuſalib' de
dicatiua & abdicatiua. Abdicatiuũ
uuiuſale directũ: ut omne tũ hones
tũ. nullũ turpe honeſtũ: nullũ ⅋
turpe tũ. Secũs mod' ē q̃ ēducit
ex uuiuſalib; abdicatiua & dedi
catiua. Abdicatiuũ uuiuſale di
rectũ. ut nullũ tpe honeſtũ: omne
tũ honeſtũ: nullũ ⅋ tpe tũ. Terci
mod' ē q̃ ēducit ex particulari de
dicatiua & uuiuſali abdicatiua.
Abdicatiuũ particulare directũ
ut q̃ddã tũ honeſtũ. nullũ tpe
honeſtũ: q̃ddã ⅋ tũ ñ ē turpe.
Quart' mod' ē q̃ ēducit ex particula
ri abdicatiua & uuiuſali dedica
tiua. Abdicatiuũ particulare di
rectũ. ut q̃ddã tũ ñ ē tpe. omne
malũ turpe: q̃ddã ⅋ uſtũ ñ ē
malũ. Formulę tertię modi ſ ser.
Prim' mod' ē q̃ ēducit ex dedicatiuũ
uuiuſalib' dedicatiuũ particula
re tã directũ q̃m reflexũ. ut omne
uſtũ honeſtũ. omne tũ bonũ: q̃d
dã ⅋ honeſtũ bonũ. q̃ddã bonũ
honeſtũ. Secũs mod' ē q̃ ēducit ex de
dicatiuus particulari & uuiuſali.
dedicatiuũ particulare directũ. ut
q̃ddã uſtũ honeſtũ. omne uſtũ bo
nũ. q̃ddã ⅋ honeſtũ bonũ. Terci mod
ē q̃ ēducit ex dedicatiuus uuiuſali
& particulari. dedicatiuũ particu
lare directũ. ut omne uſtũ honeſtũ.
q̃ddã tũ bonũ. q̃ddã ⅋ honeſtũ
bonũ. Quart' mod' ē q̃ ēducit ex uui
uſali dedicatiua & particulari ab
dicatiua. abdicatiuũ particulare
directũ. ut omne uſtũ honeſtũ. nul
lum uſtũ malũ: q̃ddã ⅋ honeſtũ
ñ ē malum. Quint' modus ē q̃ ēdu
cit ex dedicatiua particulari & ab
dicatiua uuiuſali. abdicatiuum
particulare directũ. ut q̃ddã uſtũ
honeſtũ. nullũ tũ malũ. q̃ddã ⅋
uſtũ ñ ē malũ. Sext' mod' ē q̃ ēdu
cit ex dedicatiua uuiuſali & abdi
catiua particulari abdicatiuũ par
ticulare directũ. ut omne tũ honeſ
tũ q̃ddã tũ ñ ē malũ. q̃ddã ⅋ ho
neſtũ ñ ē malũ. Has formas cathe
goricas ſyllogiſmos q̃ plene noſſe
deſiderat. librũ legat q̃ inſcribitur
p̃ hermenias apulei. & q̃ ſubtilius
ſ tractata cognoſcit. Diſtincta enim
atq; cōſiderata admagnas intelli
gentie uias lectorē p̃ſtantur dno
uuiltũ inducunt. Hunc ad ypothe
thicos ſyllogiſmos ordine cōſequ
uenam'. De modis Sillogiſmorũ
Modi ypothethicorũ. xx viii.
ſyllogiſmorũ ypothethicorũ
q̃ fiunt cũ aliq̃ cōclusione
ſ septē. Prim' mod' ē. si dies ē lucet

ē aut dies lucet igit. Sedā mod ē si
dies ē lucet. ñ lucet. ñ ē g dies. Terci
mod ē ita. ñ q dies ē q ñ lucet. atqu
dies ē lucet g. Quart modus ē ita.
aut dies ē aut nox. atq dies ē nox g
ñ ē. Quint mod ē ita aut dies ē aut
nox. atq nox ñ ē dies g ē. Sext modus
ē ita. ñ q dies ē q ñ lucet. dies aut ē.
nox igit ñ ē. Septim modus ē ita. non
q dies ē q nox. atqu nox ñ ē dies g ē.
Modos aut ypothecos. syllogismos
siqs plenī nosse desiderat librū legat
marū victorini. q insebit de syllogis
mis ypothecicis. Hinc addialecticas
diffinitionū species accedam. q tan
ta dignitate pcellunt. ut possint in
dicionū apte manifestationes. q q dā
indicia dichonū ostendere. De di
uisione diffinitionū. ex
marū victorini lib adbreui
Diffinitio ē phylosophos. ata.
q in reb expm dis explicat qd res ip
sa sit. qlis sit. q qm admodū mbris
suis estare debeat. Est enī oratio bre
uis unī cuiq rei natam acōmunione
diuisam ppia significatione ēcludens.
Diuisio diffinitionū in partes qndecī
habet. Prima species diffinitionis ē
usiodis idē substantialis q ppe q
uere dr diffinitio. ut ē homo. ani-
mal rationale mortale. sensus disci
plineq capax. Hec enī diffinitio p
species q differentias descendens
uenit ad ppium. q designat plenissi
me qd sit homo. Sedā species diffi
nitionis ē q gce enneomatice dr la
tine notio intpta. Quā notionē cō
munī ñ ppo nomine possum dicere

Hec usio m sep efficit. Homo ē qd ratio
nali ēceptione q exercitio p ē anima
lib cunctis. Non enī dix qd ē homo
s; qd agat. qsi quodā signo innoti
tiā deuocato. Ista enī in reduqs noti
tia rei pfert. ñ substantialis explica
tio declarat. Et qa illa substantia
lis ē diffinitionū omniū optinet
pncipatū. Tercia species diffinitio
nis ē q gce poythes dr latine qli
tatiua uocat. qa erqlitate nomī ac
cepit. peo qd. qd. quale sit. id qd sit
euidenter ostendit. cui exemplū tale
ē. Homo ē qingenio ualet artib pol
let q cognitione rerū. aut qd agere
debet eligit. aut animadusione qd
iutile sit contēpnit. His enī qlita
tib expssius ac diffinit homo ē. Quar-
ta species ē diffinitionis q gce ypo
graficen. latine atullio desēptio no
minat. q adhibita circuitione dictq
factq q; rē que sit. desēptione decla
rat. Quert enī qd auar sit. qd crude
lis qd luxuriosus. q unuisa luxuri
osi. auari. crudelis. natura desebit
ut si luxuriosū uoluerim diffinire
dicam. luxuriosus ē uict ñ necessa
riū s; suptuosi q oneros. appetens.
indelicis affluens. in libidine pmpt.
Hec q alia diffiniunt luxuriosū. s;
p desēptione diffiniunt. Que spes
diffinitionis oratorib magis apta
ē qm dialecticis qa latitudines
habet. q similitudo in bonis rib;
ponit q malis. Quinta spes diffi
nitionis qm gce catantileum. lati
ne. adubiū dicim. Hec uocē illā
de cui re qrit alio sermone desig
nat.

uno ac singulari. q. qdam qd illud
sit ununo uerbo positū. uno uerbo
aliud declarat. ut ēcrescere ē tace
re. ltē cū terminū dicūt finē. aut
populatas uīpātam ēē uastatas.
Sexta spēs diffinitionis ē qm grei
catadiaphoran. nos pdifferentiā
dicūt. sēptores ū artiū de eodem
q. altō nominant. ut cū qrit quid
uīt sit uīt regē q. tyrannū adiecta
differentia qd uīq; sit diffinit. idē
rex ē modest. q. tēpat. tyrannū ū um
pī q. ūmnis. Septima spēs diffinitio
onis ē qm grei catametaphoran. la
tini pūs lationē dicunt. ut cycero
in topicis. lt ē qd fluctus cidit.
Hoc uariē tractari pōt. Modo cū ut
moneat. m ut designet. m ut uituper
aut laudet. Vt moneat. nobilitas ē
uirtutis modo. ap posteros sacri
na. Vt designet. aper ē aix corporis.
Vt laudet. adolescentia ē flos ētatis.
Vt uituper. Diuitiē s breuis uitē lon
gū uiaticū. Octaua spēs diffinitio
onis ē. qm grei cataaferesin a togr
nemio. latini p puantiā contrariū
ei qd diffinit dicunt. bonū ē qd
malū ē. iustū ē qd iniustū ñ ē. q.
his similia. Hoc autē genere diffi
nitionis uti debem cū contrariū no
tū ē. ut si bonū ē qd pdē cū hones
tate. id qd tale ñ ē malū ē. Hona
spēs diffinitionis ē qm grei catay
potiposin. latini p qndā imagina
tionē dicunt ut eneas ē ueneris q.
anchise filī. Hec semp in indiuidu
is uersat qm grei athoma appellāt.
Decima spēs diffinitionis ē qm grei
catalupe sole oriēti ellope homage
ñ. latini pindigentiā plen excedē
genere dicunt ut si qrat qd sit an
mal respondeat homo. rē cū qstiā
pdictū declarabit exemplū. Hoc ē aut
ppiū diffinitionis qd sit illud qd
qrit declarare. Undecima spēs diffi
nitionis ē qm grei cata analogian. la
tini uitra rationē dicunt idē pin
digentiā plen excedē genē ut si
qrat qd sit thesis. respondeat q. cui
pes de ē ut sit arsis. Duodecima spēs
diffinitionis ē qm grei cataepenon
idē plaudē ut tullius pelucmo.
Lex ē mens q. animī. q. ē filiū. q. sen
tentia ciuitatis. Et alī. Par ē in
qlla libras. fit q. pituipationē
qm grei pgon uocant. ut seruit ē
postremū malq; omniū. ñ m bel
lo s; morte quoq; repellenda. Ter
ciadecima ē spēs diffinitionis qm
grei catatonpsin. latini ad aliqd uo
cant. ut ē illud pat ē cui filī ē.
dīs ē cui ē seruus. Quarta decima
spēs diffinitionis ē qm grei cataton
rus ut cycero in rethoricis. qni ē
qd plures amplectit partes. item
pars ē q sub ē generi. Quintadecima
spēs diffinitionis ē qm grei cata
ethilogian. latini sedin rei rationē
uocant ut dies ē sol sup terrā. nox
ē sol subterras. Scire aut debem pdic
tas spēs diffinitionū topicis me
rito ēē sociatas quō uīt qdā argu
mēta s posita q. ñ nullis locis ēme
morant in topicis. Hē ad topica
ueniam q s argumētorū sedes. fontes
sensuū q. origines dicton v o.

De Topicis. xxxvi.

Topica ē disciplina inuenendę argumentę. Diuisio topicę sunt locę. et q̃b; argumenta dicunt tpler ē. Hæ alia in eo ipso de quo agit hereant. alia q̃ dicunt extrinsecus effecta. q̃ q̃dam ex alius reb; tracta noscunt. alia q̃ assumunt extrinsecus argumenta. q̃ in eo ipso de q̃ agit hereant. inter; diuisa s. Prima a toto. secda a parte. tertia a nota. Argumentū a toto. cū diffinitio adhibet ad ad q̃d q̃rit sic ait cicero. gta ē laus recte factę magnę. q; iure publica fama meritę. A parte; ē argumentū. cū is q̃ se defendit aut negat factū aut factū ē iure defendit. A nota ē argumentū. cū ex. in nominis argumentū aliq̃d eligit. vt cicero. consule ingēm querebam. q̃m in isto malali inuenire ñ potera. Effecta argumenta s. q̃ q̃dam ex reb; alius tracta noscunt. Sunt autē numero quatuordecī. idē pmū ac uigatis argumentū ē cū declinat a nomine q̃ fit uerbū. ut cicero uerē dic euersisse punicā. t nom a uerbo cū latinari dr̃ latro. Hom ē a nomine terentī. In ceptio ē amentū haut amantū. dū m distet uni appellationis postremitas nulla uocis declinatione formata. Sedm argumentū agere ē cū de eode genē sententia dr̃. vt virgilī. Varū q; mutabile sēp fēmina. Tertiū a specie argumentū ē. cū generali q̃stioni fidē spēs fac. vt. ñ sic frigius penetrat lacedemona pastor. A simili argumentū ē q̃ndo reb; aliq̃b; similia pferunt. ut suggere tela m. ñ ullum dextra frustra torsere inutilos. stetrant q; in corpore grauem iliacis capis.

A differentia argumentū ē q̃ndo p differentiā aliqua separant. vt virgilius. ñ diomedis equis nec curru cernis achillis. A contrariis argumentū dr̃ q̃ndo res discrepantes sibimet opponunt. ut virgilī. mortali ne manu facte immortale carine fas habeant certq; incerta pericula lustres eneas. A consequentib; argumentū dr̃ q̃ndo posita re aliq̃d inuitabilit ē sequtur. vt virgilius. Non ea mis animo nec tanta superbia uictis. A antecedentib; argumentū ē q̃ndo aliqua ex his q̃ pius gesta s cōprobant. vt cicero pmilone. cum ñ dubitauerit apire q̃d cogitauerit. uos potestis dubitare quid fecerit. A repugnantib; argumentū ē q̃ndo illud q̃d obiect aliqua contrariate destruit. ut cicero. Is g ñ m detali periculo libat. s; honore amplissimo ditatus domi re uit ficere uoluisset. A adiunctis argumentū ē cum pbabilit ostendit q̃d fit ere quaq; uenturi. vt virgilius. Hos si pellant nichil affore credunt. quin omnē hesperiam subiuga mittant. A causis argumentū ē. q̃ndo ē sucundum cōmuni res queq; tractatur. vt terentius ego ñ nichil uerit sum dudū abiste cauere ne faceres quod uulg seruę solet dolis ut me

deluderes. Ab effectis argumentum est
cum ex his quæ facta sunt aliquid adprobatur
ut virgilio degeneres animos timor
arguit. Argumentum a comparatione ar-
tis est quando per collocationem personarum
sive causarum sententiæ ratio sub
imputatione formatur ut virgilius.
Tu potes enea manibus subducere ga
lea. nos aliquid contra titulos in
usse nefandum est. hæc argumenta quæ
dicunt extrinsecus quæ greci tropos id est
artis expres uocant ut est testimo
nium testimonio uel estare. Hæc diuidi
tur quinque modis id est primo ex persona.
secundo ex natura. auctoritate. tertio ex
temporibus auctoritatum. quarto ex dic
tis factisque maiorum. quinto ex for-
tunis. Terum quod superior modus quæ est ex
temporibus in octo species diuiditur. i. in
genio. ii. operibus. iii. etate. iiii. fortuna.
v. arte. vi. usu. vii. necessitate. viii. e
cursione fortuitque. Testimonium om-
ne est quod a aliquem extraneum sumitur ad fa
ciendam fidem. Persona in qualiscumque est quæ
testimonium pondus habet ad faciem
dam fidem. sed morum probitate debet esse
laudabilis. Natu auctoritas est quæ
maxime iuratur esistit. Testimo
nia multa sunt quæ affirmant auctoritate
id est ingenium. species. etas. fortuna.
ars. usus. necessitas. casus. cursio rerum
fortuitarum. Adictis factisque maiorum
petitur fides. cum prisca dicta factaque
memorantur. A fortunis fides probatur
post quam nemo credit uelle mentiri
ta uel que tractantur in tempore quæ suis
nominibus plana sunt diffinitione
non indigent. Memorie quoque con
dendum est topica oratoribus dialectis
poetis quorum primus communitus quidem
argumenta prestare. Sed quando aliquid
specialiter probant ad rethores poetas
uersusque primos pertinent. Quando uero ge
neraliter disputant ad philosophos
adtinere manifestum est. Mirabile
plane genus operis unum potuisse
colligi. — quicquid mobilitas ac
uarietas humane rerum insensibus
exquirendis perduisas causas potest in
uenire. Celusit liberum ac uoluntarium
intellectum. Hæc quecumque se uertunt
quascumque cogitationes intrent in
aliquod ex quæ predicta sunt necesse est
cadat ingenium.

De oppositis contrariisque. Capitulum xxxii.

Genera quattuor sunt quæ aristo
tiles anticimena id est oppo
sita uocant. propter quod sunt uidentur obsistere ut contra
ria. nec tamen omnia quæ opponuntur sunt
extraneia sunt. sed omnia a contrario oppo
sita sunt. Primum genus est contrariorum quod
uerba cycerone diuisum uocat. per eo
quod tamen extraneæ sunt opponuntur. ut
si ex sum quibus opponuntur. ut sapi
entia stultitia. Quod genus uerbis spe
cies diuidit. Nam sunt quædam ei quæ medium
habent. quædam quæ sine medio sunt. quæquæ
sunt quæ habent medium quæ tamen sine no
mine sunt. nam utrumque ex uocabulum erat
ut candidum quæ nigrum. medium ha
bent quia inter eos sepe color pallidus
et fuscus reuenitur. Sine medio sunt qui
ens unum de duobus accidit ut sam
tas et infirmitas. Hæc nihil est me
dium. sed aut quæ media sine nomine

s ut felix infelix·medii habent ñ
felix·Sed in geñ ē relatiuoq; q̃ ita s̄
opponunt ut adse ēferant·sic dup
lū simplū·Hoc solū oppositoq; geñ
adse referat·ñ ē enī manus ñ admi
ñ referat q; simplū ñ ad duplum
Hā relatiuū relatiuo ita opponit·ut
hoc ipsū q̃d opponit ei cui opponit
q̃cūq; m̄ referat·Dimidiū enī op
ponit duplo·eiq; duplū medii ē
s; ita illū——opponit ut ei sit cui
opponit·Sic q; parū opponit mag
no·ita ut ipsum parū ad magnū
cui opponit sit parū·Hā supiora
q̃ dicunt ētraria·ita s̄ opponunt
ut eq; ñ sint q̃b̄ opponunt·nec ad
ea q̃cūq; m̄ referant·Siq̃dē mq̃
tas usticie ita ētraria ē ut ñ eidē
iniciē mq̃tas sit·aut ad illā sit
mq̃tas·Tertiū geñ ē oppositoq;
habēt ē orbatio q̃d geñ cicero p̄ua
tionē uocat qua ostendit q̃mpi
am aliq̃d habuisse unde p̄uat
ē·Cui spes s̄ tres·Quaq; p̄ma ē in
re·sed̄ in loco·tertia in tēpore ēgruo·
Inre ut cecitas·usio·in loco ut ceci
tatis q; usionis·in oculis loc ē·In
tēpore ēgruo·ut infantē ñ dicere
sine dentib̄·ei cui dentes adhuc
etas parua negauit·Non enī ē p
uat dentib̄ q̃s ñ dū habuit·Quar
tū ū geñ ex confirmatione q; ne
gatio ne opponit ut socrates
disp utat·socrates ñ dispu
tat·Hec a sup̄ioribus idō dif
fert ·q̃d illa singillatī di
ci possunt·hec ñ co
nexe dici ñ possunt·Hoc geñ
quartū ap̄ dialecticos multū habet
ēfluchū·q; appellat abeas ualde op
positū; siq̃dē q; tertiū ñ recipit·Nam
cetilis q̃dā habere tertiū possunt·ut
in contrarius candidū q; nigrū·ter
cū ei nec candidū nec nigrū s; fus
cū t pallidū·In relatiuis quoq; ut
multa q; pauca·tertiū ei nec multa
nec pauca s; mediocria·In habitu
t orbatione ut usio q; cecitas·ter
cū ei nec cecitas nec usio·s; lupi
tudo·Hic g̃ legit q; ñ legit·tertium
non H A B E T

Explicit liber s c d s.

Incip̄ cap̄ libri tertii.

idē de ōmathematica·cui partes
s̄ arithmetica·Musica·Geometria·
Astronomia·

De uocabulo arithmetice disciplinę: i·
De auctorib̄ eius· ii
Quid sit numerus· iii
Unde numeri dicti· iiii
Quid prestent numeri· v
De prima diuisione parū q; iparū·vi
De sed̄a diuisione tot̄ numeri·vii
De tertia diuisione tot̄ numeri·viii
De differentia arithmetice q; ge
ometrię q; musicę artis·Sylo ci·viiii
Q d̄ infiniti numeri existunt· x
De inuentoribus geometrię·uocabu·xi
De q̃dripartita diuisione geometrię·xii
De figuris geometrię· xiii
De nomine musicę· xiiii
De inuentoribus eius· xv
Quid possit musica· xvi
De trib̄ partib̄ musicę· xvii
De triformi musicę diuisione·xviii
De prima diuisione musicę·q; ar· xviiii·
monica dicit·

De secta diuisione musice q organica nuncupatur xxv nuncupat
De tercia diuisione q rithmica xxvi.
De Numeris musice xxvii
De Astronomie nomine xxviii
De Inuentoribus astronomie. xxviii
De Septoribus astronomie. xxv.
xxvi De Differentia astronomie & astrologie.
De Astronomie ratione xxvii
De Mundo & nomine eius. xxviii
De forma mundi. xxviii.
De Celo & eius nomine. xxx.
De Celestis spere situ. xxxi.
De Septem planetis celi. xxxii
De Spere motu. xxxiii
De diuisione spere cursu xxxiiii
xxxv. De Celeritate celi — De axe celi xxxvi
De Celestibus polis. xxxvii.
De Cardinib; celi. xxxviii.
De Conuexib celi idem arcub; xxxviiii
De Duab ianuis celi. xl.
De Gemina celi facie. xli.
De Quattuor partib celi. xlii
xliii De Emispiris — De circulis celi xliiii
De Zodiaco circulo. xlv.
De Candido circulo. xlvi
De Magnitudine solis. xlvii
De Magnitudine lune xlviii
xlviii De Hata solis — De Cursu solis l
De Effectu solis. li. cursu.
De Lumine solis idem locis iquub; liii.
De Lumine lune liii
De Formis lune liiii
De Intitulatio lune liv.
De Cursu lune. lvi
De Quantitate lune adtinas lvii.
De Eclypsi solis. lviii
De Eclypsi lune. lviii.
De Differentia stellarum siderum atq;
De Lumine stellarum. lxi. astrorum. lx
De Stellarum situ. lxii
De Stellarum cursu. lxiii
De Vario cursu stellarum. lxiiii
De Stellarum intuallis. lxv
De Circulari numero stellarum q. qd quedam sydera aut retrogda aut stacionaria. lxvi
De Stellis planetis lxvii stellarum lx
De precedentia & ante gdatione
De Remotione & retrogradatione stellarum. lxviii
De Statu stellarum. lxx.
De Hominib stellarum qb ercau sis uocabula accepunt. idem sol. luna. stella. sydera. signa. arctos. arcofilax. arcturus. orion. yades. pliades. canicula. cometa. lucifer. uespus & reliqua. lxxi.

Incipit prefatio de quattuor sequentib; disciplinis. De Mathematica.

MATHEMATICA latine dicit doctrinalis scientia. que abstracta considerat quantitate. Abstracta enim quantitas est quam intellectu a materia separantes et a balius accedentib ut est par impar et a balius huicemodi in sola ratiocinatione tractam. cui spes sunt quattuor idem arithmetica musica geometrica & astronomia.

Arithmetica est disciplina quantitatis numerabilis secdm se. Musica est

disciplina q̃ de numeris loqt̃ q̃
inuenimus in sonis. Geometrica ē
disciplina magnitudinis q̃ for
marū. Astronomia ē disciplina
q̃ cursus celestiū sydera atq; fi
guras ēt̃ plat̃. atq; omis habitu
dines stellarū. Quas disciplinas
deinceps paulo latiū indicamus
ut eax cause cōperiri possint
ostendi. De Vocabulo Arith
metice disciplinę. I.

Arithmetica ē disciplina
numeroꝝ. Greci enī nume
rū rithmon dicunt. Quā septem
sclārū liberalū inter disciplinas
mathematicas ideo pmā ē uo
luerūt. quō ipsa ut sit nulla alia
indiget disciplina. Musica autē q̃
geometria q̃ astronomia q̃ secum
ut sint atq; subsistant ipsā egent
auxilio. De Auctoribus
numeri Seus. II.

Numeri disciplinā apud gēcos pmū
pythagorā autumant consēpsisse
ac deinde anicomacho diffusiū
ē dispositā. Quā ap̄ latinos pmū
apuleius deinde Boetius tīstituerūt
Quid sit numerus. III.

Numerus autē ē multitudo ex unita
tib; cōstituta. Hā unū sem nu
meri ē ñ numerū dicimus
Vnde numeri dicti. IIII.

Numerus nomē dr
dit̃ q̃ asiu freqntatione
uocabulū indidit. Vnde agēo no
mē thit. Greci enī unū enan di
cunt. Sic q̃ duo q̃tres q̃s illi
dia q̃tria appellant. Quattuor
ū a figura q̃drata nomē sūpserūt.
Quinq; autē ñ sedm natam s; sedm
placitū uoluntatis uocabulū ac
cepunt ab eo q̃ numeris nomina
indidit. Sex autē q̃ septē agēo ue
nunt. In multis enī nominib̄
q̃ in gēo aspirationē habent. nos
p aspirationē s. ponim̄. Inde ē
pera sex. q̃ pepta septē. sic per
pillo herba serpillū. Octo uero
p̄ translationē. sic illi ogda q̃ nos
octo. ita illi neanos nonē. illi de
ca nos decē. Dicti autē decē agēa
ethimologia eo qd̄ ligent. q̃ con
iungant infia iacentes nume
ros. Nā denos ēiungere t̄ liga
re ap̄ eos dr. Porro uiginti dic
ti qd̄ sint decē bis genti. u. pb.
littera posita. Triginta qd̄ ater
nario denario gignant. sic usq;
ad nonaginta. Centū ū uocati
a centro qd̄ ē circulū. Ducenti
a duo q̃ centū. Sic q̃ reliq usq;
ad mille. Mille autē a multitu
dine. unde q̃ milia q̃si multi
tia. inde q̃ milia q̃si milatia
q̃ gēi mutata litta myriades
uocant. Quid prestent nu
meri. V.

Ratio numeroꝝ contēpnenda
ñ ē. In multis enī scārū septē
rarū locis q̃ntū mysteriū ha
bent elucet. Non enī frustra
in laudib̄ dī dictū ē. omia in
mēsura q̃ numero q̃ pondere
fecisti. Senarius enī qui parti
b; suis pfect̄ ē pfectionē mun
di quadā numeri sui signifi

cationē declarat. Similit q̄dragin
ta dies quib; moyses q̄ helyas q̄ ipse dns
ieunauerunt. sine numeroq̄ cog
nitione ñ intelligunt. Sic q̄ alii
insep̄tis sacris numeri existum
quoq̄ figuras ñ ñ noti hui artis
scientie soluere possunt. Datū ē
q̄ nob̄ eraliq̄ parte sub nume
roq̄ ēsistere disciplina. q̄ndo ho
ras p̄ea discam q̄ndo de mīsui
curriculo disputam. q̄ndo spaci
ū anni redeuntis agnoscam. Ser
numerū siq̄dē ne confundam ñ
instrum. Tolle numerū in reb̄
q̄ omnia peunt. Adime scīo cōpo
tū q̄ cuncta ignorantia ceca cō
plectit. nec discern pot acētis
animalib̄ q̄ calculi nesciat iam

Nonē. De p̄ma diuisione
parium q̄ imparium. vi.
VALERVS diuidit par in pa
rib̄ q̄ in imparib̄. Par numerus
diuidit in his. partē par: partē
impar: q̄ impartē par: Impar nu
mer diuidit in his. p̄mū q̄ sim
plū. secdm q̄ cōpositū. tertiū me
diocrē q̄ q̄dam p̄m q̄ cōposit
ē. Alio ū m scds q̄ cōposit ē. Par
numer ē q̄ in duab̄ equis parti
b̄ par diuidi pot. ut duo. quat
tuor q̄ octo. Impar ū numer
ē q̄ diuidi in duab̄ equis parti
b̄ nequit. uno medio t deficien
te t supante. ut tres. quinq; sep
tē. nouē q̄ rel. Partē par nume
rus ē. q̄ secdm parē numerū pa
rtē diuidit. q̄ usq; ad indiuisi
bilē p̄ueniat unitatē ut puta
sexaginta quattuor habent me
diietatē triginta q̄ duos. hic aut
sedecī. sedecī ū octo. q̄ octonari
quattuor: quatnari duo binari
unū. q̄ singularis indiuisibilis
ē. Partē impar ē. q̄ in partes equas
recipit sectionē. s; partes ei mor
indissecabiles p̄manent. ut sex.
decē. q̄ quattuor decī decē q̄ octo
ginta duo tgintā q̄ q̄nquagin
ta. Par enī ut hunc numerū di
uiseris incurris in numerū q̄m
secare ñ possis. Inpartē par nu
merus ē cui partes q̄ ā diuidi
possunt. s; usq; ad unitatē ñ p̄ue
niunt ut ginta quattuor: Hu
enī in mediietatē diuisi. duodecim
facunt. rursū q̄ in aliā mediietatē
sex. de enī in aliā tres. q̄ ultra diui
sionē ñ recipit sectio illa. s; ante
unitatē inuenit tinum q̄m secare
ñ possis. Inpartē impar ē numer
q̄ ab impari numero in partē mīsu
rat ut ginta quinq; q̄dragintā
nouē. Qui dum sint imparis nu
meri. ab imparib̄ q̄ā paribus
diuidunt. ut septies septem qua
dragies nouē q̄ quinqies q̄ni uies
quinq; Imparū numeroq̄ alii
simplices s. alii cōpositi. alii me
diocres. Simplices s q̄ nullam
aliā partē habent. ñ solā unita
tē: ut ternarius solā tertiā. q̄ qui
nari solā quintā. q̄ septenari
solā septimā. His enī una pars
sola ē. Compositi s q̄ ñ solā uni
tatē metiunt. s; q̄ā ab alio nu
mero p̄ueniant. ut nouē. q̄ndecī.

q·uiginti q·unū q·uiginti quinq;
Dicim⁹ enī ter·terni q·septies ter·
ni·ter· quini·q·quinquies quini·
Mediocres numeri s q qdam sim
plices q·incōposita ē uidentur. Alio
ū m q·cōposita uerbi grā nouem
aduiginti quinq; dū cōparat⁹ fue
rit·pm ē q·incōposit⁹·qa n habet
cōmunē numerū n solū monadi
cū. Ad qndecī ū si cōparat⁹ fuerit
sed s ē q·cōposit⁹·quō in ē illi cō
munis numer⁹ pter monadicū
id ē ternari numer⁹ q nouē insu
rat ut ter·terni q·qndecī qni·tre
parū numerōq; alii s supflui·
alii diminuti·alii pfecti·Sup
flui s quōr partes simul ducte
plenitudinē suā excedunt ut pu
ta duodenari habet enī partes
qnq; Duodecimā qd ē unū·sertā
qd ē duo·quartā qd ē tria·ter
ciā qd ē quattuor·dimidiā qd
sex. Vnū enī q·duo q·tria q·quat
tuor q·sex simul ducta sedecī
faciunt·q·longe aduodenario
excedunt·Sic q·alii similes plu
rimi ut duo de uicesim⁹ q·mul
ti tales·Diminuti numeri s qui
partib⁹ suis cōputati minorē sum
mā efficiunt ut puta denarius·
cui⁹ partes tres s decima qd ē
unū qnta qd duo· dimidia qd
quinq;·Vnū enī q·duo q·qnq;
simul ducta octonariū faciunt
longe adenario minorē·Similis
ē huic octonari talii plurimi
qnpartes reducti infra ēsistunt
Pfect⁹ numer⁹ ē q suis partib⁹ ad
impletū ut senari·Habet enī tres
partes sertā tertiā q·dimidiam·
Sertā ē unū ē tertia duo·dimi
dia tres·Hē partes insimā ducte
id ē unū q·duo q·tria simul am
dē ēsumant pficiunt q·senariū·
Sunt autē pfecti numeri intra
denariū ser intra centenariū
uiginti octo intra millenariū
quadringenti nonaginta q·sex·

De sedā diuisione totius omnis numeri·vii·

numer⁹ aut sedm se ēsider
at aut ad aliqd; Iste diuidit⁹
sic·Alii enī s inequales·alii in
equales·Iste diuidit sic·Alii s
maiores·alii s minores·Maiores
diuidunt sic·Primi multiplices·
Sedi sup particulares·Terci sup
partientes·Quarti multiplices
sup particulares·quinti multi
plices sup partientes·Minores
diuidunt sic·Primi sub multipli
ces·Sedi sub sup particulares·
Terci sub sup partientes·quarti
sub multiplices·sub sup particu
lares·sub multiplices·sub sup
partientes·Pse numer⁹ ē q sine
relatione aliq dr·ut·iii·quattuor·
v·sex·q·ceti similes·Ad aliqd nu
mer⁹ ē·qui relatiue ad alios
cōparat·ut ubi grā·quattuor·
ad duo dū cōparat⁹ fuerit·du
plex dr·q·multiplex vi·ad tres·
octo ad iii·decē ad quinq;·q·
ceterū tres ad unū triplex·sex
ad duo·nouē ad tres q·ceti·Equa
les numeri dicunt q sedm

quantitatē equales s̄ ut uerbi grā
duo ad duo: tres ad tres. decē ad de
cē. centū ad centū. Inequales nu
meri s̄ q̄ ad inuicē cōparati inequa
litatē demonstrant. ut tres ad duo.
quatuor ad tres. quinq; ad quat
uor: decē ad sex. q̄ uniuersaliter si
maior minori. aut minor maio
ri. Si huiusmodi dū cōparat fuerit
inequalis dr̄: Maior numer⁹ ē q̄
habet unde illū minorē numerū
ad q̄m cōparat. q̄ aliq̄d plus ut
uerbi grā. q̄narius numer⁹ ternario
numero fortior ē eo q̄d habet qui
nari unde ternariū q̄ alias partes
ei duas. q̄ reliqui tales. Minor
numer⁹ ē q̄ cōtinet a maiori ad q̄m
cōparat cū aliqua parte sui. ut
ternari ad quinariū cōtinet a eo
cū duab⁹ partib⁹ suis. Multiplex
numer⁹ ē q̄ habet unde minorē
numerū bis aut ter: aut quater
aut multiplicē ut ubi grā duo
ad unū dū cōparati fuerint du
plex ē. tres ad unū tripl⁹. quat
uor quadruplex. q̄ reliq̄. Comma
sub multiplex numer⁹ ē q̄ mina
multiplicē cōtinet aut bis aut ter.
aut quat aut multiplicē ut ubi grā
un ad uno bis cōtinet ab; ter:
a quatuor quat. a quinq; q̄nq̄es.
q̄ ab aliis multiplicē. Sup par
ticularis numer⁹ ē dū fortior
continet in se inferiorē nu
merū circa q̄m cōparat. similit
q̄ una parte ei ut ubi grā tres ad
duo dū cōparati fuerint cōtinet
in se duo q̄ aliū unū. qui

quinq ad vii. cū tb; partib⁹ suis.

media pars ē duo. Quatuor
ad tres dū cōparati fuerint. cōtinent
in se tres q̄ aliū unū q̄ ē tertia
pars trium. Item quinq; ad quat
uor dū cōparati fuerint habent
in se quinariū numerū q̄ aliū
unū q̄ quarta pars ē dr̄ quina
ri numeri. q̄ cetī tales. Sup parti
ens numer⁹ ē q̄ in se inferiorē nu
merū totū continet. q̄ sup hoc al
tras partes ei duas. aut tres. aut
quatuor: aut quinq; aut alias.
ut uerbi grā quinq; ad tres dū cō
parati fuerint. habet in se q̄nari
numer⁹ ternariū q̄ sup hoc alias par
tes ei duas. Septē ad quatuor dū
cōparati fuerint. habent in se quat
uor q̄ alias tres partes ei. Nouē
ad quinq; dū cōparati fuerint.
habent in se q̄nq; q̄ alias quatuor
partes ei. Sub supparticularis numer⁹
ē q̄ cōtinet in numero supparticula
ri cū aliq̄b⁹ partib⁹ suis duab⁹ aut tb;
aut plurib⁹ ut ubi grā tres cōtinent
a quinq; cū aliis duab⁹ partib⁹ su
is. quinq; ad nouē cū quatuor
partib⁹ suis. Sub sup particularis
numer⁹ ē minor qui cōtinet in for
tiori numero cū alia parte sua. ut
aut media. aut tertia. aut quarta.
aut q̄nta. ut ubi grā duo ad tres.
tres ad quatuor: quatuor ad q̄n
q; q̄ cetī. Multiplex sup particu
laris numerus ē q̄ dū cōparat
ad inferiorē sibi numerū fue
rit cōtinet in se totū inferiorē
numerū multiplicē cū aliqua
parte ei ut uerbi grā. q̄nq; ad

duo dū cōparati fuerint cōtinent
in se bis binos quatuor q̄ una parte
ei. Hoc ad quatuor dū cōpara
ti fuerint cōtinent in se bis qua
tinos q̄ una parte ei. Submulti
plex sub sup particulis numer ē
q̄ dū cōparat adinferiorē s nu
merū fuerit cōtinet abeo multi
plicē cū una alia parte ei. ut
uerbi grā duo ad q̄nq; dū cō
parati fuerint cōtinent abeo
bis cū una parte sua. Multiplex
sup partiens numer ē q̄ dū cōpa
rat adinferiorē s numerū cōtinet
eū multiplicē cū alius partib
ei ut tredecī ad quinq; dū cōpa
rati fuerint cōtinent eū bis eū
alius tb; partib; ei. iugum duo
adnouē dū cōparati fuerint cō
tinent utra bis eū. eū alius partib
ei quor. Sub multiplex sub sup
partiens numer ē q̄ dū adfori
orē s cōparat fuerit. continetur
abeo multiplicē cū aliq̄b partib
suis. ut uerbi grā tres ad octo
cōtinet bis cū duab partib suis.
quatuor ad undecī cōtinet bis
cū tb partib; suis. Tertia diui
sio totius numeri. viii.

Numerorum aut discretus s.
aut continuus. Iste diuidi
tur sic. Vni lineales. duo superfici
ales. tres solidi. Discretus numer ē
qui a discretis monadib cōtinetur.
ut uerbi grā tres. quatuor. q̄nq;.
sex. q̄ reliqui. Continuus numer
ē q̄ cōunctis monadib cōtinetur.
ut uerbi grā. tria unius numerus
in magnitudine intelligit. idē
linea. aut spacium. aut solidū dr.
Continens similit quadrati q̄ q̄dra
ti numer. Linealis numer ē qui
inchoans a monade linealit sēbit
usq; ad infinitū. Vnde alfa ponit
p designatione linearū. quō
hec littera unū significat. apud
gr̄cos. ta. numer ē q̄ [aaa] Superficialis
ñ solū longitu
dine s; q̄ latitudine cōtinet ut
trigon. quadrat. quinq; angulus.
t circulat numer q̄ cētū qui sēp
in plano pede. idē superficie cō
tinent. Trigon numer ē ta.
Quadrat numer ē ta.
Quinq; angulus ē ta.
Circularis numer ē ta.
qui dū similit multiplicat fuerit
a se inchoans ad se conuertit. ut
uerbi grā quinqies q̄ni bis octo.
series quinq; ta. Solid
numer ē q̄ longitudine q̄ lati
tudine q̄ altitudine cōtinent. ut s pyra
mides qui in modū flammē ē surgunt ta.
Cubus ut s tes
sere ta. Sper quib ē equalis
undiq; rotunditas ta. Spe
re aut numer ē q̄ circulato nu
mero multiplicat a se inchoat. q̄
in se cōuertit. q̄nqies q̄ni uies q̄nqies
Hic circul dū in se ipsū multipli
cat fuerit facit speā idē q̄nquies
iugum quinq; centū iugum q̄nq;

De Differentia Arithmetice q̄ ge
Inter ometice ymusice agitur. viii.

arithmeticā q̄ geometicā q̄ mu
sicā hoc int ē ut media inuenias.

in arithmetica. primo sic queres. Con
iungis extrema & diuidis & facies me
diu ut puta. fac extrema esse sex & du
odecim simul iungis & faciunt decem
& octo. Partiris media & facies nouem
quod est analogicum arithmetice. ut me
dius quod monadibus superat primum is
superatur a extremo. Superant enim no
uem sex ibi monadibus is superat adu
odecim. Sedm geometricam ut ita queris.
Extrema multiplicata tantum faci
unt quintum & media duplicata
ut puta sex & duodecim multipli
cata faciet septuagies diponduf
media & octo & nouem multiplica
ta tantumdem faciunt. Sedm mu
sicam ita. Qua parte primum superat medius
primum. eadem parte, extremum superat medius
a extremo. ut puta sex a octo duab;
monadib; idem tertia de sex is & sup
ant octo. a xii. quatuor monadib;
idem tertia portione xii. Quod numeri infini
tos esse certissimum. Capitulum x.

Nyone Fri cristum. Capitulum x.
ros. autem infinitos esse certissi
mum est quod quemque numero finem
faciendum putaueris. idem ipse si
dico uno addito augeri s; quam
libet sit magnus & quamlibet ingentem
multitudinem esse cuncta. in ipsa ra
tione atq; scientia numerorum si so
lum duplicari. uerum & iam multi
plicari potest. Ita ut suus quisq; nu
merus ipsorum ab eis terminatur. ut nul
lus eorum par esse eueniat aliti pos
sit. Ergo & dispares inter se atq;
diuisi s ut singuli quique finiti
sint & omnis infinitum sit.

De Inuentoribus Geometrie & uoca
bulo eius. Capitulum xi.

Geometrica Disciplina pri
mum ab egyptiis repta dicitur quod
mundanis nilo & omnibus possessi
onibus limo obductis. uniuersi terre
diuidentur plineas & mensuras nom
ari dedit. quae deinde longi acu
mine sapientium perfecta & maris
& celi & aeris spacia metiuntur. Ha
puocam studio sic cepium per terre
dimensionem & celi spacia queruere.
quinto uniuallo luna a terris. a luna
sol ipse distaret & usque adunitem
celi quinta se mensura distendent.
sicque uniualla ipsa celi orbisque
ambitum per numerum stadiorum ratione
probabili distinxerit. Sed quia certe di
mensione hec disciplina cepit. ex
initio sui & nomen seruabit. Iam
geometrica de terra & de mensura nun
cupata est. Terra enim gee. be. uocat.
metra mensura. Hui disciplinae ars
cuncta inse luna ita. uniualla.
magnitudines. & figuras. & in fi
guris dimensiones & numeros.

De Quadripertita diuisione
geometrice. Capitulum xii.

Geometrice quadripertita
diuisio est. in planum. in magnitu
dinem numerabilem. in magnitu
dinem rationabilem. & in figuras
solidas. Plane figure s que in
longitudine & latitudine cuncta
nent. quas s uiuta platonem nume
ro quinque. Numerabilis magni
tudo est quae numeris arithmetice
diuidi potest. Magnitudines ratio
nales s quae mensura scire possu

Irrationabiles ū quæ mīsure qnta
tas cognita nī habetur. De figuris
FIGVRE ꝗ geometr̃ · xiiii ·
solide s̄ que longitudine lati
tudine q altitudine cōtinentur
ut cubus cui spēs quinq; in pla
no Quarū ꝑma · circulus ē figa
plana q uocat circūducta · cuius
in medio punct ē q cuncta cōcur
gunt · qd centrū geometri uocāt
latum punctū circuli nuncupāt
Plano circu (id est circ. cu lus.) pede lus · Quadri la
tera figura
in plano quadrata q sub quor rec
tis lineis iacet. (quadratus.) Dynatheton
grammon figura plana ita (plano pede dynatheton grammon.)
Orthogonū · idē rectī angulum figu
ra plana ē enī tangulū q habet an
gulū rectū ita. (in plano pede orthogonum.) Isosceles
figura plana recta q
subter ēstrata īsolidū ita. (Isosceles in solidum.)
Spera ē figura in rotundū for
mata partibus cunctis equalib;
Cub ē figura ꝓpria solida q longi
tudine. latitudine q altitudine
cōtinet insolidū ita. (cubus in solidum) Cilindrus
ē figura quadrata habens
superius semicirculū ita. (cilindrus in solidum.)
Conon figura que abamplo
in angustū finit sic orthogonū ita (conon.)
Pyrami ē figura q in modū ignis
abamplo in acum ēsurgit. Ignis
enī apud ḡcos pyrin appellatur.
Sic autē infra decē omis ē numer?
ta intra unū hunc circulū omnū
figurarū ēcludit ambitū ita.
Prima aut figura hui artis
punct ē cuius pars nulla ē

Sed à linea ꝑter latitudinē longi
tudo. Recta linea ē q ex eq̃ in suis
punctis iacet. Supficies ū qd lon
gitudines q latitudines solas ha
bet. Supficies ū fines linee s̄. Quæ
forme ideo in supiorib decē figu
ris posite nī sunt q a intra eas in
uenuntur. Numeros aut sedm geometam
ita queris. Extrema q̃ppe cū mul
tiplicata tantū facium q̃tū q
media duplicata in prima ser q
duodecī multiplicata faciunt
septiagies q dipondī. media octo
q nouē tantundē faciunt. multiplicata

De Homine musice · xiiii ·
MVSICA · est ꝑtia modulati
onis sono cantuq; ēsistens.
Predicta musica ꝑ diuinationē
amusis. Muse aut appellate apoll
mason idē aquirendo qd ꝑeas
sic antiqui uoluerūt uis carminū
q uocis modulatio q̃tū quarū
son qua sensibilis res ē q ꝑter
fluit in ꝑteritū temp · in ꝑmitq;
memorie. inde apoetis iouis q me
morie filias musas eē ēfictū ē.
Nisi enī ab homine memorie tene
ant soni ꝑeunt quia sēbi nī pos
sunt. De inuentoribus eius · xv ·
Moyses dicit repriorē musice
artis TVBAL q fuit de stirpe
CAIN ante diluuiū. ēgi py
tagorā dicunt hui artis inuenisse
ꝑmordia ex malleorū sonitu q cor
darū extensione ꝑcussa. alii linū
thebeū q letū q amphyon · in mu
sica arte ꝑmos clarusse ferunt.
ꝑ qs paulatī directa ē ꝑcipue

hec disciplina q̃ aucta multis mo
dis. erat q; tã turpe musicã nescire:
q̃ littera s — nõ ponebat aut ñ m̃ sacs. s; omib;
sollẽpnis omib; q; letis t̃ tristib;
reb. Vt enĩ in uenerationẽ diuina
ymni. ita in nuptiis hymenei. q̃
in funeribꝰ threni q̃ lamenta q̃ tybia canebant. In cõuiuiis ũ lyra t̃
cythara circũferebat. q̃ accubantib; singulis ordinabat cõuiuialem
gen̄ cantiq̃. Quid possit musica. Ca. LXVI.

Itaq; sine musica nulla disciplina poꝫ esse perfecta. Hic nihil enĩ sine illa. Hã q̃ ipse mundus quadã armonia sonq̃ fert esse cõpositꝰ. q̃ celũ ipsũ subarmonie modulatione reuolui. Musica mouet affectꝰ. puocat induuersũ habitũ sensus. In pliis quoq; tube cecinꝰ pugnantes accendit. q̃ quanto uehementiores fuerit clangores tantũ fit ad certamẽ animꝰ fortiores. Sicq̃ de q̃ armonica dicit. Q̃ armonica dicit. Ad tolerandos q; labores musica animũ mulcet. q̃ singulq̃ opũ fatigationẽ modulatio uocis solat. Irritatos quoq; animos musica sedat. sic de dauid legit. q̃ ab spũ immundo saulẽ arte modulationis eripuit. ipsas quoq; bestias q̃ serpentes uoluceres atq; delfinos ad auditũ suc modulationis musica puocat. s; q̃ quicqd loquũ. t̃ intrinsecꝰ uenarũ pulsib; cõmouem̃ p musicos rithmos armonie uirtutib; pbat esse sociatũ

De Trib; partib; musice. XVII.

Musice partes s̃ tres. idẽ armonica. rithmica. metica. Armonica e q̃ decernit unsonus acutũ q̃ gue. Rithmica e q̃ requirit incursionẽ uocũ uirũ bene son̄ animale coherat. Metica e q̃ mũsurã diuisq̃ metrq̃ pbabili ratione cognoscit. ut uerbi grã. ei ui con. iambicon t̃ elegiacon q̃ cetera.

De Triformi musice diuisione. domnẽ. XVIII.

Aliẽ sonũ q̃ mater tres catenarũ e. t̃formẽ constat esse naturã. Prima e armonica q̃ ex uocũ cantib; constat. Secũda organica q̃ ex flatu esistit. Tercia rithmica q̃ pulsu digitq̃ numerus recipit. Nam aut uoce edit son̄ sic pfauces. aut flatu sic pitubam. t̃ tybiã. aut pulsu sic pcythara. aut pqd libet aliud pcutiendo sonq̃ e.

De Prima diuisione musice. Rioja. XVIIII.

Prima diuisio musice q̃ armonica dr̃ id e modulatio uocis pinet ad comedos. tragedos. t̃ choros. t̃ adomis q̃ uoce ppria canunt. Hec et animo q̃ corpore motũ facit q̃ ex motu sonũ ex q̃ colligit musica q̃ in hoie uox appellat. Vox e aer spũ uerberat. unde q̃ uba s̃ nuncupata. Prope aut uox hominũ e seu rationabilũ animantiũ. Hã malus abusiue ñ ppe sonitũ — uocẽ uocari. Vt uox tube infremunt fractas q; alitum uoces. Hã ppium e ut auium q̃ sonant sc̃o pulli. t̃. At tuba tribile sonitũ p cul aeris canoro. Armonia e modulatio uocis q̃ cõcordantia plurimq̃ sonq̃ t̃ coaptatio. Symphonia e modulationis tẽpamentum

ergui q acuto ēcordantib sonis
siue inuoce siue inflatu siue in
pulsu Phanc quippe uoces acuti
ores guuores q ēcordant ita ut qs
qs abea dissonuerit sensu audit
offendat Cui contraria ē diafonia
id ē uoces discrepantes t dissone
t usonia ē suauitas uocis hec q
melos asuauitate q melle dicta
Diastema ē uocis spacii ex duob
t plurib sonis aptatii Diesis ē spa
cia qdā q deductiones modulan
di atq; uergentē de uno matrē
sonii Ton ē acuta mutatio uocis
ē enī armonię differentia q qintas
q inuocis accentu t tenore ēsistit
cui genera unndecī partib musi
ci diuisert Erqb ypmixolidus
nouissimī q acutissimī Ypodorius
omium gussimī Cant ē inflexio
uocis nā son ē direct pcedit aut
son cantii Arsis ē uocis eleuatio
hoc ē initii Thesis uocis positio
hoc ē finis Suaues uoces s subti
les q spisse clare atq acute Espi
cue uoces s q longi pstabunt ita
ut omnē impleant ēmuo locū
sic clangor tubarii Subtiles uo
ces s qb; ñ ē sps qlis ē infantū
t mulierū t egtantiū sic inner
uus Quę enī subtilissime corde
s subtile ac tenuē sonū emit
tunt Pingues s uoces qndo spe
multo simul egdit sic uirę Acu
ta uox ē tenuis alta sic inchor
da iudem Dura uox ē q uolent
emittit sonos sic tonitruū sic
incudis son qtens idurti mal

leus percutit ferrū Aspa uox ē rau
ca q q dispgit pminutos qdissi
miles pulsus Seca uox ē q mox
ut emissa fuerit ēcucesert atq suf
focata nequaqm longi pducitur
sic ē in fichlib Vinnola ē uox
mollis atq flexibilis q uinnola
dicta a uino hoc ē cu uino mol
lit flexo Perfecta aut uox ē alta
suauis q clara Alta ut in sublimi
sufficiat clara ut aures adimple
at suauis ut animos audientiū
blandiat Si ex his aliqd defuerit
uox pfecta ñ ē De secda diuisio
ne musice q organica dicit. xv.
Secunda diuisio ē organica
uhis q spu reflantur cōplea
u sonii uocis animant ut s tube
calami fistule organa pandoria
q his similia instrumēta Organū
uocabulum ē generale uasq omni
ū musicoq Hoc aut cu folles ad
hibent alio gēi nomine appellant
ut aut organū dicat magis ea uul
garis ē grecoq ēsuetudo Tuba pri
mū ait yrrenus inuenta de qb virgi
lius Tyrrenq tuba mugere p
ethera clangor Adhibebat autē
ñ solū in plus s; in omib festis
diebus ypt laudes t gaudii clarita
tē Unde q in psalmo dr Canite
in initio ñisi tuba in die insigni
solleūpnitatis usu Preceptū enī
fuerat iudeis ut in initio noue
lunę clangerent qd qdā q huc usq;
facunt Tybias excogitatas insti
gia ferunt has duo qdē funerib;
tantū adhibitas mox q sacis gen

tuliū. Tybias aut appellatas pu
tant qd pmū de cornuis tybis
cruribq; hinnulorū fierent. deinde
pabusione ita ceptas uocari qia
q ñ de cruribq ossibq eēnt. Hinc et
tybicen qsi tibiarū cant. Calam no
mē arboris akalen. do idē funden
do uoces uocat. fistula qdā putant
amercurio inuentā. alii a fauno qm
gci pan uocant. ñ nulli ea abidi
pastore agrigentino ersicilia. fistula
aut dicta qd uocē mittat. Hā fos
gce uar. stolia missa latine appella
tur. Sambuca in musicis spes ē sym
phoniarū. Est enī genī ligni fragilis
unde et tybie cōponunt. Pandorū
ab inuentore uocat. Deq virgilius
pan pmū calamos cera ciungere plu
res instituit. pan cuiat oues ouiū
q magistros. fuit enī ap gentiles
ds pastoralis. q pmū dispares ca
lamos adcantū aptauit et studi
osa arte cōposuit. De Tercia diui
sione q Rithmica dr. Cxxi.
Tercia ē diuisio rithmica pti
nens adneruos et pulsum. can
dant species cytharārū diuersarū.
tympanū quoq; cymbalū. sistrum
Acetabula enea et argentea t alia q
metallico rigore percussa reddunt
cū suauitate tinnitū. et cetera hui
cemodi. Cythare ac psalterii reptor
tvbal ut pdictū ē prohibet. hunta
opinione aut gcae cythare usus
reptus fuisse ab apolline credit.
Forma cythare intro similis fuis
se traditur pectori humano. q ui
uar epectore ita eripsa cant ede
rit appellata q; eadē de causa. Hā
pectus dorica lingua cythara uo
cari. Paulatī aut plures ei species
extitit ut psalteria. lire barbite:
phenices et pectides. et q dicunt un
dice et feruntur aduob simul. hē
alie atq; alie et quadrata forma
t trigonali cordarū et ita numer
multiplicat et cōmutatū gen. Ve
teres aut cytharā fidicula t fidi
cen nominauerunt. qa ta conci
nunt ut se corde ei qm bene cōue
nat ut qs fides sit. Antiqua
aut cythara septē cordis et
unde et virgilius septē discri
na uocū. Discrimina aut ideo qd
nulla corda uicine corde similē
sonū reddat. s; idō septē chorde.
t quia tota uocē implent. t qa sep
tē motib sonat celū. Chordas aut
dictas a corde quia sic pulsus
ē cordis in pectore ita pulsus corde
in cythara. Has pmū mercurī ex
cogitauit. idēq; por inferiores
sonū strinxit. Psalterū qd uul
go canticū dr. a psallendo nomi
nat. qd ad ei uocē chor cōsonan
do respondeat. Est aut similitu
do cythare barbarice imodū del
te littere. S; psalterii et cythare
hec differentia ē. qd psalterū
lignū illud cauū unde son red
dit. supi habet et deorsū feruntur
chorde et desup sonant. cythara
ū cauitate ligni infer habet
Psalterū hebrei decachordō usi s
ppt numerū decalogū legis. Lira
dicta apo tolirin. idē a uarietate

nocui qd diuisos sonos efficiat. Lira
primo a mercurio inuenta fuisse dicunt
hoc modo. Cui regdiens nylus in suos
meatus uana in campis reliquisset ani
malia. relicta quia testudo e. Quae
cum putrefacta est. et nerui ei remanse
rint extenta intra corium percussa
a mercurio sonum dedit. Ad cui
speciem mercurius lyram fecit et orphe
o tradidit. qui ea tu maxime erat
studiosus. unde et estimat eadem
arte ferras tamen si et saxa atque
siluas cantu modulatione applicuisse. Hanc musica propter studii
amorem et carminis laudem quia inter
sydera suarum fabulae cum suis col
locata esse fingerent. Tympanum est pel
lis teretis ligno extenta parte ex
tentum. et cum pars media symphonie
in similitudine cybri. Tympa
num autem dicitur quod medium est. unde
et margaritum medium tympanum dr
et ipsum in symphonia adurgula
percutit. Cimbala et acetabula quia
si quis percusserit inuicem se tangunt et
faciunt sonum. Dicta autem cymbala
quia cum ballematia simul percutiun
tur. Cum enim graeci dicunt cymbala bal
lematia. Sistrum abinuentrice uoca
tum. Ysis enim regina egyptiorum ide
gen inuenisse probat Juuenalis
Ysis et erato feriat mea lumina
sistro. Inde et hoc mulieres percu
unt quia inuentrix huius generis mu
lier extitit. Vnde et apud amazo
nas sistro ad bellum feminarum ex
ercitus uocatur. Tintinnabulum de so
no uocis nomen habet sic plausus
manuum. strepor uaseorum. Sympho
nia uulgo appellatur lignum cauum ex
utraque parte pelle extenta. quam ur
gulis hinc et inde musici ferunt
fitque inde et concordia gius et acum
suauissimum cantus. De Humeris

Numeris. Lxxxii.

Numeros autem secundum musicam
ita queris. Postmodum extremis ut
puta sex. et decem dipondius. iudes
quod monadibus superat sex a duodecim
et sex monadibus duces per quadratum
series seu faciunt tigna sex. cum
ges extrema illa prima sex ad duodecim
simul efficiunt decem et octo. partiris
tertiam series per decies octo efficit dipondi
us. hoc iunges cum summa minore ide
series erunt octo et erit medium inter
sex et duodecim. Qua propter octo superant
sex duobus monadibus idem tertia de se
xies et superant octo a duodecim quat
tuor monadibus tertia portione. Qua
parte quod superat cadem superat. Si hec ra
tio cum admodum in mundo et eruo
lubilitate circulorum in et in mieso
cosmos intantum per uocem ualet
ut sine ipsi perfectione quia homo
symphonius carens si esset laudem
musice perfectionem quia metra con
sistunt in arsis et thesis idem ele
uatione et positione Si iii.

De Astronomia. xxv.

Astronomia est astrorum lex que
cursus syderum et figuras
et habitudines stellarum circa se
et circa terram indagabili ratione per
scutitur. De Inuentoribus astro
nomiam Inomie. xxiiii

primi egyptii inuenerit. Astrologiam
ut q natiuitatis obseruantiam primi
chaldei docuerunt. Abraham autem
instruisse ap egyptios astrologi
am Josephus auctor asseuerat. gre
ci autem dicunt hanc artem abah
lantem primum excogitasse. idoq;
dicit eum sustinuisse celum. Quisquis
autem illo fuit motu celi q ratio
ne animi exercitat. proportum uices
q astrorum ratos diffinitosq; cur
sus punctualloq; spacia modera
ta considerauit dimensiones quasdam
numerosq; diffiniendo ac secer
nendo. inordinem nectens astrolo
giam reppertit. De Scriptoribus astro
Inuiraq; autem. I nomine. xxv.
lingua diuersoq. quidem si de astro
nomia septem uolumina inter
qs ptholomeus rex alexandrie
ap geos precipuus habet. Hic quia
q canones instituit. quibus cursus
astrorum inuenitur. De Differen
Ntia astronomie et Astrologie. xxvi.
Inter astronomiam autem q astrolo
giam aliquid differt. Nam astronomia
celi conuersionem. ortus. obitus. motusq;
siderum considerat. et qua excausa ita
uocentur. Astrologia ut parti natu
ralis. parti supersticiosa est. Natura
lis dum exequitur solis q lune
cursus et stellarum certas temporum
stationes. Supersticiosa ut est illa quam
mathematici secundum quinstellis
auguriantur. quique quia duodeci
celi signa persingula animae et cor
poris membra disponunt syderum
cursus natiuitates hominum q
mores predicare conantur.

De Astronomie ratione. xxvii.

Astronomie ratio modis plu
rimis constat. Diffinit enim quod sit
mundus. quid celum. quod spera situs
q cursus. quid axes celi q poli. que
sint climata celi. quique cursus solis q lu
ne atq; astrorum q ceta. De Mundo
Mq eius nomine. xxviii.
Mundus est hic qui constat ex
celo terra. mare. cunctisq; syderibus.
quidem mundus est appellatus. quia semp
in motu est. Nulla enim requies eius
elementis cessat est. De Forma mun
Forma di. xxviiii.
mundi ita demonstratur. Nam
quemadmodum erigitur mundus in
septentionale plaga ita declinat
in australem. Caput autem ei q quasi
facies orientalis regio est. ultima
pars septentionalis est. De Celo eius q
nomine. I xxx.
Celum philosophi rotundum
uolubile atq; ardens esse di
xerunt uocatum q hoc nomine eo quod
tanquam uas celatum impressa signa
habeat stellarum. Distinctum enim eum
dis claris luminibus q impleuit
sole scilicet. q lune orbe fulgen
ti. q astrorum micantium splenden
tibus signis adornauit. Hoc autem
gece vranus dicitur. ΑΠΟ ΥΑ ΡΑΣΤΑ
idem auudendo eo quod aer perspicuus
sit. q ad speculandum purior.
De celestis spere situ. xxxi.
Spera celi est species quedam
in rotundum formata cui centrum
terra est et omnibus partibus equalitr

Hanc spā
ēclusa nec ꝑncipū habere dicunt
nec ūminū: idō qd̄ uiroundum
quasi circulus unde uncipiat uel
ubi desinat ñ facile cōꝑhendatur.

De Septē Planetis celi xxxvii

Philosophi autē mundi septē
celos idē planetas globoq; ēsono
motu uīdiuerunt quoq; orbib;
conuexa memorant omnia q̄s s̄ in
neros q; uelut insertos uersari
ret q; econtrario cēlis motib̄ fer
ri arbitrant. De Spere motu xxxviii

Sphera mot̄ duob̄ arib̄ uoluit̄
quoq; un ē septentionalis qui
nūqm occidit appellat̄q; bore
as: alī australis q nūqm uidetur
q; austro nothus dicit̄. His duob̄
polis moueri sperā celi dicunt
q; cū motu eī sydera mea fixa ab
oriente usq; ad occidentē circuire
septentionib; breuiores gyros uix
ta cardinē pagentib̄. De eiusdē
spere cursu xxxiiii

Spera celi ab oriente q occiden
te semel in die q nocte uīt̄ uigin
ti quatuor horarū spacis q̄b;
sol cursū suū supiras q; subtus
tras sua uolubilitate ēcludit.

De Celeritate celi xxxv

Tanta celeritate dr celi spera
currere ut ñ adusus ꝑcipitē eī
cursū astra currerent q ea re
morarent̄ mun di ruinā
facerent. De Axe celi xxxvi

Axis ē septentionalis
linea recta que ꝑmediā pilā
spere tendit q; dicta axis. qd̄
inea spera ut rota uoluit̄. t q a
ubi plaustrū ē. De Celestibus
polis xxxvii

Poli sunt polis circuli q currunt ꝑ axē. Horū
alter ē septentionalis q nūqm oc
cidit appellat̄q; boreus alī australis q nūqm uidet̄ q; austro nothus
dr: et dicti poli q a s̄ axium celi
crusu plaustroq; apolendo scilicet
nominati. S; polus boreus semp
uidet̄. austro nothus nūqm q a
dextra celi altiora s̄. pressa austri.

De Cardinib̄ celi xxxviii

Cardines celi extreme partes
s̄ axis q; dicti cardines eo qd̄ ꝑeos
uertit̄ celum t quia sic cor uol
uuntur. De Conuexis celi

Conuexa autē celi idē arcub̄ xxxviii
extrema eī s̄ acuitate dicta
ut ē illud. Conuexū ē q̄ens clau
dit nar humida celi. Conuexū
enī curuū ē quasi ēuersū seu in
clinatū. q; unmodū curū flexū.

De Duab; ianuis celi xl

Ianue celi due s̄. oriens q occasus
Ham una porta sol ꝑcedit alia
se recipit. De Gemina celi facie xli

Facies celi t capit
orientalis regio ultima septen
tionalis de qua lucemus. Sic mun
di pars una iacet q̄m hona nua
lis ꝑpetueq; ꝑmuit hiemes. De
quatuor partib; celi xlii

Plagata celi idē plage t par
tes quatuor s̄. la q̄b; ꝑma pars
orientalis ē. unde q; aliq̄ stelle
oriunt̄. Sed a occidentalis. ubi
nobis aliq̄ stelle occidunt. Terra
septentionalis. ubi sol ꝑuenit.

indiebꝰ maioribꝰ. Quarta australis
ubi sol pueniit nochibꝰ maioribꝰ;
Orienꝰ autē abexortu solis ē nun
cupat. Occidens qd diē facit occi
dere atq; uiuere. abscondit eū
lumē amundo. qtenebras supīn
ducit. Septentrio autē aseptē stel
lis axis uocat. q̄ uipso reuoluit
rotant. Hic ppe qtuerter dr eo
qd uertitur. Meridies autē uoca
ta ꝗ qua ibi sol facit meduū diē
quasi medi dies. ꝗ qa tē purus
micat ether. meriū eū puriū dr.
Sunt qalia septē climata cēli
qui septē linee aboriente inocci
dentē sub q̄bꝰ qmores hominū
dispares atq; animalia specialiter
diuersa nascuntur que uocata s
alocis quibꝰ dā famosis. Quoꝝ pmus
ē meroys. Secdm soynis. Tertium
carthocoras idē affrica. Quartū
rodus. Qintū ellespont. Sextū me
sopontū. Septimū borustenus.

De Emisperiis. xl iii.

EMISPERIA dimidia pars spe
re ē. Emisperion supī terras ē
ea pars celi quē anobis tota uī
det. Emisperion subtra ē qui
deri ñ potest q̄m diu subtra fu
git. De Quinq; circulis celi.

Hoc celi quinq; s. xl. iiii
quarū distinchonibꝰ q̄dā
partes tēpere sua incolunt q̄dā
inmanitate frigoris aut caloris
inhabitabiles existunt q̄ ideo
lone circuli appellantur eo qd
uicircūduchone spere existunt
Quoꝝ pmus circulus ideo arcticus
appellat eo qd uitra eū arctoꝝ
signa inclusa pspiciunt. Secds cir
culus extremus qui tropicus dicit
quia ineo circuiens sol aq̄lonis
finibꝰ estatē facit qultra eū cir
culū ñ transit. s; statī reuertitur
qdo tropicus appellat. Tertius circu
lus hymerinus qui alatinus ideo
equinochalis appellat. eo qd sol
eū adeū orbe pueniit eq̄nochiū
facit. Hymerinos eū latinē dies
dr atq; nox q̄ circulo dimidia
spere pars estructa pspicit. Quar
tus circulus anthartic uocat eo
qd ēuari sit circulo q̄m arthicon
nominant. Quintus circulus cymi
rinus tropicus. qui alatinis hie
malis sunc brumalis appellat.
idoqr sol eū adeū circulū pue
nerit hiemē his qui adaq̄lonē
s facit. estatē autē his q̄ ad au
stri partes cōmorantur. De Zo
diaco circulo. xl. v.

ZODIACUS autē circulus ē.
qui exlinearū quinq; angulis
exuna linea constat. De Candi
do circulo xl vi.

LACTEUS circulus uia ē. q̄
inspera uidet acandore dicta
q̄a alba ē q̄m aliq̄ dicunt uiā
ē qua circuit sol qexspendoris
ipsius transitu ita lucere. De
Magnitudine solis. xl vii

MAGNITUDO solis fortior
terra ē unde eodē monitu quo
ortū qoriens simul qocciden
ti equalitū apparet. Qd ū tāq̄m
cubitalis nobis uidet. ēsiderare

oportet q̃mũ sol distat a terris · quo longitudo facit ut paruus uide a nobis.

De Magnitudine lunę. xl viii

Magnitudo lunę quoq; minor fert ē quã solis. Hã dum sol supior sit a luna q̃ tam nob maior q̃m luna uidet. Hã si ppe nobis accessisset multo maior q̃m luna ēspiceret. Sic aut sol fortior ē luna · ita luna fortior ē tra p aliq̃m q̃ntitatem.

De Natura solis. xl viii.

Sol dũ igne sit p̃numio motu cũsionis suę amplius incalescit · cui igni dicunt phylosophi aqua mutari q̃ econtrario clarito uirtute luminis q̃ caloris accipe · unde uidem cũ sepi madidũ atq; rojan

De Cursu solis. l.

Sic ole p se ipsũ moueri · ñ cũ mundo uerti dicunt. Hã si sic celo maneret omis dies q̃ nocties equales existerent · s; quo alio loco eras occasurũ alio occidisse hesterno q̃ uidem apparet cũ p semetipsũ moueri · ñ cũ mundo uerti. Spatiis enim inequalib orbes annuos ēficit ppt tępo mutationes. Oriens die facit · occidens nocte induct. Hã uadens longius ad meridie hieme facit ut hibrnis humoribus ac pruinis tra pinguescat. Accedens ppius ad septentrione estate reddit · ut fruges maturiate durent q̃ q̃ s unhumidis incocta feruefacta maturescant.

De Effectu solis. l. i

Sol oriens die facit · occidens nocte induct. Hã dies ē sol sup tras · nox ē sol sub tris. Ex ipso enim s horę · ex ipso dies cũ ascendit · ex ipso q̃ã nox cũ occidit · ex ipso mises q̃ anni numerant · ex ipso uicissitudines tępor fiunt. Q̃ndo aut pmeridie currit uicinior ē tre · q̃ndo ũ uirta septentione sub limus adtollit. Sic idò ds diuisos cursus ēstituit · loca q̃ tępora ne dũ semp in iside moret locis contradiano uapore ea ēsumerent · s; ut clemens aer cursus diuisos accipit. quib aeris tępies pratione tępor dispensat q̃ ordine uicissitudinũ pmutationũq; accipit. Hã dũ ad supiora ēscendit ver tępat · ubi ad sũmũ celi uenerit · estuos accendit calores · decedens rursus autũno tępie reddit. Ubi ũ ad inferiore redit circulũ ex glatiali compage rigore nobis hiberni frigoris derelinquit.

De Itinere solis inquo currit. l ii.

Sol oriens pmeridie iter habet · qui postq̃m ad occasũ uenerit · q̃ oceano se tinxerit · p incognitas subterra uias uadit · q̃ rursus ad orientẽ recurrit.

De Lumine lunę. l iii.

Lyã quidã phylosophi dicunt pprũ lũ habere · globiq; ei una parte ē lucifua · alia ũ obscura · q̃ paulatim se uertendo diuisas formas efficere · alii econtra aiunt lunã ñ suũ lũ habes; solis radius illuminari · unde q̃ eclypsin patit · fiunt ipsã q̃ so

lem

umbra terre inueniat. Sol enim illi loco superior est. Hinc euenit interdum sublimio est parte superiore luceat. in ferior uero cum habet adiunctas obscura fit. De formis lune. Lviii

Prima figura lune bicornis est ita. Secunda sectilis est ita. Tertia dimidia ita. Quarta plena ita. Quinta iterum dimidia et maiore ita. Sexta iterum sectilis. Septima bicornis ita. Septima autem semis. quincesima secunda semis in suo orbe medie s. et ette proportionales.

De luminio lune. Lx. v.

Iniuer luminis lune est tempus illud inter deficiente et nascente luna. Est autem tresima dies quo luna non lucet. quia idcirco ut uideri non potest quia soli eiuncta obscuratur. sed eodem mentio renascens paulatim abeo recedendo uidetur. De cursu

Luna amissi lune. Lx vi.

ac recepti luminis uicibus mensuua spacia moderat. quideo incedit obliquo cursu. et non recto ut sol. scilicet ne incedat incentrum terre. et frequentius patiatur eclypsin. Vicinior est enim et circulus terre. Crescens autem cornubus orienti expectat. de crescens occidenti. merito. quia occasura et amissura est lumen.

De Vicinitate lune ad terras.

Luna terris uicinior est. Lxvii quam sol. unde et breuiori orbe celeri pagit cursum suum. Hanc iterum indiebus triginta seraguinta quinque sol pagit. ista per iguinta dies peruenit. Vnde et antiqui miseses iluna. annos autem in solis cursu posuerunt.

De Eclypsi solis. Lxviii.

Eclypsis solis est quotiens luna trigesima adeandem lineam qua sol uehitur peruenit. eique se obiciens sole obscurat. Nam deficere sol uidetur nobis dum illi orbis lune opponitur. De Eclypsi lune. Lxviiii.

Eclypsis lune est quotiens umbra terre luna incurrit. Non enim lumen suum habere. sed a sole illuminari putatur. unde et defectum patitur si in ipsam et sole umbra terre inuenitur. Patitur autem hoc quinta decima luna. eo usque quamdiu centrum libram atque obstantis terre exat uideatur sole uel a sole uidetur. De Differentia stellarum sideruum et

Stelle et sidera astra. Lx.

et astra inter se differunt. Nam stella est quelibet singularis. Sidera uero sunt stellis plurimis facta ut hyades pleiades. Astra uero stelle grandes ut orion bootes. Sed hec nomina septem tres effundunt et astra pro stellis et stellas pro sideribus ponunt. De

Lumine stellarum. Lx. i.

Stellas non habere proprium lumen sed a sole illuminari dicuntur sicut et luna. De Stellarum stau—

Stelle immobiles sunt Lx. ii.

et cum celo fixe perpetuo motu ferunt. neque cadunt per dies sed solis splendore obscuratur.

De Stellarum cursu. Lx. iii.

Sidera autem ferunt aut mouent. ferunt quia celo fixa sunt et cum

celo uoluunt. Ponent u qdã sicut planete idẽ erratice q cursus suos uagos certa tam diffinitione efficiunt. De Vario cursu stellarũ. Lx.iii

Stelle pro qd pdiuisos orbes celestiũ planetarũ ferunt quedã celeri exorte seri occidunt. qdã tardi exorte circus ad occasũ pueniunt. alie parti oriunt q ñ simul occidunt. omis aut suo tẽpore ad cursum ppium reuertuntur.

De stellarũ intuallis. Lx.v.

Stelle int se diuersis intuallis distant atq ppita dispari claritate magis minue nris oculis apparent. Hã multe maiores s his qs uidem espicuas. s; longi posite parue uident a nobis. De circulari numero stellarũ Lx.vi

Numerus circularis stellarũ e pqm cognoscit unqq circulum suum unaqueq stella peurrat. siue plattitudinis fert siue plongitudinẽ. Hã luna tot annis explere circulũ suũ. Mercuri annus unum. luci fert annis nouẽ. sol annis decẽ q nouẽ. uesp qndecẽ. saturni tgintã. Quib pachs adreuisionẽ circuli sui isdẽ q signi partib reuertunt. Quedã sydera suis partib radius solis ppedita anomala fiunt aut retrograda. aut stationaria. uerta qd expecta meminit dicens. sol tẽpora diuidit eui. mutat noctes diẽ radius q potentib astra ire uetat. cursus q uagos ratione moratur.

De Stellis planetis. Lx.vii

Quedã stelle ideo planete dicuntur idẽ erantes qa pmotum mundũ uario motu discurrunt unde pro qd erant retrogradant. uel anomala efficiunt. idẽ qndo particulas addunt q detrahunt. certũ qndo tantũ detrahunt. retrograda dicunt. stationẽ autẽ faciunt qndo stant. De pcedentia q ante gdationes stellarũ Lx.viii

Pcedentia t ante gdatio stellarũ e. dũ stella motũ suum esuetũ agere uidet q aliqd pter esuetudinẽ pcedit. De Remotione q retrogdatione stellarũ. Lx.viiii

Remotio uel retrogradatio stellarũ e in quo stella dum motũ suũ agat simul q retrorsum moueri uidet. De Statu stellarũ. Lxx.

Status stellarũ e qua dũ stella semp mouet. tam in aliqb locis stare uidetur. De Hominib stellarũ quib ex causis uocabula accepere. sol q luna sidera recta. Lxx.i

Sol appellat eo qd solus apparat obscuratis fulgore suo cunctis sideribus. Luna dicta quasi lucina ablata media silla ba. De qua virgilius. casta faue lucina. Supsit aut nomẽ pduratione a solis luce eo qd ab eo lumẽ accipiat. acceptũ q reddat. Stelle dicte abastando quia fixe stant semp in celo nec cadunt. Hã qd uidem e celo stellas quasi labi ñ s stelle s; igniculi ab

De Sole.

De luna

De stellis.

ethere lapsi q̄ fiunt diu uent⁹ atq
ora petens etheriū igne secū trahit
qui tractu suo uniuat stellas ca
dentes. Nā stelle cadere ñ possunt.
inmobiles enī s̄ ut p̄dictū ē q
cū celo fixe ferunt. De sideribus
ta qd ea nauigantes cōsiderando
ter dirigunt. adcursus cōsiliū. ne
fallacib; undis aut uentis alibi
deducant. Quedā aut stelle idem
co signa dicunt quia ea naute
obseruant inguubnandis remigi
is cōtēplantes acie fulgore q; ex
quib⁹ reb; status celi futur⁹ osten
dit. S; q omis homines ea uiten
dunt ad p̄uidendas aeris quali
tates p estate q hiemē uernalē q;
tēperie. Ortu enī t occasu suo
certus stationib; tēpoq; qualita
tes significant. Signoq; p̄mi arc
ton qui in aere fixus septē stellis
inse reuolutis rotat. Hom ē gcū
qd latine dic⁹ ursa. que q̄a in mo
dū plaustri uertit. nrī ea sep
tentrionē duxerunt. Triones enī
ppe s̄ boues aratorii dicti qd tra
herant quasi teriones. Septentiones
aut ñ occidere aris uicinitas facit
q̄a ineo s̄. Arctofilax dictus qd
arcton idē elicem seqtur eundē
q booten duxerunt eo qd plaustro
heret. signū multis expectabile
stellis intq quas arctur⁹ ē. Arctu
rus ē sydus ē post cauda ursē ma
ioris posita insignū boothe unde
arcturus dicta αρκεγωγεα. q̄a
bootis p̄cordiis collocata ē. Ortu
arcturus autumnali tēpore.

Ory Orion astrū ante thaurī uestigia
on fulget qd dic⁹ orion abuirina idē
abunundatione aquarū. Tempore
enī hyemis obortus. mare q turbas
aquis ac tēpestatib⁹ turbat. Hanc
latini uigilia uocant qd sit armat⁹
ut gladius q stellarū luce tribilis
atq; clarissim⁹. inquo si hec omia
fulgent serenitas portendit. si
obscuratur hui aciesq tēpestas cer
nit immuere. Hyades dicte
Hya des ΑΠΟΤΟΙΟΙΑΗ ΑΠΩΤΟΥΩΥΑΝ. idē asucu q plu
uius. Hā pluuie gce ye tor dicunt.
Ortu quippe suo efficiunt pluui
as. q eas latini suculas appella
uerunt. quia q̄ndo nascunt plu
uiarū signa monstrant. De quib⁹
virgilius. Arcturū pluuiasq; hy
des geminosq; triones. Sunt aut
septē infronte tauri q oriuntur
tēpore uernali. Pleyades apluri
ades tate dicte q̄a plurali tate
gci ΑΠΟΤΟΠΑΥΕΤ ON ap
pellant. Sunt autē stellē
septē ante genua tauri ex
q̄b; ser uident. nā latin una
Has latini uergilias dicunt a tē
poris significatione. qd q̄ndo ē
uēr exoriunt. Hā occasu suo hye
mē. ortu estate. p̄meq; naui ga
tionis tēp⁹ ostendunt. Canicula
Sicy la stella que q sirius dic⁹ estuus
la misib⁹ in medio centro celi ē. q
dum sol ad ea ascendert. con
uincta cū sole duplicat calor
ipsius q dissoluunt corpora q
uaporant. unde ex ipsa stella
dies caniculares dicunt. q̄ndo

De sideribus

De signis stellarum

arcton.

ursa.

arctofilax.

arcturus

q̃ molestie s̃ purgationes. Canis aut̃
uocat̃ ppt̃ qd̃ corpora morbo affi
ciat. siue ppt̃ flammę candorẽ
qd̃ cũmodi sit ut p̃ectis lucere ui
deat̃. unq; quo magis eã agnosce
Comes rent sȳrion appellasse. Cometes
tes stella ẽ dicta. eo qd̃ comas luminũ
ex se fundat. Qd̃ genꝰ sȳderis q̃n
do apparuerit. aut pestilentiam.
aut famẽ. aut bella significat.
Cometes aut̃ latinę crinitę appel
lant̃. q̃a unmodũ crinũ flamas
spargunt. q̃s stoici dicunt ẽ ulti
tigina. quarũ noia q̃ effectꝰ q̃dã
Lucifer astrologi sẽpserũt. Lucifer dictꝰ
fer eo qd̃ int̃ omia sȳdera plus lucẽ
ferat. Est aut̃ unꝰ ex planetis. Hic
ppe uubar dr̃. eo qd̃ uubas lucis
effundat. S; q̃ splendor solis ac
lunę q̃ stellarũ uubar uocat̃. qd̃
unmodũ uube radii ipsęq; exten
Hesperus dunt̃. Hesperus stella occidenta
lis. q̃m cognominata. p̃hibent
ab hespero hȳspanię rege. Est aut̃
q̃ ipsa ex q̃nq; stellis planetis. noc
tẽ ducens q̃ solẽ seq̃ns. fit̃ aut̃
qd̃ hec stella oriens lucifer. oc
cidens uesperũ facit. De qua Sta
tius. Et altino defendit̃ unꝰ unor
Planete tu. Planete stelle s̃. q̃ ñ s̃ fixe in
nete celo ut reliq̃ s; mado ferunt̃. Dic
te aut̃ planetę apotes planes idẽ
aberrore. Hã unũdũ mundũ
unũdũ unseptentionẽ. plerũq; con
tra mundũ. ñ nũq̃n cũ mundo
ferunt̃. Quarũ nomina ĝca s̃.
pheton. plenon. taphȳrion. phis
pena. hesperus. stelbon. Has ro
mani nomnib̃ deoq; suoq; idẽ Jovis
saturni. martis. ueneris. atq; mer
curii. sacrauerũt. Decepti enim q̃ de
cipere uolentes. meoq; adulatione
qui s̃ aliq̃d sedin amorẽ p̃stituissent.
sȳdera ostendebant mędo dicen
tes. qd̃ iouis ẽt illud sydus. q̃
illud mercurii. q̃ concepta ẽ opinio
uanitatis. Hanc opinionẽ errores
diabolus ẽfirmauit. xp̃c euertit.
De Signis m̃ Jam ũ illa quę ab ipsis gentilib̃ sig
na dicunt̃ unq̃b̃ q̃ animantiũ
imago de stellis format̃. ut arie
ton. ut aries. thaurus. libra. q̃
huiũmodi alia. hi qui sȳdera pon
derunt innumerũ stellarũ spe
ciẽ corporis supstitiosa uanitate
p̃motu finxerũt. excausis q̃busdã
deoq; suoq; q̃ imagines q̃ nomina
ẽformantes. Aries Jam arietẽ p̃mũ sig
nũ cui q̃ libre media mundi li
neã tradunt̃. ppt̃ hammonẽ io
uẽ idẽ uocauerũt. in cui capite qui
sȳmulacra faciunt arietis cornua
fingunt. Qd̃ signũ gentiles ideo
int̃ p̃mũ signa constituerũt. q̃a in
martio mense q̃ ẽ anni p̃ncipiũ so
lem in eo signo cursũ suũ agere di
cunt. Thaurus S; q̃ thaurũ int̃ sȳdera collo
cant̃ q̃ ipsũ in honore iouis eo qd̃
in bouem sit fabulose conuersus quan
do europã transuexit. Gemini Castorẽ quoq;
et pollucẽ p̃ mortẽ int̃ notissima
sȳdera constituerũt. qd̃ signũ gemi
ni dicẽt. Cancer Canerũ quoq; inde duxerũt.
eo qd̃ cũ ad eũ signũ ñse unno
sol uenerit retrogradũ unmodũ
caneri breuiores q̃ dies facit.

Hoc enim animal incerta habet
primam partem. Denique adiuncaque par-
tem ossium dirigit ita ut prior pars
sit posterior et posterior prior:

Leo — Leonem magnam ingentem hercules oc
cidit et propter iuventutem suam hunc
inter duodecim signa constituit. Hoc
signum sol cum attigerit numquam ca
lorem mundo reddit et annuus
Virgo — flat et thesyas (fabri fiunt loca) facit. Virginis sig
num ideirco inter astra collocauerit.
propter quod hisdem diebus inquibus per eum sol de
currit tota crusta solis ardore nu
chil pariat. et enim hoc tempus cani
Libra — cularium dierum. Libram autem uocaue
rit abequalitate minisis ipsius. qa ab
octaua kal octob sol per eum signum
currens equinoctium facit. Vnde
et lucam adustae pondera libre.

Scorpio et Sagittarius — Scorpium quoque et sagittarium propter
fulgura minisis ipsius appellauerit.
Sagittarium uir equinis cruribus de
format. cum sagitta et arcum adiun
gunt. ut ereo minisis ipsi fulmina
demonstrant. unde et sagittarium
Capricornus — et uocant. Capricorni figuram ideo
inter sydera finxerit. propter capram
iouis nutricem. cui posteriorem par
tem corporis in effigie piscis ideo
formauerit. ut pluuias cidem tem
poris designarent quas solet
idem minisis plerumque inferimis habere.

Aquarius et pisces — Porro aquarium et pisces abumbrium
tempora uocauerit. quod hyeme quando
in his signis sol uertitur maiores pluuie
profundunt. et miranda dementia
gentilium quia non solum pisces. sed etiam
arietes et hircos et tauros. ursas
et canes et cancros et scorpiones in
celum instituerit. Iam et aquilam et
cignum propter iouis fabulas inter celi astra
eius memorie causa collocauerit.
Perseum quoque et uxorem eius andromedam
postea quam se mortuum in celum re
ceptos esse crediderit. ita ut imagi
nes eorum stellis designarent eorumque
appellari nominibus ni erubescerent.
Auriga quia erictonium inter celi
astra collocauerit propter quod inuisissent
eum primum quadrigas iunxisse. Ob
iam si enim ingenium eius adimmanio
ne solis accessisse et propter hoc eius
nomen post mortem inter sydera po
suerit. Sic kalisto lycaonis re
gis filia dum iouem compressa et
fabulose a iunone in ursae fuis
set speciem uersa quem gree arctos
appellat. per infectionem ipsius
nomen ei iouis cum filio in stellis
septonalibus instituit. eamque arc
tum filium autem arctofilax appel
lauit. Sicque lira per mercurio inter
lu locata. sic centhaurum chyron
propter quod nutrierit esculapium et
achillem inter astra dinumerat et.
Et quolibet in supersticionis hec
ab hominibus nuncupentur. sunt
tamen sydera quem dis immundi
principio condidit. ac certo motu
distinguere tempora ordinauit.
Horum igitur signorum observationes uel
geneses. et cetas res supersticiosas
que se ad cognitionem syderum
ciuingunt idem ad noticiam fatorum
et fidei nostre sine dubitatione
contraria sunt. sic ignorari debent

xpianis·ut nec septa ꝗ uidean
t·S; ñ nulli sderũ pulchritudi
ne ꝗ claritate pellecti in lapsu
stellarũ ccatis ñrab corruerẽt.
ita ut psubpitationes narias q
mathesis dicunt cuent rerũ psci
re posse conent·qs ñ solum xpia
ne religionis auctores·s; ꝗiã gen
tiũ Plato aristotiles atq; alii
rerũ ueritate cõmoti concordi
sententia dãpnauerẽt dicentes.
confusionẽ rerũ poti detali psuasio
ne generari·Nã si gen humanũ
aduarios adt nascendi necessita
te pmerẽt·cur aut laude merc
ant boni·aut mali legũ peipi
ant ultionẽ·Cqm uis ipsi ñ fu
erunt celesti sapientiẽ dedti
ueritatis tam testimonio·erro
res exp peulerẽt·Ordo autẽ iste
septẽ sclariũ disciplinariũ·idõ
a philosophis usq; ad astra pduc
tus ẽ·scilicet ut animos sclari
sapientia implicatos atrenus
reb abducerẽt·ꝗ insupna con
tẽplatione collocarẽt. ⁊ ti·

Explicit liber tercius

Incipiunt capitula libri Quar

De Medicina· i·
De Nomine eius· ii·
De Inuentoribus eius· iii·
De Trib; heresib medicorũ· iiii·
De Quattuor humoribus corporis· v·
De Acutis morbis· vi·
De Cronicis morbis· vii·
De Morbis q insupficie eius uidentur· viii·
De Remedius ꝗ medicaminib· viiii·
De libris medicinalib· x
De Instrumẽtis medicorũ· xi
De Odoribus ꝗ unguentis· xii
De Initio medicine· xiii

Explicũt Capitula·
Incipit liber Quartus·
De Medicina· i·

MEDICINA
est quẽ corporis tractatur uel
restaurat salutẽ·cui materia
uersat in morbis ꝗ uulneribus·Ad
hanc itaq; pinent ñ ea tantũ
quẽ ars exhibet qui ppe me
dici nominant·s; ꝗiã cybus ꝗ
potus tegmen ꝗ tegumẽ·Defensio
denq; omis ẽ atq; munitio qua
sanũ corpus aduersus extrinos
ictus casusq; seruatur·

De Nomine eius· ii·

NOMEN autẽ medicinẽ
a modo idẽ tẽpamento im
positũ estimant·ut ñ satis sed
paulatim adhibeat·Nã in multo
constristat natura·mediocritẽ
autẽ gaudet·Vnde ꝗ qui pig
nita; satis uel assiduẽ biberint
uciant·immoderatio enim omnis
ñ salutẽ s; piculũ affert·

De Inuentoribus eius· iii·

MEDICINE autẽ artis
auctor acreptor apud
Grecos phibet apollo·Hanc filius
eius scolapius laude tope am
pliauit·S; postqm fulminis
ictu scolapius interiit·inter
dicta fert medendi cura ꝗ
ars simul cũ auctore defecit·

latuit q; p̄annos pene q̄ngentos
usq; ad tēpus artaxerxis regis p̄sa
rū. Tunc eā reuocauit in lucē ypo
crates asclepio pat̄ genit̄ in insu

De tribus hersib̄ me

Hla choo. **II. maḡ tres** dicq; uu.
uiri totidē herses inuenerūt
Prima medica inuenta ē ab apol
line que remedia sectat̄ q; car
mina. Sed a empiri ca idē ex
pientissima inuenta ē ab ascala
pio. que ñ indicio signis s; solis
constat experimentis. Tertia logica
idē rationalis inuenta ab hypo
crate. Iste enī discussis statū regio
nū. t egritudinū qualitatib̄ artis
curā rationabilit̄ p̄seruat̄ ē. Em
pyrici enī experientiā solā sectan
tur. logici experientię rationē ad
iungunt. medici nec elementa
rationē obseruant. nec tēpora.
nec etates. nec causas. s; solas mor
bor̄ substantias.

De Quattuor humoribus corporum. v.

Sanitas ē integritas corpo
ris q; tēperantia natur̄ exca
lido q; humido. qd ē sanguis.
unde q; sanitas dicta ē quasi
sanguinis stat̄. Morbi generali
uocabulo omēs passiones corpo
ris continent̄. qd unde ueteres
morbū nominauerūt. ut ipsa ap
pellatione mortis uim q̄ ex eo
nasceū demonstrarent. Inter sani
tatē aut̄ q; morbum media ē
curatio. quę ñ morbo ēgrotat
ñ p̄ducit ad sanitatē. Morbi
omēs ex quattuor nascuntur
humoribus. idē ex sanguine q; felle.
melancolia q; flegmate. Extipsis
enī regunt̄ sani. q; extipsis ledunt̄
infirmi. Dū enī ampli ex tra cur
sū natur̄ creuerint egritudines
faciunt. Sicut aut̄ quattuor s elementa
sic q; quattuor humores. q; un
quisq; humor suū elementū imi
tat̄. Sanguis aerē. colera ignē. me
lancolia terrā. flegma aquam. q; s
quattuor humores. sic quattuor
elementa. que ēseruant corpora nra.
Sanguis ex gca ethymologia uoca
bulum sūpsit. qd uegetat q; sustin
tat q; uiuat. Colera gci uocauerūt
qd uni die spacio terminat̄. un
de q; colera idē fellicula nomi
nata ē hoc ē fellis effusio. Greci
enī fel colen dicunt. Melancolia
dicta. eo qd sit ex nigri sangui
nis fece admixta abundantia
fellis. Greci enī melan nigrū uo
cant. fel aut̄ colen appellant.
Sanguis latine uocat̄ qd suauis
sit. Vnde q; homines q̄b̄ dnatur
sanguis dulces q; blandi s. Fleg
ma aut̄ durit̄ qd sit frigida.
Greci enī rigorē flegmonē appel
lant. Ex his quattuor humoribus
regunt̄ sani. extipsis ledunt̄ infir
mi. Dū enī ampli ex tra cursum
natur̄ creuerint egritudines fa
ciunt. Ex sanguine aut̄ q; felle
acutę passiones nascunt̄. quas
gci ocea uocant. Ex flegmate q;
q; melancolia ueres causę pro
dunt quas gci cronia dicunt.

De Acutis morbis. vi.

Orea ē acutus morbus quē aut cito transit aut celerius nūtiat. ut pleuresis frenesis. Oxi cū acutū apud gēos ꝗ uelocē sig nificat. Cronia ē pluius corporis morbus. q̄ multas tēporib; remo rat ut podagra. tussis. tisis. Cronos cū apud gēos tēp̄ dī. Quedā aut passiones exp̄ptis causis nomina accepiunt. Febris a feruore dicta est cū abundantia caloris. frene sis appellata sine abunpedimēto mētis. q̄a gēci mētē frenas uocant. seu q̄ dentib̄ infrendant. Hā frendere ē dentes ēcutere. Est aut p̄turbatio cū exagitatione ꝗ demēntia. ex colerica ui effecta. Cardia uocabulum acorde sup̄ stitum ex aliquo tumore aut dolore efficit. Lor cū gēci cardi an uocant. Est cū cordis passio cū formidabili metu. Letargia a somno uocata. Est cū oppressio cerebri cū obliuione ꝗ somno uigi. uelum sternitur. Sinancis acommenenia sp̄s ꝗ p̄focatione dicta. Greci cū sinancis commi nere dicunt. Qui cū hoc uicio laborant. dolore fauciū p̄focan tur. Flegmon ē feruor stomachi cū extensione atq; dolore. Fleg mon ē inquietū rubore ꝗ do lore extensione ꝗ duricia ꝗ uash tate. Quē cū cep̄it fieri inq̄etu do ꝗ febris ēsequit. Vnde ꝗ dic ta ē flegmon apoflesi idē in flammans. Sic cū sentit ꝗ unde nomē accepit. Pleuresis ē dolor lateris acutū cū febre ꝗ sputo san guinolento. Latī cū pleora dicit. greece unde pleoretica passio nomē acce pit. Peripleumonia ē pulmonis uicū. cū dolore uehemēti ꝗ suspi rio. Greci cū pulmonē pleumon uocant. unde ꝗ egtudo dicta ē. Apoplexia ē subita effusio sangui nis qua suffocati inteunt. Dicta autē apoplexia. qd ex tali p̄cus su repentin casus fiat. Greci cū p̄cussionē apoplexin uocant. Spas m latinē contractio subita par tiū aut neruē cū dolore ue hemēti. Quā passionē acorde no minatā dicerē. qd in nobis p̄n cipatū uigoris habet. fit autē duob̄ modis. aut ex repletione aut ex inanitione. Tetan maior ē contracho neruē ad ceruicē t ad dorsum. Telum lateris do lor ē. Dictū aut ta a medicis. qd dolore cop̄ tēsuerberat q̄si gladius. Yleos dolor intestina rū. unde ylia q̄ā dicta s. Gre ce cū yleos obuoluere dī. qd se intestina p̄ dolore inuoluant. Hi ꝗ tor minosi dicunt obun testinā rū tormēta. Ydropā ba id ē aquē met. Greci cū ydor aquā pobis tumorē dicunt. Vnde ꝗ latini hunc morbum ab aquē metu lym faticā uocant. fit autē aut ex canis rabidi morsu. aut ex aeris spuma piecta intētā. q̄m si homo t bestia tetigerit. aut demēntia replet aut in rabiē

uerit. Carbunculus dicit qd in
ortu suo rubens sit ut ignis.
postea niger ut carbo extinctus.
Pestilentia ē contagiū. qd dum
unū apprehendit celerit ad plu
res transit. Gignit autē excor
rupto aere q; uuiscerib; pene
trando innitit. Hoc q; si plerūq;
potestates fiat. tamen sine
arbitrio omnipotis di omino n fit.
Dicta autē pestilentia quasi pastu
lentia qd uelut incendiū de
pascat. ut toto descendat cor
pore pestis. Idē q; contagiū acon
tingendo. quia quem tetige
rit polluit. Ipsa q; inguina ab
inguinū percussione cadē q; lues
a labe q; luctu uocata quē tan
tū acuta ē: ut n habeat spaciū
tēporis quo aut uita spectur
aut mors. s; repentin languor
simul cū morte uenit.

De cronicis morbis. VII

Cronica ē pluriū mor
bus qui multis tēporib;
remorat. ut podagra tussis. Cro
nos enī apud geos tēpus dicit.
Cefalea ex causa uocabu lum
habet. capitis enī pas sio ē:
q; gci capitis cefalin uocant
Scotomia ab acciden tu nom
suipsit qd repentinas tenebras
ingerit oculis cū uertigine
capitis. Vertigo autē ē quoti
ens uentus ē surgit q; ūrā in
circuitū mittit. sic q; uertice
hominis arteriē q; uenē uen
tositatē ex solutā humecta
tione gignunt q; in oculis gyrū
faciunt. unde q; uertigo nuncu
pata ē. Epylempsia uocabulum
suipsit qd mente appendens pati
q; iā corp possidet. Greci enī epy
lepsiam appensionē appellant.
Fit autē ex melancolico humore
quotiens exuberabit q; ad cerebrū
cūsus fuerit. Hoc passio q; caduca
uocat eo qd cadens eger spumas
patiat. Hos uulgus lunaticos uoc
qd plume cursū comitent cos
insidiē demonū. idē q; laruatio.
fel
psē ē q; morbus cōmitialis idē
maior q; dum quo caduci tenen
t. cui tanta uis ē. ut homo ua
lens concidat. spumet q;. Cōmi
tialis autē dicit. qd apud gent
les cū cōmitiū dic cuiqm accidisset com
mitia demittebant. Erat autē
apud romanos cōmitiū dies
sollempnis uikat iāñ. Vamia
abusania t furore uocata. Hā
gecq; uetustas furorē manicen
appellabant siue abuiquitate
quā gci manion uocauerit siue
aduinatione quia duinare
gce manin dicit. Melancolia
dicta ē a nigro felle. Greci enī
nigrū melan uocant. fel autē
colen appellant. Epylepsia autē
fit infantasia. melancolia in
ratione. mania inmemoria.
Typi s frigide febres q abusiue
tipi appellabant abherba que
in aqua nascit. Lanine forma
atq; status dicit. Est enī acces
sionū t recessionū reuolutio. p ista

tuta tēpor intualla. Reuma gce. lati
ne eructio siue fluor appellatur.
Catarrus ē fluor reume magis ex
narib. que dn ad fauces uenerit
brancos uocat. dn adtoracē q pul
mōne tussis dr. Coryla ē quotiens in
fusio captus mossa uenerit nari
um. q pfocationē fecerit cū ster
nutatione. unde q coryla nom
accepit. Brancos ē pfocatio fauci
um afrigido humore. Greci enī
guttur brancos dicunt circa qd
fauces s. quas nos corrupte bran
cas dicim. Raucedo amputatio
uocis. hec q arteriasis uocat co
qd uocē raucā q clausam reddat
abarteriq; munia. Suspiriū nom
sūpsit quia inspirationis diffi
cultas ē. qm gci dispnoā dicunt.
idē pfocationē. Peripleumonia
apulmonib nom accepit. Est enī
pulmonis tumor cū spuma
rū sanguineārū effusione. Cinop
tois emissio sanguinis pos. unde
q nom accepit. Cinath enī san
guis dr. Thysis ē ulceratio q tu
mor in pulmonib q minuendib
facilius inuenirī solet. Thisin
aut apud gcos dicta. qd sit con
sūptio totius corporis. Tussis
gce. abaltitudine uocat. qd ap
fundo pectoris ueniat. cui con
traria ē supior in faucib ubi
uua distillat. Apostema acol
lectione nom accepit. Hā col
lectiones gci apostemas uocant.
Cnpius dicta abapostema unīn
secus t inlatere t instomacho
cū dolore q febrib q tussi q ha
bundantib spumis q purulen
tis. Ypaticus morb e tecoris pas
sione nom accepit. Greci enī iecur
ypaten uocant. Lienosis a splene
uocabulum sumpsit. Greci enim
splen lien dicunt. Ydropis nomen
sumpsit abaquoso humore cutis.
Nam gci ydros aquā uocauerunt
est enī humor sub cutaneus cū
inflatione turgente q anhelitu
fetido. Hefresis arenū languore
nom accepit. Renes enī gci nefre
sin dicunt. Paralisis dicta acorpo
ris inpensione facta ermulta
infrigidatione. aut imoto corpo
re aut inparte. Caceria nom sūp
sit acorporis minuta t ambitu.
Caceriā enī malā uerationē gci
uocauerī. Fit aut hec passio inte
perantia egritudinis t curatione
mala medicaminis. aut post egri
tudinē tarda resumptio. Atrofia
nom accepit adimunutione cor
poris. Hā gci nutrimī cessationē
astrofiam dicunt. Est enī tenui
tas corporis ex causis latentib;
q paulatī cū alefrentib; Sarcian
ē supfluū carnis incremētū quo
ultra modū corpora saginant
Greci enī carnē sarcian uocant
Scyasis uocata aparte corporis
qm ucrat. Nam uertebulq; ossa
quq; summitas iliq; mutuo cōmi
natur. gci scia uocant. Fit aut
deflegmate quens descendere
in recta ossa q efficit ibi glutī
natio. Podagrā gci arteritione

pedum dicunt nominata a feruali
dolore. Siquidem omne quod in mente
fuerit abusiue agreste uocamus. Ar-
teriae morbus a articulorum passio
ne uocabulum sumpsit. Cauculus
petra est quae in uesica fit unde et
nomen accepit. Gignunt autem earum
ria flegmatica. Stranguria dicta
est eo quod distringat minarum urina
rum difficultate. Satyriasis uge
desiderium ueneris cum extensione
naturalium locorum. dicta passio a sa
tiris. Dysenteria nigris uentris cur
sus sine uomitu. Dissenteria est
diuisio continuationis idem ulce
ratio intestini. Dis enim diuisio est:
interia intestina. fit autem ante
cedente fluore quem graeci diarriam
uocant. Lienteria dicta quod cybum
tanquam pleniam intestinis nullis
obstantibus faciat plabi. Colica
passio nomen sumpsit a intestino
quem graeci colum appellant. Rau
gadies dicunt eo quod fissuris sint
rugis collectis circa orificium. Hae
et emorroydes a sanguinis fluore
dictae. Graeci enim sanguinem emath
dicunt

De Morbis qui in supe
ficie cutis uidentur.

Alopicia est capillorum fluor circumsep
tus pilis fulius aeris qualitatem
habentibus uocata hoc nomine
a similitudine animalis uulpe
culae. quem graeci alopiciam uocant
Parotide s duricies et collectiones
quae ex febribus aut ex alio aliquo
nascuntur in auriculis uicinitate. un
de et parotide s appellatae. Ota enim
graece auricula dicitur. Lentigo est uesti
gia macularum paruula in rotun
ditate formata a specie lenticulae
dicta. Cresipila est quem latini sacrum
ignem appellant idem execrandum
paraphrasin. Si quidem in superficie
rubores flammeis cutes rubescunt
tunc multo rubore quasi abigni
uicina uuadunt loca. ita quam
ut febris exerat. Serpedo est rubor
cutis cum pustularum erstantia. et
nomen sumpsit a serpendo. eo quod ser
pit in membro. Impetigo est sicca scabi
es eminens a corpore cum asperita
te et rotunditate formae. Hanc
uulgus sarnam appellant. Prurigo
appellata est a purendo et ardendo.
Hictalmus est passio qua per diem usus
patentibus oculis denegatur. et noc
turnis uiruentibus tenebris red
ditur. aut uice uersa ut plerique uo
lunt die reddit nocte negatur:
Verruce aliud s satyriasis. aliud
uerruce singillatim s. Satiriasis
u una fortior: et circa ipsam plu
res inuenuntur. Scabies et lepra
utraque passio asperitas cutis cum
pruritu et squamatione. s; sca
bies tenuis asperitas et squamatio
est. Hinc denique nomen accepit quod
ita uelut purgamenta admit
tat. Scabies namque quasi squami
es. Lepra u asperitas cutis squa
mosa lepide herbae similis. unde
et nomen sumpsit. cui color nec nni
gredine uertitur nec malbore. nunc

mrubore. Jncorpore hominis ita
lepra dinoscit. si uariatim uel sanas
eius partes apparet color diuer-
sus aut si ita se ubique diffundat.
ut omnia uni coloris quam uis adul
teri facia. t. Elefantiasis morbus
ersimilitudine elefantis. cui natu
ralit diua pellis et aspera nomen mor-
bo inhominib dedit. qa corporis
superficie similem facit elefantis cu
ti. siue qa ingens passio est. sic ani
mal ipsum exquo diuinatim ducit
nomen. Hicteris gci appellant a cui
dam animalis nomine qd sit co
loris felleci. Hunc morbum latini
arcuatim dicunt. a similitudine
celestis arcus. Auruginem u uarro
appellari ait a colore auri. Regium
autem morbum inde estimant
dictum qd uino bono et regalib cibis
facilius curet. Cancer a similitudi
ne marini animalis uocatum
uulni sic medici dicunt nullis
medicaminis sanabile. dit g pei
di solet a corpore membri ubi nas
cit ut aliquantum uiuat. tamen inde
mortem quilibet tardius affirmi
ra. Ordeolus est paruissima ac pu
rulenta collecio in pilis palpe
brarum constituta in medio lata
et extrorsum educta. ordei granum
similans unde et nomen accepit.
Foruncul est tumor in acumen
surgens. dictus qd ferueat quasi
feruunculus. unde et gce antrax
dicit qd sit ignis. Oscedo est qua
infantum ora exulcerant dicta
ex languore oscitantium. frenus
culi ulcera circa rictum oris similia
his que fiunt in mentis asperitate
frenos. Vlcus putredo ipsa uulni
qd ferro fit quasi bruleus qd olet
quasi ulcus unde et ulcera. Pustula
est in superficie corporis turgida uidu
a collecio. Papula est paruissima
cutis erectio circumsepta cum rubore.
et ideo papula dicta quasi pupu
la. Sirumpio sanies dicta qa ex san
guine nascit. Exciuato enim calore
uulneris sanguis in saniem uertit.
Nam sanies nisi fit quocumque loco ni
ubi sanguis aduenerit. quia omne
qd putrescit ni calidum et humidum
fuerit qd est sanguis. putrefieri ni po
test. Sanies autem et tabes s differt
fluere enim sanie uiuus est. tabe mor-
tuus. Cicatrix est obductio uulneris
naturalem colorem partib seruans
dicta qd obducat uulnera et ce
cat.

De Remediis et medicaminibus. viii

Medicine curatio spe-
nenda nisi est. Oeminum enim
et esaiam electio languentem
aliquid medicinale mandasse.
et paulus apls tymotheo modi
cum uinum pdesse dix. Curatio
autem morbos tibi generib est. ut
farmacia. quam latini medicami
na uocant. cyrurgia qm latini
manum operationem appellant. ma
ni enim ap gecos cyros uocat. dieta
qm latini regula nuncupant.
Est enim observatio legis et uite.
Sunt autem omnium curationum spes
tres. Primum genus dieticum. secun

farmaceū. tertiū cyrurgicū. Dicta ē obseruatio legis q̃ uitat. Farmacia ē medicamintq; curatio. Cyrurgia ferramintq; incisio. Hā ferro excidunt quę medicamintq; ñ sensiunt medicinā. Antiquior autē medicina herbis tantū q̃ succis erat. Talis enī medendi usus cepit. deinde ferro q̃ cętis medicamintis. Omis aut curatio aut excontrarius aut ersimilib' adhibet. Excontrarius ut frigidū calido t humidum sicco. sic q̃ in homine sanari ñ pot ñ humilitate sanet. Ersimilib' ū sic ligamintū. t rotundo uulneri rotundū. t oblongo oblongum adponit. Ligatura enī ipsa ñ eadē dembris q̃ uulneribus oib; s; similis simili coaptatur. Que duo q̃ ipsa adiutoria nominib; significant. Hā antidotū gece latine excontrario datū dicit. Contraria enī contrariis medicine ratione curantur. Ar contra ersimili ut piga q̃ interpretat amara quia gustū ei amar ē. ex conuenienti enī nomī accepit q̃a amaritudine amaritudo solui solet. Omia enī medicamīta exp̄ris cansis habent uocabula. Gera dicta quasi diuina. Arteriaca qd apta sint gutturis meatui. q̃ tumores fauciū q̃ arteriarū leuat. Thiriaca ē antidotū serpentinū quo uenena pellunt. ut pestis peste soluatur. Catartica gece latine purgatoria dicunt. Catapodia eo qd modicū potentur seu inglutiat. Diamoron a succo more nomī sūpsit ex quo ēficitur sic diacodion q̃ ex codia idē ex papauere fit. sic diaspermaton qui ex seminib' cōponit. Electuariū uocat eo qd molle sorbeatur. Trociscus dictus quia in modum rotule deformatur. Trochos enī gece rota dicitur. Colluria latine sonat qd uicia oculorū deigat. Cpithima eo qd supponat aliis adiutoriis p̃cedentib'. Cataplasma eo qd inductio sola sit. Inplastrū eo qd inducat. Malagma eo qd sine igne maceret q̃ cōprehendat. Enema gece latine relaxatio dicit. Pessaria dicta qd intus intiant. Medicinā primū cyron q̃dam gecus inuenit. Inde pingit dimidia parte homo. dimidia equus. Dicit autē cyron apoto cyriberite q̃a cyrurgus fuit dicit appellat. Criticos dies medici uocant. q̃b' credo q̃ ex iudicio infirmitatis hoc nomī impositū ē. qd quasi iudicent hominē. q̃ ex sententia sua aut puniant aut liberent. De libris medici

Affoorisoms Inalib' x.

Ē sermo breuis integrū sensū ppositi rei scribēs. Prognostica p̃uisio egritudinū. uocata ap̃noscendo. Oportet enī medicū q̃ p̃terita agnoscere q̃ p̃sentia scire. q̃ futura p̃uidere. Dinamedia potestas ē her

sup̃bia

barū idē uis q̃ possibilitas. Ham
inherbarū cura uis ipsa dinamis
dicit. Vnde q̃ dinamedia nuncu
pat ubi eq̃ medicinę scribantur.

De Instrumentis medicq̃. xi.

Hchiridion dictū q̃d manu
astringit. diu plurima ēcane
at ferramenta. Cyron enī gr̃ce man
uocat. Flebotomū ab incisione
uocatū. Ham incisio gr̃ce thomū
dr. Similaria. angistrū. Spatome
le. quua. q̃ alatinus asimilitudi
ne cucurbitę. a suspirio uentosa
uocat. Denq; spū animata pig +
nuculum. de hinc p̄ciso corpore
suppositā. omīe q̃d intra cutē. b
altius estuat. siue humorē siue
sanguinē uocat in superficiē. Liste
re. pila. apisendis seminib̄ idē
terendis. Hinc q̃ pigmēta co q̃d
in pila q̃ pilo agunturq̃ si pilig
nita. Est enī pila uas concauum
q̃ medicq̃ aptū usui. in qua p̄p̄ę
prusanę fieri q̃ pigmēta concidi so
lent. Varro autē refert pilumni
ū q̃ndam in italia fuisse q̃ pisen
dis p̄fuit aruis. unde q̃ pilum
ni q̃ pistores. Ob hoc q̃ pilum q̃
pilam inuentā quib; far pinse
tur q̃ ceres nomine ita appellata.
Pilū autē ē unde ēcundit q̃ eq̃d
in pilam mittit. Mortarū ubi
ea semina in pulucrē redacta
q̃ mortua condiantur. Cuticula
ē in qua circūdata colluria re
soluunt. erit enī lenis. Ham
aspera frangi potius quā resol
ui collyrū f a c i t.

De Odoribus q̃ unguentis. xii.

Odor uocatus a odore. Iuma
ma lingua gr̃ca uocat q̃d sit
odorabile. Ham iuno dicit flos
qui odorē refert. de quo virgili
us. redolentq; thymo. Incensum
dictū quia igne ēsumit. diu of
fert. Thetraidos formulę incen
si in longitudine porrecte. que
fiunt ex quatuor pigmentis. Quat
tuor enī gr̃ce tetra. formula idos
Stacten ē incensum q̃d expressura
manat. dictū a gr̃ceis ΠΑΡΑΤΟΣ
ΤΑΓΗΝ ΙΝΟΑΚΙΝ
ΤΑΙΕΥΝΓΑΚΥΝ. idē optimū
Myrobalanū q̃a fit ex glande odo
rata. de quo oratius q̃ pressa
tu balani capillus. Oleū ē pu
rū nullisq; rei admixtū. Vnguen
tū ū ē omīe q̃d ex cōmuni oleo
ēfectū aliarū specierū cōmix
tione auget. odoris iocunditā
tē sumens q̃ longi redolens. Vn
guenta autē quedā dicunt alo
eas. ut telinū. cui iulius cesar
meminit dicens. Corpq; suauis
telino unguunt. Hoc conficiebat
in insula telo quę una excicladi
b; Sunt q̃ q̃dā ab inuentorq; no
mine ut amaracinū. Hā tradunt
q̃dā regū q̃ndā puerū amara
cū nomine cōplura unguentorq;
genera ferentē casu plapsū ē. q̃
maiorē ex cōmixtione odorē cre
asse. unde nē optima unguenta
amaracina dicunt. Sunt autē q̃
ex genere florū. ut ē alia q̃ amara
suę qualitatis dicunt ut rosacę
um arosa. Cypriū a flore cypro

Vnde et ppe matrie odorem
restrunt. Exhis qdā simplicia un
guenta s. que eruna tantū spe
cerisunt. unde et suu nominis re
fert odoramū ut ancunū. Est enī
sincerū exoleo et ancew tantū. Cō
posita autē s q plurib' admix
tis fiunt. Vnde et nominis suu
odorē ñ habent quia obtinentib'
alis qb; admiscent incertum
odorē ducunt. cerotū. calasticū.
marciatum. De Intuo medica

QVERITVR Ine. xiii.
aquib'dā quare mīcetras
liberales disciplinas
medicine ars ñ contineat. Prop
terea quia ille singulares conti
nent causas. ista ō omniū. Nam
et grāmatica medic' scire iubet
ut intelligere. t exponere pos
sit q legit. Similit et rethorica
ut ueracib' argumētis ualeat dif
finere q tractat. Necñ et dialec
tica ppter infirmitatū causas.
ratione adhibita pseruandas
atq; curandas. Sic et arithmeti
ca ppter numerū horarū in ac
cessionib; et periodis dierū. Non
alit et geometricam ppter qualita
tes regionū et locorū situs. inqb;
doceat quid qnq; obseruare
oporteat. Porro musica incogni
ta illi ñ erit. Hā multa s q inegs
hominib' phanc disciplinā fac
ta leguntur. sic de David legit
qui a spū in mundo saulem ar
te modulationis eripuit. Asscle
piades quoq; medicus frenetī
cū quendā psymphoniā pristinc
sanitati restituit. Postremo et
astronomiam notam habebit
pquā contēplet rationē astrorū
et mutationes tēporū. Nam sicut
ait quidā medicorū cū ipsorū qua
litatib' et nrā corpora mutantur
Hinc ē qd medicina sedā philo
sophia dicit. utraq; enī discipli
na totū hominē sibi uendicat
Nam sic pillam anima. ita per
hanc corpus SANATVR.

Explicit liber quartus.

Incipit capitula libri quinti.
idē de legib' t institutis iu
dicum ac temporib' s.

De Auctorib; legum. i.
De legib' diuinis et humanis. ii.
Qd differt int se ius. leges. et mo
Qd sit ius natale. iiii. Ires. iii
Qd sit ius caule. v.
Quid sit ius gentium. vi.
Quid sit ius militare. vii.
Quid sit ius publicū. viii.
Quid ius quiritū viiii.
Quid Lex. x.
Quid scita plebium. xi
Quid senatī ēsultum. xii.
Quid constitutio et edictū. xiii.
Quid responsa prudentiū. xiiii.
De legib' ēsularib' et tribunicis xv.
De lege satura. xvi.
De legib' rodius. xvii.
De Priuilegius. xviii.
Quid possit lex. xviiii.
Quare facta ē lex xx.
Qualis debeat fieri lex xxi.
De Clausis. xxii.

De Testib; xxiii.
De Instrumtis legalib. xxiiii.
De Rebus. xxv.
De Crimib. in lege cēscptis. xxvi
De Penis in legib. cōstitutis. xxvii
De Cronice uocabulo. xxviii
De Momtis & horis. xxviii.
De Diebus. xxx.
De Hocte. xxxi.
De Ebdomada. xxxii.
De Mensibus. xxxiii
De Solsticiis & equinoctiis xxxiii.
De Temporib; anni. xxxv.
De Annis xxxvi. S leis. xxxvii.
De Olimpiadib. & lustris & iubi
De Selis & etatib; xxxviii.
De Descptione tpor. xxxviii.

Explicit capitula.

Incipit liber primus.

De Auctorib; legū. i.

MOYSES

Gentis hebraycę pm omnium diuinas leges sacris litteris explicauit. Foronius rex gcis pm leges iudiciaq; cōstituit. Mercurius trimegistus pmus leges egyptiis dedit. Solon pm leges athenienśib. dedit. Ligurgus pmus lacedemoniis iura erapollinis auctoritate confinxit. Huma pompilius qui romulo successit in regno pmus leges romanis edidit. Deinde cū ppls seditiosos magistratū ferre ñ posset. decem uiros legib. scribendis creauit. q leges ex libris solonis

Foronius

Mercurii

Solon

Ligurgus

Huma

in latinū sermonē translatas duodecī tabulis exposuerūt. Fuerunt autē hi. appius. claudius. genucius. veturius. iunius. manilius. sulpicius. sexius. cutatius. Romelius. postumius. Hi decē uiri legū cōscribendarū dicti s. Leges autē redigere in libris. pm consul pompeius instituere uoluit. s; ñ pseuerauit obtrectatōe metu. Deinde cesar cepit id facere. s; antē interfectus ē. Paulatim autē antiquę leges uetustate atq; incuria exsoluerūt. quasi nullus iā usus ē. notitia tam necessaria uidet. Hinc aconstantino cesare ceperunt & reliqui succedentib. eam q; primum & inordinatē. Postea theodosius minor augustus adsimilitudinē gregoriani & hermogeniani factum codicē constituit. Omnū aconstantini tēporib. sub proprio cuiqs imptis titulo disposuit. qm a suo nomine theodosianū uocauit.

Theodosius.

De Legib; diuinis & humanis. ii.

Omnes autē leges aut diuine s aut humane. Diuine natura. humane moribus constant. Ideoq; he discrepant. quo alie aliis gentib. placent. Fas lex diuina ē. ius lex humana. Transire alienū fas ē. ius ñ est.

Quid differant inter se ius leges & mores. iii.

Ius generale hom ē. Lex autē iuris ē spes. Ius autē dictū. quasi iustum.

Omne autem ius legib⁹ q⁹ moribⁿ con
stat. Lex ē constitutio scripta.
Mos ē uetustate pbata cōsuetudo
siue lex ñ scripta. Ham lex ale
gendo uocata quia scripta ē.
Mos autē longa consuetudo ē
de moribⁿ tracta tantundem
Consuetudo autē ē ius q̄dam
moribⁿ institutū. qd̄ plege sus
cipit. cū deficit lex. nec differt
scriptura an ratione consistat.
q̄ndo q⁹ legē ratio cōmdat. Por
ro si ratione lex ēstat. lex erit
omne iā qd̄ ratione constiterit.
dum tarat qd religioni cōgruat
qd̄ disciplinę cōueniat. qd̄ salu
ti pficiat. Vocata autē cōsue
tudo quia incōmuni usu est.

Quid sit ius naturale. iiii.

Ius autē naturale ē. aut ciuile
aut gentium. Ius natale com
mune ē omniū nationū. eo qd̄
ubiq; instinctu nature ñ con
stitutione aliqua habet ut ui
ri q⁹ femine coniunctio. libe
rorę successio. educatio. cōmunis
omniū possessio. q⁹ omniū una
libertas acq̄sitio eorę. q̄ celo tra
mariq; capiunt. hē deposite
ri t cōmdari pecunię restitu
tio. uiolentię pium repulsio
Ham hoc aut siqd huic simile
ē numq̄m iusti. s; naturale
le equū q; habetur: Qd sit

Ius ciuile. v.

Ius ciuile ē qd̄ quisq; popul⁹
t ciuitas s ppriū humana
diuinaq; causa constituit.

Quid sit ius gentiū. vi.

Ius gentium ē sedū occupa
tio. edificatio. muntio. bella
captiuitatis. seruitutis. post li
minia. federa pacis. inducię
legatiq̄. ñ uiolandiq̄. religio. co
nubia int̄ alienigenas pnbita
gentes. Et inde ius gentiū. quia
eo iure omnes fere gentes utunt.

Quid sit ius militare. vii.

Ius militare ē belli inferendi
solleptitas. federis faciendi
nexus. egressio in hostē t cōmis
sio. tē signo dato receptio. tē
flagitii militaris disciplina si
locus deserat. tē stipendiq̄
modus dignitatū ōdus. pmiq̄
honor: uelum cū corona t torq̄s
donant. hē pde decisio p ppso
narū qualitatib⁹ q⁹ laboris iusta
diuisio ac pncipis PORTIO.

Quid sit ius publicū. viii.

Ius publicū ē in sacris. q⁹ sacer
dotibus. in magistratib⁹ IUS.

Quid sit ius quiritū. viiii.

Ius quiritū ē ppe romanoq̄
qd̄ nulli tenent ñ quirites id ē
romani. tanq̄m de legitimis
hereditatib; uel discretionib⁹
de tutelis. de usu captionib⁹ que
ura apud nullum aliū pplm re
piunt. s; ppia s romanoq̄ q⁹ in eos
dē solos constituta. Constat aut
ius quiritū ex legib⁹ ex plebisci
tis constitutionib⁹ pncipū q⁹
edictis. seu prudentiū respon

Quid sit Lex. x.

sis. Lex ē constitutio populi.

quo maiores natu simul cũ
plebib; aliqd sanxerũt. Quid
sint scita plebium. xi.
SCITA sunt quę plebes tan
tũ constituunt. Et uocata sci
ta qd ea plebs sciat. uel qd scis
citur ——— ęrogat ut
xii fiat Qd sit senatus cõsultũ
SENATUS consultũ quod
tantũ senatores populis cõsulen
do decernunt. Qd sit cõstitutio
CONSTITUTIO ędictũ. xiii.
uel edictũ qd rex t impa
tor constituit t edicit Quid
responsa prudentũ. xiii.
RESPONSA s quę iuris con
sulti respondere dicuntur cõsu
lentib. Vnde ęresponsa pauli
dicta fuerũt cui quida prouden
tes ęarbitri ęqtatis qinstitu
tiones ciuilis iuris cõpositas
ediderũt qb; dissidentiũ contẽ
tiones sopiuntur. De legib consu
larib ęt tbunitiis. xv.
VEDĀ ęiam leges dicunt
abhis qui condiderunt
ut consulares. tbunicie. ulię
cornelię. Iam ęsub octauia
no cesare suffecti consules
papius ęt pompeius legẽ tu
lerunt quę nominib; eorũ
appellat papia ęt pompeia
continens patrũ pmia psus
cipiendis liberis. Sub codẽ qq;
impre falcidius tribunus
plebis legẽ fecit nequis plus
extraneis testamẽto ligaret.
quã ut quarta pars sup eet
heredib. ex cui noie lex falcidia
nuncupata ẽ. Aquilius quoq;
condidit legẽ quę actiũ aqui
lia nuncupat. De lege satu
SATURA ũ lex ẽ. ia. xvi.
quę de pluribus simul rebus
eloquit dicta acopia rerũ qua
si asaturata. Vnde ęsatura
scribere ẽ poemata uaria con
dere ut ORATII. Juuenalis ęt
persii lex nouella. De Rho
dius legibus. xvii.
RHODIE leges naualiũ com
mertiq; s abusula rodo cog
nominate inqua antiquitus
mercatiq; usus fuit. De Priui
PRIVILEGIA legis xviii.
Pauti leges puatiq; quasi pua
te leges. Illã priuilegiũ inde
dictum qd unpuatum ferat.
Quid possit lex. xviiii.
OMNIS autẽ lex aut pmittit
aliqd ut uir fortis petat pmi
um. aut uetat ut sacrarũ uir
ginũ nuptias nulli petere lice
at. aut punit. ut qui eedem
fecerit ——— capite plectat.
Cuius cui pmio aut pena. uita
moderat humana. Quare
facte sint leges. xx.
FACTE s autẽ leges ut earũ
metu humana coherceret au
dacia. tutaq; sit uti impbos
innocentia ęt impsis impbis
formidato supplicio refrenet
nocendi facultas. Qualis de
beat fieri lex. xxi.
ERIT autẽ lex honesta. iusta.

possibilis. sedm naturā. sedm
consuetudinē pate. loco. tēporq;
conuenens. necessaria. utilis.
manifesta quoq; ne aliqd p obscu
ritatē incaptione cōtineat. nullo
pūato cōmodo s; pcōmuni cuiū
utilitate conscripta. De Causis

PRAGMA grecū ē xxiii
qd latine dicit causa. unde
q pragmata negotia dicuntur
q actor causarū q negotiorū prag
matē nuncupat. De Testib;

TESTES s quib xxiiii
quert ueritas in iudicio
Hos quisq; ante iudicū s placū
alligat. ne eu sit postea liberū
aut dissimulare aut subtrahe
re se. unde q alligati appellant.
Itē testes dicti qd testamēto adhi
beri solent. sicē signatores qd testa
mētū signant. De Instrumētis
legalibus xxiiii.

VOLVNTAS ē generale nomē
omniū legaliū instrumētorū. Que
quia nī ui. s; uoluntate pceditur
idō tale nomē accepit. Testamētū
uocatū quia nī testator mor
tuus fuerit nec confirmari po
test nec seari qd ueo septū sit
quia clausū q obsignatū ē. q
unde dictū testamētū quia non
ualet nī post testatoris monumē
tum. Unde q apls. testamētum
inquit in mortuis confirmat.
Testamētū sane inseptuis scis
nī hoc solum dr qd nī ualet nī
testatoribus mortuis. s; omē
pactū q placitū testamētum
uocatur.

Iam laban q iacob testamētum
fecerunt qd uiuq; qiā uīt iu
uos ualeret. Et in psalmis dd leg
uersus testamētū disposuerunt
hoc ē pactū q innumerabilia
talia. Tabule testamētū unde ap
pellate s quia ante carte q mēbra
narū usum indolatis tabulis
nī solum testamēta s; qiā eplarū
alloquia scribebant. unde q
portitores earū tabellarii uocan
tur. Testamētū uiris ciuilis ē
quinq; testium subseptione fir
matū. Testamētū uiris prorii ē
septē testū signis signatū. S;
illud apud ciues fit. unde ciuile
istud apud ptores unde uiris p
torii. Testamētū aut signare nota
re ē. idē uinotū sit qd septū ē.
Olographum testamētū manu auc
toris totū conseptū atq; subsep
tum. unde ē nomē accepit. Greci
enī olo totū. grafin litterā dicunt
Irritū testamētū ē. suis qui testat
ē capite diminutū ē. aut si nī rec
te factum sit. Inofficiosū testa
mētum ē qd frustra liberis exhe
redatis sine officio natalis pieta
tis inextraneas psonas redactū
ē. Ruptū testamētū unde uoca
tū eo qd nascente postumo neq;
exheredato nominati neq; erhe
rede instituto disruptū. Suppsi
sum testamētū ē qd in fraude
heredum t legatorū seu libertorū
nī ē palam platū. Qd si nī latet.
tamē si pdictis psonis nī pferat
sub pmi iudet. Huncupatio ē

quā uitabulis ceris q; testator
recitat dicens: hec ut uitis tabulis
ceris q; septa s̄ ita dico ita lego.
Itaq; uos eius romani testimonii
in phibete. Et hoc dr̄ nuncupatio.
Hi uncupat ē cui palam nomina
re q confirmat. Ius liberū ē con
iugii sine liberis uitiē p loco
pignoris hereditatis altīna consep
tio. Codicellum ut uetres auiunt
sine dubio ab auctore dictum
q hoc septure genus instituit.
Est autē septura nulla indigens
sollēpnitate ubq; s; sola testa
toris uoluntate qualēcūq; scrip
ture significationē expssam.
Cui beneficio uoluntatib̄ defun
ctoq; ēstat ēe subuentū. ppt̄ lega
lū uerboq; difficultatē. aut ce
te ppt̄ necessitatē adhibendoq;
sollempnitū. ita ut qui sēbi ta
tulum eidē septure codicellū
uocet. Sic autē codicellus fit si
ce testamēti ita eplē uice codi
cellorq; Cretio ē certi dierū numē
rus inq instituit heres aut adit
hereditatē aut finito tēpore
cretionis excludit. nec liberū
illi ē ultra capiendo hereditā
tis. Cretio ē appellata quasi de
cretio idē decernere t̄ constitui
ere. ut puta. ille heres in esto. ad
dit q; cernito q; infra dies tot.
Adeundarū autē hereditatum
certissim̄ statut̄ erat dies qb;
ñ ēt cretio addita. fidei cōmis
sum ē ut fiat qd̄ adefuncto
cōmittitur. Iam fides dicta
eo qd̄ fiat. qd̄ tamē ñ iuribus
s; pcatiuis exposcit. Pactū dicit
uti partes expace cūuenient sēp
tura legib̄ ac moribū cōpbata. Et
dictū ē pactum quasi expace
factum. abeo qd̄ ē pango. unde
q pepigit fedus. Placitū quoq;
similiter abeo qd̄ placeat. Alii di
cunt pactū ēe qd̄ uolens q̄s facit.
Placitum ū q ita nolens cōpellitur
uelit q̄ndo quisq; parat̄ sit in
iudicio adrespondendum. qd̄ ne
mo pot̄ dicere pactū s; placitū.
Mandatū dictū qd̄ olim incōmisso
negotio alī alīū manū dabat. Ra
tū ū quasi rationabile q rectum
unde q q pollicet̄ diē. ratū ēe
pfitetur: hoc firmū atq; ppetuū.
Rite autē ēe ñ recte s; ex more. Cyro
graphum. cautio. emptio. q uen
ditio ē Cautio ē rerū cōmutatio
atq; contractū ex conuenientia
ueniens. Emptio autē dicta qd̄
ame t̄ fit uenditio. quasi uenun
datio idē a nundinis. Donatio ē
cui libet rei tractatio. Dictā autē
dicunt donationē quasi doni ac
tionē. Et dotē quasi do tē. Prece
dente enī nuptiis donatione
dos sequit̄. Iam antiquitū nup
tiarū erat ritus quo se maritū
q uxor mutuē emerant. ne unde
ret̄ uxor ancilla sic habenī in
iure: Inde ē qd̄ ipcedente do
natione uiri sequit̄ dos uxoris
Donatio usu fructuaria ideo di
citur quia donator ex ea usum
fructū adhuc retinet seruato cui

donatū ē iure. Donatio directa
ideo nuncupat quia q iure q usu
statim transit in altrum. nec ult
aliqd inde adius donatoris re
torquetur. Conditiones ppe testh
um s. q dicte conditiones a con
dicendo quasi condictiones quia
ñ ibi testis unus iurat s; uel duo
t plures. Non enī unum ore s; in
duoq t tum testiū stat omne
uerbum. Hē conditiones qd uī
se ēueniat sermo testiū quasi
condictiones. Stipulatio ē pmis
sio t sponsio. unde q sponsores.
pmissores. stipulatores uocantur.
Dicta autē stipulatio a stipula.
Veteres enī qndo s aliqd pmittē
bant. stipulam tenentes frange
bant. Quā ferū iungentes spon
siones suas agnoscebant siue qd
stipulum iuxta paulum iuridi
cū firmū appellauerūt. Sacramentū
ē pignus sponsionis. Vocatū autē
sacramentū quia uiolare qd quisq
pmittit pfidie est. De Rebus

Hereditas est xx. v.

Res que morte alicui ad quē
piā puenit. t legato testamēto
t possessione redempta. Dicta autē
hereditas a reb; ad dictis siue ab
ere. q a qui possidet agrū q censū
solut. unde q res. Res s que in iu
re consistunt. Iura autē s que
a nobis iure possidentur nec alie
na s. Dicta autē res a recte ha
bendo. uel a uiste possidendo.
Hoc enī iure possidet qd recte.
hoc recte qd bene. Quod autē
male possidet alienū ē. Male
autē possidet q uel suo male
utitur: t aliena psumit. Possi
det autem iuste qui ñ utitur
cupiditate. Qui autē cupiditate
tenetur possessus ē ñ possessor.
Bona s honestoq seu nobilium.
Que p inde bona dicuntur ut ñ ha
beant turpē usum. s; eis homines
a dres bonas utantur. Peculiū ppe
munoq ē psonarū siue seruoq. Hā
peculium ē quod pater uel dns
filiū suum t seruū psuo iure
tractare patitur. Peculiū autē ape
cudib; dictū in quib uetera con
stabat unius substantia. Bonoq
possessio ē in possessionis certo
ordine certoq titulo acquisita.
Intestata hereditas ē que testam
to sēpta ñ ē. aut si sēpta sit iure
tamē nequaquā ē edita. Caduca
inde dicit quia ei heredes ceci
derunt. Familia herciscunda ē
diuisio hereditatis inter heredes.
Herciscunde enī ap ueteres diuisio
nuncupabat. Cōmuni diuiden
do ē inter eos quib cōmunis res
ē. que a cho uuat postulantib
his arbitrium dari. cui arbitra
tu res diuidat. Finiū regendoq
a cho dicta eo qd p ea regantur
fines utriq ne dissipent. dū m
ñ angustiore quinq pedū loco
ea controuersia sit. Locatio ē res
ad usum dicta cū diffinitione
mercedis. Conductio ē res in usū
accepta cū constituta mercede.
Res credita ē que in obligatione

nta deducta ē ut cromī tēpore
quo contrahebat certū sit eam
deferre. Vsura ē incrementū feno
ris abusu cris creditī nuncu
pata. Cōmodū ē id qd nrī uuris
ē q ad alios temporaliter transl
latū ē cū m temporis quādiu
cū eo sit. Inde q cōmodū dictū ē.
Precariū ē dum pce creditor rō
gatus pmittit debitorē in possess
sionē fundi s obligati demo
rari q ex eo fructus capere. Dictū
pcariū quia pce adtitur quasi
pce adium q a p d. Littera cō
mutata ē. Mutuū appellatū ē
quia id qd ame t datur ex
meo tuū fit. Depositū ē pignī
cōmdatū adtēp quasi diu posi
tū. Deponere autē quis uidetur
cū aliqd metu furti incendii
naufragii apud alū custodie
causa deponit. Int ē aut in loqn
di usu int pignī q arrā. Hā pig
nus ē qd datur ppt rē creditā.
Que dū reddit stati pignī aufer
tur. Arra ū ē que primū par
ta bone fidei contractu empta
ex parte dat q posita cōpletur.
Est enī arra cōplenda ñ auferenda.
Vnde qui habet arrā ñ sic pignī
reddit s; desiderat plenitudinē
q dicta arra pr qua tradit. Int
int pignī fiduciā q ypothecam
hoc int ē. Pignī ē qd ppt rē cre
ditā obligatur: cuius rei posses
sionē solam adtēp consequitur
creditor. Letum dominū penē
debitorē ē. Fiducia ē cū res ali
qua sumidi mutuo pecunie gra
t mancipat t iure credit. Ypothe
ca ē cū res cōmodat sine deposi
tione pignoris pacto t cautione
sola uti uenente. Nomīnū dictū
a temporis breuitate. vt quā cito
quā stati saluo negotio reformet.
nec inullam mora pduci debeat qd repe
tit. Instrumentū ē unde aliquid
construm ut cultrus. calam. ascia.
Instructū ē qd p instrumentū effi
cit. ut baculus. coder. tabula. Vsus.
quo intre instructa utim ut inba
culo innitu incodice legere.
in tabula ludere. Sz ille fruct
agroq quia eo utimur usus uo
catur. Hec s illa tria. Vsus fruc
tus aut uocatus. quia solo usu
habet eius fructus manente ap
alū iure. Vsus captio ē ademp
tio domini p continuationem
iuste possessionis uelut biennii
aut alicui tēporis. Mancipatio
dicta ē quia manu res capit. unde
oportet eū qui mancipiū accipit
cōprehendere ipsum quod eman
cipio dat. Cessio ppr rei cess
sio sic illud ē. cedo iure ppinq
tatis. Cedere enī dicim quasi ce
dere. idē que ppa s. Nam si alie
na restituim ñ concedim. Nam
concedere ppe dicit qui contra
uertatē alteri consentit. vt cy
cero. Cessit amplissimi uiri aucto
ritati t poti paruit. Int dictum
ē qd iuudice ñ imppetuū s; p
reformando monito ad temp
interī dicit salua ppositione

actionis caus. Precii uocatur eo qd
pus eii dam. ut pei ui ce re quā
appetam possidere debeam. Comer-
cii dicti amercib quo nomine
res uenales appellam. Vnde q
mercat dicit cet multe homi
nū. qui res uendere t emere so
lent. Integri restitutio ē. cause
t rei reparatio. Causa redintegrat
q ui potestatis expleta ñ ē. Res
redintegrat que ui potestatis ab
lata atq; extorta ē. De Criminib
Crimine conscriptis. xxvi.
Crimen acarendo nom ha
bet. ut furtum. falsitas. q
cetera. que ñ occidunt s; infamat.
Facin dictum afaciendo malum
qd noceat alteri. Flagitiū aflagi
tando corruptelam libidinis
qua noceat sibi. Hec s duo genera
omniū peccatorē. Vis ē iustus po
testatis pquā causa siue res t au
fert t extorquetur. Vis puata ē
si quisq; ante iudicii armatis
hominib; quēqm a suo deiecerit t
expugnauerit. Vis publica ē siqs
cuiē ante pplm t iudicē t regē ap
pellantē necauerit. aut torserit
siue uerberauerit t iniuriatus. Dol
ē mtis callidtas abeo qd deludat.
Aliud enii agit. q aliud simulat.
Petroni aliter existimat dicens.
Quid ē iudicis doliis. Hinuiū ubi
aliqd factū ē qd legi dolet. Habe
tis dolum accipite nunc malum.
Calumnia ē iurgiū alienē litis.
a caluendo idē decipiendo dicta.
Falsitas appellata a fando
aliud quā uerū ē. Iniuria ē in
iustitia. Hinc ē apud comicos. Iniu
ria ē qui audet aliqd contra ordinē
iuris. Sedicio dicit dissensio ciuiū
qd seorsum alii ad alios seiuiunt.
Nam hii maxime turbatione reiū
q tumultu gaudent. Sacilegiū ē
sacrarū reiū furtū. postea q in ido
lē cultu hesit hoc nom. Adulteri
um ē illusio alieni coniugii. Quod
quia alteri thori cōmaculant.
adulterii nom accepit. Stupri rap
tus ppriē illicita cott a corrūpen
do dictus. unde q q rapto potitur
stupro fruit. Homicidii uocabu
lum cōpositū ē ex homine q cede.
Qui enii in hominē fecisse cōptus
erat. homicida ueteres appellabat.
Parricidii acto ñ solum meii da
bat qui parentē id ē q patrem t ma
trē interemisset. s; q uicii q fratrē
occiderat. q dictū parricidiū q si
parentis cedes. Intinicii iudicii
meii dabat qui falsum testam
tū fecerat. q obid hominē occide
rat qd accusatorē ei possessio bo
nq. sequebat. Intinicii aut signi
ficatio ē quasi quedā hominis
necatio. Nam ppositionē. inti. pre
ponebant. Heuius mast intibibe
re. q plautus. intilugere. id ē ebi
bere q eluere. Furtū ē rei alienē
clandestina contractio. a furuo
id ē fusco uocatū. q a in obscu
ro fit. Furtū aut capitale crim
ap maiores erat ante penā qua
drupli. Euasio ē rei alienē ma
nifesta psumptio. Furtū autē earun

dem fit que de loco in locū transferri possunt. Fuasio aut earū q̃ que transferunt q̃ earū que ĩmobilia s̃. Inficiatio ē negatio debite rei cū acreditore deposita. idē q̃ abiuratio. idē rei credite abnegatio.

Ambit iudiciū inciū ē qui largitione honorē capit q̃ ambit amissurus dignitatē quā munere iniuadit. Peculat iudiciū in eos datur qui fraudē erario faciunt pecuniā q̃ publicā intercipiunt. Nam apecunia peculatū ē dictū. Non aut sic iudicat furtū rei publicē sicē rei p̃uate. Nam ille sic iudicatur ut sacrilegus qui furē ē sacrorum.

Repetūdarū accusator: q̃ pecuniās asocius cepit. in hoc iudicio reus si ante moriat. in bona eī iudiciū reddit. Incesti iudiciū in uirgines sacratas. ꝓpinquas sanguine ēstimatū ē. Qui eū talib; cōmiscuit incesti idē incesti habent. Maiestatis reatū tenent hi qui regiā maiestatē deserunt ꝑ uiolauerit. ꝑ qui rē publicā ꝓdiderit. ꝑ eū hostib' consenserunt.

Iaculum dictū ꝓ eo q̃d expiari potest. Cōmissa s̃ eū que erant quo quo ordine expianda.

De Penis

Pen inlegib; ēstimatis. xv. vii. vplicit malū appellat unū q̃d homo facit alterū q̃d patit. Qd̃ facit peccatū ē q̃d patit pena. Malum aut ē plenū ē eū q̃ patitur ē q̃ impendit ut sit q̃ dolor q̃ mea. Pena dicta q̃d punit. Est aut ē epytheū nomī q̃ sine adiectione ñ habet plenū sensum. Addicis pena carceris. pena exilii. pena mortis. q̃ imples sensum. Supplicū ꝓpe dicit ñ q̃ q̃q̃m punit. s; ita dapnat ut bona eius consecrent. q̃ in publicū redigant. Nam supplicia dicebant supplicamina, q̃ supplicū dī de eū dapnatione delib_at aliq̃d deo. unde q̃ supplicare. Octo genera penarū inlegib' continent. Tullius sēbit. idē dampnū. uincula. uerbera. talionē. ignominiā. exilium. seruitutē q̃ mortē. His nāq; penis iudicat omne ꝓpetratū peccatū.

Dampnū adminutione rei uocatū. Vincula adunciendo idē artando dicta. eo q̃d constringant atq; retineant. ꝑ quia uiligant.

Cōpedes dicti q̃d continent pedes.

Pedices s̃ laq̃i quib; pedes illaquiant dicti a pedib; capiendis. Catene aut q̃d capiendo contineant utraq; uestigia ne pgdiant. Hē catene q̃d se capiendo teneant plurimis nodis. Manice s̃ uinculā quib' man capiunt. Licet q̃ manice sint tunicarū neruī. Bola ē torques dapnatoq; quasi iugū in boue ex genere uinculū q̃.

Carcer ē in quo custodiunt naui q̃ dictus carcer q̃d in eo homines coercant. i claudant q̃ quasi arcer a arcendo scilicet.

Locū aut in quo seruant naui carcerē dicim numero tantū singulari. Vnde ū emittunt quadrige carceres uocant nu

mero tantum plurali. Verbera dic
ta qua cū agitant aerē uerbe
rant. Hinc flagra q̄ plage q̄ fla
gella dicunt quia cū flatu q̄ stre
pitu incorpore sonant. Hā plage
quasi flage. S; plage q̄ flagra pmi
positiones s̄. flagella aut pdimi
nutionē dicta. Anguilla ē qua
coherent inscolis pueri. que uul
go scutica dicit. fustes s̄ quib;
iuuenes perminub; feriunt ap
pellati. quod pfixi infossis stent.
quos palos rustici uocant. Vectē
dicti qd manib; uectent unde
hostia saraq; uellunt s; hi ad
penas legū ñ pertinent. Virge s
sumitates frondiū arbor q; dicte
qd uirides sint. t qd uim habe
ant arguendi. quę silenis fuerit
Murga ē si certe nodosa t aculeata
scorpio — rechissimo nomine quia
arcuato uulnere incorp infigit.
Ictus ppe flagellor s̄ abagitando
uocati. Ungulę dicte qd effodi
ant. Hę q̄ fidiculę quia his rei
meculeo torqnt ut fides inueni
at. Ceuleus autē dictus qd ex
tendat. Tormēta ū dicta qd tor
qndo mitē inuenuant. Ist aut
q̄ laxtiumū supplicū genus ad
uerberandū aptū inuentū.
atq; quinio supbo ad penas sce
leratoq. Iste enī por laxtiumna
tormēta. fustes. metalla atq; ex
ilia adinuenit. q̄ ipse por exte
gb exiliū meruit. Talio ē si
militudo uindictę. ut taliter
quis patiat ut fecit. Hoc enī q̄
natura q̄ lege ē institutū. ut le
dentē similis uindicta sequat.
Vnde q̄ illud ē legis. oculum p
oculo. dentē pdente. Talio enī
ñ solum adinuriā referendam
s; q̄ iā pbeficio reddendo pont.
Ist enī cōmunis sermo q̄ inuite
q̄ beneficientię. Ignominiū eo
qd desinat habere honestatis no
mē. is qui in aliquo crimine dep
hendit. Dictū ē aut ignominia
quasi sine nomine. Sic ignarus
sine scientia. sic ignobilis sine
nobilitate. Hoc quoq; q̄ infamiū
quasi sine bona fama. Fama aut
dicta qd fando id ē loqndo pua
gat pt̄raduces linguarū q̄ au
rū serpens. Ist autē nomī q̄ bo
narū rerū q̄ malarū. Hā fama
felicitatis mūdum ē ut illud.
illustris fama qd laus ē. mala
rū. vt virgilius. fāma malū qua
ñ aliud uelocī ullum. fāma aut
nomī certi locū ñ habet. quia plu
rimū mūdat ē adiciens multa.
t demitans de uertate. que tā
diu uiuit quā diu ñ pbatur.
Ut ubi pbauerit ē cessat q̄ erinde
res nominat ñ fama. Exiliū dic
tū quasi extra solum. Hā exul
dicit quia extra solum ē. Unde
post luminū redeuntib hoc ē de
exilio reducendis. q s eiecti inin
uria id ē extra lim patię. Dum
dit aut exiliū in relegatus q̄ de
portatus. Relegat ē quē bona sua
sequunt. deportatus quē ñ sequunt.
Septio exilii peul dampnatio

quasi porro septo. Inde psepto
quasi palam septus. Octallum e ubi
cerules depingunt aderuendà uenà
marmoraq; secanda incrustis. Ser-
uitus a seruando uocata. Apud an
tiquos enim qui in bello a morte ser
uabant serui uocabantur. Hec e sola
malaq; omnium postrema que libe
ris omni supplicio grauior e. Nam
ubi libertas perit. ibi pereunt
q; omnia. Mortium u diuersi casus.
er quib; crux t patibulum in quo
homines appensi cruciantur t pati
untur unde q; nomina habent. La
tibulum enim uulgo furca dicit
quasi ferens capitis suspensum
enim q; strangulatum necat. S; pa
tibuli minor pena quà crucis.
Nam patibulum appensos statim
exanimat. crux autem suffixos diu
cruciat. Vnde q; meuglio latinis;
ut morerentur q; de ligno ante sab
batum deponerentur crura confracta
s quia ligno suspensi cito mori
ri poterant. In ipso quoq; genere
necis differt. Crudelius e enim in
aqua spin torquentis extingui
ignib; uri. frigore q; fame necari.
canib; q; bestiis exponi. Nam ferro
mori etas quoq; maior optauit.
Gladius enim sine graui cruciatu
cõpendiosa morte uitam finire
nouit. Culleum e parricidale uas
culum a occulendo idè clau
dendo dictum. Est autem uter ex co
rio factus in quo parricide cum si
mia q; gallo q; serpente inclusi
in mare proiciunt. Omnium autem
istarum mortium genus animaduersio
nominatur. Animaduersio enim e q;n
do uider rem punit q; dicitur am
maduertere idè animum illuc ad
uertere. Intendere utq; ad puni
endum reum qua uider e. Ideo autem
romani aquam q; ignem interdicebant
quib; damnatis. qua aer q; aqua
cunctis patent q; omnib; data s. ut
illi non fruerentur qd omnib; pnatu
ram eccessum e. De Cronice. xo

Cabulo. de temporib;. xx.
Kronica gce dicitur. viii.
sunt cronica quo latine
temporum series appellatur. qualem
apud geos eusebius cesariensis
epc edidit. q; Hieronimus prbter in
latinam linguam conuertit. Cronos
enim gce latine tempus interpretatur.

De mensis q; horis. xx. viii.

Tempora autem mensis. horis
diebus. mensibus. annis. lustris
sæculis. etatib; diuidunt. Mensis
e minimum atq; angustissimum
tempus amotu sideru dictum. Cum enim
extremitas hore inbrauib; interual
lis cum sol aliqd s cedit atq; succe
dit. Hora gcum nomen e q; tam lati
num sonat. Hora enim finis e temporis.
sic q; ora s fines maris. fluuiq;
uestimentorum. De Diebus. xxx.

Dies e presentia solis. sue
sol super terras. sic nox. sol
subterris. Vt enim dies. ut
nox sit causa e. aut super terram sol
aut sub terris. Dies legitimus magni
tu quattuor horarum e. usq;
dum dies q; nox spacia sui cursus

aboriente usq; ad aliū oriente
solē celi uolubilitate ēcludat.
Abusiue autē dies unus ē spaciū
aboriente sole usq; ad occidentē.
Sunt autē diei spacia duo·mīdia
nū atq; nocturnū. Et ē dies quidē
horarū uiginti quattuor:' spaciū
autē horarū duodecī. Hocatius autē
dies a parte meliore·unde q;in
usu ē ut sine cōmemoratione noc
tis numerū dicam dierū·sic q;in
lege diuina sēptū ē. factū ē uesp
e q; mane dies unus. Dies sedm
egyptios inchoat a occasu solis.'
sedm psas a ortu solis.' sedm athe
nienses a serta hora diei·sedm roma
nos a media nocte·unde q;tunc
gallicinū ē quōq; uar diei ostēn
dit pconiū·qndo q;mesonictius
afflat fit. Dies dicti a dūs·quōq;
nomina romani quibusdā sydē
rib; sacrauerī. Primū enī diem
a sole appellauerunt qui pīceps
ē omniū syderū sic q;idē dies
caput ē cunctōq; dierū. Sedm
aluna que soli q;splendore q;mag
nitudine primatē q;ceteros mutat
lum. Tertiū a stella martis que
uesp uocat. Quartū a stella mer
curii quā quidam candidū cir
culum dicunt. Quintū a stella
iouis quā feronīē aiunt. Sextum
a uenēris stella quā luciferū asse
runt. quē uīt omīa sydera plus
lucis habet. Septimū a stella satur
ni que sexto celo locata·uiginti
annis fertur explere cursum suū.
Inde autē ex his septē stellis no
mina dierū gentiles dederunt
eo qd pēasdē aliqd s effici crēdi
derunt. dicentes a sole habere spīm.
aluna corpus. a mercurio ingenū
q;linguā. a uenere uoluptatē.'
a martē sanguinē. a iouē tēpan
tiā. a saturno humorē. Talis quip
pe erāt gentiluū stultitia qui
s finxerunt tā ridiculosa figmīta
Apud hebreos autē dies pīma una
sabbati dicit qui apud nos dies
dominicus ē. quē gentiles soli de
dicauerunt.' sedā sabbati·sedā fe
ria·quē selates dē lunę uocant.'
tertia sabbati·tertia feria·quē dē
illi martis uocant.' quarta sabba
ti·quarta feria·qui mercurii dies
dicit apaganis.' quinta sabbati
quinta feria ē·idē quint adie
dominico·qui apud gentiles iouis
uocat.' sexta sabbati·sexta feria
dicit·qui ap eosdē paganos uene
ris nuncupat. Sabbatū autē sep
tim adinico die ē quē gentiles sa
turno dedicauerunt·q;saturni
nominauerunt. Sabbatū autē
ex hebreo in latinū requies inter
pratur·eo qd ds ineo requieuisset
ab omīb; opib suis. Velius autē
in uocabulis dierū de ore xpia
no ritus loqndi ecclasticus pec
dit·tamē si quē forte consuetudo
tiaerit ut illud exerat ex ore qd
impbat corde·intelligat illos omīs
de quōq; nominib appellati s hī
dies homines fuisse q;propter
beneficia quedā mortalia quia
plurimū potuerunt q;eminuerī

inhoc selo delati s cis abamato
rib; suis diuini honores q indieb
q in sideribus; S; primū a nominib;
hominum sidera nuncupata · q
a sideribus dies s appellati · A fando
aut ferie nuncupate s. qd fit ineas
nobis temp dicionis idē diuino
t humano officio fari; s; ex his
festos dies hominū causa insti
tuitos feriatos diuinq; sacrorū.
Partes diei tres s. mane · meridies.
q supma · Mane lux matutina q
plena · nec ia crepusculū · q dicū
mane a manu · Manū enī antiq
bonū dicebant · Quid enī melius
ē luce · Alii enī mane existimant
uocari a manib quoq; euersatio
a luna adtīta ē · Alii putant ab
aere qua mani idē clarus atq
pspicuus · Meridies dicta quasi
medidies · hoc ē medius dies · uel
qua tunc purior dies ē · Merū
enī purū dicit · Intoto enī die
nihil clari meridie qndo sol
in medio celo rutilat q omnem
orbem pari claritate illustrat.
Supma ē postrema pars diei ·
qndo sol cursum suū, uergit in occasū.
dicta qd sup ē ad partē ultimā
diei · Serū uocatū a clausis seris
quando ia nar uenit · ut unus
quisq; somno tutior sit · Hodie
quasi hoc die · q quotidie non
cotidie ut sit qt dieb; Cras qd
ē postea; externū ē pdie · q die
tum externū ab eo qd ia dies
ipse sit a nobis extraneus q pter
eundo alienī · Pridie aut quasi
priori die Pendet idē parte die
uel mane cessum idē prius.

De Nocte · xxxvi ·

Nox a nocendo dicta eo qd
oculis noceat que ideirco
lune ac sideriū lucē habet ne in
decora eet q ut consolaret omis
nocte operantes q ut quibdā ani
mantib; que lucē solis ferre ñ
possunt · Noctis aut q diei alterna
tio · propter uicissitudinē dormien
di uigilandiq; effecta ē · q ut operis
diurni laborē noctis requies tē
peret · Noctē aut fieri dicim · aut
qua longo itinere lassat sol · q
eū ad ultimū celi spaciū pueniet
elanguescit · ac tabefactus efflat
suos ignes · aut qa eadē ui sub
terras cogit qua sup terras ptulit
lumī · q sic umbra terre noctē facit.
Vnde q VIRGILIUS · Ruit oceano nox
inuoluens umbra magna terraq;
polumq; · Noctis partes septē s.
idē · uesp · crepusculum conticinū
intēpestū · gallicinū · matutinū ·
diluculum · Crepusculū ē dubia
lux · Ia creperū dubiū dicim · hoc
ē int lucē q tenebras · Vespū astel
la occidentali uocatū que solem
occiduū sequit · q tenebras sequitur
pcedit · De qua VIRGILIUS · Ante die
clauso cōponet uesp olimpo · Tene
bre autē dicte qd teneant umbras.
Conticinū ē qndo omis silent · con
ticescere enī silere ē · Intēpestum
ē medium q inactuosū noctis tēp
qndo agi nihil pot · q omia sopo
re quieta s. Iam tēp pse ñ intel

ad sufficiencia
affectus

Clm
13031

ligit in pachus humanos. Medium
autem nocis actu caret. Ergo inter
pestas inachuosa quasi sine tempore
hoc est sine actu. per quem dinoscitur
tempus. Vnde et intempestum uenisse
Ergo intempesta dicitur. qa caret tem
pore id est actu. Gallicinium propter
gallos lucis pnuncios dictum. Qa
tutanum est int abscessum tenebrarum
et aurore aduentum. et dictum matu
tinum quod hoc tempus inchoante ma
ne fit. Diluculum quasi ita inci
piens parua diei lux. Hec et aurora
que solem pcedit. Est autem
aurora dia clarescentis exordium
et primi splendor aeris. qui gece eos
dicitur. quam nos pdiruationem
auroram uocamus. quasi eorora. Vnde
est illud. Et letus eos eurus equis
Et iterum. Coasque acies. De Epdoma

Epdomada. Ida. xxxvii.

Edicta annumero septem dierum
quarum repetitione et mises et anni
et secta pagunt. Epta enim gece septem
dicunt. hanc nos septimanam uoca
mus quasi septem luces. Iam mane
lux est. Octauus autem dies ille primus
est ad quem redit. et a quo rursus ep
domade series ordiuntur. De Mensi

Mensis est nomen bus. xxxviii.

greci de lune nomine trac
tum. Luna enim mense gece ser
mone uocatur. Vnde et apud he
breos mises legitimi in ersolis
circulos; erlune cursu enume
rantur. quod est de noua ad nouam. Egyp
ti autem primi lune uelociore cur
sum. et ne error computationis
eius uelocitate accideret ex solis
cursu die misis adinuenerunt.
quo tardior solis mot facili
poterat comprehendi. Ianuarius
misis a iano dictus. qui fuit agen
tilibus consecratus. uel quia limes
et ianua sit anni. Vnde et bifrons
idem ianus pingitur. ut uterque
anni et exitus demonstret. Februa
rius nuncupatur a februo id est
a plutone. cui eo mise sacificabat.
Iam ianuarium dies sumpsis. febru
arium dies manibus romani esca
uerunt. Ergo februarius a februo
id est plutone. in a febre id est egri
tudine nominatur. Martius appel
latus propter martem romane gen
tis auctorem. uel quod eo tempore
cuncta animantia agantur ad ma
res. et ad concubendi uoluptatem.
Idem appellatur et mises nouem. qa
anni initium mises est martius.
Idem et nouember abundicus
scilicet germinum. qa in eo uen
dantur fructibus nouis transa
ctis. pbat occasus. Aprilis
pueniens dicitur. quasi afrodis.
Grece enim afrodis uenus dicitur.
quia mise hoc omnia aperiunt
in flore. quasi aperilis. Maius
dictus a maia matre mercu
rii. et a maioribus natu. qui erant
principes rei publice. Ita hunc
mesem maioribus sequentes minori
bus romani esce tenuerunt. unde
et iunius dicitur. Antea enim ppls
in centuriis senior et iuniores
diuisus erat. Iulius quod et august

de nominib; hominū iulii q̄ au
gusti cesarū nuncupati s̄. Nam
p̄us quintilis q̄ sextilis uocabant̄.
quintilis qua quint⁹ erat amar
cio. quē p̄ncipē anni testant̄ ro
mani. sextilis similit̄ q̄a sextus
September nom̄ habet a numero
q̄ ymbrē. quia septim⁹ ē amartio
q̄ imbres habet. Sic q̄ october. no
uember. december. ex numero q̄
umbrib⁹ accepēt uocabula. quē
numerū decurrentē december
finit — peo q̄d denari numerus
p̄cedentes numeros claudit. Ka
lendas autē nonas q̄ idus. ꝓpter
festos dies romani instituerunt.
t ꝓpter officia magistratuū. In
his enī dieb; conueniebant con
uench inurbib⁹. Quidam autē
kalendas a colendo appellari
existimant. Apud ueteres enī
omniū mēsiū p̄ncipia colebant̄.
sic q̄ apud hebreos. Idus autē
pleriq; latinoq; a bedendo dictū
putant q̄d hi dies apud uetes
epulaū ēent. Nonē a nundinis
uocat̄. Nundine enī s̄ publice
conuentiones. sine mercimonia.

De Solsticiis q̄ equinoctiis
Solsticium xxxiiii
dictū. quasi solis statio. q̄d
tunc sole stante crescant dies
t noctes. Equinoctiū appellatū
q̄d tē dies q̄ nox horarū spacio
equali consistunt. Duo autē sol
sticia unū estiuum octauo ka
lendarū iuliarū. de quo tēpore
remeare sol ad inferiores incipit
circulos. aliud hiemale octauo
kalendas ianuarias. quo tēpore
sol altiores incipit circulos pete
re. Unde hiemalis solsticii dies
minim⁹. sic estiui maxim⁹ inuenit̄
tē duo s̄ equinocta unū uerna
le q̄ aliud autūnale quē gri ὀγε
emerias
HAMPIAC uocant. Sunt autē hec
eq̄nocta die octauo kalendarū
aprilū. q̄ octauo kalendarū octo
brū. quia annus olim induas
tantū partes diuidebat̄ hoc ē in
estiuum q̄ in hiemale solsticiū q̄
in duo emisphaeria. De Tempori
bus anni xxxv.

Tempora anni quattuor sunt
ver. estas. autumnus. q̄ hyems.
Dicta autē s̄ tēpora a cōmunionis
tēp̄amento q̄d inuicē se humore.
siccitate. calore. q̄ frigore tēperent
Hec q̄ curiculā dicunt̄. quia non
stant s; currunt. Constat autē
post factū mundū erq̄ualitate
cursus solis. tēpora in terno mēses
fuisse diuisa. quē tēpē talem
uetes faciunt discretionē. ut p̄mo
mēse uer nouū dicat̄. secō ad
ultū. tertio preceps. Sic estas
insius tb; mēsib⁹ noua adulta
q̄ p̄ceps. Sic q̄ autumnus. nouus.
adultus. q̄ p̄ceps. tē hiems. no
ua. adulta. q̄ p̄ceps. sine extrema.
Unde q̄ē illud. Extreme sub casu
hiemis. Ver autē dictū q̄d uert.
Tunc enī post hiemē uestit̄ tellus
herbis q̄ in florē cuncta rumpun
tur. Estas dicit̄ a estu idē a ca
lore. q̄ estas quasi usta. idē crusta

q̃ arida. Iam calor aridus ē. Au
tumnus autē pestate uocat quando
q̃ folia arboꝝ cadunt. q̃ omia ma
turescunt. Hiemē ratio cui sphera
nuncupatur quia tē breuiori sol
uoluitur circulo. Vnde q̃ hoc tēp
bruma dicit quasi brachim idē
brevis. Et acibo qd maior sit tunc
uescendi appetitus. Sdacitas enim
gē brumo appellat. unde q̃ imbru
mau dicunt qb; fastidiū ē cibꝝ.
Hiberni autē unt hiemē q̃ uernū quasi
hiberni qui plerūq; aparte tōtā
hiemē significat. Hec tēpora singu
lis q̃tā uel partib̄ celi asseribunt.
Ver quippe orientē dat quia tē er
ris omia oriunt. Estas ū meridia
no eo qd pars ei calore flagrantior
sit. hiemps septentrioni eo qd fri
goribꝰ q̃ ppetuo gelu torpet. au
tumni occiduo. ppter qd graues mor
bos habet. unde q̃tē omia folia
arboꝝ defluunt. Vt autē autumni
habundet morbis. facit hoc ēfini
um frigoris q̃ caloris q̃ conpug
nantia inīse contrariꝝ aerū.

De Annis. xxxvi.

Annus ē solis anfractus cū
pactis tricentis sexaginta
quinq; adeadē loca sydera redit.
Annus autē dictus quia mīsib̄ inse
recurrentib; uoluit. Vnde q̃ anu
lus quasi annulus idē circulus qd
inse redeat. Virgilius. Atq; inse
sua pruestigia uoluit annus. Sic
cū apud egyptios indicabat ante
inuentas litteras ____ picto dra
cone caudā suā mordente quia
inse recurrit. Alii annū dicunt
apotiolanancoistai
ΑΠΟΤΙΟΙΑΝΑΝΚΟΙΣΤΑΙ. idē ab
innouatione renouat cū semp
Tria autē tēpora annoꝝ. Aut cū
lunaris annus triginta dierum.
aut solsticialis qui duodecī con
tinet mīses. aut magni omib̄ pla
netis uicinde locū recurrentib̄
qui fit post annos solsticiales plu
rimos. Aera singulꝝ annoꝝ ē con
stituta acesare augusto. q̃ido pri
mū censu exagitato romanū or
bem desēpsit. Dicta autē aera eo
qd omis orbis ēs reddere pfessus
ē ire publice. De Olimpiadib;

Q̃ lustris q̃ iubeleis. xxxvii.

Olimpias apud gēos con
stituta apud didem gēe
cinitatē eius agentib; agonē q̃
quinquennale certam quatu
or medius annus uacantib̄. q̃
obhoc eludum certaminis tēpus
olimpiadē uocauerit. quadrien
nio iuuna olimpiade supputa
to. Lustri ū ē pentetisin idē
quinquennū qd quinto anno
dicit condi. ppter olimpiadas aroma
ni. adhuc cū ēsules. adhuc aera
ridum erat. Est cū quinquen
nale tēp. Ideo ū sic uocatū eo qd
censu p quinquennū inre pu
blica pacto urbs roma lustrabat.
Iubeleus intpratur remissionis
annus. Est cū hebraicus q̃ ser
mo q̃ numer qui septenis annoꝝ
cpdomadib; idē quadraginta
q̃ nouē annis ēuit. inquo
clangebant tuba q̃ ad omis re

uertebat antiqua possessio · debita
absoluebant · confirmabat libertas
Hunc numerū q̃ ita indicb; penitē
costen q̃ ipsi celebram post dni re
surrectionē remissa culpa q̃ tot
debita cyrografo euacuato abomi
nera liberi suscipientes aduenientē
unos grām sps s c 1.

De Seth q̃ etatib; xxxvi

Secula generationib con
stant. q̃ idō seta qd sequit.
Abeantib enī alius alii succedunt
Hunc qdā quinquagesimū annū
dicunt. qm hebrei iubeleū uocant
obhanc causam. Ut ille hebreus
qui pp uxorē q̃ liberos amans dim
suū aure pruisa seruitio subiu
gat seruire iubet. hoc ē usq; ad
annū quinquagesimū. Ētas ple
rū dicit q̃ p uno anno. ut unan
nalib q̃ p septē ut hominis. q̃ p
centū q̃ p quo uis tēpore. Unde
q̃ etas tēp qd demultis selis in
struit. q̃ dicta etas quasi eutas
idē similitudo eui. Hā euū ē
etas ppetua cui neq; initiū neq;
ertinū nosci. qd gr uocant co
nas qd aliqndo apud eos pseu
lo. aliqndo pēno ponit. Unde
q̃ ap latinos ē diriuatū Ētas
autē pp duob modis dicit. Aut
enī hominis sic infantia. iuuen
tus. senectus. aut mundi. Cui
pma etas ē ab adā usq; ad noe.
Secda a noe usq; ad abraham. Ter
cia ab abraham usq; ad DAVID.
Quarta a dauid usq; ad transmi
grationē iuda in babiloniam
Quinta deinde fuit usq; ad aduen
tū saluatoris in carne. Sexta que
nunc agit usq; quo mundus iste
finiat. quarū decursus p generā
tiones q̃ regna ita inspicit v R.

De deseptione tēpor. xxxviiii.

Prima etas in cordio sui con
tinet creationē mundi. Primo
enī die ds inlucis nomine condi
dit angelos. Secdo infirmamēti ap
pellatione celos. Tercio indiscreti
onis uocabulo specie aquarū q̃tu.
Quarto luminaria celi. Quinto ani
mantia ex aquis. Sexto animan
tia extra. q̃ hominē quē appella
uit adam. Prima etas
Adam anno ducentesimo tri — cc.xxx
cesimo genuit seth a quo
filii dei. Seth anno ducentesimo — cccc.xxx.v.
quinto genuit enos qui cepit inuo
care nomē dni. Enos anno cen — dc.xx.v.
tesimo nonagesimo genuit cainan
Cainan anno centesimo septua — dcc.xc.v.
gesimo genuit malaleel. Mala — dcccc.Lx.
leel anno centesimo sexagesimo
quinto genuit iareth. Iareth an — i.c.xx.ii.
no centesimo sexagesimo secdo ge
nuit enoch qui translatus est.
Enoch anno centesimo sexagesimo — i.cc.lxxx.vii.
quinto genuit matusalā. Ma — i.cccc.l.iiii.
salam anno centesimo qnq gesimo
septimo genuit lamech. Lamech — i.dc.xl.ii.
anno centesimo octogesimo octa
uo genuit noe edificat arca.
Noe anno sexcentesimo factū ē di — ii.cc.xl.ii.
luuium. Secta etas post diluuiū.
Sem anno secdo post diluui — ii.cc.xl.iiii
ū genuit arfaxat aq̃ chaldei.

ii·ccc·lxx viii — Arfaxat anno centesimo tricesimo
quinto genuit sala aquo samari
ii·d·viii· — to quindi. Sala anno centesimo
tricesimo genuit heber aq hebrei.
ii de·xl·iii· — Heber anno centesimo tricesimo quar
to genuit fálech turris edificat.
ii·dcc·lxx·iii — Falech anno centesimo tricesimo ge
nuit Ragau·dii primu adorantur.
ii dcccc v. — Ragau anno centesimo tricesimo secdo
genuit seruch·regnu ichoatur sethys.
iii·cxxv v. — Seruch anno centesimo tricesimo ge
nuit nachor: regnu egyptuq nascit.
iii·cx· iiii· — Nachor anno centesimo septuagesi
mo nono genuit thare: regnu as
syriq; q syciniq; exorit v r.
iii·c·lxxx·iiii· — Thara anno septuagesimo genuit
abraha Zaroathres magica artem
perit. Tercia etas.
iii·cc·lxxx· iiii· — Abraham anno centesimo ge
nuit ysaac q ismahel aquo
iii·ccc·xl·iiii — q ismahelite. Ysaac anno
sexagesimo genuit iacob. argiuq;
iii·ccc·lxxx·iiii — regnu inchoat. Iacob anno qua
dragesimo secdo genuit ioseph: fo
iii·d·xl·iii· — roneus greciq; leges dedit. Ioseph
anno centesimo decimo grecia sege
iii·dc·l·xxx·viii — tes habere cepit. Hebreq; in egypt
o seruitutis anni centu quadra
ii·dcc·xxx·viii — guinta tres· athlans astrologia in
uenit. Moyses annos.xl. regit po
pulu. hebrei litteras habere cepunt.
ii dcc·l·vi· — Iosue annos uiginti septem ericho
nius urbem p̃ quadriga uinit.
iii·dcc·xc·vi· — Gotoniel annos quadraginta cad
ii dccc·l·xx·vi· — mus litteras gens dedit. Aoth an
nos octoginta fabule ficte sunt.
ii·dcccc·xv· — Debbora annos quadraginta apol
lo medicine arte inuenit. cythagi

c·l·v· — repit. Gedeon annos quadraginta
iii·dccc· — mercuri lyra condidit. Abime
l·viii· — lech annos tres — chorus in gra
iii·dcccc· — inuenit. Thola annos uiginti
lxxx·i· — duos· pan regnauit urbem troia. Jair
iii·dccc· — annos uiginti duos· carminis lati
iii·ii· — nas litteras repit. Iepte annos sex
iii·vii· — hercules flammis se inuenit.
Abessan annos septem· alexandri
iii·xc· — helena rapuit. Labdon annos
iii·xcv· — octo — troia capta e. Samson
iii·xlv· — annos xx· Ascani albam condidit.
Heli sacerdos annos quadraginta·
iii·lxx· — arca testamenti cepit. Samuel q
iii·ccc· — saul annos quadraginta· homer
finisse putatur· Quarta etas.
David annos quadraginta·
iii·c·lx· — kartago adidone condit.
Gad·nathan· q asaph pphaue
runt. Salomon annos qua
iii·cc·xl· — dragintа· templum hierosolimis
edificabat. Roboam annos xvii·
iii·cc·xl· — regnu isrl q iuda di
uidit. Abia annos tres· subq abi
iii·cc·xl· — melech pontifex fuit. Asa an
iii·cc·l· — nos quadraginta unu· aggeus·
amos; geu· iohel pphauerunt q
nau
ii·cc·x· — alarias· Iosaphat annos uigin
ti quinq· pphauit helias q he
iii·cc·x· — liseus abdias q michias· Joram
viii·cc·xv· — annos octo pphauit helias heli
seus· Ochozias annu unu· heli
iii·cc·xv· — as raptus· Athalia annos sep
iii·ccc·vi· — te· ionadab sacerdos claruit.
Ioas annos quadraginta· heliseus
iii·ccc·xl· — ius mortu· Amasias annos tri
iii·ccc·lx· — ginta viii· kartago condita est.
Ozias annos quinquaginta duos·
iii·xv· — iii·ccc·

olumpias agōs instituit. esayas p
phauit. Ioatham. annos xvi. romulus nasci. Achaz annos
sedecim. roma condit. Ezechi
as. annos xx viii. senat rome
fit. Manasses. annos quinquaginta
quinq;. sibilla samia claru
it. Ammon. annos uiginti. ii. cen
sus primū agit. Iosias. annos
xxx. ii. tales philophus agnos
cit. Ioachim. annos undecim na
buchodonosor iudeā capit. Sede
chias. annos undecim. templum
hierosolimis incensū est.

Quinta etas.

Hebreorū captiuitas annos
septuaginta iudith histo
ria conscribit. Darius annos
triginta. iii. iudeorū captiuitas
soluitur. Xerses. annos uiginti
sophocles & euripides tragedi ce
lebrant insignes. Artaxerses.
annos quadraginta. hesdras incen
sam legē renouauit. Darius qui
& notus. annos xxx. hec
etas habuit platonē. Artaxer
ses. annos quadraginta. hester
historia explet. Artaxerses. an
nos uiginti. vi. demostenes &
aristoteles pdicant. Xerses. an
nos quatuor. xenocrates illustris
habet. Darius. annos sex. alex
ander hierosolimā cepit. Alex
ander macedo anno quinq; asiā
obtinuit. Ptholomeus. annos qua
draginta machabeorū liber in
choat primū. Philadelphus. annos
xxx viii. septuaginta in

tpretes agnoscunt. Pergetes. an
nos xx vi. iesus sapi
entie librū cōponit. Filopator
annos septē & decē. machabeorū
sedi libri historia cōponit. Epi
phanes. annos uiginti quatuor
romani ēgeos obtinuerit. Filome
tor. annos xxx quinq;. scipio
affricā uicit. Puergetes. annos
uiginti octo. brutus hispaniā
subegit. Sother. annos septem
& decē. traces romanis subiciunt.
Alexander. annos decem. syria ro
manis sublata ē. Ptholomeus.
annos octo. rethorica ars rome
cepit. Dionisius. annos xxx. pom
peius iudeā capit. Cleopatra. an
nos duos egyptus romanis subdit
Iulius. annos quinq; hic por monar
chia tenuit.

Sexta etas.

Octauianus. anno quin
quaginta sex. xpe natus ē
Tiberius. annos uiginti. tres
xpe crucifigit. Gaius gallicula.
annos quatuor. matheus euglin edi
dit. Claudius. annos quatuor
decim. marcus euanglin edidit.
Nero. annos quatuor decim. Petrus
& paulus necant. Vespasian. ann.
x. hierosolima arto subuertitur.
Titus. ann. ii. hic pius & facundus
fuit. Domician. ann. xvi. johan
nes in pathmos relegat. Nerua an.
i. iohs ephesū redit. Traian. an
xviii. iohs apls requiescit. Adrian
ann. xxi. aquila uātpres habetur.
Antoni. ann. xviii. catafrigarū
heresis orit. Antonin. ann. xxiii.

iiii decce lxxvii
iiii decce.xc.
v.xviii.
v. l.iii.
v.lxxxiii.
v.c.
v.c.x.
v.c.xvi.
v.c.xlvii.
v c.xl viii.
v.c.l.iii.
v.cc.x.
v.cc.xxxiii.
v.cc.l.ii.
v.cc.l.iii.
v.cc lxv.
v cc lxxv.
v cc lxxvii.
v.cc.xc.iii.
v cc.xc iii
v.ccc.xiii.
v ccc.xxxiii.
v ccc lxxxv.
v ccc lxxxvi.

ccc·lxxx·viii·
ccc·lxxx viii·
cccc vii·
cccc·viii
cccc xv
cccc xviii·
ccc xxx·ii·
ccc xxx v
ccc xl·i·
ccc·xl viii·
ccc xl·viii·
cc l·i·
ccc·lx·vi·
ccc·lx·viii·
cc lxx·iii·
cc lxx iii
cc lxxx·
cc lxxx ii
ii·
d·iii·
d·xxx iii·
d·l·viii
d·lx·
d·lx·i·
d·lxx·ii
d·lxx·vii
d·lxxx·i·

ualentin q martion agnoscunt.
Commodus anñ·xiii·theodotion in
tpres habet. Clius prianx anñ·i·
nihil habet hystorie Seuerus anñ
xvii·symmachus intpres habetur.
Antoninus anñ·vii·quinta editio
in hierosolimis inuenit. Macrinus
anno uno·hui breuitas uite nihil
gestae habet. Aureliuus anñ·iiii·sa
belliuus orit. Alexander anñ·xiii·
origenis insignis habet. Maxim
anñ·iii·iste germanos uicit. Gor
dian anñ·vii·hic de parthis q psis
triumphauit. Philippus anñ·vii·
hic pim imperator xpian fuit Deci
anñ·i·antonius monachus claruit
Gallus anñ·ii·nouat heresim condi
dit. Valerian anñ·xv·cypianus
martyrio coronat. Claudius anñ
ii·iste gothos abillirico expulit.
Aureliannus anñ·v·iste xpianos pse
quit. Tacitus anñ·i·iste nichil
memorabile egit. Probus anñ·vi·
manicheae heresis orta e. Carus
anñ·ii·iste de psis triumphat. Di
ocletianus anñ xx·iste diuinis
libris adustis martyria facit. Va
lerius anñ·i·nichil dignii historie
contulit. Constantin anñ xxxi·
nicea sinodus congregat. Constan
tius q constans anñ xxiiii·arrio
pomorritarii heresis orit. Iulia
nus anñ·ii·hic ex xpiano pagan
efficit. Iouinian anñ·i·iste tum
xpianus effectus e. Valentinian
anñ·xi·gothi heretici efficiunt.
Valens anñ·iiii·hieronim in beth
lee pdicat. Gratianus anñ·vi·

priscilliani agnoscit. Theodosius d. xv·ii
anñ·xi·iohannes anachoreta cla
ruit. Arcadius anñ xiii·iohan d. c·v·
nes chrisostom floruit. Honorius d. c·xvii
anñ·xv·augustin epc claruit. The d. c·xl·
odosius anñ·xxvii·nestorius heresiar
ches erstitit. Marcian anñ·vii·cal d. c·lvi
cedonensis sinod agit. Leo maior anñ d. c·lxx
xvii·egypti errore dioscori latrat.
Zenon anñ·xvii·acefalae heresis or d. c·lxxx
ta e Anastasius anñ xxviii·fil d. c·cc·xc
genii epc pdicat. Iustinus anñ d. c·cc·xc
vii·acefalae heresis abdicat. Iusti d. c·cc·l·
nian anñ·xxxviii·wandali affri
ca extinguunt. Iustin anñ·x·d. c·cc·lxx
armeni fidem xpi suscipiunt.
Tyberius anñ·vii·longobardi ita d. c·cc·lxx·vii·
liam capiunt. Mauricii anñ·xxi·d. c·cc·lxxx·vi·
gothi catholici effecti s. Focas d. c·cc·v·
anñ·vii·romani cedunt apsis.
Eraclius anñ xxii·huius quinto q d. c·cc·xxxx·
quarto religiosissimi principis sise
buti in hispania iudei babilant. deo
Residuii sexte etatis tep soli e cog
nitii. Colligit omne tempus ab ex
ordio mundi usq in psentem glori
osum recessii ithiu principis an
no decimo quae hera·sexingentesi
mi sexagesimi sexti. Quinq milia
octingenti·quinquaginta septem.
Explicit liber quintus.
Incipiunt capitula libri sexti·
De Nouo q uetere testamento i·
De Scriptoribus q uocabulis sacri libri q ii·
De Bibliothecis· iii·
De Interpretibus· iii·
Qui primu roma libros aduexerit· v·
Qui ap nos bibliothecas institue
runt· vi·

Qui multa sepserunt. vii
De Generib; opusculorum. viii
De Cartis & pgamenis viiii
De Ceris. x
De Cartis. xi
De Pergamenis. xii
De libris conficiendis. xiii
De librorum uocabulis. xiiii
De librariis & eorum instrumentis. xv.
De canonib; euangliorum. xvi.
De canonib; conciliorum. xvii
De Cyclo paschali. xviii
De Reliquis festiuitatib; xviii
De Officiis. xx.

Explicit capitula
Incipit liber
SEXTUS.
De Nouo & uetere
testamento.

SEXTUS testamentum ideo dicitur quia uenientem nouo cessauit. De quo apls meminit dicens. Vetera transierunt & ecce omnia facta s nouum. Testamentum autem nouum idcirco nuncupatur qa innouat. non enim illud discunt n homines renouati exuetustate pgam & pmanentes ita ad testamentum nouum. qd e regnum celorum. Hebrei autem uet testamentum esdra auctore iuxta numerum litterarum suarum iuugintu duos libros accipiunt. diuidentes eos uiginti ordines. legis scilicet. pphetarum. & agiographorum. Primus ordo legis in quinque libris accipitur. quorum primus e Bresith qui e genesis. Secds ellesmot qd e exodus. Tertius uaiecra qd e leuiticus. Quartus uaiedaber qd e numerus. quintus elleabdabarim. uel addaberim qd e deuteronomium. Hii s quinq; libri moysi. qs hebrei thorat latini lege appellant. Propter aute lex appellatur que pmoysen data e. Secds ordo e pphetarum in quo continentur libri octo. quorum primus iosue bennun qui latine iesu naue dicit. Secds sopthim qd e iudicum. Tertius samuel qui e regum primus. Quartus malachim q e regum secds. Quintus esayas. Sextus hieremias. Septimus ezechiel. Octauus tarcsia qui e duodecim pphetarum. Qui libri s pbre qa uitate adiuncti s. puno accipiunt. Tertius e ordo agiographorum idem scilicet scribentium. in quo s libri nouem. Quorum primus iob. Secds psalterium. Tertius mas loth qui e puerbia salomonis. Quartus acceleth qd e ecclastes. Quintus syrasirim qd e cantica canticorum. Sextus daniel. Septimus dabreiamin quod e uerba dierum hoc e paralipomenon. Octauus hesdras Nonus hester. qui simul omnis. quinque octo. & nouem. fiunt uiginti duo. sicut superius comprehensi s. Qui autem Ruth & cynoth qd latine dicit lamentatio hieremie agiographis adiuncti. & uiginti quattuor uolumina testamenti ueteris faciunt. iuxta uiginti quattuor seniores q ante espectum di assistunt. Quartus e apud nos ordo ueteris testamenti eorum librorum qui in canone hebraico n s. quorum primus sapientie liber e. secds ecclasticus.

tertius tobi· quartus iudith· quintus
& sextus machabeorum· quos licet iu
dei inter apocrifa separent· eccla
tamen xpi inter diuinos libros & ho
norat & pdicat· In nouo autem
testamento duo sunt ordines· Primi eu
angelicus in quo sunt Matheus· marcus
lucas & iohannes· Secundus aplicus
in quo sunt paulus in quatuordecim epistolis
petrus in duabus· iohannes in tribus·
iacobus & iudas in singulis· ac hus
aplicis· & apokalipsin iohannis·
Summa autem utriusque testamenti tri
fariam distinguitur· id est in hystoria
in moribus in allegoria· Rursus ista
tria multifariam diuiduntur· id est
quid ad hominem· quid ad angelis· uel ad homi
nibus· gestum dictumque sit· quid
apostolis nunciantur de xpo & corpo
re eius· quid de diabolo & membris
ipsius· & nouo pplo· quid de presenti
seculo & futuro regno atque iudicio·

q̃d de ueteri

De Scriptoribus & uocabulis sanctorum librorum· u·

VETERIS testamenti secundum he
braeorum traditionem hii prohibentur auc
tores· Primus moyses diuine histo
riae cosmografiam in quinque uolu
minibus edidit quod pentateuchum no
minatur· Pentateuchus autem a quinque
uoluminibus· penta enim gree quinque
teuchus uolumen uocatur· Genesis liber
inde appellatur eo quod exordium mun
di & generatio seculi in eo continen
tur· Exodus id est exitus a egypto uel
egressum pupli israel digerit & ex ea
causa nomen accepit· Leuitico appel
latur eo quod leuitarum ministeria &
diuersitatem uirtutum exsequitur
totus quoque in eo ordo leuiticus ad no
tatur· Numeroque liber uocatur eo quod
in eo egresse de egypto tribus dinumeranturur
& quadraginta duarum peregrinatio
mansionum in eo descriptio conti
netur· Deuteronomium greco sermone
appellatur· quod latine interpretatur
secunda lex idem repetitio & euangelicae
legis prefiguratio· quia sic ea habet quae posta
uitam noua sint omnia quae in eo re
plicantur· Iosue liber nomen accepit
a hiesu filio naue cui historiam
continet· Scriptores uero eiusdem io
sue hebrei asseuerant· In cui tempo
re iordanis transitum regna hostium
subuertunt· terra populo diuidit·
& per singulas urbes· uicinos· montes· atque
confinia· ecclesiae celestisque hierusalem
spiritalia regna prefigurant· Iudicum
appellatur a principibus populi quae preuerant
uisrt post moysen & iosue ante
quam David & ceteri reges existerent
Hunc librum edidisse creditur samu
el· Liber samuel eiusdem samuc
lis nativitatem & sacerdotium &
gesta describit· idcirco & a eo no
men accepit· Et quamuis hic liber
saul & dauid historiam contineat·
utrique tamen ad samuel referuntur·
quia ipse unxit saul in regnum·
ipse dauid in regem · futurum
cui libri prima parte scripsit· idem
samuel· sequentia uero eius usque ad cal
cem scripsit dauid· Malachim liber
inde appellatur· eo quod reges uide
& israeliticae gentis gesta quoque
per ordinem digerat temporum· Malachi

eni hebraice: latine regū intpre
tat. hunc librū hieremias primus
in unū uolumē coegit. Hā autē
sparsis erat psingulis regum
PARA historias. Paralippomenon gce
LIPP dicit. qd nos pteriissis treliquo
OME- rū dicere possum quia ea que
NON in lege tintregū libris tomissa
uel ñ plene relata s. unisto sūma
tim ac breuit explicant. Librum
iob quidā moysen scripsisse ar-
bitrant. alii unū ex ppheis. Non
nulli ū eundē iob post plagam
sue passionis septorem fuisse esti
mant. arbitrantes. ut qui certa
mina spūalis pugne sustinuit.
ipse narraret quas victorias erpe
diuit. Principia autē & finis libri
iob apud hebreos psa oratione
contexta s. media autē ipsius ab
eo loco in quo ait. pereat dies in qua
natus sum usq; ad ei locū. ideirco
ipse me reprehendo & ago peniten
tiā. omia heroico metro discurrūt
Psalmos liber gce psalterū. hebra
ice nabla. latine organū dicit.
Vocat autē psalmos liber qd uno
ppsia canente ad psalterū chor
consonando responderet. Titulus
autē in psalmis hebraicus ita ē.
ISPHIR THALSIA. qd intpretatur
uolumē ymnos. Auctores autē
psalmos. qui ponunt in titulis
moyses scilicet & dauid & salo
mon. asaph. ethan. & ydithun
& filii chore. eman. ethan. & &
reliquos quos esdras uno uolu
mine cōprehendit. Omis autem
psalmi ap hebreos metro carmine
constant et cōposita. Nā in more ro
mani flacci. & gci pindari. nunc
alii iambo currunt. nē alchaico
psonant. nunc safico metrent. tmet
uel tetrametro pede incedentes Salo
mon filius dauid regis israel uarta
numerū uocabulos suos. tria uo
lumina edidit. Hos primū e masloth
qm gci parabolas latini puerbos nominant.
co qd in ipso sub cōparatiua simi
litudine figuras uerbos & imagi
nes ueritatis ostendert. Ipsam autē
ueritatē ad intelligendum legenti
bus reseauit. Sedn librū eceleth uo
cant q gce ecclastes dicit. latine
concionator. eo qd sermo ei ñ specia
lit ad unū sic in puerbiis s; ad uni
uersos generalit dirigat. docens omia
que in mundo cernim caduca et
& breuia. & ob hoc minime appe
tenda. Tertiū librū syrasirī pno
tant. q in latina lingua uertit
cantica canticorū. ubi per ythala
mii carmī conuunctionē xpi &
ecclē mystice canit. Dictū autē
canticū canticorū eo qd omib; can
ticis preferat. qui in septuris sacis
habent sic quedā in lege dicunt
sca. quib; maiora s sca scōrū. Hos
autē trū libros carmina exame
tis & pentametis uersib ap suos
cōposita phibent. ut iosephus
hieronimq; scbunt. Isaias ca
glista potius qm ppha. edidit
librū suū. cui omnis textus elo
quentia psa incedit. canticū ū ex
ametro & pentametro uersu dis

cuiit. Hieremias simiter edit libri
suii cii threnis qs nos lamenta uo
cant eo qd uiiiistioriib; reb; fune
riib q adhibebant inquib quadru
plice diuso met cōposuit alfabe
tii. quae duo pma quasi saffico
met septa s quia tb; uiiiciulis qui
s neri s et abuna tantii liitera
incipiunt heroicii cōma ēcludit.
Tercii alfabetii trimetro septii ē
et tinis liitteris idē tetii uersus
incipiunt. Quartii alfabetii simi
le pmo et secdo habet. Ezechiel et
daniel auiis quibda sapientib;
septi ee phibent. quae ezechiel
pincipia et fines multis obscuri
tatib; habet inuoluta. daniel ii
claro sermone regna orbis pniun
tiat et tep aduent xpi manifestis
sima pdicatione adnotat. Hii s
quatuor pphe qui maiores uo
cant quia plira uolumina edi
dert. Liber duodeci pphariii auc
tae suae nominib; pnotat. Qui
pptta dicunt minores qa sermone
eae breues s. unde et conteri sibimet
inuicē iuno uolumine ctinent.
quae nomina s. osee. iohel. amos.
abdias. ionas. micheas. naum.
abacuc. sophonias. aggeus. zacha
rias et malachias. Esdre liber
auctoris sui titulo pnotatur
neui contextu eius, hesdre neemi
eq; sermones partiter continent nec qm
quam moueat qd unus hesdre
dicit liber. quia secds tercius et
quartus ii habent apud hebreos
s; inter apocrifos deputantur

Hester librum esdras credit consep
sisse inquo eade regina subfigura
ecclē di pplin aseruauit et more
eripuisse sebtii. atq; uitfecto hoste
aman qui uitpretat iniquitas
diei celebritas inposteros mutat.
Liber sapientie apud hebreos nus
quā ē. unde et ipse titulus greca
magis eloquentia redolet. Hunc
iudei phylonis ee affirmant qui
pinde sapientia nominat quia
in eo xpi aduentus qui ē sapientia
patris et passio eius euidenti expri
mitur. Librum aute ecclasticum
certissime iesus filius syrach hie
rosolimita nepos hiesu sacerdotis
magni cōposuit. de quo meminit
et zacharias. qui liber apud lati
nos propter eloquii similitudi
ne salomonis titulo pnotatur.
Dictus aute ecclasticus eo qd de
totius ecclē disciplina religiose
conuersationis magna cura et
ratione sit editus. hic et apud
hebreos reppti s; inter apocrifos
habet. Iudith ii et tobi sicut ma
chabeae libri quib; auctoribus
septi sunt minime constat. Habent
aute uocabula ex eae nominib;
quae gesta scribunt. Quatuor
libros euglie quatuor eugliste
singulariter consepserunt. Primi
MATHEUS consepsit euglium lit
teris hebraicis et sermonib; inui
dea initians euangeli. iste abhu
mana xpi natiuitate dicens.
Liber generationis iesu xpi filii
dauid. filii abraham. significans

descendisse corporaliter ex semine
patriarcharũ xp̃m sic̃ p̃missum ẽ
in ppheris p̃ spm scm. Scdſ Marc̃
plenus spu sco sep̃sit euglium
xpi eloquio greco in italia. secutus
petrum ut discipulus. Is initium
ab spu ppha li fecit dicens. Vox cla
mantis in deserto parate uiam
dni ut ostenderet xp̃m post assũp
tionẽ carnis p̃dicasse euglm in
mundo. Ipse enim xp̃c q̃ ppha dic
tus ẽ. sicut sep̃tũ ẽ. q̃ ppham in
gentib; posui te. Tertius Lucas
ut omis euangelistas greci sermo
nis eruditissim. quippe ut medic.
in greca euangeliũ sep̃sit theoph
lo ep̃o. incipiens a sacerdotali spu
dicens. Fuit in dieb; herodis regis
iudee sacerdos Zacharias. ut ma
nifestaret xp̃m post natiuitatẽ
carnis q̃ p̃dicationẽ euangelii
hostia fuisse effectũ p̃ salute mun
di. Ipse ẽ sacerdos de quo dictum
ẽ in psalmis. Tues sacerdos in et̃
num/secdm ordinẽ melchisedech
Vbi xp̃c aduenit sacerdotiũ iude
q̃ obmutuit lex q̃ ppheta cessa
uit. Quartus Iohannes sep̃sit
euglm ultim in asia incipiens auer
bo ut ostenderet eundem saluato
rẽ qui p nobis dignat ẽ nasci q̃
pati ipsum ante sela di uerbum
ẽ ipsum celo uenisse q̃ post mor
tẽ ad celum iterũ remeasse. Hi
s quatuor euglistis quos p̃ Zechi
elem sps scs significauit in qua
tuor animalib; Propterea autẽ
quatuor animalia. quia p quat
tuor mundi partes fides xp̃iane
religionis ex p̃dicatione dissemi
nata ẽ. Animalia autẽ dicta s
quo ppter anima hominis p̃dica
tur euglm xp̃i. Nam q̃ oculis ple
na erant intus q̃ foris quo p̃uident
euglia que dicta s appheris q̃ que
p̃miserant in pori. Crura autem
ex recta quia nihil prauum in
euglis ẽ. q̃ alas senas tegentes
crura q̃ facies suas uelatas. Sunt
eni que tegebant maduentũ xp̃i
euangelium aut interpretat bona
annuntiatio. Grece eni. eu bonũ
angeliũ annuntiatio dicit. Vnde
q̃ angls nuncius interpretatur.
Paulus apls suas sep̃sit eplas qua
tuordeci equb; nouẽ septẽ ecclis
scripsit reliquias discipulis suis
timotheo. tito. q̃ phylemoni. Ad he
breos autẽ epla plerisq; alumnis
eius ex incerta ẽ propter dissonan
tia sermonis. eandemq; alii barna
ban consep̃sisse. alii aclementi
sep̃tam fuisse suspicant. Petrus
sep̃sit duas nominis sui eplas que
catholice ideo nominant quia ñ
uni tantũ ppl̃o l'ecuitati s; uni
uersis gentib; generalit sep̃te sunt.
Iacobus q̃ Iohannes q̃ Iudas suas
sep̃serunt eplas. Actus apl̃or pri
mordia fidei xp̃iane in gentib; q̃
nascentis ecclie hystoriã digerit.
Actuum apl̃or sep̃tore Lucam ex
euglistam in quo ope nascentis
ecclie infamia tertur. q̃ apl̃or
historia retinet. Vnde q̃ actus
apl̃or dicit. Apocalypsin librũ

Iohannes euangl̃a sep̃tu eo tempore
quo obeuangelii p̃dicationē in
insula pathmos tradit̃ relegat̃
Apocalypsis aut̃ ergo eo in latinum
reuelatio int̃pretat̃. Reuelatio
enī dicit̃ manifestatio eorū que ob
scura et abscondita erant. unde
qd̃ et ipse Iohannes dicit. Apoca
lypsin iesu xp̃i quē dedit illi ds̃
palam facere seruis suis. Hui s̃
septores sacrorū librorū qui p̃ spū
scī loquentes ad erudition̄
nr̃am et p̃cepta uiuendi et credendi
regulam consep̃serunt. Preter
hec alia uolumina apocrifa nun
cupant̃. Apocrifa autē dicta idē
secreta quia indubitū uenium
Sit eīī earū occulta origo. nec patrū
patrib; aquib; usq; ad nos auctori
tas ueracī septuagintarū certissima
et notissima successione peuenit.
Inhis apocrifis si inuenīt̃ aliq̃
ueritas. tamen ppt̃ multa falsa
nulla ē in eis canonica auctori
tas. que recte a prudentib̄ iudi
cantur ñ ē ecc̄ credenda quib;
asserunt̃. Ham multa et subno
minib̄ ppharū. et recentiora sub
nominib; aplorū abhereticis pfe
runt̃. que omnia subnomina apo
crifa. auctoritate canonica dili
genti examinatione remota s̄.

De Bibliothecis. Ꝯ iii.

Bibliotheca a greco nomen
accepit eo q̃d ibi recondan
tur libri. Ham biblio libros.
theca repositio int̃pretat̃. Bibli
otheca ueteris testamenti esdras
scriba post incensam legē a chal
deis diu iudea regressi fuissent in
hierusalem diuino afflatus spū
reparauit cuncta q; legis ac pphe
tarū uolumina que fuerant agen
tib; corrupta correxit. totū q; ue
tis testamentū in uigintī duos li
bros constituit. ut tot libri ēent
in lege qd̃ habebant̃ et litteris.
Apud grecos autē bibliothecam
primo instituisse Pisistratus ere
dit̃ atheniensiū tyrannus. quā
demostenes deinceps ab athenī
ensib; auctā xerses incensis athe
nis euertit in p̃sas longoq; post tē
pore seleucus nichanor rursus
in greciā retulit. Hinc studiū regib̄
urbib; q; ceteris natū ē cōparandi
uolumina diuersarū gentū et
p̃ interpretes in greca lingua ver
tendi. ——— de hinc magn̄ alex
ander: et successores eius instruen
dis omnium librorū bibliothecis
animum intendert̃. maxime
ptolomeus cognomento phyladel
phus omnis litteraturē sagacis
sim̄ eī studio bibliothecarum
pisistratū emularet̃. ñ solum
gentū septuaginta s; et a diuinas
litteras in bibliotheca sua contu
lit. Ha septuaginta milia libro
rū huius tēporib; alexandrie
inuenta s̄. De Interpretib;

Hic et a abdeabaro pontī
fice petens septuaginta ue
teris testamenti in greca uoce
ex hebrea lingua p̃ septuaginta
int̃pretes referre cupauit quas

malexandrina bibliotheca habu
it. Siquidē singuli insingulis
cellulis separati. ita omnia p spm
sēm unūtam s. ut nichil maliciū
ex codice inuentū ēt qd incertis
uel inuerbis ordine discreparet.
Fuerūt q alii intūpretes qui exhe
brea lingua in grecā sacra eloqa
transtulerunt. sic aquila sym
machus q theodotion sic qiam
q uulgaris illa intūpretatio cui
auctor ñ apparet q obhoc sine
nomine intūpretis quinta editio
nuncupatur. Preterea sextā q sep
timā editionē Origenes multo
labore reperit q cū ceris editionib;
cōparauit. Presbter quoq; hiero
nimus triū linguarū primus ex
hebreo in latinum eloquium eas
dem septuaginta conuertit. eloqiūq;
transfudit. Hā ē q uerbis tenacior
q perspicuitate sententie clarior. Prim.

R. Qui primū romā libros aduexe
rit. Primus libros copiam
aduexit Emilius paulus
persa macedonū rege deuicto.
deinde lucullus epontica pda.
Post hos cesar dedit marco uarro
ni negotiū qiā maxime biblio
thecē construendē. Primū autē
rome bibliothecas publicauit
pollio. Hinc grecas simul atq; la
tinas additis auctoū imaginib;
in atrio qd de manubiis magni
ficentissimū instruxerat. Qui

VI. Apud nos bibliothecas instituerit
Apud nos quoq; paupheus
martyr cuius uita euse
biuf cesariensis conscripsit. pisistra
tum in sacre bibliothecē
studio primū adequare contendit.
Hic enim in bibliotheca sua ppe
triginta milia uoluminū ha
buit. Hieronimū quoq; atq; gen
nadius ecclasticos scriptores to
to orbe querentes ordinē psecu
tis ex q studia in uno uolu
minis indiculo cōprehenderunt

M. Qui multa scripserunt. VII.
Marcus terentius uarro ap
latinos innumerabiles li
bros scripsit. Apud grecos qq;
calcideus miris adtollit lau
dib; qd tantos libros edidit
quantos quisq; nrīm alienos
scribere ppria manu uix possit.
De nris quoq; apud grecos orige
nes inscriptuarū labore tam
grecos quā latinos opū suōq; nu
mero superauit. Denique hieronimū
sex milia librōq; eū legisse fatet
Horū tamen omniū studia augusti
nus ingenio t scientia uicit. Hā
tanta scripsit ut dieb; ac nocthib;
ñ solum scribere libros ei quis
quā s; nec legere quidē occurrat.

O De generib; opusculorū.
Opusculorū genera ex tria
dicunt. Primum genus ex
cerpta s quē grece scolia nuncu
pant. inquib; ea que uident ob
scura t difficilia summatim ac
breuiter pstringunt. Secdm genus
omelie s quas latinum ūbum
appellant que pferunt in plis
Tertiū genus thomi qd nos libros

Cui intūpratio
merito ceris ant
fert v R

uel uolumina muncupam⁹. Omedie
autē aduulgus loquuntur. Thomi ⁹
id ē libri. maioris s disputationus.
Dialogus ē collatio duoꝝ t plurimoꝝ
qm latinu sermonē dicunt. Nam
quos ḡci dialogos uocant nos ser-
mones uocam⁹. Sermo autē dictus
quia uritur utriusq; seritur: Vnde in
virgilio. Multa uritē se serebant.
Tractatus ē uniuus rei multiplex ex
positio eo qd trahat sensum in
multa sentiendi contractando se
cū. Differt autē sermo tractat⁹ & ⁹
uerbum. Sermo enī altera eget pso
na. Tractat⁹ specialiter ad se ipsum
ē. uerbum autē adonis. Vnde qdā:
Verbum fecit adpplin. Cōmentaria
dicta quasi cōmenta. Sunt enī uri
ptationes ut cōmenta iuris cōmenta
euangelii Apologeticū ē excusa
tio inquo solent quidā accusan
tib; respondere. Indefensione enī
aut negatione sola positū ē qē
nom ḡcū. Panegericū licentiosum
& lasciuio sum ḡi dicendi inlau
dib; regū incui cōpositione homi
nes multas mdacius adulant⁹ qd
malum ag̃eis exortū ē quoꝝ leuitas
instructa dicendi facultate & co
pia uicredibili multas mdaciq;
nebulas suscitauit. Fastoꝝ libri s
inquib⁹ reges t consules scribunt⁹
afasciib; dicti idē potestatib⁹ unde
& obid ouidii libri fastoꝝ dicunt⁹
quia de regib; & consulib; editi s.
Proemiū ē inicium dicendi. Sunt enī
proemia pncipia libroꝝ quē ante
cause narrationē ad instruendas
audientiū aures coaptant. Cuius
nomī pleriq; latinitatis ptu sine
translatione posuerūt. Hoc autē
uocabulum apud nos uiptratiū
pfacio muncupat⁹ quasi plocutio.
Precepta s que aut quid faciendū
aut quid nī faciendū sit docent.
Quid faciendū. ut diligē dm tuū.
& honora patrē tuū & matrē tuā.
Quid nī faciendū. ut nī mechaberis
nī furtū facies. Similiter & gentiliū
pcepta t iubent uel uetant. Iubent
faciendum ut nudus ara. sere nu
dus. Vetant. ut neue uitiumes con
lum sere. neue flagella summa
pete. Primū autē pcepta apud hebre
os moysēs sēpsit Apud latinos
marcius uates pmus pcepta cōpo
suit. exquib; ē illud postrem⁹ dicas.
pmus taceas. Parabole pblemata
nominib; suis indicant altius se
pscrutari oportere. Parabole quip
pe alicui rei similitudinē pse
gerit. qd licet sit uocabulum
greci iā tam platano usurpat⁹
t notū ē qd in parabolis que di
cunt⁹ prerū similitudines reb;
dequib; agit cōparant⁹ Pblema
ta autē que latine appellant⁹ ppo
sitiones questiones s. habentes
aliqd disputatione soluendū ē.
Questio ū ē cū querit⁹ an sit.—
quid sit.— quale sit. Argumentū
ū dictū quasi argutū t qd sit
arte inuentū ad cōpbandas res
ē plam ppe greci uocant que in
tpratur latine missa. Stula enī
siue stili missa t missi.—

Pars de pergamena

Ante carte & membranarũ usũ indolauis ex ligno codicellis epistolas alloquia scribebant. Vnde & portitores earũ tabellarios uo

De Ceris

Cauere Ceras literarũ materies. Parvulos nutrices ipse dant in gemũ pueris. primordia sensus. quarũ studiũ primi Greci tradidisse perhibent. Greci autem Etruscis primũ ferro inceris sepserunt. Postea romani usserunt ne grafiũ ferreũ quis haberet. Vnde & apud scribas dicebat. Cerã ferro ne cedito Postea instrumẽtũ ẽ ut cerã ossib; scriberent. sic indicat atta in satyra dicens. Vertam uomere in cerã mucroneq; aren osseo. Grafiũ autem Gece latine septoriũ dr. Nam grafia septum ẽ

De Cartis usum

Cartarũ usum primo egypto ministrauit ceptũ apud memphicã urbem. Memphis enim ciuitas ẽ egypti & ubi carte usus inuentus ẽ primũ. sic ait Lucanus Conficit bibula memphitis carta papiro. Bibola autem papirũ dicit quod humore bibat. Carta autem dicta quod carptum papiri tegmen decorticũ glutinat. Cuius genera quã plura s. Prima & principua augusta regia maioris forme in honore octauiani augusti appellata ẽ. Secda lybiana ob honorẽ lybie principis Tertia hieratica dicta eo quod ad sacros libros digebat similis augustee s; sub colorata. Quarta thenotica aloco alexandrie quinta uocat fiebat. Quinta saitica aboppido salo. Sexta corneliana a cornelio gallo prefecto egypti primũ confecta. Septima emporitica quod ea merces inuoluunt cũ sit septuris minus

De Pergamenis

Idonea pergamenis reges cũ carta indigerent membrana primi excogitauerunt. Vnde & pergamenarum nomen huc usq; tradente posteritate seruatũ ẽ. Hec & mbrana dicunt. quia ex mbris pecudũ detrahunt fiebant autem primũ coloris lutei idem croceo. Postea ũ rome candida mbrana reptas. quod apparuit inhabile ee quod & facile sordescant aciemq; legentiũ ledant. cũ pentiores architecti neq; aurea laciuaria ponenda in bibliotheceis putent neq; pauimenta alia quã eucharistico marmore eo quod auri fulgor hebetat. & eucharisti uiriditas reficiat oculos. Hã & qui nũmulariũ discunt denariq; formis immyrteos pannos subiciunt & gemarũ sculptores scarabeq; terga quib; nichil ẽ uiridius subinde respiciunt & pictores idem faciunt ut labore ẽ usus eq; uiriditate recreent. Membrana autem aut candida aut lutea aut purpurea s. Candida naturaliter existunt. Luteũ membranũ bicolor ẽ quod a confectore una tinguitur parte. idem croceũ uocat de quo PERSIVS

Iam liber & postis bicolor mbrana capillis. Purpurea ũ inficiunt

colore purpureo inquib⁹ aurū q̄
argentū liquescens pateat unlitte

De libris ēficiendis. xiii.

Quis VEBAT⁹ genera librorū apud
gentiles certis modu
lis conficiebant. breuiori forma
carmina atq; eplē. At ū hystorie
maiori modulo scēbebant q̄ n̄ so
lum in carta t m̄branis. s; q̄ā in
oēmus elephantinis tectalib; q;
maluarū foliis atq; palmarum
Cuius generis cinna sic meminit
Hec t aratus mutū uuigilata lu
cernis. carminaq; signis nouum
ereos. leuis in aridulo malue de
sēpta libello. prusiaca uexi mu
nera nauicula. Cicerūcidi libros
sicilie pmū inerebruit. Nam
inicio pumicebant. unde q̄ catul
lus ait. Cui dono lepidum nouū
libellum arido modo pumice ex
politū.

De Librō Vocabu

Codex multōq; lis. xiiii
librōq; ē. liber unius uolu
minis. Et dictus codex ptranslati
onē acodicib; arborē seu uiuum
quasi caudex. quod in se multi
tudinē librōq; quasi ramōq; con
tineat. Volum liber ē auoluen
do dictus sic apud hebreos uo
lumina ppharū. liber ē interi
or tunica corticis q̄ ligno cohe
ret. De quo VIRGILIVS. Hec siccū
moriens alta liber heret uulmo.
Vnde q̄ liber dr inquo scribim. qa
ante usum carte t m̄branarum
de libris arborē uolumina fiebant.
id ē cōpaginabant. unde q̄ scrip
tores alibris arborē libriros uoca
uerunt.

De librariis q̄ eōq; instru

LIBRARIOS m̄tis. xv.
ante bibliopolas dictos. librū
enī gr biblum uocant. li
brarii aut idē q̄ antiquarii uo
cant. Librarii s q̄ noua scribē
q̄ uetera. antiquarii q̄ tantūm
uetera unde q̄ nom sūpserunt.
Ascribendo aut scēba nom accepit
officiū expmens uocabuli qua
litate. Instrumēta s scēbendi ca
lam q̄ penna. Cerbis enī uerba
paginis unfigunt. S; calam ar
boris ē. penna auis. cui acum
induo diuidit unoto corpore
unitate seruata. credo ppt mste
riū ut induob apicib; uet q̄ no
uū testamētū significarēt. quib;
expmit uerbi sacramētū sangui
ne passionis effusum. Dictus aut
calam qd liquorē ponat. unde
q̄ apud nautas calare ponere dr.
Penna aut apendendo uocata idē
uolando. Est enī ut durim auium.
Folia aut librōq; appellata siue ex
similitudine foliōq; arborē siue qa
ex foliis; fiunt. idē expellib; que
de occisis pecudib; detrahi solent
cui partes pagine dicunt eo qd s
inuicē cōpaginant. Versus autē
uulgo uocati quia sic scribebant
antiqui sic arat tra. Asinistra enī
ad dextrā pmū deducebant sti
lum. deinde conuertebant ab in
feriore. q̄ rursus ad dextrā. quos
q̄ hodie rustici uersus uorsus uocant.
Sceda ē qd adhuc ēndat q̄ necdū

in libris redactū ē. q̄ ē nom̄ grecū
sicut q̄ thomos. De Canonib; eu
CANONES gelicq̄. xvi.
euangelicq̄ Ammonius alex
andrie p̄m excogitauit. quē
postea EVSEBIVS cesariensis secū
pleniuſ cōposuit. Qui ideo facti s̄
ut p̄ eos inuenire q̄ scire possimus
qui reliquq̄ euangelistarū similia
aut ꝓpia dixerunt. Sunt autē nu
mero decē. Quorū p̄mus continet nu
merus in quib; quattuor eadem
dixerunt. Matheus. MARCVS. Lucas.
q̄ Iohannes. Secūd in quib; tres
Math. Marc. q̄ Lucas. Tertius in quib;
math. Lucas. Iohs. Quartus in quib;
tres. Math. marc. Iohs. Quint in quib;
duo Math q̄ Lucas. Sextus in quib;
duo math marcus. Septim in quib
duo math Iohs. Octauus in quib duo
Lucas q̄ marcus. Non in q̄b; duo Lucas
q̄ Iohs. Decim in quib; singuli ex
ꝓpia quedā dixerunt quorū exposi
tio hec ē. E singulos enī euglistas
numerus quidā capitulis affixus
adiacet quib; numeris subdita ē
hera quedam minio notata. que in
dicat in quoto canone positus sit
numer cui subiecta ē hera. Verbi
grā. Si ē hera p̄ma. in p̄mo canone.
si secda in secdo. si tercia in tercio. q̄
sic p̄ordinē usq; ad decimū. Sig
ꝓ quolibet euangelio placue
rit scire qui reliquq̄ euangelista
rū similia dixerunt assumes ad
iacentē numerū capituli q̄ requi
res ipsum numerū in suo canone
quē indicat. ibiq; inuenies. qui
q̄ quid dixerint. q̄ ita demū, in meo corpore
quisita loca que ex ipsis numeris
indicant p̄ singula euangelia de
eisdē dixisse inuenies. De Canonib;
Concilio rum. xvii.
CANON autē gē latinē regu
la nuncupatur. Regula
autē dicta q̄d recte ducit nec ali
q̄ndo aliorsum trahit. Alii dixe
runt regula dictā. t q̄d regat
t q̄d normā recte uiuendi p̄beat
t q̄d distortū prauūq; q̄d corri
gat. Canones autē generalium
conciliq̄ ab̄ p̄ oris; constantinop
cepium. In p̄cedentib; nāq; an
nis p̄secutione seruen te
docendarū plebiū mini me
dabat facultas. Inde xp̄i an
tas in diuersas heresēs scissa ē
quia n̄ erat licentia epis in unū
conuenire n̄ tēpore sup̄dicti im
p̄atoris Ipse enī dedit facultatē
xp̄ianis libē congregari. S; hoc q̄ iā
sēi pat̄ in concilio niceno de omī
orbe tōtarū euenientes uera fidē
euangelicā q̄ aplicā secūd post
aplos symbolum tradiderunt.
Inter ceteras ecclia autē quattuor ē uene
rabiles synodus que totā pncipa
lē fidē cōplectunt quasi quatu
or euangelia t totidē paradysi
flumina. Harū prior nicena sy
nodus trecentorū decē q̄ octo
episcoporū constantino augusto
impante p̄acta ē. In qua arria
ne p̄fidie condempnata blasphe
mia quā de inequalitate sē
tinitatis idē ARRIVS asserebat

consubstantiale do pat dn filiu
cade sca synodus psimbolum
diffinuit. Sed a synodus centu
quinquaginta patru sub theodo
sio senore constantinopolun con
gregata e. que macedoniu spm
scm dn ee negante condempnas.
consubstantiale pat q filio spm
scm demonstrauit. dans simbo
li forma qua tota greca q latina
nos confessio in ecclesiis pdicat.
Tercia synodus ephesina pma
ducentorum epo sub iuniore theo
dosio augusto edita. que nestori
um duas psonas in xpo asserente
iusto anathemate condemp
nauit. ostendens manere in
dua b; naturis una dn ihu
xpi psona. Quarta synodus cal
cedonensis seccentorum triginta sa
cerdotu sub marciano principe
habita e. in qua eutiche constan
tinopolitanu abbate uerbi di
q carnis una natura pnuntian
te. q eius defensore dioscoru qn
da alexandrinu epm. q ipsum
rursum nestoriu cu reliquis he
reticis una patru sententia pre
dampnauit. Predicans eade sy
nodus xpm dm sic natu de uir
gine ut in eo substantia q diui
ne q humane consistant naturę
He s quattuor synodi principales
fidei doctrina plenissime pdi
cantes. S; q si qua s concilia que
sci patres spu dei plenu sanxerit
post istoru quattuor auctoritate
omn manent stabilita uigore
quoru gesta in hoc opere condita con
tinent. Synodum autem ergo uni
pran comitatu et cetu concilii
nomn tractu ex more romano. Tem
pore enu quo cause agebant conue
niebant omis in unu communi
intentione tractabant. Vnde q
concilium a comun intentione dic
tum quasi consiliu. Iam alia
oculoru s. unde q consiliu consili
um. d. in. l. litera transeunt.
Cetus s conuentu e et congregatio. a co
eundo ide eueniendo in unu. Vnde
q conuentu e nuncupatu sic con
uentu cetus et concilium a societate
multoru in unu. De Cyclo
Paschali. xviii
Paschale cyclum yppolitus
epe temporib; alexandri im
peratoris pmus consepsit. Post que
pbatissimi auctores. Eusebius
cesariensis. theophilus alexan
drinus. prosper quoq; natione
aquitanus. atq; uictorinus ampli
ficatis eiusdem festiuitatis ra
tionibus. multiplices circulos
ediderunt. Cuius quide ratione
beatissimus cyrillus alexandrine
urbis epe innonaginta quinq;
annos p quinquies decem nouies
calculans. quota kalendas iuli
luna. paschalis debeat sollempni
tas celebrari. suma breuitate no
tauit. Cyclum aut eo uocatu
qd in orbe digestu sit q quasi in
circulum dispositu ordine co
plectat annoq; sine uarietate
q sine ulla arte. Vnde factu

ē ut cuiq; mag̃ne carmina sim
plici formam facta cyclia uoca
rent. Hunc q̃ latiorculum dictū
q̃a ordinē stratū habeat annorū ordo.

Cyclus primus decem nouem.

B	Com.	iii. id apr.	xx.
	Com.	v. k apr.	xvi.
	Emb.	xvi. k mai.	xvii.
	Com.	vi. id apr.	xx.
B	Com	x. k apr	xv.
	Emb	ii. id apr	xvi.
	Co	ii. non. ap	xviiii.
	Emb	viii. k mai	xx
B	Com	vi. id. apr.	xv
	Com	ii. k. apr	xviii
	Embol	xii. k mai.	xviiii.
	Emb	non apr.	xv.
B	Com	vi. k apr.	xvii
	Emb	xvi. k mai	xviii
	Com	vi. id apr	xvi
	Emb	viii. k apr.	xvii
B	Emb	ii. id apr.	xvii
	Com	ii. non. ap.	xx
	Emb.	viii. k ap.	xvi.

Cyclus Secundus.

	Com	v. id apr.	xviii.
	Com	ii. k apr.	xx.
	Emb	xii. k mai.	xvi.
	Com	non apr.	xvii.
	Com	v. k apr.	xx.
B	Emb	xvi. k mai.	xx.
	Com	k. aprlis.	xvi.
	Emb	xi. k mai.	xviii.
	Com	id. aprlis.	xx.
B	Com	v. k apr.	xv
	Emb	xv. k apr.	xvi.
	Com	v. id apr.	xviii.
	Com	viii. k apr.	xv.
B	Emb.	id apr.	xv.
	Com.	non apr.	xviii.
	Com.	v. k apr.	xvi.
	Emb.	iii. k apr.	xv.
B	Com.	k. apr.	xvii.
	Emb.	xi. k. apr.	xviii.

Cyclus Tercius

	Com.	viii. id ap.	xv.
	Com.	iii. k ap.	xviii.
B	Emb.	xv k mai.	xviii.
	Com.	v. id apr.	xxi.
	Com.	viii. k apr.	xvii.
	Emb.	xviii k mai	xviii.
B	Com.	non apr.	xx
	Emb.	vii. k mai.	xxi.
	Com.	iii id apr.	xvii.
	Com.	iii non apr.	xx.
B	Emb.	xi. k mai.	xvi
	Com	vii. id ap.	xviii
	Com	iii k apr.	xx
	Emb.	vii k mai	xv
B	Com	iii. non apr	xviii
	Com	viii. k apr.	xviiii.
	Com	xviii k mai	xviii
	Com	iii. k apr	xvii
B	Emb	xiii. k mai.	xvi.

Cyclus Quartus

	Com	iii. id apr	xviii
	Com	vii. k apr.	xv
	Emb	xvii. k mai.	xvi
B	Com	vii. id apr.	xviii
	Com	iii. k apr.	xxi.
	Emb	iii. id apr.	xv.
	Com	non apr	xviii
B	Emb	viii. k mai.	xviii
	Com	xviii k apr.	xxi.
	Com	iii. k apr.	xvii
	Emb.	xiii k mai.	xviii

B Com	iii·id apr.	xv	
Com	vii k apr.	xvi	
Emb	xvii k mai.	xvii	
Com	vii·id apr.	xv	
B Emb	x k apr	xvi	
Com	iii·id apr	xvi	
Com	iii·hon ap.	xviiii	
Cmb	hon k mai.	xv.	
Cyclus	e v i h	t v s.	
B Com	vi id apr	xvii	
Com	iii·k apr	xviiii	
Cmb	xiii k mai.	xv	
Com	ii·hon apr.	xvi	
B com	vi·k apr	xviii.	
Cmb	xvii k mai.	xviiii	
Com	ii·k apr	xv	
Cmb	xii k mai.	xvi	
B Com	iii·id apr	xviiii	
Com	iii·k apr	xvi	
Cmb.	xiii·k mai.	xv	
Com	iii·id apr	xviii	
B Com	iii·k apr	xv	
Cmb	xii·k mai.	xvi	
Com	ii·hon ap.	xviii	
Emb	iii k apr.	xv	
B Com	xiii·k mai	xv	
Com	ii·k apr	xvi	
Cmb	xiii·k mai.	xvi.	

Post cuius expletionem ader
ordinem recurrendum. A condi
tione mundi usq; ad hunc nouissi
mum cyclum annum computantur anni
quinq; milia quadringenti ui
gintis. Antiquitus ecclia pascha quar
tadecima luna cum iudeis celebra
bat quocumq; die occurrerit. Quem
ritum sci patres in nicena synodo
prohibuerunt. constituentes lunam

n solum

paschale equinoctium inquirere s; quia
ad diem resurrectionis dominice obser-
uare. Ad hoc pascha a quarta
decima luna usq; ad uicesimam
primam extenderunt ut dies domini
non omitteretur. Pasche autem uocabu
lum non greum s; hebreum est. nec a pas
sione quod pasein greci dicunt patti.
s; a transitu hebreo uerbo pascha
appellatum est. eo quod de populis di egyp
to exierit. unde et in euangelio. Cum
iudisset inquit iesus quia
uenit hora ut transi
ret de mundo ad patrem
Cui non id pueriliter dicent
apparitionem regis ac diui nri
ut tempus resurrectionis ei nos non
dormientes s; uigilantes inue
niat. Cui nochis duplex ratio est.
siue quod in ea uita de recepit eum
passus est. siue quod postea eadem
hora qua resurrexit adiudican
di uenturus est. Ho autem in agimus
pascha ut non solum morte et re
surrectione xpi in memoria
reuocemus. s; quia ceta que circa
eum adtestantur ad sacramentorum sig
nificationem inspiciant. Propter
mutatum autem nouae uitae et propter
nouum hominem qui iubem induc
re et exuere uetere expurgantes
uetus fermentum ut sumus noua con
spersio. quo pascha nrm immo
latur est xpe. Propter hanc igitur
nouitatem primi mensis nouae in an
ni mensibus celebratione paschali
mystice adtributum est. Quod si ter
cie epdomade die pascha celebrat

idē que dies occurrit aquinta
decima uuicesima pma hoc signi
ficat quinto tēpore seli qd septenario
dierū numero agit. nunc tercii
tēp hoc sacramētū apparuit. Pri
mū enī tēp ē ante legē. sed in sub
lege tercii sub gra. ubi ia manu
festū ē sacramētū. pus occultū in
ypico enigmate. Idō q ypt hec
tria seli tempora resurrectio din
triduana ē. Qd si aquartadecima
luna usq; ad uicesima pma p dies
septē paschalis dies quirit. ppter
ipsū numerū septenariū quo uni
uersitatis significatio sepe figurat.
quia q ia ipsi eccle tribuit ppter
instar uniuersitatis. Vnde q iohis
in apocalypsi ad septē sēbit eccles
Eccla ū adhuc uinsta mortalitatis
carnis construta ppt ipsam mu
tabilitatē lune nomine inscrip
tus significat. Ysaia autē ob
seruantia opinio, nū paschalis
festuitatis uidum errorē gig
nit. Latini nāq; ante nonas mar
tias usq; uiii nonas aprilis pmi
mensis lunā inquirunt. q si qnta
decima luna die dominico pue
nerit maluū dominicū pascha
prorahunt. Greci pmi mensis lunā
ab oct idus mart usq; in die nonis
apl observant q si quinta deci
ma luna die dnico incurrerit
sem pascha celebrant. Hui mdi
g dissensio unū utrosq; paschale
regula turbat. Cōmunis ann
dr q duodecī tantū lunas. hoc
ē. ccc. l uii dies habet. Dies aut

cōmunis. qua sepe duo tra con
uenit incedunt ut uuicē se in
paschali sollempnitate sequantur.
Nam embolismi anni ē semp solus.
Embolismi anni ē qui tre decim
mises lunares idē. ccc. lxxx uii.
dies habere monstrat. Ipse ē an
nus scō moysi diuinitus reuelat.
inq iubent hi qui longius ha
bitant in sedō mense pascha cele
brare. Embolismi autē nomen ē gcū
ē qd interpretat latine sup aug
mentū eo qd expleat numerum
annōq; cōmunū quib; undecī
lunares dies decē cernunt. Embo
lismi autē anni q cōmunes sic
inuenimus. Sic enī aquinta deci
ma luna paschē pcedentis usq;
ad quartā decimā sequentis ccc. lxxv.
quatuor dies fuerint. Embolismi
anni ē si ccc. l uii cōmunis ē. Bis
sextus ē p annos quatuor unus
dies adiectus. Crescit enī p singu
los annos quarta pars assis. At
ubi quarto anno assem cōpleuerit
bissextū annū facit. Dictus
autē bissextus qua bis sexies
ductus assem facit qd ē unus
dies. sic q quadruplē ppter quat
ductū qd ē bissextus. quē sup
dierū cursum in annū sol facit.
siue qd nequeat anno subintū
duci. n bissexto kl̄ martii cōpu
taueris. hoc q pmo die sexta kl̄
martii q addito bissexto alio die
vi kl̄ martii retraueris. A sexto
autē kl̄ martii usq; in die p die
kalendas iuniis in luni cursu

bissextus adponunt atq; unde detra
hunt. Intercalares autem dies idcirco uo
cantur quia uniponuntur ut ratio lu
ne solisq; conueniat. Calare enim
ponere dicunt. Intercalare uniponere.
Epactas gci uocant latini adiecti
ones annuas lunares q pundena
rii numerii usq; ad tricenarii inse
reuoluunt. Quas ideo egyptii adi
ciunt ut lunaris emensio rationi
solis equet. Luna enim uirta cursii
suii uigintii nouem semis dies luce
re dinoscit. et fiunt in annii lu
nares dies. ccc. l. quattuor. remanent
adcursum anni solaris dies
undecim qs egyptii adiciunt. unde
et adiectiones uocant. Absq; his
ni inuenies luna quota sit. inqlibet
anno et mise et die. Iste epacte semp
xi. k. apl reppiunt in eade luna q
fuerit eo die. Conuenient autem circu
lo decennouenali. S; cui adiugitur
nouem epactas pueniet qui e circu
lus nonus decim. iam septimo anno
ni addes, sed pugintii nouem. undecim. ut
decem annuities deinde his triginta.
s; unde reuertis ut undecim pnun
ties.

De Reliquis festiuitatib;

Festivitas Sxviiii.

Dicta a festis diebus; quasi fesh
dias. eo qd ineis sola res diui
na fit. quib conuiuii s fash inqb;
uis fat. t ex eo qd soleat fieri in an
no dr: Sollempnitas a sacris dicti
ta suscepta ut mutari obrdligio
ne ni debeat. absolutio idem firmo
atq; solido nominata. t ex eo qd
soleat fieri in anno. Celebritas autem
uocat qd ni ibi turba s; celesha tamii
agant. Pascha autem festiuitatii om
niii pma est de cui uocabulo ia
supius dictii est Pentecosten sicut
pascha apud hebreos celebris dies
erat. qd post quinq; decadas pasche
colebat. unde et uocabulum supm
sit. Penta enim gce quinq; in quo die
secdm lege panes ppositionis de
nouis frugib; offerebant. cui figu
ram annus iubeleus intestamto
uetri gessit. que ne iterii pfiuura
repmissione etna requie pfigurat.
Epyphania gce. latine apparitio
siue manifestatio uocat. Eo enim
die xpc syderis indicio magis ap
parit adorandus. qd fuit figura
pmitie gentiii credentiii. quo die
et dnici baptismatis sacramtum
et pmutatio inuinii aq. atq; facto
pdnim signoe pncipia extiterunt.
Duc autem s epyphanie pma inqua
nat est xpc et pastorib; hebreoe ange
lo nuntiante apparuit. sed inqua
egptiii pplo stella indice psepis
cunabula magos adoraturos exhi
buit. Scenopheia sollempnitas he
breoe de gco in latinii tabernacu
loe dedicatio uiipretat. que cele
bratur audeis in memoria expe
ditionis eii ab egypto pmoti in
tabnaculis agebant et ex eo sceno
phcia. Sceno enim gce tabnaculii
dr. quae sollepmnitas apud hebre
os septembrio mise celebrabatur.
Hecmenia apud nos kalende.
apud hebreos autem quia secdin
lunare cursum mises supputant.

q̃ gre mene luna appellat̃ · inde
neomenia idē noua luna · Grant
aut̃ ap̃ hebreos ipsi dies kalenda
rū ex legali institutione sollepm
nes · de quib; in psalterio dicit̃ · Cam
te in tuo nisi tuba · in die insigni
sollēpnitatis uē · Encenia ē noua
tēpli edificatio · Grece enī _ceno
dr̃ nouum · Quando enī aliquid
nouū edificatur̃ encenia dr̃ · Hanc
dedicationis tēpli sollepnitatē
in dia octobrio nisi colebant · Dies
palmarū idō dr̃ quia in eo dns
q̃ saluator̃ nr̃ sic ppha cecinit ·
hierlin tendens asellum sedisse
ph̄bet̃ · Te q̃ diens cū ramis pal
marū multitudo plebū obuiā
ei clamauerī · Osanna benedict̃
qui uenit in nomine dni rex
isrl · Vulgus aut̃ idō hunc diem
capitilauiū uocat · quia tē mo
ris ē lauandi capita infantū
qui unguendi s̄ ne obseruatione
quadragesime sordida adunctionē
accederent · Hoo aut̃ die symbolum
cōfitentib; traditū ppt̃ confinem
dnice pasche sollēpnitatē · ut qui
ā addi grām percipiendā festinant
fidē q̃m confitentū agnoscant ·
Cena dnica dicta ē · eo qō in eo die
saluator̃ pascha cū suis discipulis
fecerit · qd̄ q̃ hodie sic ē traditum
celebrat̃ · scīq; in eo die chrisma con
fiet̃ · atq; in tū nou · q̃ uetis
cessatio testam̄ti declarat̃ · Sabbatū
ab hebreis exp̄tatione uocabu
li sui requies nominat̃ qō dns in
so p̄fecto mundo requieuisset ·

Siquidem eo die requieuit dns in
sepulchro ut quietis illius misterū
confirmaret qd̄ iudeis obseruandū
in umbra futuri p̄ceptū ē · s; post
quā xp̄c in sepultura sua ei figurā
adimpleuit obseruatio ei quieuit ·
Dominic̃ dies p̄inde uocat̃ · qua
in eo resurrectionis dni nr̄i gaudi
um celebrat̃ · qui dies si iudeis s;
xp̄ianis in resurrectione dni decla
rat̃ · q̃ cirillo haberi cepit festiuitatē
suā · Illis enī solum celebrandū sab
batū tradtū ē · qui erat ante reqes
mortuoq; · Resurrectio aut̃ nullius
erat qui resurgens amortuus n̄ more
rurī · Post q̃m autē facta ē talis re
surrectio in corpore dni ut p̄ueret
in capite ecclē qō corp̄ ecclē spera
ret in finē · ita dies dnic̃ idem octa
uus qui q̃ p̄ni celebrari CEPIT ·

De Officiis · xx

Officiorum plurima ge
nera ē · s; p̄cipuū illud qō
in sacris diuinis q̃ reb̄ habet̃ · Offi
ciū aut̃ ab efficiendo dictū quasi
efficiū ppt̃ decorē sermonis una
mutata littera · t certe ut quisq;
illa agit q̃ nulli officiant s; p̄sint
omib; · Vesp̄tinū officiū ē in noc
tis initio uocatū · ab stella uesper
que surgit oriente nocte · Matuti
nū s̄ officiū ē in lucis initio ab
stella lucifero appellatū q̃ ort̃
inchoante mane · Quoq; duoq; tēpoq;
significatione ostendit̃ ut die ac
nocte semp dns laudet̃ · Vissa tem
pore sacrificii ē · q̃ndo catecumini
foras mittunt̃ clamante leuita

siquis remanserit carceum mi exeat
foras. q. inde missa quia sacrificius
altaris uti ē ñ possunt qui ñ dum rege
neram noscunt. Chorus ē multi
tudo in sacris collecta. q. dictus
chor qd mitio in modū corone ei
cū aras starent q. ita psallerent.
Dū chorū dixerunt a concordia
que incarnate consistit. quia si ca
rnalē ñ habent respondere cuem
cūt ñ pot. Cū aūt uni canit gēe mo
nodia latine sicuti dr. cū ū duo
bicuti appellat. cū multi chor.
Nam choreæ ludiorū cantilene t
saltationes classiū s. Antiphona
a gēo imprecat uox reciproca
duob; scilicet choris alternati
psallentib; ordine cōmutato siue
de uno ad unū. Qd gen psallendi
ēgi inuenisse traditur. Responso
ria tali tradiderunt. quos inde re
sponsorios cantus uocant. qd
alio desinente id alt respondeat.
Int responsorios aūt q. antiphonas
hoc differt. qd in responsorius uni
uersum dicat. In antiphonis aūt
uersib; alternant chori. Lectio
dr qd ñ cantat in psalm t ymn
s; legit tantū. Illic enī modula
tio. hic sola pnuntiatio querit
Canticū ē uox cantantis in leti
cia. Psalm aūt dr q cantat ad
psalterū. quo usum ē David
ppham in magno mistero pōt
hystoria. Hæc aūt duo in quib; da
psalmoē tituli uera musica
artē alternati s opponunt. Hā
canticū psalmi ē cū id qd orga
nū modulat uox postea cantan
tis eloquitur. Psalm ū canticū. qd hu
mana uox p loquitur. ars organi
modulantis imitat. Psalm aūtē
apsalterio dr. unde nec mosē ex
alio opē eū cōpon. Tres aūt gdus
s incantando. Prim succentoris.
sed s incentoris. tertius accento
ris. Diapsalma quida hebreū
uerbum ē uolunt qd significat
semp. id ē. qd illa qb; hoc uti po
nit semptina ē. ēfirmet. Quida
ū greū uerbum existimant quo
significat intuallum psallendi
in psalma sit qd psallit. Diapsal
ma v intpositū in psallendo silen
tium. utq; admodum sinpsal
ma dr uocis copulatio incantan
do. ita diapsalma disiunctio ex
ubi quedam requies distincta con
tinuationis ostendit. Vnde q. illud
pbabile ē ñ coniungendas senten
tias in psallendo. ubi diapsalma
intposita fuerit. Que ideo intpo
nitur ut conuersio sensuū t pso
narū ē noscatur. Ymnus ē can
ticū laudantiū qd de gēo in lau
num laus imprecat. peo qd sit
carm lenicie q. laudis. Proprie aūt
ymni s continentes laudem dei.
Si g sit laus q. ñ sit di ñ ē ymnus.
Si sit laus q. di laus q. ñ canitur.
ñ ē ymnus. Si g q. in laude di dicit
q. cantat tē ē ymn. Cui contrarū
ē threnū qd ē carm lamtu q. fu
neris. Alleluia duoē uerboē int
pretatio ē. hoc ē laus di q. ē hebre
ū. Ia enī unū ē de decē nominib;

quib; apud hebreos ds uocat. Amn
significat uer siue fidelit. qd q
ipsum hebreu e. Que duo uerba
amen q alleluia nec geis nec lati
nis. nec barbaris licet in sua lingua
omnino transferre. t alia lingua
annuntiare. Nam quaeuis interpreta
ri possunt. ppter sciorem tam aucto
ritate seruata e ab aplis inhis ppe
lingue antiquitas. Tanto enim sacra
s nomina. ut q ia Johannes in apoca
lypsi referat se spu reuelante audis
se q audisse uoce celestis exercitus
tanqua uoce aquarum multay q tonitruum
ualidoq dicentium. amn. alleluia. ac
phoc sic oportet interis interaq dici
sic in celo resonant. Osanna in alte
rius lingue interpretatione interpre
tare non pot. Osi enim salui fica
interpretat. anna interpretatio e motus
animi significans. sub deprecantis
affectu. Integre autem dr osanna.
qd nos corrupta media uocali
littera q disa dicim osanna. sicut
fit in uersib; cum scandim. Littera
enim prima uerbi sequentis extrema
poris uerbi uenientis excludit. q dr
hebraice osanna qd interpretatur
saluifica sub audiendo t pplm
tuum t totum mundum. Offertori
um tali ex causa sumpsit uoca
bulum. fertur enim dr oblatio que
altario fert q sacificat a pontificib;
a quo offertorium nominatur quasi
pferetur. Oblatio uocat que offert
Bona ppe diuina dicunt munera
hominum. Ha munera dicunt ob
sequia que pauperes diuitib; loco
muneris soluunt. Itaq; munus homi
nis dat. donum do. Vnde q ia inter
plus donaria dicim munera aut
nocant qua manib; t accipiunt
t dant. Duo s aut que offerunt
donum q sacificium. Donum dr quicqd
auro argento q; aut qualibet alia
specie efficit. Sacificium aut e uictu
ma q quecumq; mata cremant seu
ponuntur. Omne aut qd do dat.
aut dedicat aut consecrat. Qd dedi
cat dicendo dat. unde q appellat.
Vnde erant qui consecrationem dedi
cationem putant significari. Immo
lare a antiquis dicta eo qd in mo
le altaris posita uictima cederet.
Vnde q mactatio post immolationem
e. Nunc aut immolatio/panis q
calicis conuenit. Libatio aut tan
tum calicis oblatio e. Hinc e illud
q libant de sanguine uine. sic
q scriptum quida poetarum. Hinc
inquit patras libate ioui. Libare
g ppe fundere e. sumptum q nomen
ex libero quodam qui in gentia usum
reppit uinis. Hostie apud uetes
dicebant sacificia que fiebant ante
quam ad hostes pgerent. Ipsiime
sacificia q post victoriam deuictis
hostib; immolabant. q erant uicti
me maiora sacificia qm hostie. Alii
uictimam dictam putauerit. quia ictu
percussa cadebat. t quia uincta ad
aras ducebat. Holocaustum illud e
ubi totum igne consumit qd offert
Antiqui enim cum maxima sacificia
administrarent solebant totas
hostias in sacrae consumere flamma

et ipsa erant holocaustomata. Olon enim
gce totum dr causis incensio. et holo
caustum totum incensum. Cerimonie
apud latinos dicunt sacra omnia. que
apud gecos orgia uocant. Ppe autem
usum e doctorib; acarendo appella
ri cerimonias quasi carimonias.
eo qd ea que insacris diuinis offe
runt inusu suo his carerent homine.
Qd nom etiam inusu e litterarum scarum.
Alii cerimonias ppe inobseruationib;
iudeorum credunt. abstinentiam scilicet
quarundam escarum. sedin ueteri lege.
eo qd obseruantes carent his rebus
qb; se abstinuerunt. Sacrificium dic
tum quasi sacrum factum. quia pce
mystica consecrat immemoriam pno
bis diuice passionis. Vnde eo hoc
uidentur corp x et sanguine dicim
qd diu sit exfructib; tre scificat.
et fit sacramentum operante inuisibiliter
spu di. Cum panis et calicis sacram
tum gci eucharistiam dicunt qd latin
ne bona gratiam interpretat. Et qd melius
corpore et sanguine xpi. Sacram
tum e inaliqua celebratione cui res
gesta ita fit ut aliqd significare
intelligat qd sce accipiendum e. Sic
aut sacramenta baptismum et chrisma
corp et sanguis. que obid sacram
ta dicunt. quia subtegumento cor
poralium rerum uirtus diuina secreti
salutem eorundem sacramentorum operat. Un
de et a secretis uirtutib; et a sacris
sacramenta dicunt. Et qdo fructuose
penes ecclam fiunt quia scs in
ea manens sps eandem sacramentorum
latenter operat effectum. Unde seu p
bonos seu pmalos ministros intra
dei ecclam dispensentur. tam quia
sps scs mistice illa uiuificat qui
quondam aplico interpore uisibilib;
apparebat opib;. nec bonorum meritis
dispensatorum amplificantur hec dona
nec malorum detenuantur quia neq;
qui plantat e aliqd neq; qui ri
gat s; qui incrementum dat ds. Vnde
et gce misterium dr qd secretam et re
conditam habeat dispensationem. Bab
tismum gce latine tinctio interpretat.
Que ideirco tinctio dr: quia ibi ho
mo spu gre immediatis immutat et
longe aliud quam erat efficit. Prius
enim fedi eram deformitate peccatorum
in ipsa tinctione reddimur pulchri
de albatione uirtutum. Vnde et in
canticis scbtur canticorum. Que e ista
que ascendit de albata. Cui myste
rium n alitr n subtinentis designa
tione idem patris et filii et sps sci cog
nominatione cpletur. dicente dno
ad aplos. Ite docete omnes gentes bab
tizantes eos in nomine patris et fi
lii et sps sci. Sic enim in trib; testib;
stat omne uerbum ita hoc sacram
tum confirmat ternarius numer
nominum diuinorum. Qd aut p aqua
baptismum dat hec ratio e. Voluit
enim dis ut res illa inuisibilis p
congruens et pfecto contractabile
et uisibile impenderet elementum.
sup qd etiam in principio ferebat sps
scs. Nam sic aqua purgat exterius
corp ita latenter ei mysterio pspm
sem purificat et anim cui scfi
catio ita e. Inuocato enim do des

endit sps scs decelis & medicatis
aquis scificat eas de semetipso &
accipiunt uim purgationis. ut in
eis & caro & anima delictis inq̃na
ta mundet. Chrisma gce latine unc
tio nominat. Cecui nomine & xpe
dr: & homo post lauachrū scificat.
Nam sic in babtismo peccatorū remissio
dat. ita p unctionem scificatio sps ad
hibet. & hoc de pstina disciplina qua
ungui in sacerdotiū & in regnū sole
bant. Cui quo & aaron a moyse unc
tus e. Que diu carnalit fit spualiter
pficit. quom & in ipsa babtismi gra
uisibilis actus e. qd in aqua magi
ni's; spitalis effectus qd delictis
mundani. Hoc significat illud in
gentū qd peccatrix mulier sup pe
des. & ea que dr ñ fuisse peccatrix
sup caput ihu fudisse sebum. Oani
impositio ido fit in pbenedictione
aduocat in unitate sps scs. Tunc enim
ille paraclit sps post munda
ta & benedicta corpora libens apit
descendit. & ~~[illegible]~~ sup babtism aqm
tanquam sup pristinam sedem recognos
cens quiescit. Nam legit qd in pnci
pio aquis supferebat sps scs. Cor
eism gce latine conuersatio. siue
sermo incepationis e aduersus dia
bolum in discedat. sic e illud in la
charia. & ostendit in ihm sacerdo
te magnū stantē coram angelo dei. &
satan stabat adextris ei. ut aduersa
ret ei. & dixit dns ad satan. Increpet
dns in te satan & increpet
dns in te qui elegit hierlm. Hoc e
exorcismum increpare & adiurare
aduersus diabolum. Vnde sciendū
qd ñ creatura di in sanctis exorcizari
aut exsufflari's; ille sub q̃ s omis qui
cū peccato nascunt. Est enim princeps
peccatorū. Symbolum p greca lingua
signū t cognitio intpitat. Discessuri
enim apli ad euangelizandū in gentib;
hoc s pdicationis signū t in dictum
posuerit. Commune aut confessionem
intitatis & unitate eccle & omne xpia
ni dogmatis sacramentū. Qd symbolū
fidei & spei nre ñ scribit in carta &
animo s; in tabulis cordis carna
lib; Oratio petitio dr. Ha orare e pe
tere. sic exorare impetrare. Constat
aut oratio loco & tepore. Loco. quia
ñ ubiq; cū phibeam ar po in publico
orare. s; ubi oportunitas dederit aut
necessitas importauerit. Heq; enim
contra preceptū reputat ab aplis fac
tum q incarcere audientib; custodib;
orabant & canebant do. De tepore
ū dictū e sine intermissione orare.
s; hoc in singularib; Ha e obseruatio
quarū da horarū comunū. que
dia int spacia signant. tertia. sexta.
& nona. similit & nocts. S; ido he
orandi hore diuise s. ut si forte aliq
fuerim ope detenti. ipsū nos ad officiū
tep admonent. Que tepora in septuris
inuenimus. Primū enim sps scs congre
gatis discipulis hora tertia infusus e.
PETRVS qua die uisione communicati
onis in illo uasculo erpt e. sexta
hora orandi gra ascenderat. Idem & ia
cob hora nona teplum adiit.
qndo paralitico sanitatem pstine re
formauit. S; & daniel legimus

hec ta tēpora mortione obseruasse
et utq; christiahelis disciplina ut ne mi
nus quā ter in die adoremꝰ. Debitore
cū sumꝰ trū pātis et filii et spīs sci.
exceptis utq; aliis legitimis oratio
nib; que sine ulla ammonitione
debent. ingressis lucis ac nocti. siue
uigiliarum. s; et cibum ni pius sume
re qm̄ uti posita oratione. Prima
cū habenda s spīs refrigeria. qua
pora celestia qm̄ tenta. Qui autē
uult oratione sua uolare addin
faciat illi duas alas. ieunii et ele
mosinam et ascendit celeriter et erau
dit. Ieunii ē parsimonia uictus
abstinentiaq; cibōr cui nomen ē indi
tū ex quadā parte uisceri. tenu
semp et uacua qd uulgo ieunium
uocat. Unde ieunii nomen credit di
uitatū qd sui media uiscera uacua
et ermanta consistant. Ieunii autē
et statio dī. Statio autē de militari
exemplo nomen accepit. eo qd nulla letitia
obueniens castris stationē militū
resendit. Ham letitia libentius.
tristicia sollicitius. amministrat
disciplinā. Unde et milites nūquam
in memores sacramenti magis stati
onib; parent. Discernunt autē qdā
inter ieunii et stationē. Hā ieunii
ē indifferenter cui libet die absti
nentia ni sedim legē. s; sedim ppam
uoluntatē. Statio autē ē obseruatio
stantis dierū et tēpōr. Dierū ut
quarte ferie et sexte ferie ieunii
et ueteri lege pceptū ē. De qua statio
ne ineuglio dicē ille. Ieuno bis
in sabbato id ē quarta et sexta
sabbati. Tempōr autē que legalib;
ac ppheticis institutionib; tēmina
tas tēporib; statuta s. ut ieunii
quarti. quinti. septimi ac decimi
mensis. et sic ineuglio dies illi in qb;
ablatus ē sponsus et sic obseruatio
quadragesime que in uniuerso
orbe institutione aplica obseruat
circa confinii diuce passionis His
tenū geri quidā adicuntqm̄ xero
fagiam dicunt abstinentiā scilicet
cibōr humentiū. unde et nomen hoc
datū. eo qd sicci quidā esci utant
Penitentia appellata quasi puniten
tia eo qd ipse homo in se peniten
do punit qd male admisit. Ham
nichil aliud agunt qs uetaceri pe
nitet ni id qd male fecerit impuni
tū ee ni sinant. Eo quippe m sibi
ni parentib; ille parcet cui ab tum
iustumq; iudicii nullus contēp
tor euadit. Perfecta autē penitentia.
priorta detestē et futa ni admitte
re. Hec sedā institutiū dine fon
tis ē ut si forte impugnante dia
bolo aliqd peccati irrepserit hui
satisfactione purgēt. Satisfactio
autē ē causas peccatōr et suggestio
nes excludere. et ultra peccati ni
tare. Reconciliatio ū ē que post
cōplentū penitentie adhibetur
Ham sic conciliam. 2.do qndo pmii agen
titate conuertim ita reconciliam
qndo p peccatū penitendo regdim.
Cronologesis gco uocabulo dī qd
latine confessio interpratur. cui nois
duplex significatio ē. Aut enī
in laude intelligit confessio sic ē

confiteor. Et dicit pater celi et terre. aut
dum quisq; confitet sua peccata ab
eo indulgenda cui indeficiens est
misericordia. Et hoc g. geo uocabulo ex
primit et frequentat exomologesis. qua
delicti nri in dno confitemur. ii quidem
ut ignaro cui cognitionem nichil oc
cultum est. confessio est rei scilicet ei
que ignoratur. professa cognitio. Vule
ut is ac iocundius quisquam existima
uerat rapere. adulterari. furari. is;
ubi hec cum dapnationem obnaria
et cognouit. cognitis his confitet
error. Confessio autem erroris professio
est definendi. Definendum g. a peccata
us est dicit confessio est. Confessio autem
antecedit. remissio sequitur. Certum
certa uenia est qui peccatum cognos
cit. nec cognitum confitetur. Itaq; ex
omologesis prosternendi et humilisi
candi hominis disciplina est habitu
atq; uictu sacco et cinere uiculare.
corpus sordib; obscurare et animam
meroribus deicere. illa que peccauit
trista tractatione mutare. Letanie
autem greco nomine appellantur que
latine dicuntur rogationes. Inter le
tanias autem et exomologesis hoc
differt qd exomologesis pro sola con
fessione peccatorum agitur. Letanie u
que indicuntur ppter rogandum dm
et impetrandum in aliquo misericiam
ei. Sed nunc ita utrumq; uocabulum
sub una designatione habetur. nec
distat uulgo utrum letanie an ex
omologesin indicant. Supplicati
ones autem nomen quodam nunc ex
gentilitate retinet. Nam serie aut
legitime etiam apud eos aut indicte.
Indicte autem quia paupertas antiqua
romanae excollationem sacrificabat
aut certe de bonis damnatorum unde
supplicia dicunt. supplicationes et
—— fiebant de bonis passorum. suppli
cia. Sacre enim de reb; exercitandorum.

F I E B A N T.

Explicit Liber Sextus.

Incipiunt capitula libri Septimi

De Deo. i Simi.
De filio. ii
De Spiritu sco. iii
De Eadem trinitate iiii
De Angelis. v Sed acceperunt. vi
De Hominib; qui quoda plagio nomen
De Patriarchis vii
De Prophetis. viii
De Apostolis. viiii
De Reliquis in euangelio nominib;. x
De Martyribus. xi
De Clericis. xii
De Monachis. xiii
De Sctis fideliu nominib; xiiii.

Explicium Capitum

Incipit Liber Septimus

De Deo. i.

Beatissimus Hieronimus. uir eruditissimus et multarum linguarum prius hebraeorum nominum interpretationem primus in latinam linguam contulit. Ex quib; p breuitate pretermissis multis quedam huic opi adiectis interpretationib; imponenda studui. Vocabulorum

cum expositio sanctus indicat quid ue
lint intelligi. Habent cum quanda
exprimis causis nominum rationem Inpm
apiorum decem nomina ponunt quibus
apud hebreos ds uocatur. Primum
ap hebreos di nomen dicitur HEL. quod
alii dicunt. alii ethimologiam eius exp
mites chyros idem fortem interpretati s.
idcirco quod nulla infirmitate opprimitur
s; fortis et sufficiens ad omnia ppe
tranda. Secundum nomen eloy. tertium
eloe. quod utrumque latinum ds dicit.
Est autem nomen latinum ex greca appella
tione translatum. Ha ds gce theos
febos dicitur idem timor. unde trachum
nomen ds quod eum colentibus sit timor.
Ds autem ppre nomen est intimatus prenens
ad patrem et filium et spm scm. adqm
intimatur etiam reliqua que indo infra
s posita uocabula referuntur.
Quartum nomen di dicitur sabaoth qd
uertitur in latinum exercituum sive
uirtutum dequo in psalmo abanglis
dicitur Quis est iste rex gtis. Dns uirtu
tum. Sunt enim inhumanismodi ordi
nationes uirtutes multe. ut angeli.
archangeli. uirtutes. principatus.
et potestates cunctique celestis militie
ordines quoque tamen ille dns est. Omnis
enim subipso s. eique diuinum subiacet
Quintum nomen elyon qd interpretatur
in latinum excelsius. quia. super celos
est sicut septum est de eo. Excelsius dns super
celos gtia eius. Excelsius autem dictus
pualde celsus. Ex enim pualde ponitur
sicut eminus quasi ualde eminens
Sextum el ely. idem qui est ds, enim quia solus
eminus est. hoc est qui excorduum in
habet essentie nomen uere tinet. Hoc
enim nomen ad scm moysen p anglm
est datum. Querenti enim qd est nomen
ei qui eum pgere perpiebat ad pplm
ex egypto liberandum respondit. ego
sum qui sum. et dicetis filius israel qui
est misit me aduos. Tanquam meus
comparatione qui uere est quia inco
mutabilis est. ea que commutabilia
facta s quasi non sunt. Qd autem dicitur fuit
non est. et qd dicitur erit non dum est. Ds autem
esse tamen nouit fuisse et futurum
ec non nouit. Solus enim pat cum filio
et spm sco uerace et cui essentie com
paratum ecnrin non est. Vnde et in collo et
quio dicimus unum ds quia essentia
una unum quia mors non habet. Sep
timum adonay qd generaliter interpre
tatur dns qd dicitur creature. et qd cre
atura omnis diuatum ei deseruiat
Dns g et ds dicitur et qd dicitur omnib;
et quod timeant acunctis. Octavum
ia. qd indo tamen ponitur qd etiam
alleluia nouissima sillaba sonat.
Nonum tetragrammaton hoc est quat
tuor litterarum qd ppe apud hebre
os indo ponitur. loth. HE. vav. idem
duabus. ia. que duplicata ineffabile
illud et glosum di nomen efficiunt.
Dicitur autem ineffabilis non quia dici non
potest; quia finiri sensu et intellectu
humano nullatenus potest. et ido quia
de eo nichil digne dici potest ineffa
bilis est. Decimum sabbay idest
omps. Vocatur autem omps eo qd omnia
potest; afaciendo qd uult non apati
endo qd non uult. Qd sicut
accidere nequaquam est omps

facit enim quicquid uult. Unde omnipotens et omnipotens. Quia ipsius est omnia quecumque ubique est. Solus autem totius mundi habet imperium. Dicunt autem et alia quedam in deum substantialiter notia. ut immortalis. incorruptibilis. incommutabilis. eternus. Unde et merito cunctis preponitur creature. Immortalis. sicut deus septimus est. qui solus habet immortalitatem. Incommutabilis. quia in eo natura nulla est commutatio. Hanc omnis mutabilitas in inconuenientem mortalitas dicitur. sed in quod et anima dicitur mori. in qua incorporalitatem aliquam alteram substantiam mutat et uertitur. in ipsa sua substantia mutat et uertit. Quicquid alio modo nunc est aut fuit sed in id quod desinit esse quod erat mortale uniquique deprehendit. ac per hoc solus deus dicitur immortalis quia solus incommutabilis. Incorruptibilis appellatur quia corrumpi et dissolui non potest nec diuidi. Quicquid enim capit diuisionem et interitum capit. Ille nec diuidi potest nec interire. unde incorruptibilis est. Unde incommutabilis est. quia semper manet et mutari nescit. nec proficit quia perfectus est. nec deficit quia eternus est. Eternus est. quia sine tempore est. Non enim habet initium neque finem. Hinc et semper eternus. eo quod sit semper eternus. Aquinus dia autem eternus. ab etherne dictus creditur. quod celum sedes ei habetur. Unde est illud. celum celi domino. Ether ista quatuor unum significant. Nam una eademque res dicitur siue dicatur eternus deus. siue immortalis siue incorruptibilis. siue immutabilis. Inuisibilis quia nunquam per substantiam suam apparuit oculis mortalium intuitus in per speciem subiecte creature eademque corporeae. Nam nemo potest ipsam manifestationem essentiae diuinae uidere et uiuere sicut dictum est moysi. Unde et dicis in euangelio dicit. Dominum nemo uidit unquam. Res est enim inuisibilis. idoque in oculo sed corde querendus est. Impassibilis quia nullis perturbationibus afficitur. quibus fragilitas humana succumbit. Non enim attingunt eum ullae passiones ut libido. iracundia. cupiditas. timor. maeror. inuidia. et cetera quibus humana mens turbatur. Sed cum dicitur dominum nasci. aut celare. aut dolere. nisi usu dicitur. apud dominum nulla perturbatio est. atque tranquillitas summa est. Simpliciter autem dicitur siue in amittendo quod habet seu quia in aliud est ipse et aliud quod in ipso est. sicut in homine cum aliud est esse et aliud sapere. Nam et esse potest et sapiens in esse. Deus autem habet et essentiam. habet et sapientiam. sed quod habet hoc est et est unus est. Ac propinde simplex est quia in eo aliquid accidentis est. sed et quod est et quod in ipso essentialiter est excepto quod relatiue ad quamcumque personam est. Summe bonum quia incommutabilis est. Creatura vero bonum est. in summum bonum quia mutabilis est. Et dum sit quidem bonum in tantum esse potest et summum. Incorporeus autem et incorporalis idcirco dicitur deus ut spiritus credatur et intelligatur esse in corpore. Nam dum dicitur spiritus. ei significatur substantia. Immensus quia cuncta excludit. Ipse a nullo excludit. sed omnia ei omnipotentiam omnia coartant. Perfectus dicitur quia

nichil a possit adici. Attamen de con
summatione alicui facti perfecto dr.
Os autem qui ni e factus qm e perfectus.
Sed hoc vocabulum de usu nro sumpsit
humana inopia. sic et reliqua verba.
quatenus id qd ineffabile e in
cuiq; dici possit. quio de do nichil
digne humani sermo dic sic s et
alia. Creator dictus proprie mundi
reb; a ipso creatis. Nichil enim e
qd ni origine ado traxerit. Ipse et
uni qua duuidi ni potest. qua nichil
aliud ee potest qd tamundem capiat
potestatis. Hec igitur que de do dicta s
adtria pertinent trinitatem. Propter
una et coetina substantia sive impar
sive in filio ei unigenito informa
di sive in spu sco qui uni sps e.
di patris et filii eius unigeniti.
Sunt et quedam vocabula de usu
nro addim supra de nibris nris
sive de inferioribus quia et inpropria
natura inuisibilis et incorporeus
e. pesficentis tamen causarum in ipso
rerum spes assertibunt. ut more locu
tionis nre facilius se ipsum insi
nuet. et quia omnia videt dicit
oculus et ppter qd audit omnia dicit
auris. Pedes autem qd aliquid ambulat.
pedes qd expectat stat. sic et in certis
horum similibus ab humanis rebus
habent similitudo addim sic e ob
luiscens et memorans. Hinc e qd
et ppha dicit. Iuravit dns exercitu
tuum per anima sua. non qd dns
animam habeat s; hoc nro narrat
affectu. Ha et facies di inscriptis
seis ni caro s; diuina cognitio in
telligit eade ratione qua pfacie
conspectam quisq; cognoscit. Hoc
enim inorationem dr. do. ostende facie
tua. Ac si dicat. Da nobis cognitione
tua. Sic et vestigia di dicunt. qd
nunc ds per speculum agnoscit.
Ad perfectum autem omps rapiet dum in
futuro facie ad facie quib; et adex
tris presentabit ut ipsam specie con
templent. cui nunc vestigia comprehendere conantur. hoc e quod videre per speculum dr. Ha et situs et habitus et locus et tempus indo ni ppter s; per
multitudine translate dicuntur.
Quippe sedere super cherubin. qd e
ad sinistrum et abyssus tanquam vestimentum
amictus. qd e adhabitum. et annu
tui ni deficient qd ad tempus pertinet.
et si ascendero in celum tu illic es. qd
ad locum manet. Ha et in pphetia
plaustri portantis fenum spes ad
dim dr. Et hec omnia pfigura ds.
qua nichil e horum ad ppetatem
substantie ei.

De filio Dei. II.

Multis et iam modis xpe ap
pellari inuenit diuinis. Ha
ipse di patris unigenitus filius
dum est equalis pri. propter salute
nram formam servi accepit. Inde
nomina quedam in illo erduuinita
tis substantia. quedam erdispensa
tione humanitatis assumpta sunt.
Xpe nam et christus e appellatus
hoc e unctus. Preceptum enim fuerat
iudeis ut sacrum conficerent unguen
tum. quo pungui possent hi qui voca
bant ad sacerdotium vel ad regnum
et sic nunc regib; in diuinitum pur-

pure unsigne ēnge digniatis. sic
illis unctio sacri ungenti nomi ac
potestatē regiā conferebat. q̄ unde
xpi dicti a christmate qd ē unctio.
Hā chrisma gēce latine unctio nun
cupat. que q̄ iā dno nom accomo
dabat facta spiritalis. quia spu
unctus ē a dō pat sic in actib; dr
aplq. Collecti s enī in hac ciuitate
aduersus sēm filiū tuū quē un
xisti ñ uniq; oleo uisibili s; gr̄ē
dono. qd uisibili significat ungen
to. Non ē g saluatoris ppiū nomē
xpē. s; cōmunis nuncupatio po
testatis. Dū enī dr xpe cōmune
dignitatis nomē ē. dum ihc xpe
ppriū ē uocabulum saluatoris
Xpi aut nomē nusqm alibi omino
nec aliqua gente fuit. ñ tantum
in illo regno ubi xpe pphabatur
q̄ unde uentur erat. Messyas
aut hebraice dr gēce xpe. latina
aut locutione unctus. Hic hebra
ice gēce sother. latine autē salua
ris ... siue saluator uēpretat.
peo qd cunctis gentib; salutifer
uenit. Ethimologiā enī nominis
hui q̄ iā euglista significat dicens
Vocabis nomē ei saluator. qa ipse
saluū faciet pplm suū. Sic enī xpe
significat regē. ihc significat
saluatorē. Non itaq; nos saluos
facit quicūq; rex. s; rex saluator.
qd uerbū latina lingua antea ñ
habebat s; habere poterat sic po
tuit qndo uoluit. Emmanuel
ex hebreo in latinū significat no
biscū ds. scilicet qd puerginē
natus ds. hominib; in carne morta
li apparuit. ut terrenis uiā salutis
ad celum aperet. Ad diuinitatis
substantiā que pnent ista s. ds
q̄ dns. Ds autē dictus ppter unitatem
cū patre substantiā. dns ppter seruitutem
creaturā. Ds aut q̄ homo. quia
uerbum caro. Vnde q̄ bis genitus dr.
siue quia pat eū genuit sine mat
in ētinitate. siue quia mat sine pat
in tēpore. Vnigenitus aut uocat sedm
diuinitatis excellentiā. quia sine
frib; sedm susceptionē hominis.
in qua p adoptionē gr̄ē fris habere
dignatus ē quib; eēt pmogenitus.
Omousion pat abuniate substantie
appellat. Substantia enī essentia
grece usia dr. omo unū. Vtriq; g
coniunctū sonat una substantia.
Hoc enī uocat omousion qd ē ego q̄
pat unū sum. hoc ē eusdē cum
pat substantie. Qd nomē q̄si septē
in scis litteris ñ inuenitur. in asser
tione tamē tri trinitatis defendit
quia dat ratio unde recte dici osten
dat. Sic q̄ pat in illis libris nusqm
ingenitus legit. s; tamē dicendus ē
atq; credendus ñ dubitat. Omousi
on similis substantie. quia qualis
ds. talis ē q̄ imago ei. Invisibilis
ds. q̄ imago invisibilis. Principiū.
eo qd ab ipso sunt omnia. q̄ quia ante
eū nichil. Finis. ut quia dignat ē
in fine tēporis humilitē incarne
nasci q̄ mori q̄ iudicii nouissimi
ipse suscipere. ut quicqd agim ad illū
referim. q̄ eū ad eū pueneri ultra
qd quesim ñ habem. Os di ē. quia

pmogenitus

uerbum di ē. Hā sic pueris que plu
guā fiunt sepe dicunt illa q̄ illa lin
gua·ita q̄ puerbo di os ponit·q̄a mos
ē ut ore uerba formantur: Verbum aut
idō dicit·quia per eū pat omnia condi
dit·siue uuisit. Veritas quia ñ fallit
s; tbuit qd̄ promisit·unta·q̄a creauit·
mago dr· ppt pare similitudinē pa
tis· figura ē quia suscipiens formā
seruī opum uirtutūq; similitudinē
patis in se imaginē atq; inmisam mag
nitudinē designauit·Man di ē qd̄
omnia p ipsum facta s·Hunc q̄ dexte
ra ppt effectū opis totū creature que
p ipsum formata ē·Brachiū quia
ab ipso omnia continent·Virtus pro
qd̄ omnē potentiā patris in semetip
so habeat·q̄ omnē celi terq; creaturā
gubernet·contineat atq; regat·Sapi
entia pro qd̄ ipse reuelet mysteria
scientiē q̄ archana sapientiē·S; tam
cū sit pat q̄ filius q̄ spūs scs sapientia
q̄ uirtus·lum q̄ lux·ppē tam his
nominib; filius nuncupat·Splendor
aut appellat·ppt qd̄ manifestat·Lum
quia illuminat·Lux quia aduerta
tē contemplandā cordis oculos rese
rat·Sol quia illuminator·Oriens
quia luminis fons q̄ illustrator·ē
terrū q̄ qd̄ oriri nos faciat adunta
ēnā·Fons quia rerū origo ē·Et qd̄
saciat sitientes·Ipse quoq; alfa·q̄·o·
Alfa enī littera nulla pcedit·Prima
ē enī litterarū sic q̄ filius di·Ipse
enī se pnciputī iudeis interrogantib;
ē respondit·Unde q̄ iohannes in
apokalypsi ppe ipsam littera po
nens ait·Ego sum alfa q̄·o·pmus
q̄ nouissim·pmi quia ante eū nemo
nouissim quia iudicū nouissimū
ipse suscepit·Mediator·q̄a int dm
q̄ hominē medius estitit·ē in ho
minē addm pduceret·unde q̄ illū
gci mestren uocant·Paraclyt idē
aduocat quia pnobis intercedit ap
patrē sic q̄ deo dicit iohis·aduoca
tū habem ap patrē ihm xpm iustū·
Paraclyt aut greci ē qd̄ latine dr·
aduocat·Qd̄ nom q̄ filio q̄ spū scō
asseribit·unta qd̄ q̄ dns in euglio
dicit·Rogabo patrē meū q̄ alium
paraclytū dabit uobis·Intercessor
aut idē uocat·q̄a peulpa nra re
mouenda cura gerit·q̄ pabluendis
nris criminib; cura impendit·
Sponsus q̄a descendens de celo adhe
sit ecclē·ut pace noui testamti eēnt
duo in carne una·Angls dr· ppter
annuntiationē patrīe ac sue uolun
tatis·Unde q̄ apd ppham magni con
silii angls legit·dum sit ds q̄ dns
angloq;·Missus dr· eo qd̄ apparuit
huic mundo uerbum caro factum·
unde q̄ idem dicit·Ego apat eum
q̄ uenī in hunc mundū·Homo aut
dr· quia nat ē·Ppha q̄a futura re
uelauit·Sacerdos·quia pnobis se
hostiā obtulit·Pastor·q̄a custos·Ma
gister· quia ostensor·Halarenus ū
aloco·Halarenus amertio idē scs siue
mundus q̄a peccatū ñ fecit·Si q̄dē
q̄ de alus inferiorib; rebus nominū
spēs ad se trahit xpc·ut facilius
intelligat·Dicit enī panis q̄a caro
Vitis quia sanguine ipsius redempt
ti sum·Flos quia electus·Via·q̄a

ꝑ ipsum addin mus: Ostium:
quia ꝑ ipsum addin ingdimus:
Mons: quia fortis. Petra: quia firmitas
ecclesiarū. Lapis angularis: et quia duos
parietes adunaso idē decurcuisione
q̃ populo uenientes in unā fabricā
ecclesie iungit: et qd pacē inter anglis
q̃ hominib; facit. Lapis offensionis:
quia uenens humilis offendetur
mali incredulii homines. q̃ factus ē
petra scandali sicut dicit apls. Iudeis qdē
scandalū fundamentū autē idō uocat:
qa fides ineo firmissima ē: et qa sup
ea catholica ecclia constructa ē. Hā
xpc q̃ agnus innocentia. q̃ ouis ꝑ
patientiā. q̃ aries ꝑ principatū. q̃ he
dus ꝑ similitudinē carnis peccati. q̃ uitulus ꝑ eo qd pro nobis ē immo
lat: q̃ leo pregno q̃ fortitudine: q̃ ser
pens ꝑ morte q̃ sapientia. Idē quer
mis qa surrexit. Aquila ꝑ qd
post resurrectionē ad astra remea
uit. Hec mirā similib; talib; significa
tionib; figurat qui usq; adnatiuitatem
passionū seu carnis contumelias
descendisse cognoscit. Qui diu di fit
pater coeternus ante secla filius ꝑ qm
uenit plenitudo tēporis ꝑ salu
tē nrām formā serui accepit. q̃
factus filius di hominis filius. Inde
quedā de illo insepturis secdm for
mā di quedā secdm formā serui di
cunt: quē exempli gratia duo quedā
comemorant: ut singula ad singu
la referant. Secdm formā enim di
de se ipso dicit ego q̃ pater unum
sum: secdm formā serui quia pater
maior me ē. Homines autē min

intelligentes quid q̃ ꝑ quo dicat: ea
q̃ ꝑ formā serui dicta s uolunt tns
ferre ad formā di: e rursus ea q̃ dicta
s ut ad se inuicē ꝑsonē referant. uo
lunt nomina ē natē atq; substan
tiē q̃ faciunt error ē infide. Sic autē
di filio conuncta ē humana natā.
ut ex duab; substantiis fiat una
ꝑsona. Solus g homo ꝑaulit crucē:
s; ꝑ unitatē ꝑsonē q̃ ds dr ꝑaulis
se. Hinc ē qd sēbit. Si enim cognouis
sent nūqm dim glē crucifixissent
filiū g di crucifixū fatem. ñ ex uir
tute diuinitatis s; ex infirmitate
humanitatis. ñ ex sue natē ꝑmansio
ne s; ex nra susceptione. De Spū
Spiritus sēs Iscō. III.
Idō ꝑdicat ds quia ex pat
filioq; procedit q̃ substantiā
ei sit. Neq; enim aliud de pat procedere
potuit. quā qd ipse ē pat. Sps
autē dr secdm id qd ad aliqd refert
spirans. q̃ inspirans uiuq; spū inspi
rans ē. q̃ ex eo appellat sps ē. Ipse autē
nī quodā dr sps sēs secdm id qd re
fert ad patrem q̃ filiū qd ex eo sit sps
Hā q̃ hoc nomen qd sps dr ñ semp secdm
id qd refert ad aliqd s; secdm id qd
aliquā naturā significat. Omnis enim
incorporea natura sps insepturis
sacis appellat. Vnde ñ tantū pater q̃
filio q̃ spū scō s; omni rationabili
creature q̃ aliq hoc uocabulū egru
it. Idō g spiritus di sēs uocat qa pater
q̃ filius sānctus ē. Hā cū sit q̃ pater spē.
q̃ filius spē. q̃ pater sēs. q̃ filius sēs. ꝑ ꝑ
tanī ipse uocat sps sēs tāquā sānctus
coessentialis q̃ ē substantialis ambōe

Sps ses ideo ñ dr genitu. ne duo unitate filii suspicentur. Idō ñ pdicat ingenitu ne duo pates in ipsa trinitate credant. Procedens autē dr testimonio dñi dicentis Multa adhuc habeo q̄ uob loqua s; ñ potestis mi illa audire. Veniet autē sps veritatis q̄ a pat procedit q̄ de meo accipiet. Ille uob indicabit omnia. Hic autē ñ solum nata procedit s; semp ad pagenda opa trinitatis indesinenter procedit. Hoc autē unitē unitē nascentē filiū q̄ procedentē spm sēm. qd filio eruno nascit. sps ses ex utroq procedit. Et idō dicē apls. Qui autē spm xpi ñ habet hic ñ ē ei. Sps ses eropę q̄ia q̄ angls intelligit. Dictū ē enī de illo q̄ quē uerita s annuntiabit uob. Et utiq angls gēc latine nuntiū interpretat. Vnde q̄ duo angli apparuerī loth inq̄b; dñs singulariter appellat. qs intelligunt filiū q̄ spm sēm. Hā pat nūq̄m legit missus. Sps ses qd dr paraclytus a consolatione dr. Paraclysis enī latine consolatio dr. Xpe enī aplis lugentib; misit paraclytū. post quā abeq oculis ipse in celum ascendit. Consolator enī tristib; mittit. sedm illā eide dñi sententiā. Beati lugentes quō ipsi ē solabunt. Ipse q̄ia dixit. Te lugebunt filii sponsi cū abeis ab latus fuerit sponsus. Hē paraclitū pro qd ē solatione ē pstat animab; que gaudiū tēporale amittunt.

Alū paraclytū latine oratorē uel aduocatū interpretant. Ipse enī sps ses dr ipse docet. p ipsum dat sermo sapientię. a ipso sca scrip tura in spirata ē. Sps ses ido septiformis nuncupat ppter dona que de unitatis ei plenitudine particulari quq ut digni s ē sequi p merent. Ipse enī sps sapientię q̄ intellectus. sps consilii q̄ fortitudinis. spe scientię q̄ pietatis. spe timoris dñi. Spe autē principalis in psalmo quinquagesimo legit. ubi q̄a tertio sps repetitur. ñ nulli trinitatē intellexerit idō. quia septiū ē. ds sps ē. Qd enī ñ ē corp q̄ tam ē. uidet restare ut sps sit. Intelligunt q̄ ibi ñ nulli trinitatē significari. in spū principali patrē. in spū recto filiū. in spū scō. spm sēm. Sps ses idō donū dr eo qd dat. a dando enī donū ē nuncupatū. Honorissimū ē enī dñm ihm xpm cū post resurrectionē amor tuus ascendisset in celū. dixisse spm sēm. quo credentes in pleta lingus omniū gentiū loquebant. Intantū autē donū di ē. inq̄mū dat as q̄ pei diligunt dñm. Ap se autē ds ē. ap nos donū ē. s; semp in salutis. Sps ses donū ē distribuens singulis p ut uult grārum dona. Hā q̄ ppias quib; uult inp ut q̄ peccata q̄b; uult dimittit. Hā peccata sine spū scō ñ donant. Sps ses unde ppe caritas nuncupat. Et q̄a naturaliter eos aquib; procedit coniungit. q̄ se unū cū eis esse ostendit. Et quia in nobis id agit ut in dō maneam q̄ ipse in nobis. Vnde q̄ in donis di nichil maius ē caritate. q̄ nullum maius ē donū quā sps ses. Ipse ē q̄ grā

que quia ñ manus nrīs s; uoluntate diuina datā gratis inde grā nuncupat. Sic aut unicū di uerbū ppe uocam nomine sapientiae cū sit unusalt & spc scs & pat ipse sapientia. ita & sps scs ppe nuncupat uocabulo caritatis cū sit & pat & filius unusalt caritas. Sps scs digitus di esse in libris euglii aptissime declarat. Cū enī unus euglista dixisset in digito di eicio demonia. alī hoc idē dicit. in spū di eicio demonia. Unde & digito di scpta ē lex data die quinquagesimo abocisione agni. & die quinquagesimo uenit sps scs apassione dni nri iesu xpi. Idō aut digit di dicit. ut ei opatoria uirt cū pat & filio significet. Unde & paulus ait. Hec aut omia opat uni atq; idē sps diuidens singulis prout uult. Sic aut pbabitur in xpo morim & renascim. ita spū signam quē digit di & spiritale signaculū. Sps scs, idcirco in columbe specie uenisse scribit. ut nata ei pauē simplicitatis & innocentie declarart. Unde & dns. Estote inqt simplices sicut columbe. Hec enī auis corporalit ipso felle caret. habens tantū innocentiā & amorē. Sps scs inde nomine ignis appellat. peo qd in aplōr actib; pdiuisionē linguarū ut ignis apparuit. qui & insedit sup unū quēq; eōr. Propterea aut diuersarū linguarū grām aplis dedit. ut idonei efficerent fidelium eruditione pplōr.

Qd' ū sup singulos sedisse memorat id cause ē. ut intelligat pplures ñ fuisse diuisus s; mansisse in singulis tot. sic fere ignib; mos ē. Hanc enim habet natura ignis. ut quanta adeū. qnta aderint purpuri splendoris aspererint. tantus usum suc lucis impartiat. tantis misteriū sui muneris tribuat. & ipse nichilominus in sui integritate pmaneat. Sps scs nomine aque appellat in euglio. dno clamante & dicente. Siquis sitit ueniat adme & bibat. qui credit in me flumina aque uiue fluent de uentre ei. Euglista aut exposuit unde dicerit. Secut enī ait. Hoc enī dicebat de spū quē accepturi erant credentes in eū. S; aliud ē aqua sacramēti. aliud aqua que significat spm di. Aqua enī sacramēti uisibilis ē. Ista abluit corpus & significat qd fit in anima. pillū aut spm scm ipsa anima mundat & signat. Sps scs idō unctio dicit iohanne testante aplō. quia sic oleū naturali pondere sup fert omī liquori. ita in principio sup ferebat sps scs aquis. Unde & dns oleo exultationis hoc ē spū scō fuisse legit unctus. S; & iohis apls spm scm unctionē uocat dicens. Et uos inquit unctionē qm accepistis abeo pmaneat in uobis & necesse ñ habetis ut aliqs doceat uos. s; sic unctio ei docet uos de omī re. Ipse enī ē sps scs unctio

INVISIBILIS. De eadem TRINITATE. IIII.

TRINITAS appellata qd fiat uti
unū ex quib; dā tribus quasi trium
tas. ut memoria intelligentia et
uoluntas in q̄b; mens habet in se q̄dā
imagīē diuīe trinitatis. Nam diu
tria sunt unū s̄. quia et singula in
se manent et omnia in omnib; Pat g et
filio et spō sēs. et trinitas et unitas.
Idem enī unū. idē et tria. Innatura
enī unū. in p̄sonis tria. unū. ppter
maiestatis cōmunionē. tria. ppter
p̄sonarū ppriētatē. Hā alius pater:
alius filius. alio spō sēs. S; alio q̄dē
ñ aliud. quia partē simplex partēq;
incōmutabile bonū et coetānū. Pat
solus ñ ē de alio. idē solus appellat
ingenit. filius solus de pat ē nat.
idō solus dicit genit. Spō sēs solus
de pat et filio procedit. Idō solus am
bo nuncupatur spō. In hac trinitate
alia appellatiua nomina. alia
ppia s̄. Propria s̄ essentialia ut ds
dīs omps. immutabilis. immorta
lis. et inde ppia quia ipsam substan
tiā significant. quia unū s̄. Appel
latiua u pat. et filius. et spō sēs.
ingenit. et genit. procedens. Eadem
et relatiua quia ad se invicē refe
runt. Cū enī dicit ds. essentia ē.
quia ad se ipsū dicit. Cū u dicit
pat et filio et spō sēs relative dicun
tur. q̄a ad se invicē referuntur. Et
hā pat ñ ad se ipsum s; ad filiū rela
tive dicit quia ē ei filio. sic et filius
relative dicit. q̄a ē ei pat. sic et
spō sēs. q̄a ē patris filiiq; sēs
His enī appellationib; hoc significat
qd ad se invicē referuntur.
ñ ipsa substantia. q̄ unū s̄. Inde
trinitas interpretatiuus p̄sonarū nominib;
ē. Deitas ñ triplicat s; in singulari
tate ē. Qd si triplicat. deos induciē
pluralitē. Nomī aut deos manglis
et sēis hominib; idō pluraliter dicit
ppter qd ñ sunt merito equales. De q̄b;
psalmi. ego dixi dii estis. De pat aut
et filio et spō sēo ppter una et equalem
diuinitatē ñ nomī deos s; di ē osten
dit sic aut apls. Nobis tamī unī ds ē.
t sic uocē diuina dicit. Audi isrl.
Dīs ds tuus ds unī ē. scilicet ut et
trinitas sit et unus dīs ds sit. Fides
ap̄ gēos determinat hoc nomē una
usia. ac si dicat una natura aut una
essentia. tres ypostasis qd resonat in
latinū. t tres p̄sonas. t tres substan
tias. Hā latinitas ppe ñ die de dō
ñ essentiā. substantiā. u ñ ppe dici
s; abusiue. quō uera substantia
apud gēos p̄sona intelligit. ñ nata.

ANGELI. DE ANGELIS. V.

Greci uocant hebraice ma
laoth. latine u nuntii in
terpretant. ab eo qd dīi uoluntatē
ppls annuntient. Angelos autē
uocabula officii nomī ē. ñ naturē.
Semp enī spō s̄. s; cū mittunt uo
cant angli. Quib; idō pictorū licen
tia pennas facit ut celerē eos in
uncta discursum significet.
sic et uerta fabulas poetarū uenti
pennas habere dicunt. ppter ueloci
tatē scilicet. Vnde et septuaginta sacra
dicit. Qui ambulat sup pennas
ventī. Nouē autē ē ordines an
gl̄orū sacre septuaginta testant. VR.

ideē angli· archangli· throni· dinatio
nes· uirtutes· principatus· potestates·
cherubin· seraphin· Quæ officia
uocabula cuiusmodi dicta sunt interpre
tando exequamur· Angeli uocantur· ipsi
qd de celis ad annuntiandū homini
b; mittantur· Angeli enim gece latine
nuntii dicuntur· Archangeli gra lingua
summi nuntii interpretantur· Qui enim
parua et minima annuntiant ange
li· qui ut summa archangeli nuncu
pantur· Archangeli dicti eo qd principatum
teneant inter angelos· Archos enim gece
latine princeps interpretatur· Sunt enim
duces et principes sub quorum ordine
uniuersi; angelorum officia deputata s·
Hanc ergo archangeli angelis psunt· Zacha
rias ipsa testatur dicens· Ecce angelus
qui loquebatur in me egrediebatur et alius
angelus egrediebatur in occursum eius et dixit
adeum· Curre loquere ad puerum istum
dicens· Absq; muro habitabitur hie
rusalem· Sicut in ipsis officiis an
gelorum nequaquam potestates superiores
inferiores disponerent· nullomodo hoc
qd homini dicerent angelus ab angelo
cognouisset· Quidam autem archangelorum
principatus nominib; appellantur· ut per
uocabula ipsa in ore suo qd valeant
designet· Gabriel hebraice in lingua
mea uirtus fortitudo dei· Vbi enim
potentia diuina et fortitudo ma
nifestatur· Gabriel mittitur· Vnde et
eo tempore quo erat dns nasciturus
et triumphaturus de mundo· Gabriel
mittitur· ad mariam· ut illum annun
tiaret qui ad debellandas aereas
potestates humilis uenire dignatur
ē· Michael interpretatur quis ut deus·
Quando enim aliqd in mundo mire uir
tutis fit· hic archangelus mittitur· ut
ex ipso opere nomen eius intelligatur· qia nemo
ualet facere· qd facere potest dns· Raphael
interpretatur curatio et medicina dei·
Vbicumq; enim curandi et medendi op
necessarium est· hic archangelus ad eo
mittitur· et inde medicina dei uocatur·
Vnde et ad tobiam idem archangelus
missus· oculis eius curationem adhibuit
et cecitatis detersa uisum ei restituit
Hominis· a· interpretatione angeli
officium designatur· Vriel interpretatur ignis
dei sicut legimus apparuisse ignem in rubo·
Legimus et iam ignem missum desuper et im
plesse qd preceptum est· Throni autem et
dinationes et principatus et potestates
et uirtutes quib; uniuersam celestem
societatem aptis complectitur ordines
angelorum et dignitates intelligunt·
et per hac ipsa distributione officiorum·
alii throni· alii dinationes· alii princi
patus· alii potestates dicuntur per certas
dignitatib; quib' inuicem distin
guntur· Virtutes angelice quedam
ministeria habere prohibentur per quos
signa et miracula in mundo fiunt
ipsi qd et uirtutes dicuntur· Potesta
tes s quib; uirtutes aduerse sub
iecte s· et inde potestatum nomine
nuncupantur· quia maligni spiritus
et potestates coherceantur ne tantum
mundo nocent quantum cupiunt
Principatus s hi qui angelorum agmi
nib; psunt· qui per eos qd subditos
angelos ad explendum ministerium
diuinum disponunt principatus

uocabulum accepunt. Hã alii s q
administrant. alii qui assistunt
sic q p daniele dr. Milia milium
ministrabant ei. q decies milies
centena milia assistebant ei. Dnãtio
nes s hi qui qiã uirtutib; q principa
tib; pminent. qui peo qd ceteris
angloꝝ agminib; dnãtes dnãtio
nes uocantur. Troni s agmina an
gloꝝ qui latino eloquio sedes di
cuntur. q uocati troni qa illis
conditor psidet. q p eos iudicia
sua disponit. Cherubin aut q
ipsi sublimes celoꝝ potestates q
anglica ministeria phibent. qui
ex hebreo in lingua nrã interpre
tantur scientie multitudo. Sunt
enim sublimiora agmina angloꝝ q
peo qd uicini posita diuina scien
tia ceteris amplius plenius s. cherubin
id est plenitudo scientie appellantur.
Ipsa duo s illa animalia sup propi
atorii arce ficta ex metallo pter
significandã angloꝝ psentiã in
quoꝝ medio ostenditur ds. Seraphin
quoq; simiter multitudo est an
gloꝝ qui ex hebreo in latinum ar
dentes t incendentes interpretantur
Qui ideirco ardentes uocantur qa
int eos q dn nulli alii angli
consistunt. q ido quanto uicini
eorã eo consistunt tanto magis
claritate diuini luminis inflamman
tur. Vnde q ipsi uelant faciem q
pedes sedentis in throno di. q id
circo ceteri angloꝝ turba uidere di
essentiã plene ñ ualent quo che
rubin eã tegunt. Hec g uocabula
agminũ angloꝝ ita s specialia ordinũ
singuloꝝ. ut tamen sint ex parte omnũ
communia. Hã dum throni sedes di
inquorunda angloꝝ ordines specia
liter designentur. tamen p psalmistã qui
sedes sup cherubin dr. S; ido isti or
dines angloꝝ puatis nominib; ap
pellantur. qa hoc ipsiũ officiũ in ipso
ordine plenius accepunt. q eiũ sunt
omnib; ——— communia. ppter tamen hec
— nomina suis ordinib; deputantur
Vnicuq; eiũ sic pdictũ est ppria officia
s in uinneta que pmeruisse eos in
mundi constat exordio. Hã quia
angli q locus q hominib; psunt
p ppham testatur anglis dicens. Prin
ceps regni psarũ restitit mihi. Vnde
apparet nullum esse locũ cui an
gli ñ psint. Pre sunt enim q auspicius
opũ omnũ. Hic est ordo t distinc
tio angloꝝ qui post lapsũ maloꝝ
medesti uigore steterunt. Hã p quã
apostate angli ceciderunt in pseue
rantia eiusdem beatitudinis solidati
sunt. Vnde q post celi creationem in
principio repetitur. fiat firmamentum.
q uocatur firmamentũ celũ. num
rũ ostendens qd post ruinã an
gloꝝ malo hi qui pmanserunt
firmitate eiusdem pseuerantie esse
cum s. Nullo iã lapsu auersi. nul
la superbia cadentes. s; firmiter in
di amore q contemplatione ma
nentes. nichil aliud dulce ha
bent. ñ eii a quo creati s. Qd aut
duo seraphin in esaya leguntur.
figuraliter noui q ueteris testamenti
significationem ostend v H T.

Quod ū faciē ex pedes dīn opinum.
q̃a p̃terita ante mundum et futura
post mundū sunt ñ possum⁹ s; media
tamtū ex testimonio contēplantur
Singuli senas alas habent q̃a de fabri
ca tamtū mundi q̃ in sex dieb; fac
ta s ipsum sclō nouim⁹. Qd clamat
ter sās alt ad alterū unitatis in
una diuinitate demonstrat mistr
riū. De hominib; qui quodam
p̃sagio nomina acceperunt. Sui.
Plerique p̃mo hominū ex
p̃pis causis originē nominū
habent q̃b; ita p̃phice indita
s uocabula. ut aut fortis aut p
cedentib; ex causis euenant.
Inq̃b; tamtū manente spiritali sacra
mēto. nec tamtū adlitera intellec
tū hystorie p̃sequ⁹. Vbi aut ethy
mologie interpretationē ñ attingi
m⁹ solam ipsam latinū ethymo
logiā posum⁹. Qd aut unū nom
hebraycū alt atq; alt interpretatur:
hoc sedm accentuum et literarū
euenit diuersitate. ut uariis signi
ficationib; noia commutent. v k
Adam sicē beat⁹ Hieronim⁹ tradi
dit homo siue terren⁹ siue terra ru
bra interpretat. Certa enim facta ē ca
ro: et humus hominis faciendi
materies fuit. Eva interpretat uita
siue calamitas. siue ve. Vita q̃a
origo fuit nascendi: calamitas
et ue. q̃a p̃preuaricationē causa ex
titit moriendi. Acadendo enim
nom supsit calamitas. Alii aut
dicunt obhoc eua uita et calami
tate appellata. q̃a sepe mulier
uiro causa salutis ē. sepe calamitatis
et mortis origo ē qd ē ue. Caim pos
sessio interpretat unde ethymologia
ipsi expmens pat ait. cain ide pos
sedi hominē p dīn. Idem et lamentatio.
eo qd puniri secto abel interfect⁹ sit
et penā sui sceleris dederit. Abel
luctus interpretat. q̃ noie p̃figura
bat occidendus. Idem et uani
tas q̃a eius solut ē atq; subtractus.
Seth interpretat resurrectio. eo qd post
fratris interfectionē nat⁹ sit. quasi resur
rectionē fratris ex mortuis suscitaret.
Idem et positio. quia posuit eū ds p
abel. Enos uirta p̃pe linguē ua
rietate homo l uir dicit. et congrue
hoc uocabulum habuit. De eo enim
septimi ē. Te mitiū fuit inuocandi
nom dīn. licet pleriq; hebrei ar
bitrent qd te p̃mū in nomine dīn
et similitudine ei fabricata s ydo
la. Enoch dedicatio. in ipsi enim no
mine ciuitate postea edificauit
cain. Cainan lamentatio l possessio
ex. Sicē enim cain possessio. ita dīn
uatū nom qd ē cainan facit posses
sio ex. Mathusalam interpretatur
mortuus. Euidens ethymologia
nominis. Quida enim eū cū pat transl
latū fuisse et diluuiū p̃terisse pu
tauerit. s; obhoc signanter insert
mortuus ē. ut ostenderet ñ uixisse
eū post diluuiū. s; in eodē cataclis
mo fuisse defunctū. Soli enim octo
homines in arca diluuiū euasert.
Lamech p̃ceuiens. Iste enim p̃cussit
et interfecit cain. qd et ipse postea
p̃petrasse uxorib; confitet. Noe requies

interpretat. peo qd sibillo omia reto
opa quieuerit per diluuium. Vnde
et pat eo uocans nomen eo noe dicit.
Iste requiescere nos faciet ab omnib; opib;
nris. Seq dr nominat. qd nomen ex
psagio posteritatis accepit. Ex ipso
enim patriarche. ipse et apli. et ipls di.
Ex eo quoq; stirpe est xpe cui abortu
solis usq; ad occasum magnum est nomen
ingentib; Cham calidus et ipse ex
psagio fuitur cognominat. Posteri
tas enim eo ea tre parte possedit que
uicino sole calentior est. Ind et egypti
usq; hodie egyptiq; lingua cham dr: Ja
feth latitudo. Ex eo enim ipls gentium
nascit. Et quia lata est ex gentib;
multitudo credentium ab eade latitu
dine iafeth dictus est. Chanaan
filius cham interpretat motus eius qd qd est
aliud nisi opus eius. Ex motu enim patris
ide pope eo maledictus est. Ad kfirat
sanans de populatione. Chus he
braice ethiops interpretat a posteri
tate sui generis nomen sortitus. Ab ip
so enim s pgenitu ethiopes. Nembrot
interpretat tyrannus. Iste enim prior arri
puit insuetam in pplos tyrannide.
et ipse aggressus est adusus dm unpie
tatis edificare turri Heber transi
tus. Ethymologia eo mistica est qd ab
eo ia stirpe transiret ds — nec pseue
raret uetus. translata ingentib; gra
Ex ipso enim s exortu hebrei Falech
diuisio cui pat ppter tale nomen im
posuit qa tc natus est quando plin
guas tra diuisa est. Iaraka explo
ratio ascensionis. Melchisedech
rex iustus. rex qa ipse postea im
peraut salem. iust peo qd discernens
sacramenta legis et euglii ni pecudiu
uictimas s; oblationem panis et ca
licis in sacficiu obtulit. Loth de
clinans. factus enim sodomorum ni con
sensit s; ex illicita carnis incendia
declinauit. Moab ex patre et totiu
nomen ethymologia habet. Concepit
enim eu pmogenita filia de patre.
Ammon cui causa nomen reddit filius
ppli mei sic diuinat ut ex parte
sensus nominis ex parte ipse sit
sermo. Ammi enim a quo dicti s am
manite uocat ppls ms. Sarai in
terpretat princeps mea eo qd esset uniuus
tantum dom mat familias. Postea
causa nominis immutata ablata
de fine i. littera dr sara ide princeps
Omniu quippe gentiu futa princeps
erat. sic et dns pollicit fuerat ad
abraham dabo t ex sara filiu et be
nedica ei et erit in gentes s; et reges
ppli ex eruit ex ea. Agar aduena
t conuisa. fuit enim egyptia coplexu
abrahe aduena causa generandi
data que post contemptu anglo in
crepante cusa est ad sara Ethura
thuriana interpretat. Ismahel in
terpretat audiuio di. Sic enim septu est
Euocauit nomen eo ismahel qa erau
diuit eu dns. Esau thomius est
et ex ppis causis uarie nuncupat.
Dicit enim esau. ide rufus ob coctio
ne scilicet rufe lentis ita appellat
cui edulio pmogenita pdidit.
Edom aut obrubore corporis dic
tus est qd latine sanguineus dicit
Seir u qd fuerit hispidus et pilosus.
Quando enim natus est tot sic pellis pilosus

erat. atq; idē tb; nominib; appellat.
Esau idē rufus. edom idē sanguineus.
seir idē pilosus. quia ñ habuit leni
tatē. Rebecca idē patientia siue
que multū accepit. Lia laboriosa
utiq; generando. plurimos enī do
lores q̄m rachel fecunditate parien
di expta ē. Rachel uīpretat ouis.
pea enī iacob pauit oues laban.
Celpha os hians. Bala inuetriata.
Bina transfert uncausam. iurgii enī
insicimis causa extitit. Thamar
amaritudo puuis mortuus. Cadē
ē cōmutans. Mutauit enī se inha
bitu meretricis q̄ndo cū socero suo
concubuit. Phares diuisio abeo
q̄ diuisertit m̄branulā secundarū.
diuisoris idest phares sortitē no
m̄. Vnde pharisei q̄se quasi iustos
aplō separabant diuisi appellaban
tur. Zara fr̄ ei uncui manu egrat
erat coccinū uīpretat oriens; siue
q̄a p̄m apparuit, siue q̄ plurimi
exeo iusti nati s. ut inlibro paralip
pomenon continet. Zara idē oriens
appellat ē. Job inlatinū uertitur
dolens. Extrecte dolens ꝓpt̄ pcussio
nē carnis ē passionē dolorū. Cala
mitates enī suas nominis ethymo
logia p̄figurauit. Pharao nom
ē ñ hominis s; honoris. sic ē apud
nos augusti appellant reges. cum
ꝓpis nominib; censeant. Expmitur
autē inlatinū pharao denegans eū
utiq; dīm. siue dissipator ei. ꝓpli enī
di fuit afflictor. Jamnes marin
siue ubi ē signū. Cessit enī ē desce
ē signū eius coram signis moysi.

Vnde ē duxerit magi. Hic digit di ē.
Mambres mare pellicuī siue mare
uncaptiu. Moyses uīpretat sūptus
ex aqua. Inuenit enī eū adripā flu
minis expositū filia pharaonis.
q̄m colligens adoptauit s. uocauitq;
nom̄ ei moyses eo q̄d de aqua sūp
sisset eū. Aaron mons fortitudi
nis uīpretat. ꝓpt̄ q̄d thuribulum
accipiens in medio supstitū ē inter
emptos obuiā stetit ē ruinā mor
tis quasi q̄dā mons fortis exclu
sit. Cleazar di adiutoriū. Balach
pcipitans siue deuorans. Balaam
uanus ꝓpls. Finees ori parens. transi
fixit enī pugione Zambri cū scorto
madianitide ē dīn furorē placa
uit ut parceret. Zambri lacessiens
t amaricans. ꝓpe enī nom̄ abama
ritudine figuratū q̄d peccando
amaricauerit ꝓplm. Raab latitudo
t famis siue impet. Josue uīpre
tat saluator. ipse enī in figura xpi
ꝓplm adeserto saluauit ē uīsā
repmissionis induit. Caleb quasi cor aut canis
Othoniel tēp ei ds t responsio di.
Aoth gloriosus. Barach fulgurans.
Debora apis t loquax. Apis q̄a fuit
ad bellum pūpuissima dimicans
ad usus sysarā. quo pempto cecinit
canticū inde loquax. Jahel as
censio. Gedeon expuntū uniq̄tatis
ex. fireq̄ntib; enī docuimus infor
mat ē quali p̄sagio contra hostes
futurā victoriā expedivit ex quo
futuro expunto ethimologia no
minis supsit. Abimelech pat mis
rex. Thola uermiculū t coccinū.

Iair illuminans. Iepte aperiens vel ap
tus. Esebon cogitatio siue uinculum memoris. Abdo seruus eius.
Samson sol eius. vel solis fortitudo.
fuit enim uinuiratus clarus et liberatus
est de hostib; Dalila paupercula
vel stulta. Boozl in fortitudine.
siue in quo robur. Noemi quam uin
cere possum consolata. eo qd ma
rito et liberis pegre mortuis nu
rum moabitide inconsolatione sua
tenuit. Ruth interpretat festi
nans. Alienigena enim erat ex ppl
gentili que relicta patria sua festi
nauit transire in iudam est dicens
socrui sue quocumq; pretieris pgam.
Anna gra eius interpretat quia dum
prius esset sterilis natura. postea di
gra fecundata e. Heli dns mis. Of
ni discalciat. Filius enim fuit heli
electus in ministerium sacerdotii
cui amissione sua expressit uo
cabulo. Apis enim aut calciati pe
des in paratione euangelii pacis.
vel ppha. Quam speciosi pedes qui
annuntiant pace. Iste enim discal
ciat interpretat in ei nomine ueteris
testamenti sacerdotium auctori ppli
significaret ablatum. Finees fri
ofim os mutum interpretat q significa
ret sacerdotii veteris et doctrine
silentium. Samuel nom ei deus.
Iesse insole sacrificium vel incensum.
Saul petitio interpretat. Hominem e
enim qm hebreo ppls eum s rege pe
tiuit et accepit ni sedm dm s; se
cundum suam uoluntate. David
fortis manu uiq; quia fortissim
implinis fuit. Ipse et desiderabilis
instarpe scilicet sua de qua pduxe
rat ppha. Venier desiderat cunctis
gentib; Salomon tb; nominib;
fuisse phibet. Primum uocabulum
ei salomon dr idem pacific eo qd
in regno ei pax fuerit. Secdm nom
ydyda eo qd fuerit dilect et ama
bilis dno. Tertium uocabulum ei
celeth qd gce appellat ecclesias
tes. latine concionator qd ad po
pulum loqueret. Ionathan colum
be donum. Absalon pris pax pan
tifasin. eo qd bellum aduersus
patrem gessisset. siue qd in ipso
bello dauid pacatus fuisse legit
filio. adeo ut eum magno cum do
lore extinctum plangeret. Robo
am latitudo ppli et ipsum pantu
fiasin. qd dece tribub; abeo sepa
ratis. due tantum ei relicte sint.
Abia pat dns vel pat fuit. Asa vol
ens siue sustollens. Iosaphat
dni iudicium. Ioram qui e excel
sus. Ochozias apphendens dnm.
Athalia tep dni. Ioas spirans
vel robur dni. Amasias ppli vol
ens. Ozias fortitudo dni. Aza
rias auxilium dni. Ozias ipse e
qui et azarias duplici nomine.
Iste e qui illicitum s sacerdotii
uendicare conat lepra in fron
te percussus e. Ioatham perfectus.
pulchra ethimologia nominis.
fecit enim rectum in conspectu dni.
et portam tepli dni edificauit ex
celsam. Achaz apphendens Ze
chias fortis dns. Manasses ob

luuosus. Pmulta enim scelera qsacle
gia reliquerat qoblit fuerat di
sine qd oblit ds peccatoq illi. A m
mon fidelis thonestus J osyas ubi
e incensu dni. Pa ethymologia no
minis. Iste e enim q simulachra co
bussit. J oachaz robust. J oachi ubi
e pparatio. C uachum di resurrec
tio. J ethonias pparatio dni. S ede
chias ust dni. J eroboa iudicatio.
sive causa ppli. Tu qda auum di
uisio intpratur. peo qd in regno ei
diuisus sit pplis isrl. qpcisus a reg
no stirpis dauid. Diuisionis enim
ppli causa iste extitit. Z ambri
psalm t canticum meum. A mbri eris
pans ms. A chab fr pais J elabel
fluxus sanguinis t fluens sangui
ne s; melius ubi e sterilium.
Preciptata enim deorsum comedent
carnes ei canes sic pduxerat hely
as. Et erunt inquit carnes iezabel
sic stercus sup faciem tre. O cho li
as apphendens dm. J eu ipse t e.
J oathan robustus. S ella umbra
ei t petitio. M anaem consolans.
F acias apiens N abuchodonosor
pphetie laguncule angustie. sive
pphetans istimodi signum. p som
nio scilicet futuroq qd audisse
narrat. qd daniel intpratur e sive
sessio magnitudine angustie phis
qui incapacitate abeo ducti sunt.
Z orobabel ap hebreos erib; inte
gris nominib; tradit ee coposit
Zo iste. Ro magister. babel ppe ba
bilonia sonat. qefficit nom Zo
robabel id e magister de babilo
ne. J n babilone enim ort e. ubi qpn
ceps gentis iudee extitit.

De Patriarchis. VII

Quorumda patriarcharum
ethymologie notande s.
ut sciam qd in suo uocabulo
reson ant. Ha plerq; eoq
ex causis ppis noia acceperunt. Patar
che intpretantur patrum pncipes.
Archos enim gce pnceps e. A bra pmum
uocat e. pat uidens ppli isrl scili
cet tantum. Postea appellat abrahia
qd transfert pat multarum gentium.
qd erat adhuc pfide futurum. Gen
tum aut n habet in nomine s; sub
audit iuxta illud. erit nom tuum
abraham. quia patm multarum
gentium posui te. Y saac risu
nom accepit. risserat enim pat qndo
ei pmissus e. admirans in gaudio.
Risit qmat qndo p illos tres iu
ros pmissus e dubitans in gau
dio. Ex hac q causa nom accepit
ysaac. Intpretat enim risus. Scien
dum aut qd quattuor inuenim
testamto. absq; ullo uelamine
nominib; suis ante quam nasce
rent uocati s. ismahel. ysaac. sa
lomon. qiosias. Lege septuras.
J acob supplantator intpretatur.
sive qd mortu plantam nascentis
fris apphendent. sive qd postea
frem arte decepit. Unde qesau
dixit. Juste uocatum e nom eius
iacob. supplantauit enim me exce
sedo. J srahel uir uidens dm
Te enim hoc nom accepit quando
tota nocte luctat uicit incer-

tamunc anglin & oriente lucifero
benedictus ē. Inde ppt uisionē di
ūsit appellat ē sic & ipse ait. Vidi
dnm & salua facta ē anima mea.
Ruben interpretat uisionis filii. Sic
enim quando peperit eū lia uoca
uit nomen ei ruben dicens. Quia
ds humilitatē meā. Symeon in
terpretat audituo. Sic enim dixit
lia quando peperit eū. Quia ex
audiuit ds. Leui addit. Dixit
enim lia quando peperit eū. Nam
bigens de amore uiri. Hunc me
cū erit uir ms. Quia peperi ei tres
filios. Iuda confessio dicit quan
do enim peperit eū lia laude dō
reuulit dicens. Hunc sup hoc
dno cfitebor. & ob hoc uocat ē iu
das. A confessione itaq; nomen ei
ē dictū qd ē gratiarū actio. Ysa
char interpretatur merces. Is quip
pe dicit ē. achar merces. Hoc autē
idō quia mandragoris filii ru
ben intercepti uiri qui ut rachahe
li debebat adse emerat lia. unde
& diu nat ē dixit lia. Dedit ds
mercedem meā. Zabulon interpre
tat habitaculū. Sextū enim hunc
filiū genuerat lia. ppter quia se
cura dixit. Habitabit mecū uir
ms. unde & filii ei uocat ē habita
culum. Neptalim de conuersio
ne sue cōparatione causa nomis
ei ē. unde & dixit rachel cū eū
pepisset ancilla ei bala. Habita
re me fecit ds habitatione cū
sorore mea. Dan iudiciū interp
tat. Bala enim dum eū peperisset
dixit rachel dina ei. Iudicauit me
dns & exaudiens dedit mihi filiū
Causam nominis expressit ut ab
eo qd iudicasset dns filio ancille
iudicii nomen imponeret. Gad
ab euentu sue pcinctu uocat ē.
Quando enim pepit eū Zelpha dixit
dina ei lia. infortuna id ē qd dicit
in pcinctu euentu. Aser beat
dicit diu enim peperisset eū helpha
dixit lia. Beata ego & beatificant
me mulieres. & ab eo qd beata dicit
ex ethymologia nomis beatū uocauit
Ioseph ab eo qd s aliū addi mai
optauerat uocauit augmentū. Hunc
pharao saphaneth appellauit qd
hebraice absconditorū reptorem
sonat. peo qd obscura somnia reue
lauit & sterilitatē pdixit. Tamen
qa hoc nomen ab egypto ponit ipsi
lingue debet haberi rationē. Inter
pretatur. g saphaneth egypto ser
mone saluator mundi. eo qd or
bem tre ab imminentis famis
excidio liberauit. Beniamin inter
pretat filii dexter qd ē uirtutis.
Dextera enim appellat iamin. Mater
quippe ei moriens uocauerat no
men ei benonin id ē filius doloris
mei. pat hoc mutauit filiū dex
tere nominans. Manasses dicit
ab eo qd sit pat ei oblitū laborum
suorū. ita enim hebraice uocat ob
liuio. Ephraim eo qd auxerit
eū ds. & ex hoc uocabulo in lin
guam nram transferitur
a u g m e n t u m
De prophetis. viii.

Quos gemitus uates appellat
hos nri ꝓphas uocant quasi
ꝓfatores q̃a porro fant
q̃ futuris uera ꝑdicunt. Qui aut
anobis ꝓphe mucteri testantur u
dentes appellabant q̃a uidebant
ea q̃ ceti ñ uidebant q̃ ꝑspiciebant
que mmisterio abscondita erant
Hinc ē qd septi ē isamuhele Cant
aduidentē. Hinc esayas. Vidi dnm
inquit sedentē sup thronū excel
sū q̃ eleuatū. Et ezechiel. Apti s cl
i q̃ uidi uisiones di. Quorūdā aut
ꝓphārū ethymologie nominū ad
notande s. Vocabula enī eq̃ sans
ostendunt q̃d infuturis factis
dictis q; suis ꝑnuntiassent Helꝑ
as intꝑretat dns ds. Ex futuri g
ꝑsagio sic uocat. Nam diu altare
tur insacrificio cū quadringentis
sacerdotib; baal. inuocato nomine
dni descendit de celo ignis sup
holocaustū. Qd cū uidisset omis
ꝓpls cecidit in faciē suā q̃ ait.
Dns ipse ē ds. Ex hac igit causa ta
le ꝑus nomī accepit. ꝑeo qd ꝑeū postea
cognouerit ꝓpls dnm dn. Idē q̃
fortis dns intꝑretat. Et ꝓpt qd int
fecit — eosdē sacerdotes. Et ꝓpt qd
achab adusitatē tolerauit Helꝑ
seus dni salus intꝑretat. Vocabu
lum aut q̃ idē ex futuri ꝑsagio
suscepit. Deniq; q̃ multas uirtu
tes fecit. q̃ famem pellens ꝓplm
a morte saluauit. Nathan dedit
siue dantis Esayas intꝑtatur
saluator dni. q̃ merito. Salu ator
rē enī uniuersarū gentiū eq; sacra
mta amplius quā ceti ꝑdicat. Hiere
mias excelsus dni peo qd dictū ē ei
Constitui te sup gentes q̃ regna.
Ezechiel fortitudo di. Daniel iu
dicū di. siue q̃a impbis iudicio
sententiā diuine examinationis
exhibuit diu repta eq̃ falsitate su
sanna abuitetiu liberauit. siue
qd uisiones q̃ somnia qb; ꝑsingula
quedā q̃ enigmata futura monstra
bant sagaci mte discernens aptt
Hic q̃ desiderio uir appellat ē q̃a
panē desiderii ñ manducauit q̃
uinū concupiscentie ñ bibit. O sce
saluator aut saluans. Dū enī ira di
uinplin israt oberuñ ydolatre ꝓphas
set domui uide ꝑnuntiauit. ꝓpt
qd ezechias rex iuda sublatis ydo
lis qs ꝑcedentes reges consecuerat. tēplū do
mini purgasse ac purificasse mon
strat. Joel dns ds siue incipi
ens dō t fuit di. Hec enī ei uocabu
lum resonat ethymologia incerta.
Amos ꝓpls amulsus. Ophetia enī ei ad
ꝓplm fuit israt q̃a amulsus erat
adno q̃ aureis utilis seruiebat.
siue amulsus a regno stirpis dauid.
Naū germī siue consolator. Incre
pat enī euitatē sanguinū q̃ post
euersionē illi consolat syon dicens
Ecce sup montes pedes euangelizantis q̃
annuntiantis pacē. Abacuc
amplexans. q̃a t ereo qd amabi
lis dno fuit uocat amplexatio.
t qd incertam cū dno congdit
amplexantis id ē luctantis for
titus ē. Hullus enī tā audaci
uoce ausus ē dm addisceptatio-
ne

nom

uisticie ꝓuocare. cur in reb; huma
nis q̃ mundi isti tanta rerũ uer
sat iniquitas. Michea quis hic
t quis iste. Commnat samarie
ob hanc causam symulachrq̃ illo
m de quo helin dr: quis ē iste in
uoluens sementias Sophonias
speculũ t archanũ dni uitpiatur:
Vtrũq; ad ꝓpham conuenit. Ipse enim
sent misteria di. Vnde q̃ad ezechiele
dr: Speculatorē te posui. Et alibi.
Non faciet dns quicqm n reuelauer
it seruis suis ꝓphis. Abdias ser
uus dni. Sic enim moyses famulus
dni q̃ apls xpi. ita iste legat ad
gentes missus uidet q̃ pdicat
que ꝓphali digna s ministerio
q̃ seruitutis. inde seruus dni.
Jonas uitpretat columba ꝓ gemi
tu quando inuenitur cum triduo
fuit. dolens aut t ꝓpt tristicia
qm habuit de salute ninuita
rũ. t ꝓpt hedera subito arescen
te. cui umbraculo tegebat contra
solis ardore. Ipse ē q̃ amathi
sareptene uiduę filius ut uidi
affirmant quē resuscitauit helyas
matre postea ad eum dicente.
nc cognoui quo uir di estu q̃ uer
bum di in ore tuo ē ueritatis. ob
hanc causam ipsũ puerũ amathi
uocitatũ. Amathi enim ex hebreo
in latina lingua ueritas dicit.
q̃ ex eo qd uerũ helyas locutus ē
ille qui suscitat ē filio nuncu
pat ē ueritatis Zacharias
memoria dni. Septuagesimo
enim anno desolationis tẽpli
cõpleto hacharia pdicante. meno
ratus ē dns ꝓpli sui uissiq; darii
reuersus ē di ꝓpls q̃ reedificata ē
q̃ urbs q̃ tẽplum. Aggeus in lati
nũ festinus q̃ letus resonat. Destruc
tũ enim tẽplũ edificandũ ꝓphat
q̃ post luctũ captiuitatis regressi
onis leticiã pdicat. Malachias in
tpretat angls dni idē nunci. Quid
qd enim loquebat quasi ad no cem
mandata ita credebant q̃ ita in
ei nom septuaginta transtulerũt
dicentes. Assumptio ubi dni sup
erit in manu angli ei Esdras ad
uitor: Nehemias consolator ad no
Quoda enim psagio futi noia ista
sortiti s. fuerunt enim in aduito
rũ q̃ consolationē omi illi ꝓplo
redeunti ad patriam. Ha q̃ tẽplum
dni idem reedificauerũt q̃ muros
ac turrũ opus ipsi restauraueri
Ananias grã di. Idē q̃ sydrach
lingua chaldea. qd uitpitatur
decorus ms. Azarias auxilium
dni. Idē q̃ abdenago qd in lati
nũ uertit seruiens taceo. Misa
hel quia ꝓpls dni. Ipse q̃ mysa
sach qd uitpretat risus t gau
diũ. Achia fr ms. Semeia au
diens dnm. Asaph congregans.
Ethan robustus siue ascensus.
Ydithun transiliens eos siue sali
ens eos. Quosda enim inherentes
humo curuatos intrã q̃ ea que
in mo s cogitantes q̃ in reb; tran
seuntib; spē ponentes transili
unt canendo iste q uocat tran
siliens Eman accipiens t for

siue dolens

mido eq. C than robust. B arachia
benedict dñi t benedictus dñs.
O lda districto siue diuerticulũ
Judith laudans t confitens. H ester
absconsa. Z acharias memoria
dñi. obhoc qd canit testamtũ suũ
sci. J ohannes babtista dñi gra.
eo qd st lumes pphtie. pnuntiat
gre siue intuitu babtismatis p qd
gra ministrat. H is pphete uete
ris nouiq; testamtũ quoq; finis
xpc cui dicit apat eq pphiam in
gentib; posui te. Pphetie
autẽ genera septẽ s. P rimũ genus
ecstasis qd ẽ mtis excessus. sicut ui
dit petrus uas illud submissũ
de celo in stupore mtis cũ uarij
animalib; S cdm genus ẽ uisio
sicut ap esaya dicentẽ uidi dñm
sedentẽ sup solũ excelsũ T er
cũ genus somniũ sicut iacob subni
xa incelum scala dormiens uidit
Q uartũ genus pnubem sicut admo
ysen q ad iob post plaga loquitur
ds. Q uintũ genus sicut uox de celo
ad abraham sonuit dicens. He
intias manũ tuã in puerũ. Et
ad saulum inuia. Saule saule.
qd me psequeris. S extũ genus
accepta parabola sicut ap salomo
ne in puerbiis. q ap balaam cũ
uocaret abalach. S eptimũ genus
repletio sci sps sicut pene apud
omis pphas. Alii tria genera ui
sionũ dixerunt ee. unũ cdm
oculos corporis. sicut uidit abraha
tres uiros subilice manbre. q
moyses igne in rubo. q discipuli
transfiguratũ dñm in monte uti
moysen q helya q ceta huiusmodi.
Alterũ cdm spm q magnam ea
que p corp sentim. sicut uidit petrus
discũ illũ submissũ de celo cũ ua
rijs animalib; q sicut esayas dñm
in sede altissima n corporalit s;
spiritalit uidit. Non enim dñm for
ma corporea circuterminat. sed
que admodũ figurate n pp mul
ta dicunt. ita q ita figurate mul
ta monstrant. Tertium autẽ genus
uisionis ẽ qd neq; corporeis sensib;
neq; illa parte animę qua cor
poralium rerũ imagines capiunt
s; pnuntiũ mtis quo intellecta
conspicit ueritas. q sicut daniel p
dit mte uidit qd balthasar uide
rat corpore sine quo genere illa
duo t fructuosa s t etiã mirrore
mirtum. Omnia tam hec genera
sps scs moderat. Habere autẽ pro
phetia n solũ bonos; q malus
pot. Ha inuenimus saulem rege
pphasse. P sequebat enim sem dauid.
q impletus spu sco pphare cepit.

De Apostolis. S viii.

Apostoli missi interpretan
tur. Hoc enim eq nomina
indicant. Ha sicut gre angli lati
ne nuntii uocant. ita grece
apli. latine missi appellantur.
J psos enim misit xpc euangelizare
p uniuersũ mundũ. ita ut
quida psas indosq; penetrarent.
docentes gentes q facientes
in nomine xpi magna q incre
dibilia miracula ut adtestan

Habent autem pleriq; eq; ex his causas suq; uocabulq;

tab; signis q; pdigiis crederet illis
uibis que dicebant q; uiderant P e
trus apetra nomen accepit hoc e xpo
supq; m fundata e eccla. Non enim
apetro petra. sed petrus apetra nomen
sortitus e. sic n xpc xpiano sed xpia
nus xpo uocat. Idoq; ait dns tues
petrus q; supq hanc petram edificabo
eclam mea. qua durgat petrus tues
xpc filius di uiui. Deinde ei dns
supq hanc unqt petram qm cfessus es
edificabo eclam mea. Petra enim erat
xpc. supq qd fundamentum etiam ipse
edificat e petrus. C ephas dictus
eo qd incaptus sit estitutus aplorum.
Cephalum enim gce caput dr. q; ipsum
nomen in petro syrum e. S imon bar
iona in lingua nram sonat filius
columbe q; e nomen syrum partim q; he
breum. Bar quippe syra lingua filius
iona hebraice columba. Utroq; ser
mone dr bariona. Alii simplicitate
accipiunt qd symon ide petrus
filius sit iohis iuxta illam uitro
gationem. Symon iohis diligis me
q; uolunt septies uitio depravatum
ut pro bar iohanna hoc e filio iohis
bariones septem sit una detracta
syllaba. Iohanna autem interpretat
dni gra. Et fuisse petrum trinomium
petrum. cepham. q; symon bario
na S ymon autem hebraice interpre
tat audiens S aulus autem hebreo
sermone tentatio dr. eo qd pius
interpretatione eccle sit uersatus. Per
secutor enim erat. inde habebat nomen istud
qndo psequebat xpianos. Postea
mutato noie de saulo factus e pau

lus. qd interpretat mirabilis siue
electus. Mirabilis. quia multa signa
fecit. quia aboriente usq; ad occa
sum euangelium xpi in omnibus gentibus p
dicauit. Electus sic in actibus aplorum
sps scs dicit. segregate mihi barnaban
q; paulum ad opus qd elegi eos. Lati
no autem sermone paulus a modico
dicit. Unde q; ipse ait. Ego sum minimus
omnium aplorum. Quando enim saulus
superbus elatus. qndo fuit paulus. hu
milis. modicus. Ido sic loquitur. pau
lo post uidebor tibi ide p modicum.
Hanc qua modice facit e ipse dicit. ego enim sum
minimus omnium aplorum q; minimo
omnium sanctorum. Cephas autem q; saulus ido
mutato noie s uocari ut ecce etiam
ipso noie nouum. sic abraha q; sara.
Andreas fr petri carne. q; coheres gra.
secdm hebream ethymologiam interpre
tatur decorus siue respondens. ser
mone autem greco auiro uirilis appel
latur. Iohannes quodam uaticinio
ex mertio nomen accepit. Interpretatur
enim in quo e gra. Et dni gra. Amplius
enim eum ceteris aplis dilexit ihc. Iaco
b; Zebedei. apat cognominatur qm
relinquens cum iohanne uerum patrem
secuti s. Hi s filii tonitrui. qui etiam
boanerges ex firmitate q; magni
tudine fidei nominati s. Hic e ia
cob; filius Zebedei fr iohis q; post
ascensionem dni abherode manife
statur occisus. Iacob; alphei. obdis
tinctionem poris cognominatur qui
dicit filius Zebedei. sic iste filius
alphei. Cognomina igitur ambo apa
tre sumpserunt. Iste e iacob; minor

qui in euglio fr̄ dñi nominat. q̄a ma
ria uxor alphei soror fuit matris
dñi. Quā mariā cleope iohis euan
glista cognominat a patre suo
agentilitate familiæ aut qua
cūq; alia causa ei nomen im
ponens. A lpheus autē hebreo
sermone in latinū exp̄mitur
millesim⁹ siue doctus. P hylippus
os lampadarū. siue os manuum.
I homas abyssus t geminus. Vnde
q̄ gēce didim⁹ appellat. B artholo
meus filius suspendentis aquas.
t filius suspendentis me. Syrum
ē ñ hebreū. M atheus in hebreo do
nat⁹ exp̄mit. Idē q̄ appellat l e
ui ex tribu qua ortus fuit. In lati
no autē ex ope publicani nomen acce
pit q̄a ex publicanis fuit electus
q̄ in apostolatū translat⁹. S ymon
chananeus ad distinctionē symo
nis petri de uico galilee chana
ubi aquas dñs mutauit in uinū
Ipse ē qui in alio euglio scribitur
zelotes. Chana quippe zelus inter
pretat. I udas iacobi qui alibi ap
pellat lebbeus figuratū nomen ha
bet a corde. qd nos diminutiue cor
culum possum⁹ appellare. Ipse in
alio euglista tatheus sēbū. quē
ecclastica hystoria tradit missum
edissam ad abgarū regē. I udas
scariothis t a uico in quo ortus ē
t ex tribu ysachar uocabulum
suūpsit quod a p̄sagio futuri in
condēpnationē sui. Y sachar enī
interpretat merces ut significaret
pretium p̄ditoris quo uendidit
dñm sicē septū ē q̄ accepit mer
cedē meā triginta argenteos q̄d pretium
adpeciat⁹ sum abeis. M athias qui
unū aplōs sine cognomine solus
habet interpretat donat⁹ ut subau
diat⁹ piuda. Iste enī in loco ei electi
tus ē ab aplis cū p duob; sors mitte
ret. M arcus excelsus mandato uniq;
ppī euglium uniq; altissimi qd
p̄dicauit. L ucas ipse ēsurgens. siue
ipse eleuans. ppī qd eleuauerit p̄di
cationē euglii post alios. B arna
bas filī ppheie t filī ēsolationis.

M De reliquis in euglio no
maria illuminatrix mundi. x.
siue stella maris. Genuit
enī lumen mundi. Sermone autē syro
maria domina nuncupat. q̄ pul
chre. q̄a dñm genuit. E lisabeth
di mei satietas. t di mei iusam
tū. M agdalena turris. M artha
turbans t p uocans. Sermone autē
syro interpretat dominans. H atha
nael donū dei. q̄a dolus idē simu
latio in eo ñ fuit. Z ebedeus donat⁹
siue fluens iste. Z acheus iustus siue
iustificat⁹ aut iustificandus. Syrū
ē nomen ñ hebreū. L azarus adiut⁹
eo qd sit a morte resuscitat⁹. H erodes
pelliceus. glōsus; clara ethymologia.
C ayphas inuestigator aut sagax.
aut uomens ore. Iniquē enī ore
suo iustū condēpnauit. quā uis
hoc mysterio ppheta ali annuntiaſ
set. P ontius declinans ēsilū uniq;
uideq̄. A ccepta enī aqua lauit
manus suas dicens. Innocens ego
sū a sanguine iusti hui⁹. P ylat⁹

of malleatoris: qa diu xpm ore suo
et iustificat et condempnat more
malleatoris utraq; ferit. Barrab
ba filius magistri eius absq; dubio
uideor magister q̃ ē diabolus ho
micidii auctor: quisq; hodie reg
nat in eis. De Martyri
Martyres greca Sbvs. xi.
lingua latine testes dicun
tur: Vnde et testimonia gecia mar
tyria nuncupant. Testes aut idō
uocati s; qa ppt testimonium x pas
siones sustinuerunt et usq; ad mortē
puertate certauerunt. Qd nos tes
tes qd latine utraq; possum dice
re s; gecia martyres appellant. fa
miliari ecle aurib; hoc gecū ver
bum sonat. sic et multa geca noia
que platinis utimur. Martyrium
pm in unouo testamto stephanus
fuit qui hebreo sermone uitpre
tat norma qd por fuerit in
martyrio admitatione fidelium
Idē aut ex geco sermone in latinū
uertit coronat. et hoc ppbice: ut
qd sequeret in re. uaticinio futuri
ri quodā pus in uocabulo reso
naret. Passus ē enim et qd uocabat
accepit. Stephanus enim coro
na dicit humilit lapidat s;
sublimit coronat. Duo aut s
martyrii genera: unū in apta
passione. alterū in occulta ani
mi uirtute: Hā multi hostis in
sidias tolerantes et cunctis car
nalib; desideriis resistentes p
hoc qd se omipotenti dō incor
de mactauerunt et iā pacis tepore
martyres facti s qui etiā si persecu
tiones tep̄ existerent martyres ee
potuerunt. De Clericis.
Cleros et clericos Sxu.
hinc appellatos. quia
mathyas sorte electus
ē. quē pmū papis legim
ordinatū. Cleros enim gece sors t he
reditas dr: Apta g dicti clerici
quia de sorte s dni. t qa dni par
tē habent. Generalit aut clerici
nuncupant omis q in eccla xpi
deseruiunt quorū gradus et noia
hec s. Ostiarius: psalmista: lec
tor: exorcista: acolit: subdiacon:
diaconus: pbr: eps. Ordo epōr qua
dripti ē: idē in patriarchis: archi
epis: metpolitis: epis. Patriarcha
aut geca lingua sūmus patrū
interpretat. qa pmū idē aplicū re
tinet locū: et ido qa sūmo hono
re fungit tali nomine censetur:
sic romani. antiocenī et alexandri
nus. Archieps geco uocabulo qd
sit sūm epōr: tenet enim uice apli
ci et psidet ta metpolitanis quā
epis cetis. Metpolitani aut anisu
ra ciuitatū uocant singulis enim
puinciis pminent quorū auctō
ritati et doctrine ceti sacerdo
tes subiecti sunt: sine qb; nichil
reliqs epis agere licet. Sollicitu
do enim tota puinciē ipsis comis
sa ē. Omis aut supi designati
ordines uno eodēq; uocabulo
epi nominant. S; ido puato noie
quidā utunt ppt distinctionē
potestatū qm singulariter acce

pum. Patriarcha patrii principes. Archon enim principes principes epcopi. sic metropolitani aliis suffraganeis. Episcopus autem uocabulum unde dictum quod ille qui superficit supintendat curam scilicet subditorum gerens. Scopin enim latine intendere dicitur. Epi autem gece latine speculatores interpretantur. Hic speculator et prepositus in ecclia dictus eo quod speculet atque prospiciat populo infra se positos mores et curam. Pontifex principes sacerdotum et quasi uia sequentium. Ipse et summus sacerdos. ipse et pontifex maximus nuncupatur. Ipse enim efficit sacerdotes atque leuitas. ipse omnis ordines ecclasticos disponit ipse quod unusquisque facere debeat ostendit. Antiqua autem pontifices et reges erant. Hic maior hec erat consuetudo ut rex esset et sacerdos et pontifex. Unde et romani imperatores pontifices dicebantur. Vates autem nimis appellatus. cui significatio multiplex est. Hic nomen sacerdotis nomen propheta significat nomen poeta. Antistes dictus sacerdos ab eo quod ante stat. Primus enim est in ordine ecclie et supra se nullum habet.

Sacerdos autem nomen habet compositum ex greco et latino quasi sacrum dans. Sic enim rex a regendo. ita sacerdos a sacrificando uocatur. Consecrat enim et sacrificat. Sacerdotes autem gentilium flamines dicebantur. Hii in capite habebant pilleum in quo erat breuis uirga desuper habens lanem aliquod. Quod cum pestum ferre non possent filo tantum capita religare ceperunt. Hic nudis penitus eos capitibus incedere nefas erat. Unde a filo quo utebantur flamines dicti sunt. quasi filamines. Verum festis diebus filo deposito pilleum imponebant presacerdotum eminentia. Presbyter gece latine senior interpretatur in pera te et decrepita senectute. sed propter honorem et dignitatem quam acceperunt pbri nominantur. Idem autem et pbri sacerdotes uocantur quia sacrum dant sicut et epi. quilicet sunt sacerdotes tamen pontificatum apicem non habent. quia nec chrisma in fronte signant nec paraclytum spiritum dant. quod solis debet epis lectio actuum apli demonstrat. unde et apud ueteres idem epi et pbri fuerunt quia illud nomen dignitatis est hoc ecclesiae. Levite ex nomine auctoris uocati. De leui enim nomine leuite exorti sunt. aliqui; in templo dei mistici sacramenti ministeria explebant. Hii gece diacones latine ministri dicuntur. quia sicut in sacerdote con[illegible] secratio. ita in diacono mi[illegible] nisterii dispensatio habet. [illegible] Yppodiacones gece quos nos [illegible] subdiacones dicimus qui idem sic appellantur quia subiacent preceptis et officiis leuitarum

Oblationes enim in templo a fidelibus ipsi suscipiunt et leuitis supponendas altaribus deferunt. Hii apud hebreos nathinnei uocantur

Lectores a legendo. Psalmiste a psalmis canendis uocati.

Illi enim predicant populis quod sequantur:
isti canent ut excitent ad compunctionem animos audientium. Licet quidam
lectores ita miserant pnuntiant
ut quosdam ad luctum lamentationemque
compellant. Idem quam pnuntiatores
uocant quod porro annuntiant.
Tanta enim erit eorum uox
ut quamuis longe positae aures ad
impleant. Cantor autem uocatur quia
uoce modulatur incantu. Hui duo
genera dicunt in arte musica sicut
ea docti homines latine dicere
potuerunt precentor et succentor: precentor
scilicet quo uoce primitur in
cantu: succentor autem qui subsequitur canendo respondet. Concentor autem dicitur quia consonat. Qui autem
non consonat: non concinit nec concentor erit. Acolitus graece latine ceroferarius dicuntur. adeportandis cereis quando legendum est euangelium
aut sacrificium offerendum. Tunc enim
accendunt luminaria abbas et
deportant. non adeffugandas te
nebras diu sol eodem tempore ru
tilet. sed ad signum [illegible] letitiae
demonstrandum ut [illegible] sub typo
luminis corporalis [illegible] illa
lux ostendatur de qua in
euangelio legitur. Erat lux uera quae
illuminat omnem hominem ue
nientem in hunc mundum. Exor
cistae ergo in latinum adiurantes
siue increpantes uocantur. Inuocant
enim super catechumenos et super eos qui
habent spm inmundum nomen
dni ihu adiurantes per eum ut
egrediantur abeis. Ostiarii idem et iantto
res qui inuicem testantur electi sint
ad custodiam templi. ut non ingrediatur
meum inmundus inomnibus re. Dicti
autem ostiarii quod prsunt ostiis templi.
Ipsi enim tenentes claues omnia intra extraque
custodiunt. atque inter bonos et malos
habentes iudicium fideles recipiunt
respuunt infideles.

De Monachis. §. xiii.

Monachus igreca ethymologia uocatur eo quod sit singularis. Monas enim graece singularitas dicitur. Ergo si solitari interpretatur uocabulum monachi quod facit in turba quod solus est. Plura sunt autem genera monachorum. Cenobitae quos nos incomunes uiuentes possumus appellare. Cenobium enim plurimorum est. Anachorete sunt qui per cenobialem uitam deserta petunt et soli habitant per deserta et abeo quod peccul abhominib; recesserit tali nomine nuncupantur. Sed anachorete helyam et Iohannem cenobitae aplos imitantur. Heremite sunt qui et anachorete abhominum conspectu remoti heremum et desertas solitudines appetentes. Hanc heremum dicitur quasi remotum. Abba autem syrum nomen significat in latinum pater quod paulus romanis scribens exposuit dicens. in quo clamamus abba pater. in uno nomine duab; usus linguis. Hic enim abba syro nomine patrem et rursus latine nominat itidem id est patrem.

De Reliquis fidelium nominibus. §. xiiii.

Xpianus quantū uīpre
tatio ostendit de unctione
deducit. siue de nomine
auctoris ꝗ creatoris. Axpo enī xpia
nī cognominati sic auida iudei.
De magistri quippe nomine cognomī
sectatorib; datū ē. Xpiani ū olim
iudas quasi obobpbriū nazarei
uocabantur. peo qd dīs nr atq;
saluator. amico quodā galilee naza
reus fu appellat. Non se autē glēt
xpianū qui nomī habet ꝗ factum
ī habet. Vbi autē nomī secutū fue
rit op. certissime ille ē xpianus q se
factis ostendit xpianū. ambulans
sic ꝗ ille ambulauit aquo ꝗ nomī
traxit. Catholicus uniūsalis siue
generalis uīpretat. Hā gci uniū
salem catholicon appellant. Ortho
doxus ē recte credens ꝗ ut credit
recte uiuens. Ortho enī gce recte dr.
doxo glē ē hoc ē uir recte glē. Quo
nomine ī pot uocari q alī uiuit
quā credit. Neofitus gce latine
nouellus ꝗ rudis fidelis t nup
renat uīpretari pot. Catecumin
dictus peo qd adhuc doctrinā
fidei audit. nondum tamē bab
tismū recepit. Hā cathecuminus
gce auditor uīpretat. Cōpetens
uocat q p instructionē fidei
cōpetit grām xpi. unde ꝗ apeten
do cōpetentes uocati. Laicus
popularis. Laos enī gce ppls dr.
Aselitus idē aduena ꝗ circūcisus
qui miscebat ppło dei. Grecū est.
Explicit liber septi
mus.

Incipiunt capitula.

De Ecclia ꝗ synagoga. i
De Religione ꝗ fide. ii
De Heresi ꝗ scismate. iii
De heresib; iudeorū. iiii
De Heresib; xpianorū. v
De Philosophis gentiū. vi
De Poetis vii
De Sybillis viii
De Magis viiii
De Paganis x
De dūs gentium. xi.

Explicit Capitula

Incipit liber
Octauus
De ecclesia ꝗ
synagoga. i.

Ecclesia
grecū ē qd in la
tinū uertitur
ē uocatio. peo
qd omīs ad se conuocet. Catholi
ca uniūsalis ΑΠΟΤΟΛΙΚΗΝ ΑΓΟΓΗΝ
idē sedīm totū. Non enī sicut con
uenticula hereticorū in aliquib; re
gionū partib; coartat. s; ptotum
trahit orbem dilatata diffundit
qd qdā apls appbat adrōmanos
dicens. Grās ago dō meo pōnib;
uobis. q fides urā annuntiat
in uniuso mundo. Hinc ꝗ uniuer
sitas ab uno cognominata ē. ppt
qd unuitatē colligit. Vnde dīs
meuglio ait. Qui ī colligit mecū
spargit. Cur autē eccla cū una sit.
a Iohanne septē sēbunt. n qd una
catholica septiformi plena spū
designat. sic ꝗ de dīo nouimus
dixisse salomonē. Sapientia

edificauit s domũ q̃ excidit colum
nas septẽ: que tamẽ septẽ una ee
ñ ambigũ dicente aplo. Ecclã di
uuu que ē columna & firmamẽ
tũ ueritatis. Jncho autẽ aut ecclã
a loco ubi uenit de celo sps ses & ad
impleuit in uno loco sedentes. P pe
nationem autẽ psentem ecclã syon dr
eo qd abhuc pegnationis longitu
dine posita. pmissionem rerũ celesti
um speculetur: & idcirco syon
idē speculatio nomẽ accepit. Pfu
turæ s patræ pace hierlm uocatur:
Hã hierlm pacis uisio intpretatur:
Jbi enim absorta omni aduersitate
pacem q̃ ē xpc psenti possidebit obtu
tu. Synagoga gece latine congre
gatio dr: qd ppriũ nomẽ uidelicet
ipls tenuit. Ipsaq̃ g ipe synago
ga dici solet: quãuis & ecclã dic
ta sit. Hã apli nũqm synagogã
synagogã dixerunt s; semp ecclam:
siue discernendi causa. siue qd uti
congregationem unde synagoga. &
conuocationem unde ecclã nomẽ ac
cepit distet aliqd qd scilicet cong
gari & pecora solent. quae & gre
ges ipsae dicimur. conuocari autẽ
magis ē uterqũ ratione sicut
s homines. De Religione & fide

DOGMATA. ſ II.

Disputando phylosophi
nominauerunt. id ē hoc
puto ee bonũ. hoc puto ee uerũ.
Religio appellata qd ea uni do
religamur animas nras ad cul
tũ diuinũ uinculo seruendi:
qd uerbum cõpositũ ē a relegen
do idē eligendo ut ita latinũ uide
atur: Religio sic elegio. Tria s autẽ
que in religionis cultu ad colendũ
dm in hominib; pquiruntur: idē
fides. spes. caritas. In fide qd creden
dum. in spe qd sperandũ. in caritate
qd sit amandũ. fides ē qua uera
cit credimus id qd nequaquã uide
re ualemus. Hã credere iã ñ possumus
qd uidemus. Ipse autẽ nomen fidei
unde ē ductũ fiomino fiat quod
dictũ ē aut pmissum. & unde
fides uocata a eo qd fit illud qd
uti utrosq; placitũ ē quasi inter
dm & hominem. Hinc & fedus. Spes
uocata qd sit pes pgrediendi: qsi
ē pes. Vnde econtrario desperatio.
+ de ē cui s pes nullaq; pgdiendi
facultas ē. quia dũ quisq; pecca
tis amat. futurã glam ñ sperat.
Caritas gece latine dilectio intpre
tat qd duos inse ligat. Hã dilectio
a duob; incipit qd ē amor dei &
proximi de qua apls ait. plenitudo
legis ē dilectio. Maior ē autẽ hec
omnib; quia qui diligit & credit
& sperat: qui autẽ ñ diligit quã
uis multa bona faciat frustra
laborat. Omis g dilectio carnalis.
ñ dilectio s; magis amor dici so
let. Dilectionis ũ nomen tantũ in
melioribus rebus accipi debet.

De heresi & scismate. ſ III

HERESIS grece a electione
uocat qd scilicet unusquisq;
id s eligat qd illi melius ee uide
atur: ut phylosophi. peripatetici.
achademici. & epycuri & stoici

uel sic alii qui puersum dogma co
gitantes arbitrio suo de ecclia recess
erunt Inde g̃ heresis ducta g̃ca uo
ce ex intpratione electionis qua
quisq; arbitrio suo ad instituenda
siue adsuscipienda quę libet ipse
s̃ elegit. Hoc ũ nichil ex iuo arbitrio
inducere licet s̃; nec eligere qd̃ ali
qui suo arbitrio induxerunt. Aplos
di habem̃ auctores. qui nec ipsi qd̃
quã ex suo arbitrio qd̃ inducerent
elegerunt s̃; acceptã a xpo discipli
nã fidelit̃ nationib; assignauerunt.
Itaq; qiã si angls de ecelis alit̃ euan
geliauerit anathema sit. Secta
a sequendo q̃ tenendo nominata.
Iam sectas dicim̃ habit̃ animoę ac
instituta circa disciplinã t̃ ppositi
tii qd̃ tenendo sequit̃. longe alia
in religionis cultu opinantes quã
ecclia. Scisma a scissura animoę uoca
ta. Sode enim cultu codẽ ritu ere
dit ut ecclia. solo congregationis de
lectat̃ discidio. fit aut̃ scisma cũ
dicunt homines nos iusti sumus.
nos sanctificam̃ immundos q̃ cetera
similia. Supstitio dicta eo qd̃ sit
supflua aut supinstituta obserua
tio. Alii dicunt a senib; qa multis
annis supstitus petate delirant
q̃ cetera supstitione quadã nes
cientes q̃ uera colant aut que ue
rũ ignari ad scisca. Lucretius
aut̃ supsticionẽ dicit supstantiũ
rerũ idẽ celestiũ q̃ diuinoq; que
sup nos stant s̃; male dicit. He
reticoq; ũ dogma ut facile possit
agnosci causas eoq; t̃ nomina de
monstrare oportuit.

De Heresibus iudeorũ. F. iiii.

Iudei confessores intpratant̃. Mul
tos enim exhis seqt̃ confessio quos
ante pfidia possidebat. Hebrei tran
sitores dicunt̃. quo nomine admo
nent̃ ut de peioribus ad meliora tran
seant. q̃ pistinos errores relinquant.
Pharisei q̃ saducei inter se contrarii
s̃. Hã pharisei ex hebreo in latinũ in
tpratant̃ diuisi eo qd̃ traditionũ
q̃ obseruationũ quas illi de tercio
sis uocant iusticiã pferunt. unde
q̃ diuisi uocant̃ aplo quasi piusti
ciã. Saducei intpratant̃ iusti. Ven
dicant̃ s̃ qd̃ ñ s̃. Corporis resurrecti
onẽ negant. q̃ animã intire cũ
corpore pdicant. Hi quinq; libros
tantũ legis recipiunt. ppharũ ua
tcinia respuunt. Cinei dicunt
ipsũ ẽ xpm q̃ docuit illos omnẽ
abstinentiã. Carbonei dicunt ip
sum ẽ xpm qui docuit illos omni
re sabbatizare. Genistei dicti eo qd̃
de genere abrahe se ẽ gloriant̃. Hã
cũ in babylonia uenissent ppls di
plerq; relinquentes uxores suas
babyloniis mulierib; adheserunt.
quida ũ israelitis ẽ iugis con
tinti t̃ ceteris gentib. dũ reuersi ẽnt
de babylonia diuiserunt se ab omni ppl̃o
q̃ assũpserunt s̃ hoc nom iactantie
Meriste appellati eo qd̃ separent
s̃ septimas ñ credentes omnib; ppbis
dicentes aliis q̃ aliis spib; illos
ppbasse. Meris ũ g̃ce portio dicit̃.
Samaritie dicti qd̃ lege solam cu
stodiant. Hã ppbas ñ recipiunt.

ymero babuste eo qd cotidie uestimenta sua et corpora lauent. De heresibus xpianorum S v.

Quibus et ia heretici qui de eccla recesserunt et nomine suo auctore nuncupant quida ex causis quas eligentes instituerunt.

Symoniani dicti a symone magice discipline primo. cui petrus in actib; apl̃orum maledixit. pro qd ab aplis sps sci grām pecunia uoluisset emere.

Hi dicunt creaturā ñ ado s; auertute quada supna creata. Menandriani a menandro mago discipulo symonis nuncupati. q mundū ñ ado s; ab anglis factū asserunt. Basilidiani a basilide appellati qui int reliquas blasphemias passū ihm negant.

Appellite quoque appelles principis fuit q oratorē anglin nescio qm glosum superioris di facientis dim legis isrl illum igneū affirmans.

Nicolaite dicti a nicolao diacono ecclie hierosolimorum q cū stephano electus et a petro qui ppter pulchritudinem relinquens uxorem ut qui uellet ea uteretur. Versa e in stuprū talis esuetudo ut inuice eungia cō mutarent. Quos Johs in apokalipsi impbat dicens. S; hoc habes qd odisti facta nicolaitarū. Gnostici ppter excellentia scientie ita se appellari uoluerunt. Animā naturā di ee dicunt — bonū et malū dim suis dogmatib; fingunt. Carpocratiani a carpocrate quoda uocant. q dicē xpm hominē fuisse tantū et de utroq; seru pgenitū. Cherinthiani a cherintho quoda nuncupati. Hi int cetera circūcisione observant. mille annos post resurrectione in uoluptate carnis futuros pdicant.

Unde et gce chyliasti latine milliasti s appellati. Nazarei dicti qui dum xpm qui auico nazareus e appellat filiū di confitentur omia tam ueteris legis observant et custodiunt.

Ofite a colobro nominati s. Colubeg gce ophi dr: Colunt enī serpentē dicentes ipsū in paradyso induisse uirtutis cognitionē. Valentiniani a valentino quoda platonico sectatore uocati. qui eonas idē sela qda moriginē di creatoris induxit. xpm ū deuirgine nichil corporis assūpsisse. s; pea quasi pfistulam transisse asserunt. Appellite quoque auctor appelles q dicē xpm ñ dim ueritate s; hominē in fantasia apparuisse. Ascontiaci a principib; uocant q unusquisque quā ds edidit opa ee archangelorum defendunt.

Adamiani uocati qd adē imitent nuditate. Unde et nudi orant et nudi intrse mares feminē q cuem unt. Cainiani pin sic appellati qd cain adorant. Sethiani nom accepunt a filio ada q uocat e seth dicentes eundē ee xpm. Melchisedechiani uocati pro qd melchisedech sacerdotē di ñ hominē ee s; uirtutē di arbitrant. Angli uocant q anglos colunt. Apli hoc s nom idō pro sūpserunt qd nichil possidentes ppū nequaquā recipiunt eos qui aliquid in hoc mundo utuntur.

Cerdoniani a cerdone qda uocati qui duo contraria principia asserunt. Marcionite a marcione stoyco phylosopho nominati qui cerdo

nis dogma secundum alterum bonum alterum
iustum dim asserunt tanquam duo principia
principia creatoris et bonitatis. Artotyritae
ab oblatione uocati. Panem enim et caseum
offerunt dicentes primis hominibus
oblationem afructibus terre et afructibus
omnium ad celebratum. Aquarii uocati
eo quod aquam solam offerunt in calice
sacramentum. Secundianum asseuero exorti.
Vnum non bibunt. uetus testamentum et re
surrectionem non recipiunt. Tacianum ata
cano quodam uocati quia et creaturae
dicti qui carnes abhominantur.
Alogi uocantur tanquam sine uerbo
Logos enim graece uerbum dicitur. Dominum et unum
non credunt respuentes iohis euangelium
et apokalypsim. Catafrigis nomen pum
ta dedit quia ibi extiterunt auctores
eius montanus prisca et maximilla fue
runt. Hi aduentum spiritus sancti in maiis
simis tradtum asserunt. Catharos
ipsum mundum ita se nominauerunt
glantes enim desuis meritis negant pen
tentibus uenam peccatorum. uiduas si nup
serint tanquam adulteras damnant
Mundiores se ceteris predicant quod nomen
suum si cognoscere uellent. munda
nos se potum quam mundos uocarent
Paulianum apaulo samosateno exortum.
quod dicunt non semper fuisse xpm sed ma
ria sumpsisse initium. Armogenianum
abermogene quodam uocati quia mate
riam non natam introducens deo non na
to eam comparauit. matremque elementorum
et deum asserunt. quos apostolus increpat
de mitis seruientes Manichei
a quodam persa extiterunt quia uocatus
et manes. Hic duas naturas et
substantias introduxit idem bonam et
malam et animas eadem quasi ex aliquo
fonte manare asserunt. Testamentum
uetus respuunt. nouum ex parte reci
piunt. Canonicam idem qui latine si
ne lege dicuntur. Antropomorphite
dicti eo quod simplicitate rustica
dim habere humana membra quae induun
tur libris scripta esse arbitrantur. Anto
po enim graece latine homo dicitur. ignorantes
uocem dim qui est spiritus et deus. Incor
porcus enim nec membris distinguitur
nec corporis mole censetur. Tracite
ab eraclio auctore exorti. monachos
tantum recipiunt. conuugia respuunt.
regna celorum paruulos habere non cre
dunt. Nouatiani a nouato rome
urbis presbitero exorti. quod aduersus cor
nelium kathedram sacerdotalem conatum
inuadere hersim instituit. nolens
apostatas suscipere et rebaptizans bap
tizatos. Montani heretici dicti quod
tempore persecutionis in montibus la
tuerunt. Qua occasione se a katho
lice ecclesie corpore diuiserunt. Ebi
onite ab ebyone dicti sine a pauper
te. Christum enim prophetas solum uerum deum
putant effectum. unde competenter eby
onita pro pauperate intelligentiae appel
lati sunt. Hi semi iudei sunt et ita tenent
euangelium ut legem carnalem seruent.
Aduersus quos ad galathas apostolus scri
bens inuenitur. Fotiniani a fotino
gallo syrmie episcopo municipatu. qui
ebyonitarum hersim suscitans. as
serunt xpm ex maria per ioseph nup
tiali contu fuisse exceptum. Arriani
ab arrio quodam municipati sunt. Hi

offerre sacificiū pdefunctis sperunt.
Cthyani ab cthio s uocati. idēq; euno
miani abeunomiano quodā dyalec
tico cthyi discipulo cuiū nomine
magis innotuerūt dissimilē patri
asserentes filiū ēt filio spm scm.
Dicunt etiā nullum imputari pec
catū infide manentiū. Origeniani
origene auctore s exorti dicentes qd
ñ possit filiū uidere patrem nec sps scs
filiū. Animas quoq; inmundi pn
cipio dicunt peccasse et pduisitate
peccatorē et ęclis usq; adtras diuisa
corpora quasi uuncula meruisse. eaq;
causa factū ēt mundum. Hocytyna
ni aquodā nocto uocati q dicebant
xpm eundē ēt et patrē et spm scm.
ipsamq; scam trinitatē inofficiōe no
minib; ñ inpsonis accipiunt. Vnde
et patripassiani uocantur. qa patrem pas
sū dicunt. Sabelliani abeodē nocto
pullulasse dicunt. cui discipulum
phibent fuisse sabelliū. excui noīe
maxime innotuerūt. Vnde et sabel
liani uocati s. hi unā psonā patris
et filii et sps sci astruunt. Arria
ni abarrio alexandrino pbro orti
s. q coeternū patri filiū ñ agnoscens
diuisas in trinitate substantias asse
runt contra illud qd ait dns ego
et pater unū sumus. Macedoniani
amacedonio cstantinopolitano
epo dicti s. negantes ēt dm spm
scm. Apollinariste ab apollinari
uocati s. dicentes xpm corpus tan
tūm sine anima suscepisse. Antidi
comarite appellati s. peo qd Maris
uirginitati contradicunt asseren
tes eā p xpm natū uero suo fuisse
cōmutā. Mangis nominati. idō
tale nomen accepunt. quia angelos
gce uas dr. Asserunt enim sic ēt inpa
tre filiū. tanquā uas minus intra
uas maius. Patriciani aquodā patricio
nuncupati s q substantiā humane
carnis adiabolo conditā dicunt
Coltiani aquodā coltio nominati
qui dicunt dm ñ facere mala. contra
illud qd septū ē. Ego dns creans
mala. Flor[illegible]ani aflorino qui
econtrario [illegible] dicunt dm creasse
mala contra id qd septū ē. Fecit
ds omia bona. Donatiste adonato
quodā afro nuncupati s. qui de
numidia uenens tota pene affrica
sua psuasione decepit. asserens mi
norem patrem filiū et minorem filio spm
scm et rebabtizans katholicos. Bo
nosiani abonoso quodā epo exorti
pdunt. q xpm filiū di adoptiuū
ñ ppium asserunt. Circūciliones
dicti eo qd agrestes sunt. quos cyro
pytas uocant supdicte hersis ha
bentes doctrinā. Hi amore mar
tyrii semetipsos pimunt. ut uo
lent de hac uita discedentes mar
tyres nominent. Priscillianiste
apriscilliano uocati qui in hispa
nia exortus gnosticōe et mani
cheōe pmixtū dogma cōposuit.
Luciferiani alucifero sytmie epo
orti. qui epos katholicos qui
constantii psecutione pfidie ar
rianōe consentientes gaudent. et
postea correcti redire in katholi
cā delegerūt. dampnantes. siue

qd crediderant. sive qd se credidisse
simulauerant. qs ecclia katholica
matro recepit sinu tanquā petrū
post fletū negationis. Hanc illi mais
caritate supbe accipientes eosq; re
cipere nolentes ab ecclie cōmunione
recesserunt q cū ipso lucifero auctore
suo qui mane oriebat cadere
meruerunt. Jouianiste aquodā
iouiniano monacho dicti asserentes
nullā nuptiarū q virginum
ē distinctiā nullūq; unq abstinen
tes q sumpticū epulantes ē diseri
m. Claudiani ab claudio nominati
qui dicunt p natū xpm alios ma
riā filios de uro ioseph peperisse.
P atmani apatro quodā exorti qui
inferiores corporis partes adiabolo
factas opinant. Arabici nuncu
pati eo qd in arabia exorti s dicen
tes animā cū corpore mori. atq;
innouissimū utrūq; resurgere.
Tertullianiste dicti a tertulliano
pbro affricane pouincie ciuitatis
kartaginensis. qdicunt animā
immortalem ē s; corporā. pdi
cantes animas hominū peccatiq;
post mortē in demones uerti. Tesse
res de arthyte dicti. qd quarta
decima luna pascha cū iudeis
obseruandum contendunt. Ham
tessara quatuor deca decē signi
ficat. Hydrages a somno nuncu
pati qd uigilias noctis respuant
supstitionē ē dicentes uia tr
mejari diuina q noctē ad requiem
tibuit. Pelagiani a pelagio mona
cho exorti. Hi liberū arbitriū
diuine gre anteponunt dicentes
sufficere uoluntate adimplenda di
uina iussa. Hestoriani a nestorio
ēstantinopolitano epo dicti q beatā
uirginē Mariā ñ di s; hominis tan
tūm asserunt genitrē. ut aliā pso
nā carnis. aliā facerent deitatis. nec
unū xpm unūbo di q carne credi
dit s; separatā atq; seuinctā. atq; ū
filiū di atq; ū filiū hominis pdica
unt. Cuticiani dicti a cutice —
constantinopolitano albo q xpm
p humanā assūptionē negaunt ex
istere de duab; naturis s; solam
uno diuinā asserunt ē natura.
Acefali dicti idē sine capite
qm secunt heretici. Hullus
enī ex repti auc tor aquo
exorti s. Hi trū calcedo
nensiū capi tulq; impugna
tores duarū in xpo substantia
rū ypostatē negant. q unā in eius
psona naturam pdicant. Theodo
siani q gaianite appellati a theodo
sio q gaiano qui tēporib; iustinia
ni principis in alexandria ypli puer
si electione uno die s ordinati epi.
Hi errores eutiches q dioscori sequen
tes. calcedonense ēcilū respuunt
ex duab; unā in xpo naturā asse
runt. quā theodosiani corruptam
gaianite incorruptā ētendunt
Gnotite q tritotite a theodosianis exor
ta s. ex quib; gnotite a ignorantia
dicti quia pueritatē a qua exorti s
id adiciunt qd xpi diuinitas igno
rat fuitā que s septa de die q hora
nouissima ñ recordantes xpi psō
nā

in esaya — loq̃tus. Dies iudicii in
corde meo. Trinitate ũ uocari. q̃ sic
tres ꝑsonas in ūitate ita quoq; tres
astruant ee deos. contra illud qd̃ scrip
tũ e. Audi isrl. Dn̄s ds̄ tuus ds̄ un̄
e. Sunt q̃ alie hereses sine auctore
q̃ sine nominib; exq̃b; alie ĩ forme
putant ee dn̄. Alie xp̄i diuinitate
passibilem dicunt. alie xp̄i de patre
natiuitatem initiũ ēporis dant. Alie
liberationē hominũ ap̄ inferos fac
tã xp̄i descensionē non credunt. Alie am
mã imaginē di negant. Alie animas
eueniu indemones q̃ inquecũq; ani
malia existimant. Alie de mun
di statu dissentiunt. Alie in
numera biles mundos opi
nantur. Alie aquã dõ co
ctiã faciunt. Alie nudis
pedib; ambulant. Alie cũ homi
nib; ñ manducant. Hes here
ses aduersus katholicã fidē ex
orte q̃ abaplis q̃ scis patb; ĩ conci
lius ꝑdampnatę. q̃ diu inse multas
erroribus diuise inuicē s dissenti
unt. cõmum tamen nomine aduer
sus eclam di espiant. S; q̃ q̃cũq;
alia scripturã scam intelligit quã
sps sci sensus flagitat aquo escpta
e. licet de ecla ñ recesserit tamen
heretic appellari p o t e s t.

De Philosophis gentiũ. vi.

Philosophi greca appellati
one uocant. qui latine amato
res sapientie interpretant. Est enim phi
losophus q̃ diuinarũ q̃ humanarũ re
rũ scientiã habet q̃ omnē bene
uiuendi tramitē tenet. Homen
phylosophie. primũ apytagora fert
exortũ. Hã diu antea greci uetures
sophystas idē sapientes aut docto
res sapientie semetipsos iactanter
nominarunt. iste interrogat qd̃ pfi
teret. uerecundo nomine phyloso
phum idē amatorē sapientie se
ee respondit. quo sapientē pfite
ri arrogantissimũ iudicabat. Ita
deinceps posteris iudicat ut quan
talibet de rebus ad sapientiã pti
nentib; doctrina quisq; t sibi t
aliis uidet excellere ii n phyloso
phus uocaret. Idē autẽ phylosophi
triplici genere diuidunt. Hã aut
physica s. aut ethyca. aut logyci.
Physici dicti q̃a de naturis trac
tant. Natura quippe gce physis
uocat. Ethyci qui de moribus dis
putant. Mores enim apud geos
ethes appellant. Logyci autẽ quia
in naturis q̃ in moribus rationē
adiungunt. Ratio enim gce logos
dr. Diuisi s autẽ ethyci in heresib;
suis. habentes q̃dã nomina ex
auctoribus; — vt Platonici. epy
curei. Pytagorici. alii a locis con
uenticulorũ q̃ stationũ suarum.
vt peripatetici. stoyci. achademi
ci. Platonici a platone phylo
sopho dicti. Hi animarũ creato
rē ee dn̄. corporũ anglos asserunt
q̃ p. multos annorũ circulos indi
uersa corpora redire animas
dicunt. Stoyci a loco dicti. Por
ticus enim fuit athenis quã ΠΟΙΚΙΛΗ ΣΤΟΑΝ appellabant. in qua
picta erant gesta sapientium.

atq; uirtute fortuit hystorie. In hac por
ticu sapientes phylosophabant. eaq
e stoyci dicti s Grece. eii porticus
stoa dr. Hanc secta primi heno insti
tuit. Hi negant sine uirtute effici
quicqm beatu. Omne peccatu uniformi
me esse asserunt dicentes. Sicut ille no
cens est qi paleas furat fuit qua qi
aurii qi mergii occidit qm qui
aquii. Non enii animal eruii s; ani
mus facit. Hi etia anima cu corpore
dicunt pire. Animu quoq; uirtute
etinentie esse negant. Affectant glam
etia cu se fatant ii esse etinos. Acha
demia appellatur auilla Platonis
achademia athenariu. ubi ide plato
docebat. Hi omia incerta opinant
s; sic fatendu e multa incerta et oc
culta esse qi uolunt ds intelligentia
hominis excedere. sic tam plurima
esse qi possunt et sensib; capi et ratione
comprehendi. Hanc secta arcesilaus ca
rneiciu phylosophus reppit cuius
sectator fuit democrit. qui dixit
tanqm in puteo alto ita ut fundus
nullus sit. ita in occulto iacere ue
ritate. Peripatetici a deambu
latione dicti. eo qd aristoteles auc
tor eiusdem ambulans disputare solit
est. Hi dicunt quandam particula
animie esse etia. de reliquo magna
ex parte mortale. Cynici a bun
munditia impudentie nuncupa
ti; contra hum[illegible]ana enii uere
eundia inppat[illegible]ulo coire cu
coniugib; eis mos erat. censentes
licitu honestuq esse pala cu uxore
ecubere. qa etiugiu iustu e. publi
ce id pdicantes agendu ut canes in
uicis ud platis. Unde et acanib; quoe
uita imitabant eia uocabulum nomq;
traxerunt. Epicurei dicti ab epy
curo qda phylosopho amatore uani
tatis ii sapientie. Que eia ipsi phylo
sophi porcu nominauerunt quasi uo
luptans in ceno carnali voluptate cor
poris summu bonu asserens. Qui etia
dixit nulla prudentia diuina in
structu esse aut regi mundu. s; origi
ne rerum athomis ide insecabilib; ac
solidis corporib; assignauit. quoe
fortuitis ecursionib; uniuersa nas
cant et nata sunt. Asserunt aut dm
nichil agere. omia constare corporib;
animam nichil aliud esse qm corpus.
Unde et dixit. Non ero postea qua mor
tuus fuero. Gymnosophiste nudi
propacas indie solitudines prohibent
phylosophari. adhibentes tantu ge
nitalib; tegmina. Gymno enii ereo
dicti e qd iuuenes nudi exercent
in campo ubi sola pudenda tantu
operiunt. Hii et agendo se cohibent.
Theologi aut ide s qui et physici dicti
aut theologi quia in septis suis de
do dixerunt. quoe uaria constat
opinio qd ds esset diu quesierunt. Qui
da enii corporeo sensu hunc mundu
uisibile ex quattuor elementis dm esse
dixerunt. ut Dionisius stoycus. Alii
spiritalu intellexerunt mentem
esse dm ut thales milesius. Quidam
animu in omib; comanente et luci
dum ut pytagoras. Quida dm sine
tempore incommutabilem ut plato. Qui
da mente solita ut cycero. Quida et

spin q̃ mte ut Maro. Jnuentũ enim
solum dm ñ ut in uenerunt exposuerũt
quia euanuerunt in cogitationib;
suis. Dicentes enim se esse sapientes
stulti facti s. Jte platonici quida
dm eiusdem esse arbitrũ q̃ iudicem
asserunt. epicuri ociosũ q̃ inexer
citatũ. De mundo aut platonici af
firmant incorporalem. stoici cor
poralem. epicurus athomis. pitago
ras ex numeris. eraclius ex igne.
Vnde q̃ uarro ignẽ mundi animũ
dicit. Unde qd in mundo ignis
omia gubernet sic animꝰ in nobis
quã uanissime. qui cũ ô inquit
in nobis ipsi sumꝰ cũ erit emorimur.
Ergo q̃ ignis cũ de mundo pfulgora
pficiscet mundus emorit. Hi phi
losophi errores q̃ iã q̃ apud
ecclam induxerũt hereses. Jnde co
nas q̃ forme nescio que inde apud
arrũ trinitas nominis q̃ apud
ualentinũ platonicus furor. Jnde
martionis ds melior de tranquilli
tate. Abstoicis enim uenerat q̃ ut anima in
tire dicat epicurus obseruat. q̃ ut
carnis resurrectio neget. de uana om
nũ philosophi scola sumitur.
q̃ ubi materia cũ do equat Zenonis
disciplina est. q̃ ubi qd de igneo do
legitur eraclitus inuenit. Eadem
materia apud hereticos q̃ philoso
phos uolutat idem q̃ retractatus
replicantur. De Poetis. J vii.
Poete unde sunt dicti. sic
ait tranquillus. Cũ primum
homines exuta ferinate ratione
uite habere cepissent seq; ac deos
nosse: cultũ diuinũ modicũ ac ser
mone necessariũ cõstitui s. utriusq;
magnificentiã ad religionẽ die suae
excogitauerunt. Igit ut templa illis
domib; pulchriora q̃ simulachra
corporib; ampliora faciebant. ita
eloquio etiã quasi augustiore ho
norandos putauerũt. laudesq; eo
q̃ ubis illustrionib; q̃ iocundiorib;
numeris extulerunt. Id gen quia
forma quada efficit que poetes
dicit poema uocitatũ est. eiq; fictores
poetę. Vates aut mtis appellatos
uarro auctor est ad audiendis car
minib; idem flectendis hoc est modu
landis. q̃ inde poete latine ua
tes. Olim septa eo uaticinia dice
bant. qd ui quada q̃ quasi uesa
nia insebendo cõmouerant. et qd
uerba modis connecterent. Viere
enim antiquis pruncire ponebant;
etiã pfuriosi diuini eodem erant
nomine. qa q̃ ipsi quoq; plerq;
uersib; efferebant. Lyrici poete
dicti a potulum id est a uarieta
te carminũ. unde q̃ lira dicta.
Tragoedi dicti qd initio canen
tib; primũ erat hircus quem gri
tragos uocant. Vnde q̃ oratius.
Carmine q̃ tragico uilem certant
obhircũ. Jã deinde septimes tragi
ci multũ honorẽ adepti s. q̃ ex
cellentes in ar[illegible] quinitis fabu
larũ aduertia[illegible]tis imaginẽ
fictis. Comi[illegible]ci appellati sunt
a loco quia circũ pagos agebant
quos gri comas [illegible] uocant. sine
a comessatione. Solebant enim

post cybum homines adeos audiendos
uenire. S; comici priuatae hominum p
dicant acta tragici u res publicas
et regum hystorias. hae tragicae argum
ta extreb; luctuosis s. comicae extreb;
letis. Duo s genera comicae. idem ue
teres et noui. Veteres q et loco ridicu
lares extiterunt ut Plautus Accius
terentius. Noui q satyrici equub;
generalit uitia carpunt. vt Flaccus
persius. iuuenalis t alii. Hi enim unum
quemque delicta corripiunt. nec uitabat
eis pessimum quemque deseribere. nec cui
libet peccata morsque reprehendere. Vnde
et nudi pinguntur eo qd pedes uicia
singula denudent. Satyrici dic
ti eo qd pleni sint omni facundia.
siue assimilitate et copia. De plurib;
enim simul reb; locuntur. seu abilla
lance que diuersis frugum t pomique
generib; adtempla gentilium solebant
deferri. aut a satyris nomen tractum
qui multa habent ea q pumolentia
dicunt. Quida u poete theologici
dicti s. quo de diis ..... carmina
faciebant. Officium autem poete uneo e
ut ea que uere gesta s in alias spe
cies obliquis figurationib; cum deco
re aliq conuisa transducant. Vnde
et lucanum idem innumero poetarum n
ponit. quia uidet historias compo
siusse n poema. Apud poetas autem
tres caracteres ee dicendi. unum
inquo poeta loquitur: ut hic in libis
virgilii georicae. alium dragmati
cum inquo poeta numquam loquitur
ut e in comedius et tragedius. Ter
cium mixtum ut e in eneyde. Nam
poeta illic et introducte persone locum

De Sybillis. Cviii. Cvr:

Sibille generalit dicuntur omnis
femine uates lingua greca
Hae syos elogico sermone ds. belen
greci nimte nuncupant. quasi di
mte. Unde g qa diuina uolunta
te hominib; interpari solebant sybille nomi
nate s. Sic enim omnis uir pphans
t uates t pphia dr. ita omnis femi
na pphans sybilla uocat. qd nomen
ex officio n ex proprietate uocabuli e.
Dee autem sybille a docissimis auctho
rib; fuisse traduntur. quarum prima
de persis fuit. secda lybica. tercia del
phyca. in tmplo delphyci apollinis
genita. que ante troiana bella
uaticinata e. cui plurimos uersus
opi suo homerus inseruit. Quarta
cymeria in italia. quinta erythrea
nomine erofila a inbabylone orta
que graecis ilium peterentib; uatici
nata e priusq ee troia. et homeri
mendacia septuaginta. Dicta autem erythrea
qa in ea de insula ei inuenta s
carmina. Sexta autem samia que
femoneq dicta e. a samo insula un
de fuit cognominata. Septima
cumana nomine amaltea que
nouem libros adtulit tarquinio
prisco. inquib; erant decreta roma
na consepta. Ipsa e et cymica de
qua virgilius. Vltima cymei uenit
iam carminis etas. Dicta autem cuma
na a ciuitate cumas que e in campa
nia cui sepulchrum in sicilia ad
huc manet. Octaua ellespontica
in agro troiano nata. que sebtur

solonis q̃ cyri fuisse tẽporib; Hona
frigia que uaticinata ē anchinę.
Decima tyburti nomine albunia;
quarũ omniũ carmina efferuntur
inquib; de dõ & gentib; q̃ rpõ multa sẗ̃pfisse
manifestissime cõpbantur: Cele
brior uũ cetas ac nobilior erythra
phibetur: De Magis. ¶ viiii

Magorũ ꝑmus extitit horo
astres rex bactrianorũ quem
ninus rex assyriorũ ꝑlio uũ
fecit. De quo aristoteles sẗ̃bit quod
uicies centũ milia uersuũ abipso
condita indicis uoluminũ ei declarẗ̃t. Hanc artẽ multa post sẗ̃la
democritus ampliauit. quando
& yppocrates medicinę disciplina
efflorui. Ap assirios aut magicę
artes copiose s testante lucano.
Quis noscere fibra facta queat. q̃s
pdat aues. quis fulgura cęli ser
uet & assyria seruat sidera cura
Itaq; hec uanitas magycarũ artiũ
ex traditione anglorũ malorũ uniuo
orbe tirarũ plurimis sẗ̃lis ualuit
Et quandã scientiam futurorũ
& infernorũ & inuocationes ex in
uenta s aruspicia. augurationes
& ipsa q̃ dicunt oracula & nigro
mantia. Hec mirũ de magorũ ꝑsti
gis quorũ uirtutũ pdiere maleficiorũ artes. ut & ea moysi similli
mis signis resisterent. uertentes
uirgas in dracones. aquas in san
guinẽ. fert & quedã maga famo
sissima cyree que socios ulixis
mutauit in bestias. legit & de sa
crificio q̃d archades dõ suo Lieo
immolabant. ex quo quicũq; sume
rent in bestiarũ formas conuerte
bant. Hinc apparet ñ ē uiroũ du
biũ q̃d nobilis ille poeta sẗ̃bit de
quadã femina que magicis artib;
excellebat. Hec inquit sę ꝑmittit carminib; soluere ñtes quas uelit. ast alias
duras immittere curas. sistere
aqua fluuiis. & uertere sydera re
tro. nocturnos q; ciet manes. mugi
re uidebis sub pedib; tra. & descen
dere montib; ornos. Quid plura. Si
credere fas ē de phytonissa ut ꝑphe
samuelis animã de inferni abditis
euocaret. & uiuę ꝑsentari ẗ̃spectib;
si tamẽ alam ꝑphę fuisse credam. & ñ aliq
fantasmatica illusione sathanę
fallaciã factã. Prudentũ quoq; de
mercurio sic ait. Tradit cunctas
sumpto moderamine uirge. uiuos
reuocasse animas. ast alios damp
nasse necis. Et ꝑ paulolũ adiecit.
murmure nã magico tenues excire
figuras atq; sepulchrales sonitu in
cantare fauillas. uita tuẗ̃ spoliare
alios arsnoria nouit. Magi s qui
uulgo malefici obscęnę magni
tudinis nuncupant. Hi & denita
concitauunt. turbant ñtes hominũ
ac sine ullo ueneni haustu uoleu
ta tantũ carminis uiuerimunt.
Vnde lucan. Mens hausta nulla
sanie polluta ueneni. incantata
pit. Demonib; enim accitis audent
uentilare ut quisq; suos ꝑimat
malis artib; inimicos. Hi aut san
guine utuntur & uictimis & sepe
contingunt corpora mortuorum

Hic romantii s quoq; pcantationib;
uident resuscitari mortui diuinare
q; ad interrogata respondere. Hieros enim
gce mortuus mantia diuinatio nun
cupat. Ad quos suscitandos cadaueri
sanguis adicit. Hi amare demones
sanguinem dicunt. Ideoq; quotiens ni
cromantia fit cruor aqua miscetur
ut colore sanguinis facilius puocent.
Ydromantii abaqua dicti s. Ist enim
ydromantia inaque inspectione
umbras demonii euocare q; imagines
t ludificationes eq; uidere ibiq; ab
eis aliqua audire. ubi adhibito sangui
ne qia inferos pohibent suscitare; qd
gen diuinationis apsis fert allatii.
Varro diuinationis quattuor ee ge
nera tria aqua. aere. q; igne. Hinc ge
omantia. ydromantia. aeromantia.
pyromantia dicta. Diuini dicti qsi
do pleni. Diuinitate enim plenos assi
mulant. q; astutia quada fraudu
lenta hominib; futura coniectant
Duo s genera diuinationis. ars q; fu
ror. Incantatores dicti s qartib
uerbis pagunt. Arioli uocati ppt
qd circa aras ydolq; nefarias pces
emittant. q; funesta sacrificia offe
rant. hisq; celebritatib; demonii
responsa accipiunt. Aruspices
nuncupati quasi horarii inspecto
res. Dies. h. q; horas uagendis negot
tiis opib; q; custodiunt. q; qd psin
gula tpora obseruare debeat homo
intendunt. Hi qia exta pecudum
inspiciunt q; futura pdicunt.
Augures s qi uolatu auium q; uoces
intendunt. aliaq; signa rerum
t obseruationes inpuisas hominib;
occurrentes. Idc q; auspices. Ha auspi
cia s quae iter agentes obseruant. Dicta
aut auspicia quasi auium spicia. q; au
guria quasi auium garria. hoc e auium
uoces q; linguas. Hic augurium quasi
auigerium qd aues gerunt. Duo s
aut genera auspiciorum. unum ad ocu
los. alterum ad aures pinens. Ad oculos
scilicet uolatus. ad aures uox auium.
Phytonisse a phitio apolline dicte
qd his auctor fuerit diuinandi. Astro
logi dicti eo qd in astris augurantur.
Genethliaci dicti ppt natalium con
sideratione dierum. Genesis enim homi
nis p duodecim celi signa describunt
syderumq; cursus. nascentium mores.
actus eventumq; pdicare conantur
id e quis quali signo fuerit natus
aut quae effectum habeat uite q nas
cit. Hi s q uulgo mathematici uocan
t. cui superstitionis gen constellationes
latini uocant. id e notationes syde
rum qm se habeat cum quisq; nascitur.
Primum aut stellarum interpretes magi
nuncupabant sic q de his legimus qui
meuglio natum xpm annuntiauer
unt. Postea hoc nomine soli mathe
matici cui artis scientia usq; ad
euglin fuit cessa in xpo edito ne
mo erinde natuitate alicui de
celo interpretari. Horoscopi dicti
qd horas natuitatis hominum spe
culant dissimili q; diuerso fato.
Sortilegi s qui sub nomine ficte
religionis p quasda quas seq; sor
tes uocant diuinationis scientia
pfitent. aut quarucunq; septuarum

aeris

inspectione fitura pmittunt. Sa
lisatores uocati s quia dum eis men
bra quecũq; partes saliunt. aliqd
s exinde psperũ seu triste significa
re pdicunt. Ad hec omia pranent
q ligature execrabiliũ remediq;
que ars medicq; cõmdat siue inpcan
tationib; siue incaracterib; t inqb;
cũq; reb; suspendendis atq; alligan
dis inquib; omib; ars demonum ẽ
exquadã pestifera societate hominũ
q angloq; malq; exorta. Vnde cunc
ta uitanda s xpiano q omũ penit
execratione repudianda atq; dap
nanda. Auguria auũ frigies
pmi inuenerũt. Prestigiũ ũ mercu
rius pmũ dr inuenisse. Dictũ aũt
pstigiũ qd pstringat acies oculoq;
Aruspicinã artẽ primũ etruscis tra
didisse dr quidã strages. hic exhoris
aruspicinã dictauit q postea ñ ap
paruit. Hã dr fabulose aiante
quodã rustico subito hunc exgle
bis eruisse q aruspicinã dictasse.
qua die q mortuus ẽ. Quos libros
romani exrusca lingua inpriã
mutauerunt. De Paganis

Pagani expagis x.
dicti athenienssiũ ubi exorti s. Ibi
enim inlocis agrestib; q pagis
gentiles lucos ydolaq; statuerũt
q atali nomine initio uocabulum
pagani sortiti s. Gentiles s qui
sine lege s q ñ dum crediderunt.
Dicti s aũt gentiles qa nati s ut fue
runt genti idẽ sic incarne des
cenderunt sub peccato scilicet
ydolis seruientes q nec dũ rege
nerati. Vnde pmũ gentiles nun
cupantur. Ipsi dicuntur gce ethnici.
Ethnici inlatinũ interpretantur gen
tiles. Ethnos enim gce gens dr. Post
fidẽ aũt ñ debent uocari gentes si
ue gentiles eos qa ex gentib; credunt
sic post fidẽ dici iã ñ potest iudeus
testante paulo aplo q dicente iã
xpianus. quo cũ gentes esseris hoc
ẽ infideles. A postate dicu[illegible]
qui post babtismũ xpi suscepti
ad ydolq; cultũ q sacificiq; conta
minationẽ reuertuntur. Est autem
nomen greci De Dis gentiũ. Ca. xi

Quos pagani deos asserunt
homines olim fuisse. creditun
tur q puniuscuiusq; uita
t mortis coli apud
suos post mortẽ cepunt. ut apud
egyptiũ ysis. apud cretã iovis.
apud maiuros iuba. apud latinos
faunus. apud romanos quirinus
Lodẽ quoq; m apud athenas ui
nerua. apud samũ iuno. apud
paphum venus. apud lemnos
uulcanus. apud naxos liber.
apud delos apollo. Inquoq; g lau
dib; accesserunt poete q cõpositis
carminib; incelum eos sustule
runt. Iam quoriũdã q inuenta
ones artiũ cultũ peperisse dicunt.
ut escolapio medicina. uulcano
fabrica. Ab actib; aũt uocantur
ut mercurii qd mercib; pẽ. liber
a libertate. Fuerunt q quidã uiri
fortes aut urbiũ conditores. qb;
mortuis homines qd eos dilexerũt
symulachra finxerunt. ut habe
rent

aliquod ex magnū contēplatione
solatiū. S; paulatim hunc errorē p
suadentib; demonib; ita in posteris
irrepsisse. ut q̄s illi psola nominis
memoria honorauerit successores
deos existimarint & coluerint. Sy
mulachra usus exortus ē. cū ex de
sidero mortuoq; ēstituerent imag
nes t effigies tanq̄m in celi re
ceptis. p q̄b; se inter demones co
lendi subposuerit. & s sacificari ade
ceptis & p dditis p suaserunt. Symu
lachra aut asimilitudine nunci
pata eo q̄d manu artificis ex lapide
alia ue materia ex. iuitus imitan
tur; in quo honore fingunt. Ergo
symulachra peo q̄d s similia. uel
peo q̄d simulata ac conficta unde
& falsa s. Et notandū q̄a latinus
sermo sit in hebreis uoluminib;
Apud eos enim ydolum siue symula
chrū semel dr. Iudei dicunt q̄d
israhel p̄m symulachrū lito
fecerit. Gentiles d p̄mū p mechāi
symulachra hominū delito fin
xisse p hibent abeoq; natā ē arte
symulachra & statuas fingendi.
Vnd & poete abeo homines p̄mū
factos ē ēfingunt figurate p p̄
effigies. Apud g̃cos aut cecrops
subquo p̄mū in arce oliua orta ē.
& athenienssiū urbs ex minerue
appellatione nom̄ sortita ē. Hic
p̄m omniū iouē appellauit. symu
lachra reppit aras statuit. uicti
mas immolauit. nequaq̄m istius
modi reb; in g̃cia umq̄m usis
Ydolatria ydolo seruit. siue
cultura interpretat. Hā latria g̃ce
latine seruit dr. Que q̄ntū ad uerā
religionē adtinet ñ n̄ uni & soli dō
debet. Hanc sic impia superbia siue
hominū siue demonū s exhiberi
uel iubet t cupit. ita & humilitas
pia t hominū t angloq; sciq; s ob
lata recusat. & eui debet ostendit.
Ydolū aut ē symulachrū q̄d hu
mana effigie factū & ēsecratū ē
iuxta uocabuli interpretationē.
Ydos g̃ce forma sonat. & abeo p di
riuationē ydolum deductū eque
apud nos formulam facit. Igitur
omis forma t formula ydolū se
dici exposcit. Inde ydolatria omis
circa omē idolii famulat & seruit.
Quida s latini ignorantes g̃ce im
perite dicunt idolum ex dolo
sumpsisse nom̄ q̄d diabolus cre
atur cultū duum nominis in
uenit. Demonas a g̃cis dictos
aiunt quasi demnas id ē
peritos ac rerū scios. Prescium enim
futura multa. unde & solent res
ponsa aliqua dare. Inē enim illis cog
nitio rerū plusquā infirmitati
humane parti subtilior sensus
acumine parti experientia longis
sime uite. parti p di uissū angli
ca studatione. Hi corpore aereo
natura uigent. ante transgres
sionē q̄dē celestia corpora gere
bant. lapsi d in aereā qualitatē
conuersi s. nec aeris illi puriora
spacia s; ista caliginosa tenere
p missi s. qui eis quasi carcer ē
usq; ad tēp̄ iudicii. Hi s p uarica

tores angli quæ diabolus principe.
Diabolus hebraice dr deorsum fluens
quia quietus in celi culmine stare
contempsit. sed superbie pondere deor-
sum corruens cecidit. Greece u dia
bolus criminator uocat. qd terri
mina iniqua que ipse illicit in
dm referat et quia electos innocen
tia eminus fictis accusat. Unde
et in apokalipsi uoce anglica dicit.
Proiectus e accusator frm nrs qui
accusabat illos in conspectu di nri
die ac nocte. Satanas in latinu
sonat adusari siue transgressor.
Ipse e enim adusarius qui e uerita
tis inimicus. et semp sos uirtutib;
contrarie conatur. Ipse et transg
ressor qa et puaricator effectus in
uentate qua condit nn stetit. Idc
et tentator qa tentandi uiros innocen
tia postulat sic in iob scbitur.
Anti xps appellat qa contra xpm
uenturus e. n qin quidam simpli
ces intelligunt anti xpm idc dic
tu qd ante xpm ueniur sit. id e
post eum ueniat xpc. n sic s; anti xpc
gece dr qd e latine contrari xpo.
Anti enim gece in latinu contra signifi
cat. Xpm enim se mittet diu uenetu
contra eum dimicabit et adusabitur
sacramentis xpi. ut ueritatis et euglm
soluat. Ha et templum hierosolimis
reparare et omis ueteris legis cere
monias restaurare tentabit. Sed et
ille anti xpc e. qui negat xpm dnm
contrari enim e xpo. Omis enim qui
exeunt de eccla et abuntate fi
dei pceduntur. ipsi anti xpi s u nt.

Bel idolum babilonii e qd interpre
tat uetus. fuit enim hic belus pater
nimi primus rex assyriorum que quida
saturnu appellant. Quod nom et
apud assyrios et apud afros postea
cultu e. unde et lingua punica
bal ds dr. apud assyrios bel uocat.
quida sacrum suum rationem. ut sa
turnus et sol. Beelphegor interpre
tat simulachru ignominie idolu
fuit moab cognomento baal super
monte phegor. que latini priapu
uocant dm hortorum. fuit enim de lap
saco ciuitate ellesponti de qua pul
sus e. et pter magnitudinem uirilis
mbri innumero deorum suorum eum gci
transtulerunt et in nomine sacrauit
et hortorum. Unde et dr poeta hortus
pter eorum fecunditate. Beelzebub
idolum fuit accaron qd interpre
tat uir muscarum. Zebub enim mus
ca uocat. Spurcissimu g idolu
ido uir muscarum uocatu pter
sordes idolatrie siue pinmundi
cia. Behemoth ex hebrea lin
gua in latina animal sonat. pter
qd de excelsis ad terra cecidit.
et pmerito suo ut animal bru
tu effectus sit. Ipse e et leuiathan
ide serpens de aquis quia in hui
seli mari uolubili uersat astutia.
Leviathan aut interpretat addu
citum eorum. Quia scilicet in homi
nu quib; in paradiso semel cul
pa puaricationis intulit. et hanc
usq; ad mortem etiam cotidie persua
dendo adicit et extendit. Quida
aut nomina deorum suorum gentiles

puanas fabulas adimones physicas
conant transducere. eaq; incausis de
mirique composita et interpretant. s; hoc
apoetis totii fictii et ut deos suos or
narent aliqbz; figuris quos pditos
ac dedecores infamia plenos fuisse
historie confitent. Omnino q fingen
di locus uacat ubi cessat uetustas Sa
turnus origo doe et tot posteritatis
apaganus designat. Hunc latini asa
tu appellatii ferunt. quasi ad ipsum
satio pineat omniii jeri. uel ate
poris longitudine qd saturet an
nis. Vnde et eii gei chronos nom ha
bere dicunt id e tmp; qd filios suos
fert deuorasse. hoc e annos qs tp
reduxerit in se reuoluit. uel quod
eo semina unde oriunt terii rede
unt. Hunc celi pats abscidisse ge
nitalia dicunt qa nichil in celo de
seminib; nascit. falce tenet unqu
int jpt agcultura significanda.
t jpt annos et tpora qd in se rede
ant. t jpt sapientia qd intus acu
ta sit. Jn aliquib; aut ciuitatib;
saturno liberos suos apud gentil
es immolabant. qd saturnii poe
te liberos suos deuorasse solitum
tradiderunt. Jovis fertur a iu
uando dictus et iupt quasi iuuans
pat. hoc e omnib; pstans Hunc et
pluato titulo iouie optimii dixerit
dii fuisset incestor in suis. inpudic
in extraneis. Quie m thaurii fingunt
jpt europe raptii. fuit eii innau
cii insigne erat thaurus. m dana
es pymbre aureii appetisse ceubitii.
ubi intelligit pudicicia muliei

abauro fuisse corrupta. m insimilitu
dine aquile jpt qd puerii adstuprii
rapuerit. m serpentie qa reptauerit.
et cignii qa cantauerit. et ido ii figure
iste s. s; plane deuitant scelera. Vnde
turpe erat tales deos credi quales
homines e ii debeant. Janii dicunt
quasi mundi t celi t initii ianiam
Duas iani facies faciunt jpt orientie
et occidentie. Cii u faciunt eii quadri
fronte et ianii geminii appellant ad
quattuor mundi partes hoc referunt.
t ad quattuor elementa siue tpora.
S; dii hoc fingunt monstrii ii dim fa
ciunt. Neptunii aquas mundi pdi
cant et dictus abeis neptuni quasi
nube tonans. Vulcanii uolunt ig
nie et dictus uulcani quasi uolans
candor. t quasi uolicani qd pacie uo
let. Jgnis eii ex nubib; nascit. Vnde
et ia homerus die eii peiptatii de
aere uitias qd onie fulmen de aere
cadat. Jdcirco aut uulcani de femo
re iunonis fingit nat qd fulmina
de imo aere nascunt. Claudus u di
uulcani quia pnatura nii qm rect
e ignis. s; qsi claudus eimodi specie
motiiq; habet. Jdo aut in fabrice
fornace eande uulcanii auctore
dicunt. qa sine igne nullii metalli genus
fundi extendiq; pot. Pluton gce
latine diespit t ditis pat. quie alii
orcii uocant quasi receptore mor
tuii. Vnde et orca nuncupat uas qd
recipit aquas. Ipse et gce caron. Libe
rii aliberaitio appellatii uolunt. qd
quasi mars incoeundo pei benefi
cii emissis seminib; liberint v R.

qd idō liber muliebri & delicato cor-
pore pingit. Dicunt enī mulieres ei
ad tributas & unū ppt̄ exercitandā
libidinē. Vnd & frons ei panpino
cingit. Sed idō coronā uittā & cornu
habet. qa cū grauē & moderate u
nū bibit letitiā pstat. cū ultra
modū. excitat luctus idē quasi cornu
dat. Idō aut & lieus apotulicum
qd multo tēpore uino ñbra soluant.
Iste & gēr dionisius amomē indic
ūse. ubi dr̄ nutrit. Letitiā ē & insa
ciuitas unqua colit. idō liber: und
& insius dictus ē. Mercurii sermo
nē uitpretant. Hā idō mercurius
quasi meduſ currens dr̄ appellat
qd sermo currat ut̄ homines medi
us. Vnd & hermes gēc qd sermo in
tpretatio quē ad sermonē utq; pti
net hermenia dr̄. Idō & mercib; pē
quia ut̄ uendentes & ementes sermo
fit meduſ. Qui idō fingit habere
pennas quia citius ūba discurrunt
Vnde & uelox & cursans inducit. Alas
eius incaptē & inpedib; significare
uoluerē pacē sermonē ferri. Hun
tii dictū. quō psermonē omia cogi
tata nuntiant. Idō eū fuiti ma
gistrū dicunt. qa sermo animos
audientiū fallit. Virgā tenet qua
serpentes diuidit idē uenena. Hā
bellantes ac dissidentes ut̄pretii
oratione sedant. Vnd sedin liuiū
legati pacis caduceatores dicunt.
Sic enī p̄ fetiales bella indicebant.
ita par p caduceatores fiebat. Er-
mes g̃ gēc dr̄ apotis ermenias latine
ut̄pres qui obuiantē multarūq;
artū scientiā trimegistus idē ter-
maxim nominat ē. Cur aut cū capi
te camino fingunt. hac ratio dr̄. qd
ut̄ omnia animalia canis sagaci-
simū geī & pspicax habeat. Mar-
tē d̄ din belli ē dicunt. & martē
appellatū qa pugnat puros ut sit
marmas. licet tria sunt genera con
suetudinū sīē settarū ubi & femi
ne & uiri unpugnā eunt. amabo
nū ubi solē feminē. romanē alia
rū q gentiū ubi soli mares. Iste
martē quasi effectorē mortiū.
Hā amarte mors nuncupat. Hunc
& adulterū dicunt qa belligeran
tib; incertus ē. Qd d̄ nudo pecto
re stat. ut bello se quisq; sine for-
midine cordis obiciat. Mars aut
ap gēcos gradiuus dr̄ eo qd in bel
lo gradum inferant q pugnant.
aut qd unpigre gradiant. Ap-
pollinē quāiuis diuinatorē & me
dicū uellent. ipsū tamē qā solē
dixerunt. quasi solum ipsum
tytan quasi unū artytanis qui
adusiū iouē ñ fecit. Ipsum phebū
quasi ephebū. hoc ē adolescentē.
Vnde & sol puer pingit eo qd cot
idie nascat nouā lucē & oriat.
Pytū quoq; eundē uocari aiunt
apytonē in ñise molis serpentē
cui ii magis uenena quā mag
nitudo erat. Hunc apollo sa
gittarū ictib; sternens nomini
quoq; spolia reportauit. ut pytū
uocarent. Vnde obinsignē uicto
riē ptia sacra celebranda con
stituit. Diānā quoq; germanā

aus similit̃ lunã q̃uarũ p̃sidem
aunt; unde q̃uinq̃ nolunt quia
una nichil pariat. Ut ido ambo sa
gittas habere fingunt. quod ipsa duo
sydera de celo radios usq; ad terras emit
tam. Dianã aut̃ uocatã quasi du
anã. q̃d luna q̃ die q̃ nocte appare
at. Ipsam q̃ lucinã asseueram co qd̃
luceat. Lande q̃ triuiã eo q̃d trib;
fingat figuris. De qua virgilius.
Tria uirginis ora diane quia eadem
luna. eade diana. eade pserpina
uocat. Sq; cũ luna fingitur' sub lus
tri splendet amictu. cũ succincta ia
cet calamos' latonia uirgo ẽ. Cũ sub
nixa sedet solio plutonia conuiu.
Latonia aut̃ diana eo qd latone
fuerit filia. Cere id ẽ terã acre
andis frugib; asserunt dictã. ap
pellantes eã nominib; plurimis.
Dicunt q̃ eã q̃ope qd opo melior
fiat tra. Proserpina qd ex ea pser
piant fruges. Vestã quoq; qd her
bis t uaris uestita sit reb;. uel
aui uastando. Lande q̃ tellurem
q̃ matre magnã fingunt. turritã
cũ tympano q̃ gallo q̃ strepitu
cymbalorũ. Matre uocatã qd̃ plur
ima pariat. magnã qd̃ cibum gig
nat. almã qd̃ unuisa animalia
fructib; suis alit. Est eni alimentũq;
nutrix tra. Qd simulachrũ ei cla
ui figit. q̃a tellus hiemẽ claudit
uere aperitur ut fruges nascantur.
Qd tympanũ sit significare uolunt
orbem tre. Qd curru uehit quia
ipsa ẽ tra quę pendet in aere qd
sustinet rotus. q̃a mundus rotatur
q̃ uolubilis ẽ. Qd leones illi subiici
unt mansuetos ut ostendant nullũ
genus ẽ tre tã ferũ. qd ñ subigi
possit aut superari abea. Qd incapite
turritã gestat coronã. ostendit sup
positas tre ciuitates quasi insigni
tas turrib; constare. Qd sedes fingun
tur circa eã. q̃a cũ omia moueant
ipsam ñ moueri. Qd coribantes eã
ministri cũ strictis gladis ẽ fin
gunt. ut significet omis pũra sua
debere pugnare. Qd gallos huic dee
ut seruirent fecerit significant qui
semine indigeant tram seq; opor
tere. unea quippe omia reppire. qd
se ap eã iactant. Precipit̃ inquiunt
ut qui tra colunt ne sedeant. semp
eni ẽ qd agant. Cymbalorũ aut̃
ereq; sonitus ferramentorũ crepitus in co
lendo ẽ agro. Ut ido ere. qd tra an
tiqui ere colebant. pusq̃m ferrũ
ẽt inuentũ. Lande uestã q̃ igne
ẽ phibent. q̃a tra igne habere ñ
dubiũ ẽ. ut ex ethna uulcanoq;
dat intelligi. Ut ido uirgine pu
tant q̃a ignis inuiolabile sit de
ritũ. nichilq; nasci possit ex eo.
quippe qui omia que arripuerit
assumat. Ouidius in fastis. Hec tu
aliud uestã quã uiuã intelligi
flammã. Haraq; de flamma cor
pora nulla uides. Propter q̃ uir
gines ei seruire dicunt. eo qd̃ sic
ex uirgine: ita nichil ex igne nas
cat. Junonẽ dicunt quasi iano
nẽ id ẽ ianuã ꝓpurgationib; fe
minarũ. eo qd̃ quasi portas ma
tri natur̃ pandat q̃ nubentũ

martus. Sic hoc philosophi. Locat autem
iunonem iouis asserunt sororem et con
iugem. Ignem. H. et aerem iouem. aquam et
terram iunonem interpretantur. quae duae
permutatione inuicem unitae gignunt. Et so
rorem dicunt quod mundi pars est. et con
iugem quod commixtam concordat. Unde
VIRGILIUS. Tu pater omnipotens fecundis imb
ribus aether conuiugis in gremium laetae
descendit. Minerua apud athenas dicitur
femina. apud latinos uero minerua
uocata quasi dea et minus artium
uariarum. Hanc quoque inuentricem mul
tae ingeniae perhibent et inde ei ar
tem et rationem interpretantur. quia sine ratio
ne nihil potest contineri. Quae ratio
quia ex solo animo nascitur animum
quoque putant esse in capite et in cere
bro. Idcirco ea dicunt de capite iouis
esse natam quia sensus sapientis qui
inuenit omnia in capite est. In ceuum pec
tore idcirco capit gorgonis fingitur quod il
lic est omnis prudentia quae est fun
dit alios et impetos ac saeuos comprimit.
Quod et in antiquis imperatoris statuis
cernimus in medio pectore loricae
propter insinuandam sapientiam et iustitiam.
Haec minerua et tritonia dicitur
Triton enim africae palus est circa quam
fertur uirginali apparuisse etatem.
propter quod tritonia nuncupata est. Unde
et tanto peluuius dea credita quanto
minus origo eius innotuit. Pallas autem
dicta uel ab insula pallene in
tracia unde nutrita est. Et apoto
ypallentodori idem abhaste excus
sione. Et quod pallantem gigantem occi
derit. Venerem exinde dicunt nuncupa
tam. quod sine ui femina uirgo esse ui desi
nat. Hanc graeci afrodin uocant
propter spumam sanguinis generantem.
Afrodin enim graece spuma uocatur.
Quod autem fingunt saturnum celo pa
tri genitalia abscidisse et sanguinem
fluuisse in mare. atque spuma maris
concreta uenus nata est. illud autem
quod pecorum salsi humoris substantia
est et inde afrodin uenerem dici quod
corporis spuma est sanguinis quae ex
succo uisceruum liquido salsoque constat.
Idcirco uenerem uulcani dicunt uuo
rem quod uenerium officium in ignis calore
constat. Unde est frigidus in uenere
senior. Ita quod saturnus dicitur patri ce
lo uirilia amputasse. quae in mari ca
dentia uenerem creauerit. quod idcirco fin
gitur quia in humore de celo in mari am
descendere nihil creat. Cupidi
nem uocatum ferunt propter amorem.
Est enim demon fornicationis. qui
idcirco alatus pingitur. quia nihil aman
tibus leue nihil mutabile inue
nit. Puer pingitur. quia stultus est et ir
rationabilis amor. Sagittam et facem
tenere fingitur. sagittam quia amor
cor uulnerat. facem quia inflam
mat. Pan dicunt graeci latum sil
uanum dii rusticae quem innatum
similitudinem formauerit. Unde
et pan dictus est idem omne. fin
gunt enim eum ex uniuersali elementorum
specie. Habet enim cornua in sumi
litudinem radiorum solis et lunae. maiculus distinc
tam. habet pellem propter celi sydera.
rubet et facies ad similitudinem
aetheris. fistulam septem calamorum.

ꝓ
gestat. armonia inquã s septẽ som
& septẽ discrimina uocũ. Villosius
ẽ q̃a tellus conuestita ẽ agitata
uentis. Pars eĩ inferior feda ẽ. ꝓpter
arbores & feras & pecudes. Caprinas
ungulas habet ut soliditatẽ tẽre osten
dat. quẽ uolunt terrũ & totius natu
re dñm. Vnd pan quasi omnia dicunt.
Ysis lingua egyptiorũ tra appellat
quã ysin uolunt ee. Fuit aut ysis
regina egyptiorũ inachi regis filia.
que de grecia ueniens egyptios lit
teras docuit. & tras colere institu
it. ꝓpter qd tra eius nomine appella
uerunt. S ꝓapis omnium maxim
egyptiorũ ds. Ipse ẽ apis rex argiuorũ
qui nauib; transuectus in egyptũ
cũ ibidẽ mortuus fuisset serapis
appellat ẽ. ꝓpter ea quia archa in qua
mortuus ponit quã sarcofagũ uo
cant saros dicũt grece & ibi eũ uenera
ri sepultũ cepunt pusqm tẽplũ
eĩ eet instructũ. uelut saros &
apis. Serapis primo deinde una lit
tera cõmutata serapis dictus est.
Apis fuit apud egyptios taurus
serapi consecratus & abeo ita cog
nominat. quẽ egyptius instar nu
minis colebat eo qd de futuris
daret quedã manifesta signa.
Apparebat enĩ in menphis quẽ cen
tũ antistites psequebant. & repen
te uelut lymphatici pcanebant.
Huius capitis imaginẽ s inhere
mo uidei fecerũt. Faunũ a fando t
apotes fanes dicti qd uoco ñ sig
nis ostendere uiderent futura
Inlucis enĩ consulebant apaganis.
& responsa illis ñ signis f; uocib;
dabant. Genũ aut dicunt qd
quasi uim habeat omniũ rerum
gignendarũ seu agignendis libe
ris. Vnde & geniales lecti dicebant
agentilib; qui nouo marito sterne
bant. Hec & alia s gentiliũ fabu
losa figmenta que uitiprecata sic ha
bent. ut ea ñ intellecta dampna
bilitẽ tamẽ adorent. Fatũ autẽ
dicunt ee quicqd diu effant quod
q̃d uiritẽ fatur: d fando g fatũ di
cunt idẽ aloquendo. Quod ñ hoc
nomẽ ia in alia re solerẽt intelligi quo corda
hominũ nolum inclinare: rationa
bilitẽ possum afando fatũ appella
re. Non enĩ abnuere possum ee
septũ in litteris scis. Semel locut
ẽ ds duo hec audiui. & ceta. Quod
autẽ dictũ ẽ semel locut ẽ intelli
gitẽ immobilitẽ hoc ẽ incõmuta
bilitẽ omnia q futura s & que ipse
facturus ẽ. Tria aut fata fingunt
incolo & fuso digitus q; fila ex lana
torquentib; ꝓpter tria tẽpora pre
riũ qd in fuso ia ne tũ atq; in
uolutũ. psens qd in ti digitos ten
tus traicit. futuru in lana. que
incolo implicita ẽ. qd adhuc pdi
gitos nentis ad fusum taqua pre
sens ad preteritũ traiciendũ ẽ. Par
cas pantifrasin appellatas. qd mi
nime parcant. quas tres ee uolu
erunt. una que uita hominis or
diat. altera que contexat. tertia
que rumpat. Inceptum eũ cum
nasciũ. finem cũ uiuim. desinim
cũ uitim. Fortuna a fortuitis

eſt locat. ſic nou
incõmutabilitẽ

nom̄ habere dicunt quasi dea quan
da res humanas uarius casib; & for
tuitus illudentē. unde & cecā appellant
eo qd̄ passim inquos libet homines
incurrens sine ullo examine me
ritoq; & adbonos & admalos uenit.
Fatū aut̄ a fortuna separant. & for
tuna quasi sit in his que fortuitu
uenian̄t nulla palam causa. fatū
ū adpositū singulis & statū aiunt.
Aiunt eiues furias feminas crini
tas serpentib; ꝓpt̄ tres affectus qui
in animis hominū multas pertur
bationes gignunt. & timidum co
gunt ita delinquere. ut nec fame
nec periculo sui respectū habere p
mittant. Ira que iniuriā cupit.
Cupiditas que desiderat opes. Libi
do que appetit uoluptates. Que
idō furie appellant̄ qd̄ stimulis
suis īnte ferian̄t & quietā ē ñ sinant.
Nimphas deas aquarū putant dic
tas a nubib; Hā ex nubib; aquarū
unde diriuatū ē. nimphas deas
aquarū quasi numina limpha
rū. Ipsas aut̄ dicunt & musas quas
& nimphas. nec in merito. Hā aque
mot̄ musicen efficit. Hympharū
aut̄ ap̄ gentiles uaria s uocabu
la. Nimphas quippe montū ore
ades dicunt. siluarū driades. fon
tū amadriades. campoq; naides.
maris naides. Croas dicunt aiu
none transisse nom̄. Greci enī in
no era appellat̄. Ideo nescio quis
filī ei secīm geos fabulā eros fuit
nuncupat̄. Hoc uidelicet uelut
misticū significante fabula qd̄
aer uinom deputat̄ ubi uolunt
eroas habitare. Quo nomine appellant̄
merti animas defunctoq; quasi
eroas idē uiros aereos & celo dig
nos ꝓpt̄ sapientiā & fortitudinē
dicunt. Penates gentiles dicebant
omis deos quos domi colebant. &
penates dicti qd̄ ēnt in penetra
bilib; idē insecretis. Hi dii quom
uocabant̄. & que noia habuerint
ignorat̄. Manes deos mortuoq;
dicunt. quoq; potestate in luna
ētia asserunt aqb; & mane dic
tū existimant quos putant ab ae
re qui manus idē rarus ē. ma
nes dictos siue qa late manant
p̄auras. siue qa mites s in manib;
contrario nomine hoc appellant̄.
Apuleī aut̄ ait cos cata antifrasin
dici manes hoc ē mites ac mo
destos cū sint tribiles & inma
nes ut parcas & eumenidas. Lar
uas ex hominib; factos demones
aiunt qa merti mali fuerint.
quarū natura ē dirūpere par
uulos & in angulis garrire te
nebrosis. Lamias quas fabule
tradunt infantes corripere ac
laniare solitas. a laniando spe
cialit̄ dictas. Pilosi qa gece pan
te latine incubi appellantur
siue inuii abineundo passim
cū animalib; uno & incubi di
cunt̄. abincubando hoc ē stupran
do. Sepe enī impbi existunt & ā
mulierib; & earū p̄agium ceu
bitū. Quos demones galli dusi
os nuncupant. qa assidue

hanc pagani immunditiā. Quem
aut uulgo incubonē uocant. hunc
romani faunū ficariū dicunt ad
quē okati dē faune nimpharū
fugentiū amatorē pmeos fines
q; aprica rura lenis incedas.

Explicit LIBER OCTAVVS.

Incipiunt CAPITVLA.

De linguis gentiū. I
De gentiū uocabulis. II
De Regnis multisq; uocabulis. III
De Ciuibus IIII
De Affinitatib; q; gradib; V
De Agnatis q; cognatis. VI
De Coniugis. VII

Explicunt cap
Incipit LIBER
NONVS

INCVRV

DIVERSITAS

exorta ē in edificatione turris
post diluuiū. Hā pusqm supbia
turris illō induisos signoq; sonos
humanā diuidere societatē.
una omniū nationū lingua fuit
que hebrea uocat qua patarche
q; pphē usi s. ñ solum in sermoni
b; suis uerū q; iā in ipsis sacris
Initio aut qd gentes s tot linguē
fuerē. deinde plures gentes quā
linguē. qa ex una lingua multe
s gentes exortē. Linguē aut dicē
in hoc loco pubis que plinguā fuit
genere locutionis illo quo is q efficit
pid qd efficit nominat. sic os dici
solet pubis. sic man plitteris. Tres
s aut linguē sacrē. hebrea. greca. lati
na. que toto orbe maxime excellunt
His g tb; linguis sup crucē dni apy
lato fuit causa cū septa. Vnde q; ppt
obscuritatē scārū septuarū harū
triū linguarū cognitio necessaria ē
ut ad alterā recurrat dum siquā
dubitationē nominis ipsius interpretatio
nis sermo uni linguē adtulerit.
Greca aut lingua inter ceteras genti
ū clarior ē. Est enī q latinis q omib;
linguis sonantior. cui uarietas in
quinq; partib; discernit. Quarū
pma dr secondo idē mixta sue
cōmunis qua omis utunt. sed a at
tica uidelicet athenienses. qua usi
s omis geie doctores. Tertia dorica
quā habent egyptii q syri. Quarta
ionica. quinta eolica qua se eolisti
locutos dicent; q s inobseruatione
gēē linguē eimodi certa discrimi
na. sermo enī ex ita ē disperitus
Latinas aut linguas quattuor ē
quidā — dicerunt. idē prisca. lati
nā. romanā. mixta. Prisca ē aut qm
uetustissimi italiē sub iano q sa
turno usi s incondita ut se habent
carmina sabinorē. latina quā sub
latino q regib; tusci q ceti in latio
locuti s. ex qua fuerē duodeci ta
bulē septē. Romana que p reges
exactos applo romano cepta ē. qua
nevius. plaut. enni. virgilī poetē
q oratorib; Graccus q cato q cy

cero t ceteri effuderunt. Mirta que
p' impiu lati' pmoto simul cu mo
rib; q hominib; in romana ciuita
te irrupit. integrate ubi p soleci
mos q barbarismos corrupens omis
aut orientis gentes inguitture lin
gua q uerba collidunt sic hebrei
q syri. omis meridianee gentes in
palato sermones feriunt. sic gci
q asiani. omis occidentales uerba
in dentib; frangunt. sic itali q his
pani. Syrus q chaldeus uicin' he
breo e in sermone consonans in ple
risq; q literarum sono. Quida autem
arbitrant' linguam ipsam esse chaldeam
qa abraham de chaldeis fuit. Qd
si hoc recipit' qm in daniele hebrei
pueri linguam quam n nouerant do
ceri iubent. Omne aut linguam
unusquisq; hominum siue gcam siue
latinam siue ceterarum gentium aut
audiendo poterit tenere aut legendo
ex preceptore accipere. Cum aut omnium
linguarum scientia difficilis sit
cuiqm nemo tam desidiosus
e. ut in sua gente posit' siue gentis
linguam nesciat. Ha quid aliud pu
tandus e n animalium brutorum deteri
or. Illa enim ppe uocis clamore ex
primunt. iste deterior qui ppria lin
gue caret notitia. Huimodi autem
lingua locut' e ds in principio mun
di dum diceret fiat lux. inuenire
difficile e. Non dum enim eram lin
gue. hec qua lingua insonuit postea
exteriorib; hominum auribus maxi
me ad primum hominem loquens uel
ad pphas. uel dum corporalit sonuit

uox dicentis di tuus filius mis dilec
tus. ubi aquib; credit' illa lingua
una q sola q fuit ante qm esset lin
guarum diuersitas. In diuersis quippe
gentib; credit' qd eadem lingua illis
ds loquat' qua ipsi homines utunt'
ut a eis intelligat'. Loqt' aut ds
hominib; n p substantiam inuisibilem
s; p creaturam corporalem. p quam eam
q hominib; apparere uoluit. Dicit
apls. Si linguis hominum loquar q
angloq. Vbi querit' qua lingua angli
loquant'; n qd angloq aliique lingue
sint s; hoc p exaggerationem dr. hic que
rit' qua lingua infinitarum homines
loquant'. nusqm reppit'. Ha dicit
apls. siue linguie cessabunt. Idcō
aut' pus de linguis ac deinde de
gentib; posuim. quia ex linguis gen
tes n ex gentib; linguie exortes sunt.

De Vocabulis gentium. Si
ens e multitudo a uno
principio orta. siue a alia na
tione sed in ppria collectione distinc
ta. ut grecie asie. Hinc q gentilitas
dr. bens aut appellata ppter genera
tiones familiarum id e agignendo.
sic natio a nascendo. Gentes aut aqb;
diuisa e tra quindecim s. de iafeth.
triginta una de cham. uiginti sep
tem de sem. que s septuaginta tres.
uel potius ut ratio declarat septuagin
ta duie totidemq; linguie que p tras
ee cepunt. queq; crescendo p uniuas
insulas q impleuerunt. filii sem q
singulariter gentes singulas p cera
uerunt. quoq pm elam a quo ela
mite principes p sidis. Sed s assur

aquo assyriæ pullulauit impium
Terci arfaxat aquo gens chaldeæ
exorta ē. quart ludi aquo lydii.
quint aram aquo syri. quæ metro
polis fuit damascus. filii aram ne
potes sem quattuor. chus. & vl. & oc
ther. & mesa. Chus tracontradis con
tinor. qui int palestinā & celessy
riā tenuit principatū. vnde fuit
iob secdm qd septū ē vir erat intra
hus. Sed's vl. aquo armenii. Terci
getir. aquo carmeni suic carie.
quart mesa aquo s hi quocantur
meones Posteritas arfaxat filii sem.
Heber nepos arfaxat aquo hebrei.
Jectan filius heber aquo indorū or
ta ē gens. Sale filius iectan aquo
bactriani. licet eos alii scytharū
exules suspicent. Jsmahel filius
abraha aquo ismaheliti. qui nunc
corrupto nomine sarraceni quasi
asara. & agareni abagar. Habeth
filius ismahel aquo nabathei qui
abeusitate in mari rubro inhabi
tant. Moab & ammon filii loth
aquib; moabiti & ammaniti.
Edom filii esau aquo ydumei. He s
gentes que de stirpe sem descendunt
possidentes tra meridiana abor
tu solis usq; adfenices. filii cham
quattuor. exquib; orte s gentes
he. Chus aquo ethyopes pgenitri.
mesraim aquo egyptii phibent ex
orti. Phut aquo lybii. unde & man
ritanie fluuius usq; in psens phut
dr. omis q; circa eū regio phuten
sis. Chanaan aquo afri & fenices
& chananeæ decē gentes. Jtē exne
potib; cham filii chus nepotes cham
ser. filii chus. saba. & euilath. saba
tha. remna. saba. chula. Saba aquo
pgenti & appellati sabei. de qbus
virgilii solis ē turra uirga sabeis.
hi s & arabes. Euilath aquo getuli
in parte remotioris affricē heremo
coherentes. Sabatha aquo sabathe
ni qui nē astabari nominant. Rem
na & saba & chula paulatī antiqua
uocabula pdiderunt. & que nē auc
toritib; habeant ignorant. filii rem
na. saba & dadan. Hic saba p sin lit
tra scbt in hebreo. ille aut supior saba
p sameth aquo appellatos sabeos. Int
ptat aut nē saba arabia. Dadan aq
gens ē ethyopie in occidentali plaga.
filii mesraym. Labin aquo lybii qui
quondā putei uocabant. Cesloim
aquo phylistim. qs uetes allophy
los. nos m corrupte palestinos uo
cam. Cēte ser gentes ignote s que
bello ethyopico subuerse s & usq;
ad obliuionē pterite nominū pue
nerunt. filii chanaan undecim.
ex quo chananeæ decē gentes quæ
tra his expulsis iudei possederunt.
quæ primogenitū sydon aquo sy
dones. Vnde & urbs eæ in fenice
sydon uocat. Sed's eth aquo ethei.
terrius iebus aquo iebusei quæ fu
it hierlim. Quart amorreus aquo
amorrei. Quint gergeseus aquo ger
gesei. sext euieus aquo euei. Ipsi s
gabaonite aciuitate gabion qui
supplices uenerit ad ies v. septum
aracens qui aras condidit oppi
di contra tripolim in radicib;

libam suū. Octauus asenetus aq
asenet. Non aradius aquo aradiis
qui aradū insulā possedēt. angusto
fretu asenucis littore separatam.
Decim amorreus aquo syrie nobilis
ciuitas que uocat coelis. vndecim
amatheus. He s gentes de stirpe
cham q asydone usq; ad gadira
nū fretū omne meridiana parte
tenent. Hē tribus filiis iafeth.
Filii g iafeth septē nominant. Go
mer exquo galathe idē galli. Ma
gog exquo arbitrant scytas q go
thos traxisse origine. Madai aq
medos existere putant. Juban aq
iones qui q gēci unde mare ionū
Tubal aquo ibirii qui q hispani.
licet quida exeo italos suspicent.
Mosoch exquo capadoces. unde q
urbs apud eos usq; hodie malaca
dicit. Tiras exquo traces quē ñisa
tis inmutatū ē uocabulum quasi
tiraces. filii gomer nepotis iafeth
aschanah aquo sarmate quos gēci
reginos uocant. Riffan aquo pafla
gonas. gotorna aquo s friges. filii
uban. Elisan aquo gēci elisei. q uo
cant eolides. Vnde ylingua quin
ta gēce eolis appellat. Tharsis aquo
cilices ut Josephus arbitratur.
Vnde q metropolis ciuitas eē thar
sis uocat. Cethim aquo cethei idē
cipri. aquib; hodieq; urbs cithū
nominat. Dodanī aquo rodii.
He s gentes de stirpe iaphet que
athauro monte ad aquilonē me
diam partē asie q omnē euro
pā usq; ad oceanū britanicum
possident. nomina q locis q gen
tib; relinquentes De quib; postea p
mutata s plurima. cetera p manent
ut fuerit. Hā multarū gentiū uo
cabula p mansert ita ut hodieq;
apparant unde fuerant diriua
ta. sic exassur assyrii. ex heber
hebrei. Partū v tēporis uetustate
ita mutata sunt. ut uix homines
doctissimi antiquissimas hysto
rias p scrutantes. nec omnīū s;
nec aliquāe existis origines gen
tiū potuerunt reperire. Hā quod
ex filio cham q uocat mesraim
egyptii s exorti nulla hic resonat
origo uocabuli. sic nec ethiopū
qui dicunt ad eū filiū cham pti
nere qui chus appellat ē. q si oia
considerent plurima tam gentiū
mutata quā manentia uocabu
la apparent. q b; postea nomina
diuisa dedit ratio. Hāq; indi ab
indo flumine dicti s q a boccī
dentali parte eos includit. Seres
a p o oppido nom sortiti s. gens
ad oriente sita. apud q s de arbo
rib; lana conficit. de quib; ē illud.
Ignoti facie s; noti uellere seres.
Gangaride ppli s int assyrios in
dos q; inhabitantes circa gangen
fluuiū. unde q ia gangaride
nuncupati s. Hyrcani dicti s asil
ua hyrcania ubi s plurimi tigres.
Bactriani scā fuerit. qui suē facti
one a sedib; suis pulsi iuxta bac
tron orientis fluuiū consederit.
ex cui uocabulo nom sortiti sunt.
Hui gentis rex fuit Zoroastres in

uentor magicę artis. Parthi quoq;
q ipsi absentes originē trahunt. fu
erunt enim eq erules qd etiam eq
uocabulo manifestatur: Hanc syri
co sermone erules parthi dicunt.
Hi similiter in bactriani domesticis
seditionib; scythya pulsi solitu
dines uastas hyrcaniam primum fue
runt occupauerunt. deinde plerasq; fini
um quam uicinitate obtinuerunt. Assy
rii abassur filio sem uocati gens
potentissima quę abeufrate usq;
ad indoq; fines omnem in medio te
nuit regionem. Medi a rege suo cog
nominati putantur. Hanc iason pe
liaci regis fr apelię filius thessa
lia pulsus est cum media uxore sua
cui fuit puugnus medus rex athe
niensium qui post mortem iasonis orien
tis plagam pdomuit ibiq; mediam
urbem condidit. gentemq; medoq;
nomine suo appellauit. Sed inuie
nimus in genesi qd mandat auctor
gentis medoq fuit a quo eq cogno
minati ut supra dictum est. Perse apes
seo rege suo uocitati qui egyptia asia
transiens ibi barbaras gentes qui
diuturnoq; bello pdomuit. nouis
sime victor nomen subiecte genti
dedit. Perse autem ante cyrum igno
biles fuerunt. nulli inter gentes loci
habebant. Medi semper potentissimi
fuerunt. Casdei quoq; chaldei uocantur
a caseth filio nachor fratris abraha
cognominati sunt Sabei dicti a uo
toic abecoai qd est supplicari et
uenerari quasi diuinitatem pipsoq;
thura uenerantur. Ipsi sunt et arabi
quia in montib; arabię sunt quoq; uocantur lybi
ni. et a mamelibani ubi thura colligunt
Syri ab assuri uocati phibentur qui fu
it nepos abraham ex ethura. Quos
autem uetares assyrios nec nos uocamus
syros a parte totum appellantes.
Hebrei uocati abheber quia nepos
fuit sem. Israhelite autem abisrl filio
ysaac. Hanc patriarcha hebreorum fuisse
isrl. a quo duodecim iudeorum tribus israhe
lis uocabulum sortiti sunt. Iudeis
autem scissura decem tribuum nomen im
posuit. nam antea hebrei siue isrl
nuncupabantur. Ex quo autem in duo
regna di pplis est diuisus. tem due tribus
que de stirpe iuda reges habebant
iudeorum nomen sortiti sunt. Reliqua pars
decem tribuum quę in samaria regem
sibi constituit ob pplii magnitudinem
pstinum nomen retinuit isrl. Samari
tanorum gens supsit exordium abassy
rius qui transmigrati habitauerunt
in samaria qui latine interpretantur custodes
eo qd captiuo isrl isti in ista regio
nis ex adcustodiam collocati sunt. Fenix
cathmi fr de thebis egyptiorum
in syria pfectus apud sydonem
regnauit. eosq; pplos ex suo noie
fenices. eamq; puinciam fenicem
nuncupauit. Sydones autem ciui
tate que uocatur sydon tyrisse
uocabulum phibent. Sarracen
dicti. quia ex sarra genitu se pdi
cent. et sicut gentiles aiunt qd ex
origine syrorum sunt quasi syrige
ne. Hi quoq; pamplam habitant
solitudinem. Ipsi sunt et israhelite
ut liber geneseos docet qd sunt

ex ismahele. Ipsi cedar a filio ismahe
lis. ipsi agareni abagar: qui ut di
xim puerso nomine sarraceni uo
cant quia ex sara se genitos glori
ant. Philistei ipsi s palestini. qua
p. litera sermo hebreus ñ habet. s;
pro ph greco utunt. Inde philistei
p palestinis dicunt actiuitate utq;
sua. Idē q. allophili idē alienigene
ob hoc quia semp fuerit inimici isrl.
q. longe ab eorq; genere 7 societate
separati. Chananei appellati de cha
naan filio cham. quorum tra iudei
possederit. ex cui origine fuit emor
rat sychem a quo amorrei s nun
cupati. Egyptii ab egypto quodam
rege suo uocati s. nā antea aeri di
cebant. Interpretant autē lingua
hebraica egyptii affligentes eo qd
afflixerint di ppl'm. pusqm diui
no auxilio liberarent. Armenius
ex thessalia unus de numero ducū
iasonis qui ad colchos profecti s re
collecta multitudine que amisso
rege iasone passim uagabat arme
nia condidit gentiq; ex suo uoca
bulo nomen dedit. Limes ē p̄sicus
qui scythas abeis diuidit. scyta
cognominat. A quo limite scyte
a quib; dā p̄hibent uocati. gens
antiquissima semp habita. Hii
parthos bactrianos q; femine
autē eorq; amazonū regna condi
derit. Massagete ex scytarū origi
ne s. q. dicti massagete quasi gra
ues idē fortes gethe. Hā sic lybi
us argentū gue dicē idē massas.
Hi s qui unt scytas atq; albanos
septentionalib; uugis inhabitant.
Amalones dicte s eo qd simul ui
uerent sine uxis quasi amazo
ni. sine qd adustis dexteriorib;
mammis erant. ne sagittarum
iactus impedirent. quasi anoyma
lon. nudabant enī quā adusserant
mamā. Hasticanus unum mamas
dicit. Nā hoc ē amalon quasi ane
malos id ē sine mamma. Has iā
non ee qd earū partū abhercule
partū ab achille t ab alexandro
usq; ad uitinitionē deleta s. Inpar
tes asyatice scythice gentes q poste
ros se iasonis creduntur albo crine
nascuntur ab assiduis nuub; q. ipsi
capilli color gentī nomen dedit. q.
unde dicunt albani. Hoq; glauca
oculis id ē picta in ē pupilla adeo
ut nocte plusqm die cernant.
Albani autē uicini amalonū fue
runt. Vngos ante hunos uoca
tos. postremo a rege auaris appel
latos qui p̄us in ultima maeride
inter glacialem tanaim q. massage
tarum inmanis ppls habitauer
it. Deinde p̄nicib; equis caucasi
rupib; feras gentes alexandro
claustra cohibentes eruperunt
q. oriente uugum annis tenuerit
captiuū q. ab egyptiis ac ethyopi
b; annū uectigal exegerit. Troia
noq; gens dardania a dardano nun
cupata. Hā dardanus q. iasius ffs agre
cia profecti ex his iasius ad traciam
dardanus peuenit ad frigiā ibiq;
pm regnauit. Post quē filio eī tro
tonius. deinceps nepos eī tros. a quo

troiani nuncupati s. Galathe galli
e noscunt qui mauriliu a rege
bythinie uocati regnu cu eo pacta
uictoria duiserit. sicq; deinde greis
admuti pmu gallo greci ne eran
tiquo nomine gallae galathae nun
cupant. Greci ante thessali s uocati
a thessalo postea greci a rege geo. Nam
grai ppe thessali s. Laphitas aut
gentem thessaliae fuisse aiunt circa
pelion amne olim inhabitantes
alapita apollinis filia nuncupa
tos. Sycionii gei s uocati a sycione
rege. Hi pmu agialei uocabant ar
ge agialeo q pm sycionius impanit.
a quo agialeia ciuitas e nuncu
pata. que nunc peloponensis uocat
apelope rege suo. Ipsi s archades
ab archade rege iouis calisto fi
lio dicti. Danai a danao rege uoca
ti. Idem argiui a argo rege con
ditore cognominati. Post qua u rex
apis greca mortuus e. huic filius
argus successit in regnu. ex eo ar
giui appellati s. qui etia abeis p
obtu ut ds haberi cepit tiplo
sacficio honorat. Achei qui achaui
a achaeo filio iouis dicti. Pelasgi no
minati quia cu uelis passis uerno
tipore aduenisse italia uisi s ut
aues. Primo eni eos uarro italia ad
pulisse comemorat. Greci pelasgos
a iouis y iarisse filio phibent dictos.
Myrmidones fuerit achillis socii. do
lopes pyrri. Dicti s myrmidones
ppt astutia quasi myrmice id e
formice Demostenes aut die dictos
myrmidones a myrmidone duce
iouis y eurimedose filio. Cecropi athe
niensiu regi successit granus. cui
filia atticus nom regioni regi
dedit. ex ea attici cognominati
qui s athenienses. Ion uir fortis
ex suo noie cosdo athenienses uoca
uit iones. Macedones a noie amacionis
regis antea emaci nuncupati. postea
macedones dicti a macedone rege
deucalionis mano nepote. Pyro
te a pyrro achyllis filio pus pyrri
de postea u epyro rege ad italia
transire psumpserit. Dorus neptu
ni y ellepis filius fuit. unde dori
e origine e nomi ducunt. Sunt aut
pars greciae gentis erqb; etia cogno
minata e tera lingua geoe q dori
ca appellat. Lacedemones a lace
demone semele filio dicti. Hi diu
pseuerantes in bello contra messe
nos uerta ne diuturnitate plu
spe plis amitterent. peperit ut uir
gines eae cu iuuenib; domi relicti
concuberent. sicq; ex promiscuo uir
gnu e martiae ceubitu iuuenes
iuuenes de incertis patribus nati
ex nota matri pudoris spartani
uocati s. Illa ipsos ee spartanos quos
e lacedemonios. Spartanos prepen
tinos adusius cadmu quasi de tra
contractos e exomi parte efluxos
ita uocatos. Traces ex filio iafeth
q uocat e tyras e orti e cognomi
nati ut supius dictu e phibent.
licet gentiles eos ex moribus ita dic
tos existiment qd sint truces. se
uissimi eni omniu gentiu fuerunt
Vnde e fabulosa multa de his me

morant qd captuos dis suis lta
rent humanū sanguinē mossib;
captū potare solti ēnt. dequib;
virgilius. Heu fuge crudeles terras
fuge lto auarū. quasi crudelium
et auarōr. Istrōr gens originē acol
chis ducit. q missi ad argo nautas
psequendos ut apontio intrauerī
istrū fluuiū auocabulo amnis
quo amari recesserī appellati sunt.
Romani romuli nomine s nuncu
pati qui urbe romā condidit gen
tiq; et ciuitati nomī dedit. Hi antea
a saturno saturni. a latino latini
uocati s. Hā latinō italiē rex fuit
q ex suo nomine latinos appellauit.
qui postea romani nuncupati s.
Hi et quirites dicti qa quirinō ē dic
tus romulus qd semp hasta uti
bat q sabinōr lingua quiris dr
Italus quoq; et sabinō et sycanō frs
fuerī ex quib; noia ppls imposita
s et regionib; Hā a italo itali. a
sabino sabini. a sycano sicani uoca
ti s qui et syculi idē sycilienses
Tuscia italiē gens ē a frequentia sacrōr
et thuris uocata idē ΑΠΟΤΥΤΙΚΕΙ
ΑΣΙΗ. Vmbri italiē gens ē s; gallōr
uetrū ppago. q appenninū mon
tē incoluīt. de quib; hystoriē phi
bent eo qd tēpore a quose cladis
ymbrib; supfuerī et ob hoc umbri
gēē nominatos. Marsi gens italiē
dicta a comite liberi marsia. qui
usū illis uinū ostendit. et ob hoc
illi statuā fecerī quā postea roma
ni uictis marsis tulerī. Marsos
autē gēi tuscos uocant quasi
ΟΦΕΚΟΙΣ qd multos serpentes
habeant. et ΟΦΕΥΣ serpens dicat
illesos autē carminū maleficiis
inhabitabant autē plagā apenni
ni montis. simul cū umbris.
Goth magog filio iaferth noiati
putant de similitudine ultime
sillabē qs ueteres magis getas
quā gothos uocauerunt gens for
tis et potentissima corpōr mole ar
dua armōr genere tribulis. de q;
lucan. Hunc dacus pmat unde ge
tis occurrat hyberis. Daci autē
gothōr soboles fuerī et ductos pu
tant dacos quasi dagos qa de go
thōr stirpe erant s. De q; ille. Ibis
artos usq; dacos. Bessi barbari fue
rī q a multitudine boū sic uoca
ti credunt. De q; quidā. Qui colit
tyre meduū. vel ille. dumis multo
boue pilleat accola ripe. Hippedes
pedestri plio magis quā equestri
s usi. et ex hac causa ita uocati s
Sarmate patentib; capis inequita
bant piusqm eos lentulus danu
bio phibere. atq; unde obstuduū
armōr sarmate nuncupantur.
Danus fluuiō fert ultra danubiū
a quo alani dicti s. sic et ppli in
habitantes iuxta lemannū flu
uiū alemanni uocant. De q; bus
Lucan. Deseruere cauo tentoria
fixa lemanno. Longobardos uul
go fert nominasse plura barba
et nūquā tonsa. Wandaliē amnis
abertremus galliē crūpens iuxta
quē fluuiū inhabitasse et ex eo
traxisse nomī wandali phibent.

Germanię gentes dicte q̃d sint in
mania corpora immanesq; natio
nes seuissimis durate frigoribus q̃
mores ex ipso celi rigore tractum
ferocis animi q̃ semp indomita rap
tu uenatuq; uiuentes. Hoc pluri
mę gentes uarię armis. discolores
habitu. linguis dissonę q̃ origine
uocabulo incerte. ut tolerates. sam
suari. quadi. turungi. marco
manni. bructeri. camasi. blangiani.
q̃ tubantes. quo immanitas bar
barię q̃ ia in ipsis uocabulis hor
rore q̃ndã significat. Sueui pars
germanoq; fuerit in fine septimo
nis. Deq̃b; Lucan. fundit aberrie
mo flauos aquilone sueuos. Quo
fuisse centũ pagos q̃ pplos multi
pdiderit. Dicti aũt sueui putant
a monte sueuo qui aborta in medio
germanie facit cui loca incoluerit.
Burgundiones q̃ndã a romanis sub
acta interior germania p castro
limites posita ty̆berio cesare in
magna ẽ ualuerit gente. atq; ita
nom ex locis sũpserunt. q̃a crebra
p limites habitacula ẽstructa bur
gos uulgo uocant. Hi postea rebel
les romanis effecti plusq̃m octin
genta milia armatorũ ripe rheni fluminis
insederit q̃ nom gentis obtinuerit.
Saxonũ gens, in oceani litoribus
inusitata uirtute atq; agilitate
habilis. unde q̃ appellata q̃d sit
durũ q̃ ualidissimũ genus homi
nũ q̃ pstans cetis pyraticis.
Fran ci a quoda ppo duce
uoca ri putant. alii eos
a feritate moru nuncupatos existi
mant. Sunt enim in illis mores in
condita. natalis feritas animoq;
Britones q̃dã latine nominatos eo
q̃d britti s. genus in oceanũ int
fuso mari. quasi extra orbem posita
De quib; uirgil. Toto diuisos orbe
brittannos. Scotti ppa lingua nom
habent a picto corpore eo q̃d acule
is ferris cũ attramento uariarũ figu
rarũ stigmate adnotent. Galli acam
dore corporis nuncupati s Gala. a
gree lac dr: Vnde q̃ sybilla sic eos
appellat cũ ait dehis. Te lactea col
la auro innectunt; sed in diuisitate
celi q̃ faciei hominũ y colores. q̃ cor
porũ quantitates y animoq; diuisita
tes existunt. Inde romanos graues.
grecos leues. afros uersipelles. gal
los natura feroces atq; acriores
ingenio p iudicium q̃d natura eli
mentũ facit. Galli aũt senones
antiquitus henones dicebant q̃d
liberũ hospicio recepissent. Postea
h in s. litera cõmutata ẽ. Vacca
oppidũ fuit iuxta pyrineũ aquo
s uocati uaccei de quib; creditur
duxisse poetã. latetq; uagantes uac
cei. Hi pyrinei iugis p amplam
montis habitant solitudinem.
Inde q̃ uascones quasi uaccones. c.
in s. litera demutata. Quos gneus
pompei edomita hyspania q̃ ad
triumphum uenire festinans. q̃
de pyrinei iugis deposuit q̃ in unũ
oppidum congregauit. unde q̃ con
uenarũ urbs nom accepit. His
pani ab hybero amne p mũ hybern

deinde abhispalo hýspani cognomi
nati Galathe acandore dicti unde
ygalli reliqs cũ hýspanie pplis can
didiores existunt. Hi ḡcã s originẽ
asserunt. unde q naturali ingenio
callent. Siquidẽ post finẽ troiani
belli teucerũ morte aiacis frĩs in
uisum pat thelamoni dũ ñ reape
ret uiregnũ cýprũ ẽcessisse ibiq;
urbe nomine antiq pati salami
nã condidisse inde adgalliã pfec
tus expositis sedib; exloco genti
nomẽ dedisse phibet. Astures gens
hýspanie uocati eoqd circa istiusmodi
flumĩ septi montib; siluisq; inha
bitant. Cantabri gens hýspanie
auocabulo urbis q hýberi amnis
cui insidunt appellati. Hoq animo
ptinax q magis adlaborandũ
t adppetienda uerbera semp parati.
Celtiberi exgallis celticis fuerũt quo
a nomine uocata ẽ regio celtiberia
Hã exflumine hispanie hýbero ubi
ẽsederũt q exgallis qui celtici dicti
s mixto utroq; uocabulo celtýberi
nuncupati s. Afri appellati ab
uno exposteris abrahe quocat
afer qdã diuisse aduersus lýbiã
exercitũ q ibi uictis hostib; ẽsedisse
eiusq; posteros exnoiẽ attaui q
afros q affricã nuncupasse. Poeni
aut karthaginenses s aphenicib;
nuncupati qui didone pfecti s
Tyrios ex atýria urbe fenicũ nun
cupata de qua pfecti s q in affri
ce lit ueneruẽt. Getuli getr dicunt
fuisse qui ingẽti agmine alocis
suis nauib; ẽscendentes. loca sýr
tiũ inlýbia occupauerũt. Itqa ex
gens ueneratu diuuato nomine
getuli nominati s. Vnde q opi
nio ẽ ap gothos abantiqua cog
natione mauros consanguinita
te ppinquos s uocare. Affricã q
aut intuio habuere lýbies. de inde
afri. post hec getuli. postremũ mau
ri q numides. Mauri q numides
ut afri putant sic supserũt q ex
ordiũ q uocabulum. Hãq; pqm
in hýspania hercules interiit
q exercitu ei cõposita exuarius gen
tib; amisso duce passim s sedes
querebant. q exeo numero medi
pseq; q armeni nauib; in affricã
transuecti. prima mari loca occu
pauerũt. Sz pse dum materiã in
ags preconstruendis domiciliis ñ
inuenirent q ignara lingua
cõmertiũ phiberent. ppatentes ags
q diuisas solitudines uagabantur
q apabulationib; uagabundis
semetipsos ppia lingua numides
appellauerũt. idẽ sine oppido ua
gos q errantes. Medi aut cũ lý
bis se miscuerũt qui prima hýs
pania habitabant. quo nomẽ
paulatim lýbies corruperũt barbara
lingua mauros ppt medos ap
pellantes. licet mauri obcolorẽ
a greeis uocentur. Greci enim nigrũ
colorẽ mauron uocant. Istiusmodi
quippe calore afflati speciẽ atri
coloris ducunt. Massilia ciuitas
ẽ africe ñ longe abathlan tis
q hortis hýsperidum.
aqua ciuitate mas fili

uocati s. quos nos corrupte massi
los uocamus. de quib; virgilius. Hic in
masille gentis monstrata sacerdos.
Gaulalum gentes s. ameridie usq;
ad occeanu hispiu puagantes. his
nom gauloen insula dedit q e uur
ta ethiopia ubi nec serpens nascit
nec uuit. Garamantes ppli africe
ppe syrenas inhabitantes a garaman
te rege apollinis filio uocati qui
ibi ex suo nomine garama oppidu
condidit. Sunt aut primi gentib;
ethyopu. De quib; virgili. Extremi
garamantes. Extremi u quia seu
a consortio humanitatis remoti
Hesperii u s qui circa hyspania co
morant. na hispania hesperia est.
Ethyopes dicti a filio cham qui uocat
e chus ex quo origine trahunt Chus
eni hebraica lingua ethiops interpre
tat. Hi quonda abundo flumine con
surgentes uurta egyptii uit nilu a
occeanu in meridie sub ipsa solis
uicinitate consedere. quae tres s
ppli. hesperi. garamantes a indi.
Hesperi s occidentis. garamantes tri
polis. indi u orientis. Trogodite
gentes ethyopu. ido nuncupati qd
tanta celeritate pollent ut feras
cursu pedu assequant. Lansagi a hi
in ethiopia s. qb; esca e quicqd man
di pot. a omia fortuitu gignentia
e inde appellati Jctiofagi qd uenan
do in mari ualeant a piscib; tan
tu alant. Hi post indos montanas
regiones tenent quos subactos alex
ander magnus piscib; uesci phibu
it. Antiposagi gens asperrima sub
regione syrieu sita. qui qa humanis
carnib; uescunt. ido antiposagi nomi
nant. Itaq; sic his ita cetis gentib;
psela aut aregib; aut alocis aut
amorib; aut cerquib; libet alius cau
sis immutata uocabula s. ita ut
pma origo nominis ex tepore uetusta
te ni pateat. Jam u hi qui antipode
dicunt eo qd contrarii e uestigiis
nris putant ut quasi subtris posi
ti aduersa pedib; nris calcent uesti
gia. nulla ratione credendu e quia
nec soliditas patit nec centru tre
s; neq; hoc ulla hystorie cognitione
firmat. s; hoc poete quasi rationi
nando coniectant. Tytanas aut
quosda ingenia ferunt fuisse robus
tos a excellentes uirib; ppliis. quos
ferunt fabule abirata contra deos
ira adei ultione creatos. Unde a ty
tanes dicti ANOTOYSTICEO ide ab
ultione. qd quasi ulciscende mats
tre causa in deos armati existerent.
quos fabule aiouc bello fuisse sup
atos atq; extinctos fingunt ppter
qd de cecelo iactis fulminib; uiteri
rent.

De Regnis multisq; uocabulis. III.

Regna u aregib; dictu Isidorus. III.
Na sic reges aregendo uocan
ta regnu aregib; Regnu
unuiuse nationes suis queq; teporib;
habuerit. ut assyriu. medi. pse. egyp
tii. greci. quae uices sors tepore ita
uoluitauit ut alteru abaltero sol
uerit. Int omia aut regna trariu
duo regna cetis gloriosiora tradun
tur. assyriae primu. deinde romanae
ut teporib; a locis int se ordinata

atq; distincta s. Hã sic illud pius
q hoc posteri. ita illud uoriente. hoc
uocidente exortũ e. Denique uilli
fine huius uirtũ confesti fuit. Reg
na cta ceteri q; reges uelut appen
dices istæ habent. Reges a regendo
uocati s sic sacerdos a sacificando
ita q rex a regendo. Non aut regit
qui ñ corrigit. Recte g faciendo re
gis nom tenet. peccando amittit.
Vnde q apud uetteres tale erat puer
bũ. Rex eris si recte facis. si ñ facis
ñ eris. Regie uirtutes pcipue due
iustitia q pietas. Plus aut in regib;
laudat pietas. Nã iustitia pse seue
ra e. Consules appellati a consulen
do sic reges a regendo. sic leges ale
gendo. Hã cũ romani regũ supba
dinationẽ ñ ferrent annua impia
binosq; consules s fecerũt. Hã fastũ
regũ ñ benuolentia consulentis
s; supbia dinantis erat. Hinc g con
sules appellati t a consulendo ciui
b; t a regendo cuncta consilio. Quos
tamẽ idò mutandos pannos sin
gulos elegerũt. ut nec insolens diu
maneret. q moderatior ceto succur
reret. Inde aut duo pares. q a unus
re ciuilem. alt ũ re militare ad
ministrabat. Regnauerũt aut annis
quadringentis sexaginta septẽ.
Proconsules subiecti erant consuli
b;. q dicti pconsules. eo qd uice
ẽsulis fungerent. sic pcurator cu
ratoris id e actoris. Exconsules
aut dicti qd ia a consulatu exie
rint siue discesserint pacto uicis
sue anno. Dictatores quinto
anno post reges expulsos romani
s creauerũt. dum gener tarquinii
ad iniuria socri uindicandam
ingentẽ aduersus romã collegisset
exercitũ. Hi quinquennii tẽporis
impio utebant. Plus enim erant ho
nore quã ẽsules qui annuas po
testates tenebant. Et dicti dicta
tores quasi pncipes q pceptores.
unde q magistri ppli nominant.
unde q edicta dicunt. Cesarum
nom a iulio cepit q bello ciuili
cõmoto pm romanoq; singulare
obtinuit pncipatũ. Cesar autẽ
dictus qd eso mats mortue ute
ro plat eductus q; fuerit. t quia
eũ cesarie natus sit. A quo q impa
tores sequentes cesares dicti. eo qd
comati erant. Qui enim exacto uitio
crinebant cesores q cesares appel
labant. Iulius autẽ dictus quia
ab iulo enee filio originẽ duxit.
ut confirmat virgilius. Iulius
a magno dimissum nom iulo.
Impatq; autẽ nom apud romanos
ex tantũ pius fuit apud quos
summa rei militaris ẽsistebat.
q idò impatores dicti a impan
do exercitui. S; diu dui duces ty
tulis impatoris fungerent. se
natus censuit ut augusti cesaris
hoc tantũ nom esset eo qd distin
guerẽt is a ceteris gentiũ regib;.
qd q sequentes cesares actenus
usurpauerũt. Solet g fieri ut pmi
regis nom q ia reliqui posside
ant. sic ap albanos ex siluii noie
omis reges albanoq; siluii appellati

s. sic apud ptas arsacedes. apud
egyptios ptholomei. athenienses
cecropide. Augustus ido apud ro
manos nom imperii e. eo qd olim
re publica augerit amplificando.
Quod nom primus senatus octaui
ano cesari tradidit. ut qui auctor
tras. ipso nomine et titulo consecra
ret. Dum aut ido octauian ia ce
sar et impator et augustus. postea
ludos expectaret. et pnuntiatum
est illi appolo ut uocaret et dns
stati manu multaq; auerso inde
eos adulationes repressit et dni
appellatione ut homo declinauit.
atq; insequenti die omne pplm
gussimo edicto corripuit. dnumq;
se p hoc appellari. ne aliberis qdo
suis pmisit. fuit aut filia achi
que nata e de sorore iulii cesaris
Reges aut ob hanc causam apud
geos basilei uocant. qd tanquam
bases pplm sustinent. Vnde et ba
ses coronas habent. Quanto enim
quisq; magis pponit. tanto ampli
pondere laboq; gnat. Tyranni gce
dicunt. idem latine et reges. Nam
ap ueteres unt rege et tyrannum
nulla discretio erat. vt pars in pa
ce erit dextra tetigisse tyranni.
Fortes enim reges tyranni uocant.
Ha tyro dr fortis. De qualib; dns
die. Per me reges regnant et tyranni
pme tenent tra. Ia postea inusu
accidit tyrannos uocari pessimos
atq; impbos reges luxuriose
dnantes. cupiditate et crudelissi
ma dnatione in pplis exercentes.

Princeps et dignitatis modo signifi
cat et ordinis. sic e illud virgilia
nu. Princeps ardente coniecit lampa
da turnus. p pm. Dictus aut pnceps
a capiendi significatione qd pm
capiat. sic municeps a beo qd mu
nia capiat. Dux dictus eo qd sit
ductor exercit. Sn stati quicuq;
pncipes t duces s et ia reges dici pos
sunt. In bello aut meli duce nomi
nare qua rege. Ha hoc nom expmit
unplio ducen. Vnde et virgilius
Ducis euandri. Salusti. Quo cupid
more ducis sese quisq; bonu. Non
dum more consulis. Monarchie
s qui singulare possident pncipa
tu. qualis fuit alexander ap geos
et iulius ap romanos. Hunc et mo
narchia dr. Monos quippe singla
ru geo noie archia pncipat e. Te
trarche s quarta parte regni te
nentes. na tetra quattuor s qlis
fuit ap iudea phylippus Patricii
inde uocati s. peo qd sic patris
filius ita puideant ra publice.
Prefecti dicti qd pnoria potestate
psunt. Prectores ide q et pfecti
quasi ppositores. Preside s dicti
qa alicui loci tuitia psidialit
tenent. Tribuni uocati qd mili
tib; siue plebib; iura tbuunt.
Chyliarche s q mille psunt mili
tib; quos nos millenarios nun
cupam et e gcu nom. Centuri
ones eo qd centu psunt militib;
sic quinquagenarii qui incaput
s quinquaginta militu. sic de
cani abeo qd dece militib; pse

runt. Miles dictus qa mille erant
ante innumero uno. uel qa unus e
x mille dectus. Romulus aut pm
explo milites sup sit et appellauit
Liber. q pm militie ordine docuit
Miles aut dicit ordinari dr aut extra or
dinari. Ordinari e qui p ordine
militat nec adhuc aliqe consecut
e gradu honoris. e enim gregari idem
humilis militie. Extra ordinari e
q obuiantem promouet extra ordine
Cmenti dicunt uetera nu solutiq;
milita qui iam unusu plu ns. et qa
merti militare dicitur: abstipen
dius scilicet que merent. Idem et ue
tera dicunt qa iam unusu plu ns.
s; post multos labores militie qui
etis suffragiis consecunt. Cquis
tres milites dicti eo qd equo sedet
ant. Hic militant illi inequestri
ordine. Tyrones dicunt fortes
pueri q ad militia deligant atq;
armis gerendis habiles existunt.
Hi g ni ex sola pfessione natiuitatis
s; ex aspectu et ualitudine corpo
ris existimant. Vnde et tyrones
dicti. quiq; ante qm sacramento
pbati sint milites ns. Romanq;
aut militie mos fuit puberes
pmos exercere armis. Ha sexto de
cimo anno tyrones militabant
quod etia soli sub custodib; age
bant. De quib; virgilius. Et primo flo
re iuuent. Seruos sane niqua
militasse constat n seruitute de
posita. excepto hannibalis mili
tie tepore. cui post cannense
plui intanta necessitate fuis
sent romani ut ne liberandoq; qde
seruoq; daret facultas. Desertores
uocati eo qd desertis militarib;
officiis euagabant. Hi malios nu
meros militie nom dare phibent.
S; si ni magni teporis extiterant culpa
esi numeris suis restituunt. S; et
qui deserit exercitui adhostes tran
seuntes et ipsi desertores uocant
Consepti milites dicunt qa intabu
lis conseruntur ab eo q eos educturus
e. sic transsepti uocant cui de alia
mali regione transeunt. et inde
transsepti qa nomina dant ut
transsebant. Optiones dicti qd
sint electi. Ha optare eligere est
sic illud e. optauitq; locu regno
idem elegit. Excubitores dicunt
peo qd excubias semp agunt. Sunt
enim ex numero militum et in porta
cibus excubant ppter regale custodia
Excubie aut diurne s uigilie noc
turne. vnde et uigiles. Veletes erant
ap romanos genus militie antiqui
do uocati Electi enim agilitate iu
uenes cum armis suis post tiga equum
considebant. et mox cum ad hostes
ueniu ceti equis desiliebant. et con
tinuo pedites ipsi ex alia parte
equitib; pqs aducti fuerant di
micantib; hostem perturbabant Ab
his g uehitib; elephanti quondam
hannibalis ret acti. cum regi ia a suis
ni possent fabrili scalpro unt au
res ad acto necabant. Castra s
ubi milites stetrunt. Dicta aut cas
tra quasi casta. qd illic castrant libi
do. Ha nuqm his intrat mulier

Militia aut amilitib; dicta aut a
multis quasi militia. quasi ne
gotiũ multoq; aut amole rerũ quasi
moleatia. Legio ser miliũ armatoq;
ẽ abelecto uocata quasi lecti idẽ
armis electi. Grece aut lingua ma
cedoniũ phalanx. gallice catua.
nra ꝯ legio dr. Legio aut habet
seraginta centurias. manipulos
tiginta. cohortes duodeci. turmas
ducentas. Centuria ẽ pars exer
citꝰ incentenos milites diuisa.
Vnde ꝗ ꝗ his ꝑsunt centuriones
dicunt. Subcenturiati ũ s ñ qui
in ꝑma s; qui insedà centuria
s. quasi sub ꝑma centuria. tam
stricti qua ipsi ꝗ inspeculis po
sti in bello sunt — ut si ꝑma de
fecerit. isti quos subsedà durim
laborantib; ꝑmis subueniant.
Vnde ꝗ ad insinuandũ ponit sub
centuriatꝰ quasi armis dolosis
instructꝰ Manipulus ducentoq;
ẽ militũ. Manipuli aut dicti
s milites siue qd bellum ꝑmo
manu uciplebant. siue qd ante
qm signa eent manipulos s idẽ
fasciculos stipule t herbe alicuꝰ
ꝑsignis faciebant. a quo signo
manipulares milites cognomi
nati s. De qb; Lucanꝰ Conuocat
armatos exemplo ad signa ma
nipulos. Turma tiginta equites
s Romani ũ in una tribu equi
tes trecenti fuerit. de singulis
eni centuriis decẽ dabant. ꝗ
fiebat turma. Cohors v quin
gentos milites habet. Tria s
miliciq; genera. sacramentũ. euocatio.
coniuratio. Sacramentũ in quo post
electionẽ uiat uniquisq; miles se
ñ recedere a militia ñ post cõpleta
stipendia. idẽ militiq; tẽpora. Qui
s qui habent plenã militiã. Nam
uiginti ꝗ quinq; annis tenentur.
Euocatio diu ad subitũ bellum ñ so
lum miles s; ꝗ ceteri euocantur.
Vnde quã consul solebat dicere. Qui
re publicã saluã ẽ uult. me se
quat. Coniuratio quẽ fit in tumul
tu quando uicinũ urbis piculũ
singulos uiare ñ patit. s; repente
colligit multitudo ꝗ tumultuo
sa iura conflat. Hec ꝗ tumultu
atio dr. Inacie aut s iste fere forme
me exercit. classis. nodus. cuneus.
alie. cornua. agmẽ. Que formẽ de
nominatur a ipsis reb; de quib;
translata s mutant. Acies dicta
qd ferro armata sit ꝗ acumine
gladiq;. Exercit multitudo ex
uno genere ab exercitatione belli
uocata. Cuneus ẽ collecta in unũ
militũ multitudo. Vnde ꝗ ꝑpt
qd in unũ coit ꝗ ipsa cotio in
unũ cuneus nominat ẽ quasi
conuenus eo qd in unũ omes cogant.
Classes dicte ꝑpt diuisiones exer
citꝰ qui postea manipuli dicti s.
Vnde ꝗ Virgilꝰ. Classib; hic locus.
hic acies certare solebat. Hã postea
classica nauiũ dicta Nodus ꝑpe
ẽ densa pedtiũ multitudo. sic
turma equitũ. Nodũ aut dictũ
p difficultate qd uix resolui pos
sit. Ale uiceretiu tiginta equites

ē dicunt. Ale ū equites abhoc dicti quia tegunt pedites alarū uice
Cornua uocant extremitas exercitū quod uncorta sit. A gmi dr cū exercitū tecr facit abagendo uocatum id ē abeundo. Plaut. Quo te agis. Stripse ē exercitus ambulans. Hā agmi dr qd in longitudine differtū ē quale solet esse cū exercitū fortis pcedit. Quicqd fuerit aliud abusiue DICITVR.

De Civibus

De Imperiis mili. Fiiii. tecq; uocabulis exparte dictū ē. deinceps ciuiū nomina summatī subiungim. Ciues uocati qd munū coeuntes uiuant ut uita cōmunis q ornatior fiat q tutior. Domus uni familie habitaculum ē. sic urbs uni ppli sic orbis domiciliū totī generis humani. Est autē domus gen familia. siue coniunctio uiri uxoris Inceptit autē aduob; q ē nomen geū Hā domata gci tecta dicunt. Familia est liberi et liberis legib; suscepti a semore. Gen autē agignendo q pgenerando. dictū. autē adcfinitione certe pgnatie ut nationes que ppis cognationib; terminate appellantur. Populus ē humane multitudinis iuris ēsensu q concordi cōmunione sociatus. Ppls autē eo distat aplebib; qd ppls uniusi ciues s̄ connumeratis seniorib; plebs autē reliquū uulgus sine seniorib; ciuitatis. Ppls g tota ciuitas ē plebs autē uulgus ē. Plebs autē dicta apluralitate. Maior ē minus quā senior. Populus ū coyx NAOYOIC dr idē CTTO CTTOAGIC unde q ppls dictus ē. Grece autē ppls laos dr alapidib; Vulgus ē passim inhabitans multitudo. quasi quisq; quo uult Trib; dicunt tanquā curie q congregationes distincte ppleq; q uocate trib; abeo qd in principio romani trifarie fuerunt a romulo disperti. in senatorib; militib; q plebib; que tamen trib; nunc multiplicate nomen pstinū retinent Senatus nomen etas dedit qd seniores ēent. alii a sinendo dictos accipiunt senatores. Ipsi enī agendi facultate dabant. Senatus consult aconsulendo q tractando ē dict. qd sic fit ut consulat q nocere ñ possit. Patres autē ut salusti dicit a cuius similitudine uocati s̄. Nam sic patres filios suos ita illi re publica alebant. Pates conscripti quia dū romulus decē curias senatoq; elegisset nomina eoq; pscripti pplo in tabulas aureas contulit. atq; inde pates conscripti uocati. Primi ordines senatoq; dicunt illustres. sedi expectabiles. tertii clarissimi. iam inferius quartū aliqd ñ ē gen. Quānus autē senatoria quisq; origine ēt. usq; ad legitimos annos eques romanus erat. deinde accipiebat honorē senatorie dignitatis Censores ap

ueteres romanos. Est enim nomen censoris dignitas iudicialis. Censere enim iudicare est. Hi censores sunt patrimonii iudices a censu eris appellati. Iudices dicti quasi ius dicentes ipsi. Vel sed quod iure disceptent. Iure autem disputare est iuste iudicare. Non est iudex sine est in eo iustitia. Praesides rectores provinciae sunt dicti eo quod praesint. Praetores autem quasi praeceptores ciuitatis et principes. Idem et questores quasi questores. eo quod questionibus praesint. Consilium enim et causa apud eos est. Proceres sunt principes ciuitatis quasi praedes quod ante omnes honore praecedant. Vnde et capita trabium quae eminent extra parietes proceres dicuntur eo quod primo praedant. Hinc ad primores facta translatio quod aetate multitudine praeminent. Tribuni dicti quod plebi iura iuraque tribuunt. Constituti sunt autem sexto anno post reges exactos. Dum plebs a senatu et consulibus premeretur: et ipsa sibi tribunos quasi principes iudices et defensores creauit. qui eam libertate tuerentur. et eos adiuisus iniuria nobilitatis defenderent. Vnde et defensores dicti. eo quod plebem sibi commissam contra insolentiam impudenter defendant. At contra nec quidem euersores iudices existunt. Numerarii uocati sunt. quia publicum numum erario inferunt. Functi abeo quod fungantur officio et honore aliquo dicti. Hinc et defunctos mortuos dicimus. quia compleuerunt iam officia. Nichil enim iam faciunt. Municipes sunt in eodem municipio nati obofficio muneris dicti eo quod publica munia accipiunt. Munia quoque officia sunt. Vnde et immunes dicuntur quia nullum gerunt officium. Municipales quoque originales ciues et in loco officium gerentes. Decuriones dicti quod sint de ordine curiae. Officium enim curiae administrant. Vnde si est decurio qui summam suam tulit et curiam participant. Curiales autem idem et decuriones. et dicti curiales quia ciuilia munera peragant et exercentur. Principales magistratus et diuinales curialium officiique ordines sunt. Principales dicti quod primi sint magistratibus. Magistratus quasi quod maiores sint reliquis officiis dum uiuales. Tabellio uocatur eo quod sit portitor tabellae idem et exceptor. Idem et scriba publicus. quia ea tantum quae gestis publicantur scribit. Burgarii dicti a burgis quia crebra plurimis habitacula constituta burgos uulgo uocant. Vnde et burgundionum gentis nomen inhesit. quae quondam subacta germania romani praesidia disposuerunt. atque ita nomen ex locis sumpserunt. Collegiati dicuntur quod ex eo collegio custodiusque deputentur qui faciunt aliquod commiserit. Est quoque sordidissimum genus hominum pati incerto pgenitum. Priuati sunt extranei abofficiis publicis. Est enim nomen magistratum habent contrarium. et dicti priuati quod sint abofficiis cuiuscumque absoluti

Mercennarii s qui seruuunt accepta
mercede. Idem et barones ꝯco noie
qd sunt fortes in laboribus; Baria enim
dr grauis qd e fortis. cui contrari
e leuis id e infirmus. Publicani
dicunt conductores uectigalium
fisci. t rerum publicarum siue q uecti
galia publica exigunt t qui pnc
gotia seli lucra sectant unde et
nominati s. Villicus ppe uille gu
bernator e. unde et auilla uillic
nom accepit. Inmidii u uillic in gu
bernatione uille s; dispensatione
unuise domi tullio intpretante
significat. qd unuisarum possessio
nu et uillarum dispensator e Actores
ide et curatores ab agendo et curan
do dicti. Procuratores qd uice cu
ratoris fungant. quasi ppt curato
res. sic pconsul pconsule. Coloni
s cultores aduene dicti a cultura
agri. Sunt enim aliunde uenientes
atq; alienum agrum locatum colentes.
hanc debentes conditionem genera
li solo. ppt agricultura. sub domi
nio possessoris pco qd his locat e fun
dus. Coloni quattuor modis di
cunt. Ha coloni romani s. aut
coloni latini. aut coloni auxilia
tores. aut coloni iuris puati. In
quilini s uocati quasi incolentes
aliena. Non enim habent ppam sede.
s; tra aliena inhabitant. Differt
a mit inquilinum et aduenam. In
quilini s qui emigrant et in ppe
tuo pmanent. aduene u t incole
aduenticii phibent s; pmanen
tes. et inde incole qua ia habita
tores s abuncolendo Indigene s
unde genti et uicodem loco nati ubi
habitant. Incola u in indigena s;
aduena indicat. Peregrini dicti
eo qd ignorant eque parentes aqb;
orti s. Sunt enim delonginqua tra
Vrbani dicti qd rome habitant. qui
u in locis aliis oppidani. Ha sola urbs
roma cetera oppida. Famuli s et
ppa seruque familia orti Seruus
uocabulum inde traxit qd hi qui
iure belli possent occidi auctoribus
e seruabant. serui fiebant. a seruan
do scilicet serui appellati. Ancille
a sustentando uocate. Anconem gece
cubitum dr. unde et anconem dicimus
Mancipium e quicqd manu capi sub
diq; pot. ut homo. equus. ouis. Hec
a animalia mar itimata s manci
pium et putant. Ha et ea que in bestia
rum numero s. ut uident et man
cipium qndo capi t edomari cepe
rint. Ingenui dicti quia ingenere
habent libertatem in facto sic
liberi. Unde et eos gci eugenes
uocant qd sunt boni generis Li
bertus uocat quasi liberat. Erat
enim pius iugo seruitutis ad dict.
Libertae filii apud antiqs libertini
uocant quasi de libertis nati. nec
u libertinus aut alibro factus aut
possessus. Manu missus dr quasi
manu emissus. Apud uetes quem
manu mittebant alapa percussos
circum agebant et liberos confir
mabant. Unde et manumissi dic
ti eo qd manu mittebant Dedition
pmum adeditione nuncupantur

Pedrio enim dicit quando se uicti aut uincendi hostes victoribus tradunt. Quibus hec origo nominis fuit, diu quondam aduersus populum romanum seruili armis suptis dimicassent uicti se dederunt. comprehensi quoque uaria turpitudine affecti sunt. Exhis quidam postea adhuc manu missi propter supplicium notas quas manifeste pepessi sunt ad dignitatem ciuium romanorum non puenerunt. Latini ante romana condita a populo latino nunquam prestantium sunt. sed peplam libertate suuites. unde quia prestantium non fiebant nec enim prestantio aliquid capere nec suos heredes facere poterant. Cuiusromani postea subconsulibus prestantia in urbe romana effecti sunt. Dicti quoque ciues romani qui atestantio liberi effecti in numerum romanorum ciuium redigunt. His primum aditus erat in urbe romana commorari. ceteris uero libertus prohibebatur ne intra urbe romana. intra septimum a urbe miliarium commanerent.

De Affinitatibus quoque gradibus. v.

HEREDIS nomen imposuit census eris. Soluit enim tributum auctoris. In hoc enim uiri uocabulo prima successio hereditatis quoque generis ut sunt filii quoque nepotes. Proheres est qui loco heredis fungitur quasi phere de. Est quoque aut instituto aut substitutus. Pater est a quo uxoris nascitur generis. Itaque pater familias uocatur. Pater autem dictus eo quod patrationem pacta filium peperit. Patratio est rei uenerie consummatio Lucretius. Et bene patratio patrum. Genitores autem agignendo dicti quoque parentes quasi parientes. Idem quoque creatores. Creantur in eis semen masculi. unde animalium quoque hominum corpora concipiuntur. Hinc creatores parentes dicuntur. Mater dicitur quod eorum efficiatur aliquid. Mater uero quasi materia. Hanc causa pater est. Pater familias autem dicitur quod omnibus in familia sua positus seruus tanquam pater filiis pater dilectione consulit seruique conditionem a filiorum affectu non discernit. sed quasi unum membrum amplectitur. Hinc exortum est nomen patrisfamilias. Qui autem uique dicantur inseruis hoc se nomine nequaquam reputent appellari. Matresfamilias inde uocari quia quando uiris solempnitate in familiam transit mater. Tabulae quoque matrimoniales instrumenta emptionis sue sunt. Alias sicut matrona est quoque mater primi pueri. idem quasi mater natu. ita mater familias illa est que plures enixa est. Hanc familia ex duobus est incipit. Auus patris pater est abauo dictus idem abantiquitate. Proauus auui pater est quasi propauum. Abauus pauui pater est iam longe abauo. Atauus abauui pater est. Tritauus atauui pater quasi tertiauus idem quartus supra auum. Sed tritauus ultimum cognationis nomen est. familia quoque oritur apatre terminatur in tritauo. Filius quoque filia a familia dicti. Ipsi primi in ordine nascentium existunt. Unde quoque cornelia familia stirps ipsa omnis a cornelio orta. Familia a femore. Femur enim genus quoque stirps ostendit. v k.

Hã familia pserius abusiue ñ ppe
dr. Stirps erlonga generis significa
tione uocat. G natus dr. quia ge
nerat. unde ⁊ p q. scribit. S oboles
eo qd substrattio sit generis. Q ua
drptit ē ordo filiorꝫ tta. Vnigenit
pmogenit. mediis. nouissim. Vni
genitus post quē nullus. pmogenit
ante quē nullus. medius int omis.
nouissim post omis. idem ⁊ minu
mus amonade. nouissim ppter
qd nouus qa cetī pcedendo anti
quiores existunt. Q uatuor ū
modis filii uocant. natura. imi
tatione. adoptione. doctrina. Na
tura uelut cū dicunt filii abra
he iudei. imitatione ut ipsius
abrahe fidē imitantes ex gentib;
dicente euglio. Potens ē ds de la
pidib; istis suscitare filios abra
he. uel — sic eosdē iudeos dns
filios ē. dic diaboli. a quo ñ na
ti s; quē fuerant imitati. adop
tione qd humana ēsuetudine
nulli licet nescire. t sic nos dō ñ
natura s; adoptione dicim. pat
ñr. qui es in celis. Doctrina sicut
apls filios suos appellat eos qb;
euglin pdicauit. filii aut inle
gib; liberi appellant. ut isto uo
cabulo secernant a seruis. quia
sic seruus in potestate ē dni. tta
filius in potestate ē patis. Idō ū
filio fit emancipatio ut fit liber
a patre sic fit seruo manumis
sio ut fit liberat. adno I tē libe
ri dicti quia ex libero s matmo
nio orti. Na filii ex libero ⁊ an
cilla seruulis conditionis s. Semp
quoq; qui nascit deteriorē patris
statū sumit. Naturales ū di
cunt ingenuarū concubinarū
filii quos sola natura genuit ñ
honestas cōiugii. Idem ⁊ puer
a pube. A doptiuus ē filius qui
aut pat iusto aut duo aut tuo cui
potestatī pemantipationē ē tta
dr. in aliena potestatē transfer
qui utriusq; fert nom. fabius emi
lius t scipio paulinus G emanci
s ñ duo tantū simul nati s; qd
plures. De geminis ū uno abor
tuo alt qui legitime natus fue
rit nosticus nominat. P ostum
nominat eo qd post humationē
patis nascit id ē post obitū. Iste
⁊ defuncti nom accepit sic enim
lex uoluit ut qd de defuncto nascit
defuncti nomine appellet. N oth
dr. qd de pat nobili ⁊ mat ignobi
li gignit sic ex concubina. Cū ñ
nom gēii ⁊ in latinitate deficit.
Hinc contrari ē spuri qui de mat
nobili ⁊ pat ignobili nascit. I tē
spuri patre incerto mat uidua
genit uelut tantū spurii filius
quia muliebre naturā uetores
spuriā uocant uelut ἀπὸ τοῦ σπόρου
hoc ē seminis ñ patis nomine Cosi
⁊ fauonios appellabant qa qdā
animalia fauonio spu hausto
ēcipe existimant. Vnde ⁊ hi
qui ñ s delegitimo matmonio
matm potū quā patm secunt.
Latine g spurii quasi extra pu
ritatē idē quasi inmundi.

Nepos ē qui ex filio nat. Dicit autē nepos quasi nat p. Primū g filio nascit. deinde nepos. Gradus enim substitutionis ē. Hinc & posteritas quasi postera. Nep ē uterus seruus Nā ut neptis dicam uiuire ē ppter disertionē successionis admissū. Pronep ē qui ex nepote ēcept natq; ē. & dictus pnep quasi nat por gdu ro p. Ex hoc quoq; inciptt uocari & pgenies quasi porro p genitū. Hā filii ynepotes ñ s pgenies qa ñ ē uicis longa posteritas. Sic autē inferi longe edti pgenies dicunt. ita supi paui. atauī q & pgenitores appellant quasi porro generantes Pronep dictus quasi ppe nepotē. Abnepus qui se iungitur abnepote. Est enim uitullum & nepotē pnep. Adnep abnepotis filii. Trinep ē adnepotis filius. q p nepotē quart in ordine ē qsi tertianepos. Minores autē ñ dicam ñ quotiens graduū deficit nomen. ut puta filius nep. pnep abnep trinepus. Vbi isti gradus defecerint merito iā dicim minores sic & maiores dicim. post patris aui. paui. abaui. ataui. tritauiq; uocabulum.

De Agnatis & cognatis

Agnati dicti eo qd acce dant pnatis dū desunt filii. Qui idō pius ingenite agnoscunt qa uenuunt p uirilis seruus psonas. uelut fr eodem pat nat. t fris filius nepos. uel exeo ite patruus Cognati dicti quia s & ipsi ppinquitate cognationis coniuncti q inde post agnatos habent. quia p feminini seruus psonas uenunt. nec s agnati s; alias naturali iure cognati Proximos ppter proximitatē sanguinis appellatos. Consanguinei uocati eo qd ex uno sanguine idē ex uno patris semine nati s. Hā semen uiri spuma ē sanguinis instar aque in scopulo collise q spuma candida facit. uel sic unū nigrū qd in calice agitatū spuma albentē reddit. Fratres dicti eo qd sint ex eodē fructu idē ex eodē semine nati. Germani v de eadē genitice manantes ñ ut multi dicunt de eodē germine q tantū fris uocant. Ergo fris ex eodē fructu. germani ex eadē genitice manantes Vterini uocati qd sint ex diuisis patribus & uno utero edti. Hā uterus tantū mulieris ē. Quatuor v modis insepturis scis fris dicti. Natura. gente. cognatione. affectu. Natura. ut esau yacob. petrus yandreas. iacob; & iohis. Gente ut omis iudei fris inter se uocant. Indaiuo nomio. si v emeris frem tuū q ē hebreus; uel apls. Optabam anathema ēē a xpo pfrib; meis qui s cognati mei secdm carnē q s ysrahelite Porro cognatione fris dicti q s de una familia idē patria quas latini patriatus inipiant. cū ex una radice multa generis turba diffusa ē. ut in genesi. Dixit abraha ad loth. Non sit rixa inter

me et inter pastores tuos et pasto
res meos quia fratres sunt. Et erat loth
non erat frater abrahe sed filius fratris eius
aran. Quarto in affectu fratres dicti
qui induo uiua scindunt spale et com
mune. Spale quia omnis xpiani fratres uoca
mur. vt ecce quam bonum et quam iocundum
habitare fratres in unum. In commune cum et omnis
homines ex uno patre nati. pari uinculo
nos germanitate uinguntur septa
loquente. Dicitur quia odere uos fratres
nostri uos estis. Germana ita uocatur
ligatur ut germanus eadem genitrice
manans. Soror uero ut frater excedere
semine dicta quia sola cum fratribus in
sorte agnationis habeatur. Fratrum
filii patrueles dicti eo quia patres
ex germani fratres inter se fuerunt
Consobrini uero uocati quia aut ex sororis
et fratre aut ex duabus sororibus natis
quasi consorini. Fratrueles ma
ternis filii sunt asobrini quasi con
sobrinae filii. Thius graecum est. Patru
us frater patris est quasi pater alius. Vnde
et moriente fratre pupillum pater
patruus suscipit et quasi filium
lege tuetur. Auunculus est matris
frater cui nomen formam diminutiuum
habere uidetur. quod abauo uenire
monstratur. Amita est soror patris
quasi alia mater. Materterа est so
ror matris quasi mater altera. So
cer est qui filiam dat. Gener est qui
filiam accipit. Hener autem dictus est quod
adsciscatur ad augendum genus. Socer
autem et socrus quia generum et nu
rum sibi associauerunt. Vitricus
est qui uxorem ex alio uiro filium aut
filiam habentem duxit. Et dicitur uitricus quasi nouitricus quod amat
superducatur nouus. Priuignus est
qui ex alio patre natus est. et priuig
nus dici putatur quasi priuigen
quasi prius genitus. unde et uulgo
antea natus. Vocabula agentis
hec uidentur declinata. Genitor
genitrix. Agnati agnate. Cogna
ti cognate. Progenitores progenitri
ces. Germani g e r m a n e.

D E	A V C	T O R I B V S.
Auctor mei generis.	Michi pater est.	Ego illi filius	Aut filia.
Patris mei PATER.	Michi Auus est.	Ego illi nepos	Aut Neptis.
Patris mei auus.	Michi Pauus est.	Ego illi Pnepos	Aut pneptis.
Patris mei pauus.	Michi Abauus est.	Ego illi abnepos	Aut adneptis.
Patris mei abauus.	Michi Attauus est.	Ego illi adnepos	Aut adneptis.
Patris mei attauus.	Michi Trittauus est.	Ego illi tnepos.	Aut tneptis.

D E	P A	T R V	I S.
Patris mei frater.	Michi Patruus est.	Ego fris illi filius.	Aut filia
Patris mei pater.	Mich Pat magnus ē.	Ego illi filius fris filius	Aut filia.
Patris mei Auus.	Mihi Ppatruus ē.	Ego illi filius filie nepos.	Aut Neptis.
Patris mei Pauus	Mih Adpatruus ē.	Ego illi neptis filius	Aut filia.

D E	A	M I	T I S.
Patris mei soror.	Mich Amita est.	Ego illi fris filius.	Aut filia
Amite mee mat.	Mih Amita magna ē.	Ego illi filie fris filius.	Aut filia
Amite mee Auia.	Mihi Pamita est.	Ego illi nepotis filius.	Aut filia
Amite mee Pauia.	Mihi Abamita est	Ego illi neptis filius.	Aut Neptis.

D E	A V V H	C V	L I S.
Matris mee frater.	Mih Auunculus ē.	Ego illi sororis filius.	Aut filia
Auunculi mei pat.	Mih Auunc magnus ē.	Ego illi filius sororis filius.	Aut filia.
Auunculi mei Auus.	Mich Pauunculus ē.	Ego illi filius nepos.	Aut Neptis.
Auunculi mei Pauus.	Mih Abauunculus ē.	Ego illi neptis filius.	Aut filia.

D E	M A T E R	T E	R I S.
Matris mee soror.	M matertera est.	Ego illi sororis filius.	Aut filia
Matertere mee soror.	M matertera magna ē.	Ego illi sororis nepos.	Aut Neptis.
Auie mee SORO R.	M abmatertera est.	Ego illi sororis pnepos.	Aut Pneptis.
Pauie mee soro R.	M Pmatertera est.	Ego illi neptis filius.	Aut filia

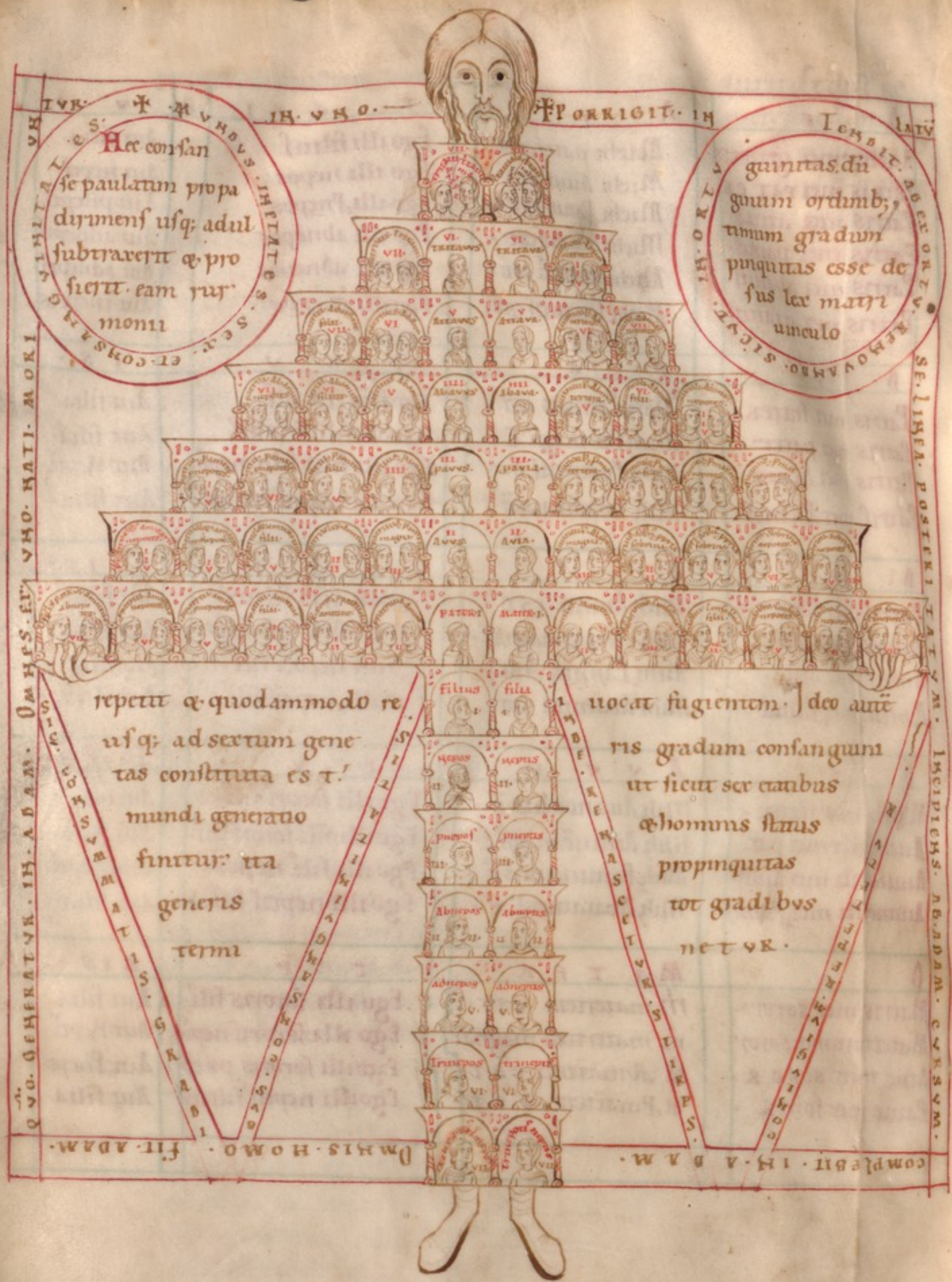
Hec consan
se paulatim propa
dirmens usq; adul
subtraxerit & pro
fecerit eam ruf
monii
Iesbit. ab ex ortv
guinitas diu
gnum ordinb;
tinum gradum
pinquitas esse de
sus lex matri
uinculo
Omnis homo. filii adam.
complebit. in. a b a m.
filius filia
nepos neptis
pronepos pronepta
abnepos abneptis
adnepos adneptis
trinepos trineptis
trinepos trineptis
repetit & quodammodo re
usq; ad sextum gene
tas constituta est.
mundi generatio
finitur: ita
generis
termi
uocat fugientem. Ideo autē
ris gradum consanguini
ut sicut sex etatibus
& hominis status
propinquitas
tot gradibus
netur.
Quo generatur in adam omnes et
Incipiens ab adam cursum
Gradus sexto
Stirps sexto

De Coniugiis. VI

Vir serũ significat ñ coniugium. ñ adiecto uir eius. Maritus ů qiã sine adiectione coniugẽ sonat q̃ amare maritũ quasi mas. Est ů nomen pmi positionis qd facit in diminutione masculus in diminutione maritũ. Sponsus a spondendo uocat. Hã ante usum tabellarũ matrimonii cautiones s̃ inuicẽ emittebant. unqb; spondebant se inuicẽ consentire. uisa matrimonii q̃ fide uissores dabant. Vnde admissũ ẽ ut sponsũ dicam uirũ a spondendo. q̃ sponsam similiter certũ ꝓ spondere uelle ẽ. Est ꝗ sponsus ñ quia pmittit s; qa spondet q̃ sponsores dat. Arrabo dicta quasi arra bona. Qd cũ dat pconiugio benẽ dat. qa cũiugiũ bonũ ẽ. Qd ů causa fornicationis aut adulterii malũ ẽ. ideirco arrabo ñ ẽ. Dicta aut arra a re pqua tradit. Est aut arra ñ solũ sponsio coniugalis. s; q̃ iã pqua libet pmissa re data ut cõplea tur. Proci nuptiarũ petitores apẽcando q̃ petendo dicti. Pronuba dicta eo qd nubentib; pẽ. quaq; nubentẽ uiro coniungit. Ipsa ẽ q̃ paranympha. Hã nimpha sponsa in nuptiis. q̃ nimpha plauatio nis officio. qd q̃ ad nomen nubentis alludit. Coniuges appellati ꝓ iugum qd imponit matrimonio cõiungendis. Iugo nubentes subici solent ꝓ futurã cõcordiã ne separentur. Coniuges aut uetus appellant apma dispensationis fide q̃m uis unũ eos adhuc ignorẽt cõiugalis cõcubitus sicut Maria Ioseph cũ uir uocat. inter quos nec fuerat nec futura erat carnis ulla cõmixtio. Hinc dicte qd uultus suos uelent. translatũ nomen a nubib; quib; tegit celum. Vnde q̃ nuptie dicunt qd ibi nubentiũ pmũ capita uelant. Obnubere ů cooperire ẽ. Cui contraria innuba hoc ẽ innupta que adhuc uultũ suũ ñ uelet. Vxores dicte quasi unio[illegible]res. Moris eii erat antiquitus ut nubentes puelle uenirent ad lum̃ mariti. q̃ postes pius q̃m ingderentur ornarent lanis uittis q̃ oleo ungerent. q̃ inde uxores dicte quasi unioresMatrona ẽ que iã nupsit. q̃ dicta matrona quasi mater nati. t qua iã mat̃ fieri pot. unde q̃ matrimonii ẽ dictũ. Distinguit cũ inter matrẽ q̃ matrẽ familias. Hã matrone que iã in matrimonii cũenerunt. Matres qa genuerunt. Matres familias. quia p q̃ndã uiris sollẽpnitatẽ in familiã mariti transierũt. Monogam dicto qa uni tantũ nupsit. Mono ap̃ gcos unũ dr: gam nuptie interpretant. Digami ů q̃ trigami anumero uxorũ uocat. quasi duab; t tb; maritus. Vidua uocata qd cũ uiro diu fuerit. nec circa consortiũ alterius uiri p mortẽ coniugis pmi adhesit. Hã que alteri p mortẽ uiri poris nupsit uidua ñ dicitur.

Quę idõ uetabantur calcare qd ianuę q̃ ocam c parentur.

Fris uxor frissa uocat. Martu fr leuir uocat. Duo uir se frum uxores ianitices uocant quasi ean de ianua ttr habentes. Viri soror glos appellat. Sororis uir speciale nom ñ habet nec uxoris fr. Matrimonii nobilii iusta con dtio. Coniugii ē legitima ꝗ pso narum se cocundi ꝗ copulandi nup tie. Coniugii dicti qua coniunc ti s̄ t̄ a iugo qd innuptiis copu lant ne resolui aut separari pos sint. Conubium ú ñ anupta s; anuben do ē formatii. Dicit aut conubii cū equa les innuptias cocunt ut puta ciues romani pari imo dignitate. Conubii ñ ē cū ciuis romanus cū latina iungit. Quotiens aut ñ ē conubii filii patre ñ sequit. Hymineus aut dr aquoda hymi neo qui pm pspere usus ē nupti is. t̄ ΑΠΟΤΟΥ ΟΥΕΝΟΣ que mbra na iuginitatis ē claustrii. Con tubernii adtp cocundi conuen tio. Vnde tabnaculum qd m huc m illuc pfigit. Repudium ē qd sub testimonio testii t̄ psen ti t̄ absenti mittit. Duortium ē quotiens cūq; dissoluto mat monio alt ex nuptias alteras sequit. Duortii aut dicti afle xu uiarii hoc ē uias indiuersa tendentis. Friuolii ē cū eo aio separant ut rursii ad se inuicē reitantur. Hā fribolum ē uelut casse mites ꝗ effluxe nec stabiles. Pe aut fribola uocant fictilia uasa ꝗ inutilia. Trib; aut ob causis ducit uxor. Prima ē cau sa plis de qua legit in genesi ꝗ be nedixit eos ds dicens crescite ꝗ multiplicamini. Secda causa ad uitorii de qua ibi in genesi dr ñ ē bonii ēē hominē solum faci am ei aduitorii simile s̄. Tercia causa incontinentie unde dicit apls. vt qui se ñ continet nubat. Ineligendo martio quatuor ex pectari solent uirtus. gen. pul chritudo. sapientia. Ex his sapien tia potentior ē ad amoris effec tum. Refert hec quatuor virgili de enea qd his dido inpulsa ē in amorē eius. Pulchritudine Quā sese ore ferens. Virtute. Quā forti pectore ꝗ armis. Gratione. Heu quib; ille iactatus fatis que bella exhausta canebat. Genere credo equidē nec uana fides genus ēē deor. Ite ineligenda uxore quatuor res impellunt hominē ad amorē. Pulchritudo. genus. diuitie. mores. Melius tamen si unea mores quā pulchri tudo queratur. Hunc aut ille queruntur quas aut diuitie aut forma ñ quas portas morii cōm dat. Idō aut femine subiri po testate consistunt qua leuita te animi plerūq; decipiuntur. Vnde ꝗ equū erat eas uiri auc toritate rep̄mi. Vnde ꝗ uetores noluerunt ꝗ feminas innuptas quā uis pfecte etatis ēent ppt ipsam animi leuitatem in tutela consistere.

Explicit liber nonus.

BIBLIOTHECA REGIA MONACENSIS

ꝛla consistear

ationē qſi

Explicit liber Johannis
Deci

Hinc et auarus. Hā quod ē auarū ē/
ñ pōdi ultra quā sufficit. A[illegible]rus
ex eo dictus qd sit auidus auri et
uiquā opib; capiat. et quantū
plus habuerit tantū plus capiat.
Flacci sup hoc concordante sententia
qui ait. Semp auarus egt. Et salustī
qd [illegible] auaritia copia neq; inopia
minuat. A marus a sapore transla
tū. Est enī insipiens nec nouit
quicquā ad consortiū suū aliqua
uiuitate dulcedine. A dulter ui
olator matrimonialis pudoris. eo qd
alterius thorū polluat. A incep huc
et illuc fluctuans ac dubius istud
an illud capiat. et inquā partem
declinet incertus. A tetr qd sit te
tris moribus. A bstemius a temēto
id ē uino quasi abstinens a uino.
A blactatus qd sit a lacte ablatus.
A eger qd agitat infirmitate. Et sin
ca adtemp. A egrotus qd sit egr
frequentius sic ut et ex iucundus.
A ebriosus a rumine dict qd pri
ori mise factus esuriat et sitiat.
A uspex eo qd auiū auspicia exami
dat. sic aucep qd aues capiat.
A strosus ab astro ductus quasi malo
sidere nat. A enormis eo qd nor
ma et mensura excedat. A bastor ē
qui uinitor et pecorū qui uulgo
abigeiū uocant. ab abigendo scili
cet. A tram et albat ille aethio
nigra iste ab alba. A ducta eo qd
aliunde adueniat. A lienigena
qd alienę regionis sit et ñ eius
ubi ē. Item alienigena q ex alia
gente genit ē et non ex ea ubi ē.

Accola eo qd adueniens tra colat.
A gricola ab colendo agro sic siluicō
la. A ffecla eo qd sequat aliquē
lucri causa. A ffidicus dicebat ap
antiquos qui assib; aderatū ex
pensum construendis erat et in ago
ris quoq; publicis frequens. sed
et ps ñ p d scribendus ē. A ppaci
tor nominat qd appaciat et uide
atur et psto sit ad obsequiū. A t
tonitus qd aliqd audiens tonat.
A ttonitus uehemēter fuit quod am
instinctus atq; stupefactus. Dict
aut attonitus a tonitrui strepitu
quasi tonitruo obstupefactus et
uicino fulgore aut tactu perm
A dictus qd sit palam dictus.
A bactus qd sit a bacto remotus
A bortiuus eo qd ñ oriat. s; aborat
et excidat. A doptiuus quia ē ta
lam optatus in filiū. A mbo qd ē
amb et non degeo in latinū fac
tum litera tertia demutata. A lius
emulus dr alter ab eduob; uocat
A equimanus appellat qui utraq;
manu gladio incunctanter utitur.

B

De B litera.

Beatus dictus quasi bene
auctus scilicet abhabendo qd
uelit et nichil patiendo qd nolit.
Ille aut uere beat ē qui et
habet omnia que uult bona et
nichil uult mali. Sed hi enī
duob; beat homo efficit. Bonu
amenitatem corporis credit di
tes. Postea et ad animū transi
tum non. Tū aut dicim bo
qui ñ prialet malū eiq; op

nũ quia
c·uij· spon
tus·cœdulc
multi dis
ipse adber
s; uno dis
cœbenc qui
cit· n tam
nugi aut
uitare du
nefaciend
beneficien
Senuolus
dicim ben
lus. Sepe e
stui nom
luctā co
tra absun
dulcis qu
tē sua. B
quia sensu
onc fide
uluus bru
supbi gen
mort qui
diuitias
lo fuciat
tuā sim
ē cognom
B uirus ba
quā loque
explicat.
frangit. B
oris loqua
B ilosus qd
mor nugi
rus stulti
qd ē bis

Nr. 1890 Ausgang: 7.2.1957
I. Schäden: l, 3a
II. Behandlung: 15 37
III. Besonderheiten:

Nr. 2408 Ausgang: Dez. 1961
I. Schäden: 4 l 2a
II. Behandlung: 14 15 37
III. Besonderheiten:

Cod. lat.
13031

Rat. civ
31

Cod. lat.
13031